

040
ΑΝΩΤΕΡΑ ΣΧΟΛΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

12988
19/8/63

ΜΑΡΙΟΥ Ν. ΤΣΙΜΑΡΑ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

*

Περιληπτικά σημειώσεις προς αποκλειστικήν χρήσιν
τῶν κ.κ. Σπουδαστῶν.

ΑΘΗΝΑΙ
1951

ΜΑΡΙΟΥ Ν. ΤΣΙΜΑΡΑ

3732

ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

*

Περίληπτικαί σημειώσεις πρός αποκλειστικήν χρήσιν
τῶν κ.κ. Σπουδαστῶν.

ΑΘΗΝΑΙ
1951

Β Ι Β Λ Ι Ο Γ Ρ Α Φ Ι Α

- A. ΣΠΟΥΡΓΙΤΗ: Γενική 'Ιδιωτική Οικονομική, 'Αθήναι 1932
- N. ΦΩΤΙΑ: Είσαγωγή εις τήν Οικονομικήν τών 'Επιχειρήσεων 'Αθήναι 1940.
- N. ΦΩΤΙΑ: Συντελεσταί δράσεως τών 'Επιχειρήσεων, 'Αθήναι 1946.
- M. ΤΣΙΜΑΡΑ: Τό πρόβλημα τής άρίστης συγκροτήσεως τών έπιχειρήσεων, Θεσσαλονίκη 1939.
- M. ΤΣΙΜΑΡΑ: Κόστος, Κοστολόγησις, Βιομηχανική Λογιστική, 'Αθήναι 1949.
- G.L.CAMPION: Traité des entreprises privées, 2 t. Paris 1945.
- M.FOURNEREAUX: L'étude de la gestion des entreprises Paris 1948.
- M.PAUWELS: Analyse de l'Exploitation, Bruxelles 1944.
- A.MURAT: Economie privée des Entreprises Paris 1950
- R.FOULKE: Practical Financial Statements Analysis N.York 1946.
- SHEPHERD-MUSSELMAN-HUGUES: Introduction to Modern Business, N.York 1950
- W.PRION: Die Lehre vom Wirtschaftsbetrieb 3 t. Berlin 1935.
- A.WALTHER: Einführung in die Wirtschaftslehre der Unternehmung, Zürich 1950.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ

Ε. Ι. Σ. Α. Γ. Ω. Γ. Η

• Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ (BETRIEBSWIRTSCHAFTS-LEHRE), έχει ως αντικείμενον έρεύνης τούς οικονομικούς οργανισμούς πάσης φύσεως, κατηγορίας, μορφής κλπ, τών οποίων μελετᾶ τήν διάρθρωσιν, τās έσωτερικās λειτουργίās, τήν έξωτερικήν δρᾶσιν, τήν μορφολογίαν, ως καί έν γένει κάθε έκδήλωσιν συνυφασμένην πρός τήν ύπαρξιν καί τήν δραστηριότητα έκάστου τούτων (1)

• Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΤΩΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ (έφ'έξης Ο.Ε.) αποτελεί τόν νεώτερον κλάδον τής οικονομικῆς έπιστήμης-διέτρεξε δέ τά ακόλουθα, είς πολύ γενικās γραμμάς, στάδια ανάπτυξεως.

• Μέχρι τοῦ 1900-1910 έγένετο λόγος περί μιᾶς έμπορογνώσιας (HANDELSKUNDE) άνοργάνου συνόλου περιγραφικῶν γνώσεων επί τής έμπορικῆς ζωῆς λ.χ. περί..... έμπόρων, περί έμπ.έγγράφων, περί.....χρηματιστηρίων, τραπεζών κλπ.

Μεταξύ 1900-1920 τό ένδιαφέρον έστράφη περισσότερο πρός τās έκδηλώσεις πού άπορρέουν από τήν ανάπτυξιν τής ίδιωτικῆς οίκ.πρωτοβουλίας (έντός τοῦ άντιστοιχου νομικοῦ καθεστῶτος καί ψυχολογικοῦ περι-

(1) Ἡ τοιαύτη μελέτη δύναται νά διεξαχθῆ κατά δύο τρόπους:

α) Ἱστορικό-περιγραφικόν, δηλαδή πῶς έμφανίζονται είς τήν καθ'ήμέραν οικονομικήν ζωήν τών οικονομικῶν οργανισμῶν.

β) Κριτικόν-δεοντολογικόν, δηλαδή πῶς θά έπρεπε νά διαμορφώνονται ταῦτα καί νά έμφανίζονται έφαρμοζομένων τῶν παρατηρήσεων καί πορισμάτων τής Οικονομικῆς τῶν Έκμεταλλεύσεων.

βάλλοντος τοῦ καπιταλισμοῦ) ἐξ οὗ καί τὰ σχετικὰ συγγράμματα-γερμανικά-ἐλάμβανον τὸν τίτλον τῆς 'Ιδιωτικῆς Οἰκονομικῆς (PRIVATWIRTSCHAFTSLEHRE).

4. Παραλλήλως ἐν τούτοις καί κάπως βραδύτερον (1915-1930) ἡ ὀνομασία αὕτη ἐγκατελείφθη, προτιμηθέντος τοῦ τίτλου Οἰκονομικῆς τῶν Ἐπιχειρήσεων (BUSINESS ECONOMICS, ECONOMIE DES ENTREPRISES, WIRTSCHAFTSLEHRE DER UNTERNEHMUNG) μετατοπισθέντος συγχρόνως τοῦ κέντρου τοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὸν φορέα πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, τὸ κατ'ἐξοχὴν τοῦτο ὄργανον τῆς κεφαλαιακῆς οἰκονομίας. Πράγματι ἡ ἐπιχείρησις - ἀνεξαρτήτως τοῦ φορέως αὐτῆς (ἀτόμου, ἐταιρείας, δήμου, κράτους) τῆς νομικῆς μορφῆς ἢ τοῦ οἰκονομικοῦ τύπου εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει (συνεταιρισμός, κόνσέρν, τράστ, κλπ.) καθίσταται τὸ κέντρον παντοειδῶν φαινομένων (λ.χ. κυκλοφορίας τῶν περιουσιακῶν στοιχείων, κόστους, ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας κλπ.) τῶν ὁποίων ἡ μελέτη ἐμφανίζει μέγιστον θεωρητικὸν καί πρακτικὸν ἐνδιαφέρον.
5. Ἐνα ἀκόμη βῆμα περαιτέρω ἐξελίξεως (1925-1940) ἐπεσήμανε εὐρύτερον καί ὀρθότερον τὸ ἀκριβές πεδῖον ἐρεῦνης τοῦ νεωτέρου τούτου κλάδου. Ἡ ἐπιχείρησις - ὅπως ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν 19 καί 20ον αἰῶνα εἶναι στενῶτατα συνδεδεμένη πρὸς ἓνα νομικὸν καθεστῶς καί ὠρισμένην ἠθικὴν ἀντίληψιν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Ἀλλὰ πέραν τοῦ πλαισίου τούτου, κατ'ἀνάγκην μεταβλητοῦ καί πεπερασμένου, ἡ διαρκῆς ἀνάγκη συνδυασμοῦ τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς θέτει προβλήματα μόνιμα, ἀναλοιῶτα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἐκμετάλλευσιν, δηλαδή εἰς οἷονδῆποτε συνδυασμὸν τῶν τριῶν συντελεστῶν: φύσις - Ἔργασία - Κεφάλαιον. Τὰ προβλήματα ταῦτα-τὰ ὁποῖα εἶναι ἀνεξάρτητα τύπου καί χρόνου-εἶναι ἐπιδεκτικὰ διαφόρων κατὰ καιροῦς λύσεων καί συνιστοῦν τὸ εὐρύτερον καί βαθύτερον ἀντικείμενον τῆς Οἰκονομικῆς τῶν Ἐκμεταλλεύσεων (BETRIEBSWIRTSCHAFTSLEHRE, ECONOMIA AZIENDALE).-

Πρὸς διασαφήνισιν τῶν ἀνωτέρω, ἅς παρατηρήσωμεν ὅτι λ.χ. ἡ διαφήμισις (ἐδραζομένη ἐπὶ ὠρισμένων ψυχολογικῶν νόμων) ἀνεπτύχθη ὡς μία ἰδιάζουσα τεχνικὴ, στενῶτατα συνδεδεμένη πρὸς τὸ ἰσχύον σήμερον οἰκονομικὸν καθεστῶς καί δύναται ἐνδεχομένως νὰ ἐκλείψῃ μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τοῦ κόστους (καί

είς τό πλαίσιον τούτου τό ζήτημα λ.χ. τών ἀποσβέσεων) εἶναι θέματα μόνιμα καί διαρκή, τά ὅποια ἀνακύπτουν εἰς οἷονδήποτε συνδυασμόν τών συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἀνεξαρτήτως τόπου καί χρόνου ἢ νομικοῦ καθεστώτος.

6. Ὑπό τήν ἔννοιαν ταύτην ἡ Οἰκονομική τῶν Ἐκμεταλλεύσεων (Ο.Ε.) εἶναι ὁ κλάδος ὁ μελετῶν τά μονιμώτερα φαινόμενα τά διαγραφόμενα ἐντός οἷονδήποτε οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ ἐξεταζομένου ἀπό τῆς σκοπιᾶς τῆς θεμελιώδους αὐτοῦ ὑποστάσεως: ὡς ἐκμεταλλεύσεως.-

Κατά ταῦτα ἡ Ο.Ε. ἀποτελεῖ τόν εὐρύτερον κλάδον ἐντός τοῦ ὁποίου περικλείεται, ὡς εἰδικώτερος τομεῦς γνώσεων, οἱ Οἰκονομική τῶν ἐπιχειρήσεων:

..... Οἰκονομική Ἐκμεταλλεύσεων

..... Οἰκονομική Ἐπιχειρήσεων

Ἡ τελευταία αὕτη περιορίζεται κατ' ἕκτασιν, ἀναφερομένη μόνον εἰς ὑποπερίπτωσιν τινά τοῦ συνόλου τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν δηλαδή εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ δρᾶσις καθοδηγεῖται ἀπό τό κίνητρον τοῦ ἰδιωφελοῦς κέρδους: τās ἐπιχειρήσεις.

7. Εἶναι ἐν τούτοις ἀληθές ὅτι ὡς ἔχει σήμερον ἡ ἀνάπτυξις τοῦ νεωτέρου οἰκονομικοῦ κλάδου, δέν ἔχει ἐπέλθῃ ἀκόμα μία σαφῆς διαφοροποίησις μεταξύ τοῦ γενικοῦ καί τοῦ εἰδικοῦ μέρους. Ἀντιστοίχως δέν εἶναι ἐπίσης σαφῆς ἡ ὁροσήμανσις μεταξύ Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς (Πολιτικῆς Οἰκονομίας) καί Οἰκονομικῆς τῶν Ἐκμεταλλεύσεων.

Τό περιεχόμενον τῆς τελευταίας ταύτης ποικίλλει ἀναλόγως τῆς χώρας καί τοῦ συγγραφέως, ὅπως ἄλλωστε ποικίλει καί ἡ ὀνομασία τῶν ἀντιστοίχων πανεπιστημιακῶν ἐδρῶν.

(1) Οὕτω π.χ. εἰς τās Η.Π.Α. γίνεται κυρίως λόγος περί BUSINESS ADMINISTRATION (ἤτοι Διοικητικῆς τῶν ἐπιχειρήσεων) ἐν Ἰταλίᾳ περί RAGIONERIA μέ σημαντικὴν ἐπίδρασιν τῶν Λογιστικῶν ζητημάτων κ.ο.κ.

8. Είς τὰς ἀνά χειράς λίαν περιληπτικὰς σημειώσεις ἀσχολούμεθα, κατόπιν γενικῆς ἐπισκοπήσεως τοῦ συνόλου τῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν καὶ τινῶν διακρίσεων τούτων, εἰδικώτερον μὲ θέματα τινὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν οἰκονομικὴν τῶν Ἐπιχειρήσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 1^{ον}

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ.

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ Η ΟΙΚΟΝΟΜ. ΜΟΝΑΔΕΣ. Οἰκονομικοὺς ὀργανισμοὺς ἢ οἰκονομικὰς μονάδας καλοῦμεν εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ κλάδου ἡμῶν, οἷονδῆποτε συνδυασμὸν τῶν τριῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς: Φύσεως-Ἐργασίας-Κεφαλαίου, διὰ τοῦ ὁποίου πραγματοποιεῖται ἡ κάλυψις¹⁾ (ἀμέσως ἢ ἐμμέσως) τῶν παντοειδῶν ἀνθρωπίνων ἀναγκῶν.

Ἐπὶ τὴν εὐρυτάτην ταύτην ἔννοιαν οἰκονομικὸς ὀργανισμὸς εἶναι: ἓνα βιομηχανικὸν ἐργοστάσιον, ἓνα τραπεζικὸν ἴδρυμα, ἓνα παντοπωλεῖον, ἓνα κρατικὸν νοσοκομεῖον, σχολεῖον, θέατρον κλπ.

"Ἄν καὶ τόσον διάφοροι ὡς πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ τοὺς ὄρους λειτουργίας αὐτῶν, οἱ ἀνωτέρω ὀργανισμοὶ ἔχουν τὰ κοινὰ γνωρίσματα ὅτι ἅπαντες καλύπτουν ἀνθρωπίνους ἀνάγκας καὶ ὅτι δύνανται νὰ χαρακτηρισθοῦν ἀκόμη ὡς "οἰκονομικοί". Τοῦτο ὁμῶς ὄχι ὑπὸ τὴν συνήθη τοῦ ὄρου σημασίαν (δηλαδή ὅτι ἐπιδιώκουν ἰδιωφελές κέρδος, κλπ.) ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι εἰς τοὺς συνδυασμοὺς τούτους ἐφαρμόζεται-κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον συνηθειῶς καὶ ἐπιτυχῶς-ἡ καλουμένη:

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΡΧΗ (WIRTSCHAFTSPRINZIP). Πᾶσαν δρᾶσιν διέπῃ ἡ ἔμφυτος ροπή τοῦ ἀνθρώπου ὅστις ἐπιδιώκει πάντοτε τὴν ἐπίτευξιν τοῦ μεγαλύτερου δυνατοῦ ἀποτελέσματος διὰ τῆς μικροτέρας ἐκάστοτε προσπάθειας. Ἡ ροπή αὕτη διατυπῶνται ὡς ἀρχὴ τῆς οἰκονομίας (ἢ ἐξοικονομήσεως δυνάμεων, θυσιῶν) καὶ εἶναι φυσικὸν νὰ ἐπικρατῇ ἐντονώτερον εἰς συγ-

(1) Ὁ ὄρος κάλυψις ὑποδηλοῖ μονιμωτέραν θεραπείαν καὶ ὄχι ἀπλῶς ἄμεσον ἱκανοποίησιν τῶν ἀναγκῶν.

κεκροτημένους οργανισμούς (συνδυασμούς Φ.Ε.Κ.) διά του οποίου ὁ ἄνθρωπος θεραπεύει τὰς παντοειδεῖς αὐτοῦ ἀνάγκας.

Ἡ οἰκονομικὴ ἀρχή, τὴν ὁποῖαν δυνάμεθα ἐπίσης νὰ ἀποκαλέσωμεν ἀρχὴν τῆς ἀποτελεσματικότητος, ἐμφανίζεται ὑπὸ μίαν γενικὴν -εὐρύτεραν- μορφήν, διατυπωθεῖσαν ἀνωτέρω, καὶ δύο μερικωτέρας παραλλαγάς, τὰς ἐξῆς:

α) Πρώτη μερικὴ παραλλαγή: διὰ δοθέντων μέσων ἐπιδιώκεται ἡ πραγματοποίησις τοῦ μεγαλυτέρου δυνατοῦ ἀποτελέσματος. Ἐνταῦθα σ τ α θ ε ρ ὶ ν μὲν στοιχεῖον εἶναι τὰ καταβαλλόμενα μέσα (προσπάθεια) μ ε τ α β λ η τ ὶ ν δὲ τὸ ἀποτέλεσμα. Τὴν περίπτωσιν ταύτην πραγματοποίησεως τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς ἐπιδιώκουν πλεῖστοι ὅσοι ὀργανισμοί, ἰδίῳ δημοσίου δικαίου(1) οἱ ὅποιοι διὰ προκατορισμένου τινὸς προϋπολογισμοῦ ἐξόδων, συνιστάντων τὰ μέσα δράσεως (σταθερὰ δι' ἔτησίαν περίοδον) ἐπιδιώκουν νὰ ἐπιτύχουν τὸ ἀνώτατον δυνατόν ἀποτέλεσμα (λ.χ. εἰς νοσοκομεῖον: ἡμέραι νοσηλείας, ἄριθμός χειρουργικῶν ἐπεμβάσεων κλπ.) Διὰ τὸν λόγον τοῦτον λέγεται ὅτι οἱ τοιοῦτοι ὀργανισμοί ἀποβλέπουν εἰς τὴν καλουμένην οἰκονομικότητα δαπανῶν (AUFWANDSWIRTSCHAFTLICHKEIT).

β) Δευτέρα μερικὴ παραλλαγή: Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν πραγματοποίησιν ἐκ τῶν προτέρων καθορισθέντος ἀποτελέσματος διὰ τῶν ὀλιγωτέρων δυνατῶν θυσιῶν (ἐξόδων, ἐργασίας κλπ.) ὡς λ.χ. κατασκευὴ γεφύρας βάσει δεδομένου σχεδίου διὰ τῶν ὀλιγωτέρων ἐξόδων. Ἐνταῦθα σταθερὸν μὲν στοιχεῖον τυγχάνει τὸ ἀποτέλεσμα μ ε τ α β λ η τ ὶ ν δὲ τὰ μέσα (αἱ θυσίαι).

γ) Γενικὴ περίπτωσις ἀποτελεσματικότητος. Ὑπὸ τὴν εὐρύτεραν ἐκδοχὴν ἡ οἶκον. ἀρχὴ ἔγκειται εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μείζονος δυνατοῦ ἀποτελέσματος διὰ τῶν ὀλιγωτέρων δυνατῶν μέσων: ἐργασίας, ἀναλώσεως ὑλικῶν, χρονικῆς ἀπασχολήσεως παγίων καὶ κυκλοφοριακῶν κεφαλαίων κλπ. Ἡ εὐρύτερα αὕτη περίπτωσις εὐρίσκει τὴν ἐφαρμογὴν της-ἂν καὶ οὐχὶ πάντοτε λογισμένην καὶ ἱκανοποιητικὴν- εἰς τὴν πλειονότητα τῶν οἰκονομ. ὀργανισμῶν καὶ εἰδικώτερον εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις.

(1) Ἡ καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, ὅπως τὰ Σωματεῖα.

3. ΜΕΤΡΗΣΙΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΟΣ. Ἀφοῦ ἡ πραγματοποίησις τῆς μείζονος οἰκονομικότητος εἶναι ἓνα θεμελιώδες γνώρισμα οἰασθήποτε οἰκονομικῆς μονάδος, ἐρωτᾶται πῶς δυνάμεθα νά μετρήσωμεν ταύτην. Τοῦτο εἶναι εὐχερές, ὅταν ὑπάρχουν ἐπαρκῆ καί κατάλληλα ἀριθμητικά δεδομένα, λαμβανόμενα ἐκ τῶν κυρίων καί βοηθητικῶν λογιστικῶν βιβλίων τοῦ οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ καί ἐφ' ὅσον ἀκόμη τό λογιστήριον εἶναι ὀργανωμένον κατά τρόπον ὥστε νά παρακολουθεῖ λεπτομερέστατα ὅλην τήν ἐσωτερικήν καί ἐξωτερικήν δραστηριότητα τοῦ ὀργανισμοῦ καί συνεπῶς νά διαθέτῃ τά ἀπαιτούμενα ἀριθμητικά δεδομένα.

Ἡ μέτρσις τῆς οἰκονομικότητος γίνεται διά τῆς καταρτίσεως ἀναριθμητῶν ἀριθμοδεικτῶν ἀποτελεσματικότητος. Οὗτοι συνίστανται εἰς τήν σχέσηιν:

$$\frac{\text{Ἀποτέλεσμα}}{\text{Μέσα}} = \frac{\text{ἀπόδοσις}}{\text{Δαπάνη}}, \text{ π.χ.} = \frac{\text{Μονάδες προϊόντος}}{\text{ὧραι ἐργασίας}}$$

Διά νά κατανοηθῇ καλύτερον ἡ κατάρτισις καί ἡ μεγίστη σημασία τῶν ἀριθμοδεικτῶν ἀποτελεσματικότητος, ἄς θεωρήσωμεν βιομηχανικήν τινα ἐπιχείρησιν. Αὕτη ἀναπτύσσει τρεῖς (τούλάχιστον) θεμελιώδεις δραστηριότητας: τήν τεχνικήν (παραγωγικήν) τήν συναλλακτικήν (ἐφοδιασμός-εἰσάσεις προϊόντων) τήν χρηματοοικονομικήν (πιστώσεις λαμβανόμεναι καί χορηγούμεναι κλπ.) Εἰς ἐκάστην τῶν λειτουργιῶν τούτων καταβάλλονται θυσίαι καί πραγματοποιοῦνται ἀποτελέσματα. Συνεπῶς δυνάμεθα νά καταρτίσωμεν ἀριθμοδείκτας - καί δῆ περισσοτέρους - δι' ἐκάστην τῶν τριῶν τούτων λειτουργιῶν. Παραδείγματα:

α) Εἰς τήν τεχνικήν σφαῖραν:

$$\frac{\text{Ποσότης προϊόντων}}{\text{Ποσότης πρ. ὕλης}} = \frac{87 \text{ ὄκ. ἀλεύρου}}{100 \text{ ὄκ. σίτου}} = 0,87$$

$$\frac{\text{Τόνοι ἐξωρυσσομένου λιγνίτου}}{\text{Ἀριθμός ἐργατῶν}} = \frac{\text{Διανυθέντα χιλ/τρα}}{\text{Ποσότης καυσίμων}}$$

Ποσότης προϊόντος

ὧραι ἐργασίας μηχανημάτων

β) Εἰς τήν συναλλακτικήν σφαῖραν:

Κύκλος ἐργασιῶν
Ἀπόθεμα ἐμπ/των

Ἀσφάλιστρα εἰσπραχθέντα
Ἀποζημιώσεις καταβληθεῖσαι

Ετήσια ἀκαθάριστα ἔσοδα
Κυκλοφοριακά κεφάλαια

γ) Εἰς τὴν χρηματοοικονομικὴν σφαῖραν:

Ἀποθεματικά Καθαρόν κέρδος
ἴδιον κεφάλαιον ἀπασχολούμενον κεφάλαιον

ὑποχρεώσεις
μέσα πληρωμῆς κλπ.

4. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ. Σκοπός τῶν ἀνωτέρω παραδειγμάτων δέν εἶναι νά κατανοηθῇ ἡ ἰδιαιτέρα σημασία ἐκάστου ἀριθμοδείκτου, πρᾶγμα πού προϋποθέτει προεχωρημένας γνώσεις. Σκοπός μας εἶναι νά καταδείξωμεν ὅτι χάρις εἰς μεγάλην ποικιλίαν καταλλήλων ἀριθμοδεικτῶν, δυνάμεθα νά διαπιστώσωμεν τό ἐπιτυχές ἤ ὄχι τῆς δράσεως τῶν οἰκονομικῶν μονάδων καί νά ἐντοπίσωμεν τά ἐκάστοτε ἀδύνατα σημεῖα ἐκάστης τούτων. Ὡς πρὸς τὰς ἐπιχειρήσεις εἰδικώτερον ἢ σχέσις καθαρόν κέρδος ἢ ὁποῖα ἀπασχολούμενον κεφάλαιον συνιστᾷ τὴν καλουμένην "ἀποδοτικότητα" δέν εἶναι ἐπαρκῆς διὰ νά καταδείξῃ τὴν ὄλην ἀποτελεσματικότητα τῆς ἐπιχειρηματικῆς δράσεως.

5. ΓΕΝΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝ. ΜΟΝΑΔΩΝ. Ὅπως τό φυτικόν καί τό ζωϊκόν βασίλειον περιλαμβάνουν ἀναριθμήτους "μονάδας" διαφόρου μεγέθους, μορφῆς, ἰδιοτήτων, ἰκανοτήτων κλπ. αἱ ὁποῖαι γεννῶνται, ἀναπτύσσονται, μεταβάλλονται, διασπῶνται, ἀναπαράγονται, προσαρμόζονται καί ἀντιπαλαίουν πρὸς τό περιβάλλον αὐτῶν, ἄλλο τόσον δέον νά νοήσωμεν ἕνα "οἰκονομικόν βασίλειον" τοῦ ὁποῖου αἱ μονάδες ἔχουν τά αὐτὰ ἀκριβῶς γνωρίσματα. Πράγματι οἱ οἰκ. ὄργανισμοί ἀριθμούμενοι εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδας εἰς μίαν προηγμένην χώραν⁽¹⁾ γεννῶνται, ἀναπτύσσονται, διασπῶνται, συγχωνεύονται (κλπ.) καί ὑπόκεινται εἰς μίαν στατιστικῶς διαπιστουμένην θνησιμότητα. Ἐκαστος ὄργανισμός προσλαμβάνει ἕνα μέγεθος καί μίαν μορφήν, ἀναπτύσσει σχέσεις πρὸς τό περιβάλλον αὐτοῦ προσαρμόζεται καί τείνει νά μεταβάλῃ αὐτό, κλπ. Δυνάμεθα πολὺ καλά νά ὀμιλήσωμεν περὶ μιᾶς ἀνατομίας, φυσιολογίας, μορφολογίας, ἀκόμη δέ καί παθολογίας τῶν οἰκον. ὀργα-

(1) Εἰς τὰς Η.Π.Α. ὑπολογίζονται 3.800.000 Ἐπιχειρήσεις (πλὴν ἀγροτικῶν κτλ. ἐκμεταλλεύσεων).

νισμών. Ἡ χρησιμότης τῆς παρούσης προσομοιώσεως πρὸς τὰς μονάδας τοῦ ζωικοῦ βασιλείου, καθίσταται ἐμφανῆς εἰς τὰ ἐπόμενα.

6. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΟΙΚ. ΜΟΝΑΔΩΝ. Διὰ τὴν βαθυτέραν κατανοήσιν τοῦ κόσμου τούτου, ἄς δεχθῶμεν π.χ. ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν (μόνον) ἑκατὸν χιλιάδες οἰκ. ὀργανισμοί (κατὰ τὸν δοθέντα ἄνωτέρω ὀρισμὸν: συνδυασμοί Φ-Ε-Κ) πάσης φύσεως καὶ κατηγορίας. Τοὺς ὀργανισμοὺς τούτους δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν κατὰ πολλοὺς τρόπους:

1) Ἀναλόγως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀπασχολήσεως αὐτῶν

2) Ἀναλόγως τοῦ φορέως αὐτῶν

3) Ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῶν

4) Ἀναλόγως τῆς περιουσιακῆς των συγκροτήσεως (στατικῶς καὶ δυναμικῶς)

5) Ἀναλόγως τῆς νομικῆς των μορφῆς, καθὼς καὶ ἄλλων ἀκόμη πολλῶν διακρίσεων. Ἐνταῦθα περιοριζόμεθα μόνον εἰς τὰς ἄνωτέρω.

ξ 2.

ΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑΙ ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ ΑΥΤΩΝ

7. Ὁ COLIN CLARK (1) διακρίνει τρεῖς ἐντελῶς γενικὰς κατηγορίας:

Ἡ πρώτη (INDUSTRIES PRIMAIRES) περιλαμβάνει τὰς γεωργικὰς, δασικὰς, μεταλλευτικὰς, ἀλιευτικὰς κλπ. ἐκμεταλλεύσεις.

Ἡ δευτέρα (INDUSTRIES SECONDAIRES) τὰς παντοειδεῖς βιοτεχνίας καὶ βιομηχανίας ἐπεξεργασίας καὶ μετατροπῆς τῶν ὑλῶν εἰς χρήσιμα ἀγαθὰ.

Ἡ τρίτη (INDUSTRIES TERTIAIRES) περιλαμβάνει τὰς πάσης φύσεως μονάδας παροχῆς ὑπηρεσιῶν: ἐμπορικὰς, συγκοινωνιακὰς, τραπεζικὰς κλπ. κλπ. καθὼς καὶ τὴν δημοσίαν διοίκησιν.

Ἀναλυτικώτερον δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν τὰς ἐξῆς κατηγορίας:

A. ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΑΣ-ΒΕΟΡΥΚΤΙΚΑΣ (ἐν εὐρείᾳ ἐννοίᾳ)

1. Ἀγροτικὰς

2. Μεταλλευτικὰς

(1) Βλ. COLIN CLARK: CONDITION OF ECONOMIC PROGRESS 1940.

3. Δασικός

4. Ἀλιευτικός κτλ.

Β' ΜΕΤ. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

I. ΒΑΡΕΙΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (σιδήρου-χάλυβος κ.λ.π.)

II. ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ

1. Ναυπηγεία καί ἐπισκευαί πλοίων
2. Μηχανουργεία-Μεταλλικαί ἐπισκευαί
3. Συρματοργία-Καρφοβελονοποιία
4. Σωληνουργία
5. Βιδοποιία
6. Βιομηχανία εἰδῶν ἐξ ἀλουμινίου
7. " " ἐκ χαλκοῦ
8. " " ἐξ ἔμαγιέ
9. " θερμοπομπῶν
10. " θερμαστρῶν
11. " γεωργικῶν ἐργαλείων, κ.ἄ.

III. ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ

1. Τσιμεντοβιομηχανία
2. Ἀσβεστοποιία
3. Πλινθοκεραμοποιία
4. Ἀγγειοπλαστική (οἰκιακῶν σκευῶν καί οἰκ.)
5. Βιομηχανία φαβεντιανῶν
6. " Γύψου-Στόκου
7. " Μωσαϊκῶν πλακῶν

IV. ΚΛΩΣΤΟΥΦΑΝΤΟΥΡΓΙΑ

1. Βαμβακουργία
2. Ἐριουργία
3. Μεταξοβιομηχανία
4. Βιομηχανία τεχνητῆς μετάξης
5. Βιομηχανία γιούτης-καννάβεως
6. Ταπητουργία
7. Βιομηχανία πλεκτῶν
8. Καλτσοποιία
9. Φανελλοποιία
10. Βιομηχανία κλωστῶν

V. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΩΝ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

1. Ἀλευροβιομηχανία
2. Βιομηχανία ζυμαρικῶν
3. Οἶνοπνευματοποιία
4. Ποτοποιία

5. Σπορελαιοργία
6. Ύδρογονώσεις
7. Ζυθοποιία
8. Παγοποιία
9. Βιομηχανία ζυμών άρτοποιίας
10. Κονσερβοποιία
11. Βιομηχανία ζαχαρωδών και άμυλ. προϊόντων

VI. ΧΗΜΙΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΙ

1. Βιομηχανία Χημικών Λιπασμάτων
2. " Χ. Προϊόντων (όξέα-άλατα)
3. Ύαλουργία (έκτός ύαλοπινάκων)
4. Βιομηχανία ύαλοπινάκων
5. " Χρωμάτων άνιλίνης
6. " Βερνικοχρωμάτων
7. " Στιλβωμάτων
8. Πυρηνελουργία
9. Σαπωνοποιία
10. Βιομηχανία έλαστικοϋ
11. Βιομηχανία τερεβινθελαίου-κολοφωνίου
12. Φαρμακοβιομηχανία
13. Βιομηχανία άσφάλτου
14. Βιομηχανία δεψικών έκχυλισμάτων

VII. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΔΕΡΜΑΤΟΣ

VIII. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΧΑΡΤΟΥ

XI. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΕΙΔΩΝ ΙΜΑΤΙΣΜΟΥ

1. Πίλοποιία κ.λ.π.

X. ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΞΥΛΟΥ

XI. ΚΑΠΝΟΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ κ.λ.π.

Γ' ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ

1. Είσαγωγικών-Έξαγωγικών έμπορίων
2. Χονδρικών-Λιανικών έμπορίων
3. Ένδιαμέσων-Παραγγελιοδόχων κ.λ.π.

Δ' ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

1. Ξενοδοχειακά κ.λ.π.
2. Κλινικά
3. Δημοσίων θεαμάτων-Ψυχαγωγίας
4. Τουριστικά-Διαφημιστικά γραφεΐα, κ.ά.

Ε' ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΑΙ-ΜΕΤΑΦΟΡΑΙ

1. Ναυτιλιακά

2. Σιδηροδρομικαί-Αυτόκινητιστικαί
3. Αεροπορικαί κ.λ.π.

ΣΤ' ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΣΦΑΙΡΑΣ

1. Τραπεζικαί παντός μεγέθους καί έξειδικευ-
σεως
 2. Χρηματισταί-Κολλυβισταί
 3. Ασφαλιστικαί παντός κλάδου: πυρός, ζωής κλ.
 4. Ένεχυροδανειστήρια κ.ά.
8. Δυσχέρεια διακρίσεως: 'Η άνωτέρω κατάταξις-κάπως λεπτομερεστέρα μόνον ως πρός τας βιομηχανικάς έπιχειρήσεις- είναι αρκετά περιωρισμένη καί άπλως ένδεικτική. Όπως κάθε διάκρισις, σχηματοποιεΐ πολύ τήν πραγματικότητα, δοθέντος ότι δοθεΐσα έπιχειρήσεις δύναται νά καταταχθῆ είς περισσότερας ομάδας: λ.χ. αί ασφαλιστικαί εταιρεΐαι είναι έπίσης έπιχειρήσεις παροχής ύπηρεσιών, ώρισμέναί έξορυστικαί είναι έν πολλοΐς καί μετασχηματισμού: λ.χ. πρώτη κατεργασία επί του σκάφους άλιευομένων ίχθύων (φαλαινέλαιον κλπ.)
9. Σημασία κατατάξεως Παρά ταυτα ή κατ' άσχολίαν κατάταξις είναι πολύτως χρήσιμος διά:
1. Τόν ύπολογισμόν του έθνικου είσοδήματος εκάστου κλάδου καί υποδιαίρέσεως τούτων.
 2. Διά τήν άσκησιν νομοθετικής προστασίας:
 - α) έπαγγελματικήν εκπαίδευσιν καί έξειδίκευσιν (ξενοδοχειακαί σχολαί κ.λ.π.)
 - β) Κατάλληλα μέτρα επαγγελματικής ύγιεινής
 - γ) Εΐδικήν εργατικήν νομοθεσίαν, κλπ.
 - δ) Δασμολογικήν προστασίαν καί έτερα μέτρα έμπορικής πολιτικής.
 3. Διά τόν ύπολογισμόν των άπασχολουμένων κεφαλαίων καί τής άποδοτικότητος αυτών.
 4. Διά τας δημογραφικάς μελέτας: άπασχολούμενον προσωπικόν κατά φύλον, ήλικίαν κ.λ.π.
 5. Διά τόν καθορισμόν δείκτου δραστηριότητος κατ' ά μήνα, έτος κ.λ.π.

§ 3

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΟΥ ΦΟΡΕΩΣ ΑΥΤΩΝ

0. Τας αυτάς, κατ' ύπόθεσιν εκατόν χιλιάδας, οίκ. μονάδας δυνάμεθα νά διακρίνωμεν πάλιν ως πρός τόν φορέα αυτών ως έξής:

'Ιδιωτικὰς {

 ἀτομικὰς {

 προσωπικὰς

 κεφαλαίου

 ἐταιρικὰς {

 σωματεῖα

 συνεταιρισμοί

 συλλογικὰς {

Δημοσίας {

 Διοικητικὰς ὑπηρεσίας

 'Οργανισμοὺς Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.)

 Δημοσίας καὶ ἐθνικοποιημένας ἐπιχει-

 ρήσεις λειτουργούσας κατὰ τὰ 'Ιδιω-

 τικὸν Δίκαιον

Μικτὰς Μὲ φορέα τὸ κράτος καὶ ἰδιώτας.

11. Περὶ τῶν ἰδιωτικῶν δὲν θά πραγματοποιηθῶμεν ἐνταῦθα διότι ἀσχολούμεθα ποικιλοτρόπως εἰς τὰ ἐπόμενα.
12. Κρατικὴ οἰκ. δραστηριότης. Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐκατονταετίαν τὸ κράτος ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἔχει ἐπεκτείνει τὴν δραστηριότητά του· εἰδικώτερον δὲ ἐπεξετάθη πρὸς τὴν καλουμένην "ἐπιχειρηματικὴν δραστηριότητα" λαμβάνον ἄμεσον πλῆρον μέρος εἰς τὴν καθ' αὐτὸ παραγωγὴν, κυκλοφορίαν, διανομὴν τῶν ἀγαθῶν, ἔτι δὲ εἰς τὴν πιστωτικὴν, ἀσφαλιστικὴν κλπ. οἰκ.ζωὴν. Ἡ δραστηριότης αὕτη πραγματοποιεῖται περιοριστικῶς μὲν ἀπ' εὐθείας διὰ τῶν κρατικῶν ὑπηρεσιῶν, συνηθέστατα ὅμως μέσῳ ἰδιαιτέρων-αὐτοτελῶν ὀργανισμῶν ἢ καὶ ἄλλων λύσεων (μικτὰ ἐπιχειρήσεις). Ἡ τοιαύτη βαθμιαία ἐπέκτασις τοῦ τομέως τῆς δημοσίας οἰκονομίας εἰς βῆρος τοῦ τομέως τῆς ἰδιωτικῆς ὀφείλεται εἰς βαθύτερα αἴτια ἀναφερόμενα ἐν πολλοῖς εἰς τὰ πρῶτὰ καὶ τὰς ἀνεπαρκειὰς τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Περιοριστικῶς μόνον θά διακρίνωμεν ἐνταῦθα τοὺς ἁμεσώτερον ἐπιδιωκομένους σκοποὺς.
13. Σκοποί: Ἡ κρατικὴ οἰκ. δραστηριότης ἀποβλέπει κυρίως εἰς τοὺς ἀκολουθοῦσους σκοποὺς:
 - α) Ταμειευτικόν. Τὸ Κράτος ἐπιδιώκει, εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην νὰ πραγματοποιήσῃ σοβαρὰ τινὰ ἔσοδα διὰ τῶν ὁποίων τροφοδοτεῖ τὸν δημόσιον προϋπολογισμόν. Ὁ σκοπὸς οὗτος κατορθώνεται κυρίως διὰ τῆς θεσπίσεως μονοπωλίου. Ὑπάρχει δὲ τοιοῦτον ὅταν τὸ κράτος ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὸ τὸ ἀποκλειστικόν

δικαίωμα παραγωγής και έμπορίας αγαθών τινών ή υπηρεσιών (πυρεΐα, ζαχαρίνη, παιγνιόχαρτα, κλπ.), όποτε και γίνεται λόγος περί "δημοσιονομικού μονοπωλίου". Ένίοτε όμως δέν υπάρχει μονοπώλιον νομικώς κατοχυρωμένον, άλλ' άπορρέει εκ τής φύσεως των πραγμάτων (κρατική εκμετάλλευσις σιδηροδρομικής γραμμής, λιμενικαί εγκαταστάσεις εκφορτώσεως κ.λ.π.) Ό ταμνευτικός σκοπός σπανίως είναι άμιγής. Συνηθέστερον συνδυάζεται πρός τούς έπομένους:

- β) Εύρύτερα και καλύτερα κοινωνική έξυπνότησις.
Επιδιώκεται ή πληρεστέρα κάλυψις ομαδικών και σταθερών τινών αναγκών (συγκοινωνίαι, ύδρευσις, ήλεκτροπρωτισμός-τηλεπικοινωνίαι) ένταυθα είναι πρόδηλον ότι ή άτομική πρωτοβουλία θά περιωρίζετο.μόνον εις τάς επικερδεΐς περιπτώσεις, άδιαφορούσα διί τήν βαθυτέραν εκπολιτιστικήν άποψιν, χάριν τής οποίας κινείται τό κράτος και εις τάς ζημιολόγους άκόμη περιπτώσεις λ.χ. τηλεγραφεΐον εις μικράν κωμόπολιν, άγονοι άκτοπλοΐκαί γραμμαΐ, κλπ.)
- γ) Δημοσία ασφάλεια, υγεία κλπ. Τό κράτος έπιφυλάσσει εις έαυτό τήν παραγωγήν και έμπορίαν ειδών τινών (έκρηκτικαί ύλαι, ναρκωτικά, πολεμικά όπλα) δι' εύνόητους λόγους έξωτερικής ή έσωτερικής ασφαλείας, δημοσίας υγείας, κλπ.

Έν τέλει, ίδίφ σήμερα, όλα σχεδόν τά κράτη και εκείνα άκόμη εις τά όποΐα δέν έχει επικρατήσει ή άρχή τής σχεδιασμένης (σοσιαλιστικής) οΐκονομίας (ECONOMIE PLANIFIEE) έχουν στραφή ζωηρώς πρός τήν ανάληψιν έντόνου οίκ. δραστηριότητος, άποβλέποντα εις εύρύτερον κοινωνικο-πολιτικόν περιεχόμενον. Αποτέλεσμα τής τοιαύτης στροφής είναι ή όσημέραι επέκτασις των "έθνικοποιήσεων" (δηλ.κρατικοποίησις προϋφισταμένων ιδιωτικών έπιχειρήσεων) ίδίφ εις τήν ενεργειακήν οΐκονομίαν, τήν βραεΐαν βιομηχανίαν, τά πιστωτικά ιδρύματα κ.ά.

14. Μορφαί. Η κρατική δραστηριότης διεξάγεται υπό:
- α) υπηρεσιών άμιγώς διοικητικών, ώς λ.χ. συμβαΐνει επί ταχυδρομείων (REGIE DIRECTE). Ό τρόπος ούτος ένέχει όλα τά μειονεκτήματα του Διοικητικού μηχανισμού-άτελής έπιλογή και ιεράρχησις προσωπικού, τυπικά κριτήρια ενεργείας, δημόσιον λογιστικόν, παντοειδέξ νομοθετικοί περιορισμοί, σύγχυσις αρμοδιοτήτων, πολιτικά παρεμβάσεις κ.τ.λ. ώστε να

μή ένδεικνυται παρά μόνον είς περιπτώσεις δραστηριότητας χαλαροῦ οίκ. περιεχομένου (λ.χ. κρατικόν μουσεϊόν).

β) Δημόσια Ἰδρύματα ὑπό μορφήν νομικῶν προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) μέ κατά τό μᾶλλον ἤ ἥττον εὐρείαν αὐτονομίαν καί διαχειριστικήν αὐτοτέλειαν⁽¹⁾ Γνωρίσματα αὐτῶν εἶναι ὅτι ἰδρύονται διά νόμου καί συνιστοῦν ἀποκεντρωμένην διοίκησιν ἀκριβῶς χάριν ἀποδεσμεύσεως των-μερικῶς μόνον-ἀπό τῆς ὅλης κρατικῆς διοικήσεως. Διοικοῦνται ἀπό Δ. Συμβούλια, Ἐφορίας, Ἐπιτροπᾶς κλπ. τά ὁποῖα ἀποτελοῦνται ἀπό πρόσωπα μέ εἰδικάς γνώσεις καί μή ἔχοντα κατ' ἀνάγκην τήν δημοσιουπάλληλικήν ιδιότητα. Ἡ δραστηριότης τῶν Δ. Συμβουλίων προβλέπεται ἀλλά καί περιορίζεται είς τό πλαίσιον ρυθμιστικῶν διαταγμάτων καί ἐσωτερικῶν κανονισμῶν, εἰδικώτερον δέ ἡ οἰκονομική ὄρασις ἀναπτύσσεται ἐντός τῶν ὁρίων τοῦ ἐτησίως καταρτιζομένου προϋπολογισμοῦ, ὑποκειμένου είς τήν ἔγκρισιν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργείου (καί τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου). Κατά ταῦτα ἡ οἰκ. διαχειρίσις τῶν Ν.Π.Δ.Δ. διέπεται ὑπό τᾶς διατάξεις τοῦ Δημοσίου Λογιστικοῦ. Χάρις είς τήν περιουσιακήν καί διοικητικήν των αὐτοτέλειαν αἱ παρακρατικά αὐταὶ ὀργανώσεις, ἀναπτύσσουσιν ὀρασιν ὀλιγώτερον δύσκαμπτον τῆς ἀμιγῶς κρατικῆς διοικήσεως, χωρίς ὅμως νά ἔχουν καί τήν διοικητικήν καί διαχειριστικήν εὐχέρειαν τῶν οἰκ. μονάδων τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου.

Ἐνεξαρτήτως τῶν ὡς ἄνω (καί ἄλλων) τυπικῶν κοινῶν γνωρισμάτων, τά Ν.Π.Δ.Δ. ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τῶν Δ. Συμβουλίων⁽²⁾ καί ἰδίᾳ ἀναλόγως τῆς παρεχομένης ὑπό τοῦ οἰκείου ἰδρυτικοῦ νομοθετήματος εὐχερείας καί ἐκτάσεως ἐνεργειῶν (τεχνικῶν, συναλλακτικῶν, κλπ.) ἀποκοτοῦν πολύ διάφορον ἐκάστωτε αὐτονομίαν καί διαφέρουν μεταξύ των οὐσιωδῶς ἀπό τῆς σκοπιᾶς ταύτης.

Διά τῆς μορφῆς τῶν Ν.Π.Δ.Δ. ἐξυπηρετοῦνται

(1) Προκειμένης ἀναδιοργανώσεως τῶν ΣΕΚ προπολεμικῶς, ἡ εἰσηγητική ἔκθεσις ἀνέφερε τήν ἀνάγκην μεγαλύτερας αὐτονομίας, ἀνασυνθέσεως τοῦ Δ. Συμβουλίου δι' ἀρμοδιωτέρων προσώπων, κ.ἄ.

(2) Ἐάν λ.χ. ἀποτελοῦνται ταῦτα μόνον ἰπό δημοσίους λειτουργούς ἐνεργοῦντας ὑπό τήν ιδιότητα των ταύτην.

τόσον ανάγκαι ἀποκεντρωμένης διοικήσεως (ἐπισημονικά ἰδρύματα, Ἐμποροβιομηχανικά Ἐπιμελητήρια, Ταμεῖα Προνοίας, κλπ) ὅσον καί ανάγκαι τῆς καθ' αὐτό οἰκ.σφαίρας (Ταμεῖα κατασκευῆς ἔργων: λιμενικῶν, ὁδοστρωμάτων, Ο.Λ.Π., Α.Σ.Ο., κλπ.)

Εἰς τὴν Ἑλλάδα προπολεμικῶς ἤδη, ὁ θεσμός τῶν Ν.Π.Δ.Δ. εἶχε λάβει μεγάλην ἔκτασιν. Τό 1937 ἔλειτοῦργουν περί τὰ 1800 εἰδικά ταμεῖα(1). Τό ἥμισυ τούτων ἐπραγματοποιεῖ ἔσοδα προσεγγίζοντα τὰ 40% τοῦ ὅλου κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ(2).

γ) Τρίτη μορφή τῆς Κρατικῆς δραστηριότητος, κατ' ἔξοχὴν οἰκονομικῆς, εἶναι ἡ: Κατὰ τὸ ἰδιωτικόν δίκαιον συνιστώμενη καί λειτουργοῦσα δημοσίᾳ ἐπιχειρήσις. Ἐνταῦθα θά διακρίνωμεν:

αα) Τὰς ὑπὸ τοῦ Κράτους ἰδρυομένας ἐπιχειρήσεις
ββ) Τὰς ἐθνικοποιημένας τοιαύτας, αἱ ὁποῖαι εἶναι προϋπάρχουσαι ἰδιωτικαί ἐπιχειρήσεις περιερχόμεναι εἰς τὴν κυριότητα τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Αἱ πρῶται ἔχουν ὡς ἰδρυτὴν τὸ κράτος, τὸ ὁποῖον ὀρᾷ ἔνταῦθα ὡς ἰδιώτης. Προσιδιάζουσα νομικὴ μορφή εἶναι ἡ τῆς Ἄνων. Ἐταιρείας, τὸ δέ προσωπικόν των διέπεται ἀπὸ τοὺς κανόνας τοῦ ἰδιωτοῦπαλληλικοῦ δικαίου. Τυπικὴ περίπτωσις εἶναι παρ' ἡμῖν ὁ Ὄργανισμός Τηλεπικοινωνιῶν τῆς Ἑλλάδος (Ο.Τ.Ε.) (3)

Αἱ δευτέραι (ἐθνικοποιημένοι ἐπιχειρήσεις) ἀποτελοῦν τὸν κατ' ἔξοχὴν τρόπον διὰ τοῦ ὁποῖου τὰ σύγχρονα κράτη ἐπεξετάθησαν εὐρύτατα εἰς τὴν κυρίως οἰκ.ζωὴν. Δέβ ἀνήκει ἔνταῦθα ἡ αἰτιολογικὴ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου. Ἀρκούμεθα εἰς τὴν

(1) Βλ. εἰδικὴν μελέτην τοῦ Ἀνωτάτου Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου.

(2) Εἰς τὰ Ν.Π.Δ.Δ. θέον ἀκόμη νά καταταχθοῦν τὰ Ἰδρύματα, τὰ κατὰ τὸ ἄρθρ. 108 καί 109 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, συνιστώμενα

(3) Συσταθεῖς ὑπὸ μορφήν Α.Ε. μέ μοναδικὸν μέτοχον τὸ Κράτος ἰ κατὰ τὴν νομοθεσίαν περί Α.Ε. (2190/1920) ἐξουσίαι τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων ἀσχοῦνται ὑπὸ εἰδικῆς "Ἐπιτροπῆς Μετόχων" ἀποτελουμένης ἐξ ἀνωτάτων δημοσίων λειτουργῶν προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν (ἄρθρ. 9, Ν.Α. 1049).

διαπίστωσιν τῆς ἀλματώδους ἐξαπλώσεως αὐτοῦ καί εἰς τὰς μὴ σοσιαλιστικὰς χώρας (Γαλλίαν, Ζουηδίαν, Ὀλλανδίαν, κλπ.)

Εἰς τὴν Τσεχοσλοβακίαν ἐθνικοποιήθησαν τὸ 1945 2.200 μεγάλαι καὶ βασικαὶ διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας ἐπιχειρήσεις αἱ ὁποῖαι ἀντιπροσωπεύουν μόνον τὸ 20% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τούτων, ἀπασχολοῦν ἐν τούτοις τὰ 61% τοῦ συνολικοῦ προσωπικοῦ. Ἐκτὸς τῆς ἐθνικοποιήσεως παρέμειναν αἱ μικραὶ καὶ μέσαι ἐπιχειρήσεις, καθὼς καὶ αἱ γεωργικαὶ συνεταιριστικαὶ ὀργανώσεις.

Ποίαν νομικὴν μορφήν περιβάλλονται αἱ ἐθνικοποιημένα ἐπιχειρήσεις; Κατὰ τὸ διανυόμενον τώρα μεταβατικὸν στάδιον δὲν ἔχει ἀποκρυσταλλωθῆ ἴδιος νομικὸς τύπος. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διατηρεῖται ἡ μορφή τῆς Ἀν. Ἐταιρίας, μὲ διαφόρους νομοθετικὰς μεταρρυθμίσεις (1).

15. ΜΙΚΤΑΙ ἐπιχειρήσεις. Εἰς αὐτὰς μετέχουν, κατὰ διαφόρους τρόπους, τόσο τὸ Κράτος ὅσον καὶ οἱ ἰδιῶται. Ἀποτελοῦν δὲ κατὰ τὸν SOMBART "συμβίωσιν" μεταξύ δημοσίων ἰδρυμάτων καὶ κεφαλαιακῶν ἐπιχειρήσεων (ENTREPRISES CAPITALISTES).

Οἱ συνδυασμοὶ συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἶναι πολλοί.

α) Ἡ ἐπιχείρησις προσλαμβάνει τὴν μορφήν τῆς Ἀ. Ἐταιρίας μέρος τῶν μετοχῶν τῆς ὁποίας κατέχει τὸ δημόσιον. Ὡς μέτοχος (ἐνίοτε σημαντικὸς) μετέχει εἰς τὸ Δ. Συμβούλιον δι' ἀμέσων αὐτοῦ ὀργάνων (δημ. ὑπαλλήλων). Ἐνταῦθα τὸ κράτος εἶναι ἀπλῶς μέτοχος, μὲ τὰ ἀπορρέοντα δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις. Ἀπολαμβάνει δὲ μόνον τοῦ ἀναλογοῦντος ποσοστοῦ κερδῶν, ἐάν καὶ ἐφ' ὅσον πραγματοποιιοῦνται καὶ διανέμονται τοιαῦτα.

β) Ἄλλοτε τὸ κράτος παρέχει πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν "διοικητικὴν τινὰ παραχώρησιν" (CONCESSION ADMINISTRATIVE) μόνοπωλιακοῦ συνήθως-οὐχὶ ὅμως πάντοτε-χαρακτήρος (λ.χ. Σύμβασις Ραδιοφωνίας Ε.Ρ.Ε. 1934).

Εἰς ἀντάλλαγμα τὸ κράτος λαμβάνει:

- αα) ἐτησίαν σταθερὰν ἀποζημίωσιν (REDEVANCE)
- ββ) συμμετοχὴν ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων
- γγ) συμμετοχὴν ἐπὶ τῶν καθαρῶν κερδῶν

(1) Βλ. σχ. Χρ. Ἀγαλλοπούλου: Νομικαὶ βάσεις τῶν ἐθνικοποιήσεων.

δδ) δικαίωμα συνδιοικήσεως ή έλέγχου, άπάντων τούτων καθοριζομένων κατά διαφόρους τρόπους και έκτασιν. Κατά κανόνα σχεδόν αί παραχωρησιοϋχοι άπιχειρήσεις (έκμεταλλεύσεως ύδατοπτώσεων, μεταλλείων, συγκοινωνιακών γραμμών, κλπ.) λειτουργούν ως 'Αν. Εταιρίαι και άπολαμβάνουν συμβατικώς καθοριζομένων πλεονεκτημάτων: φορολογικών άπαλλαγών, δασμολογικών άτελειών, κλπ.

Τέλος αναφέρονται διάφοροι άκόμη τρόποι συμμετοχής τού κράτους: ως προνομιοϋχου μετόχου, ως μετόχου μετά πολλαπλής ψήφου, ως χρηματοδόχου-όμολογιούχου αλλά και μετά συμμετοχής εις τά κέρδη κ.λ.π.

16. Διαχειριστική Ικανότης. 'Εξετάζοντες ήδη τά άνωτέρω υπό τό στενότερον πρίσμα της διαχειριστικής ικανότητος και εύχερείας προσαρμογής των οίκ. οργανισμών πρὸς τās μεταβολάς της οίκ.ζωής δυνάμεθα νά σχηματίσωμεν τό άκόλουθον διάγραμμα:

Διαχειριστική Ικανότης

Β α θ μ ό ς	'Οργανισμοί	Διέποντες κανόνες
1. Στενοτάτη	Δημόσιαι ύπηρεσίαι (έστω και μερικώς άυτόνομημένοι)	} Δημοσίου Λογιστικού
2. Περιορισμένη	Ν.Π.Δ.Δ.	
3. Εύρεϊα	'Αν. 'Εταιρία (περιορισμοί άπορρέοντες έκ των οίκείων νόμων και τού καταστατικού)	} Κανόνες 'Ιδιωτικού Δικαίου και 'Ιδιωτικής λογιστικής
4. Εύρυτάτη	'Ατομικαί έπιχειρήσεις και έταιρ.πρωσώπων.	

ξ 4.

ΟΙ ΟΙΚΟΝ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΟΥ ΜΕΓΕΘΟΥΣ ΑΥΤΩΝ

17. Σημασία τοῦ ζητήματος. Τό ζήτημα τοῦ μεγέθους τῶν οἰκ. μονάδων ἀπασχολεῖ τόσο τήν οἰκ. ἐπιστήμην ὅσον καί τήν καθημέραν ζωήν διότι ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτῶνται :

- 1) Διάφορα ἐκάστοτε πλεονεκτήματα καί μειονεκτήματα.
- 2) Νομοθέτησις καί ἐφαρμογή διαφόρων μέτρων: φορολογικῶν⁽¹⁾ κοινωνικῆς προνοίας, ὑγιεινῆς κλπ.
- 3) Ὁ βαθμός ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας.
- 4) Ὁ καθορισμός τῆς ἐμπορικῆς ἰδιότητος (βιοτέχνηαι κλπ.)

18. Κριτήρια μεγέθους. Τόσον ἡ στατιστική ὅσον καί αἱ διάφοροι νομοθεσίαι (γενικώτερον δέ αἱ οἰκ. ἐπιστήμαι) προκειμένου νά μετρήσουν τό μέγεθος τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν λαμβάνουν ἐναλλάξ:

- α) Μονάδας φύσεως: λ.χ. Ἀγροτικά ἐκμεταλλεύσεις
Ἀπό 1 - 5 στρέμματα
" 5 - 10 "
" 10 - 25 "
" 25 - 30 " (Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν καί τοῦ καλλιεργητικοῦ συστήματος)

Ἀναλόγως διά βιομηχανικάς ἐπιχειρήσεις, χρησιμοποιούσας:

Ἀπό 5 - 10 H.P. δυνάμεις
" 10 - 25 " "
" 25 - 50 " "

Διά ναυτιλιακάς ἐπιχειρήσεις, διαθετούσας συνολικήν χορητικότητα πλοίων:

10.000 τόννων
20.000 " "
50.000 " κ.λ.π.

- β) Μονάδας ἐργασίας: λ.χ. ἐργοστάσιον ἀπασχολοῦν:
10 - 25 ἐργάται
25 - 50 " "
50 - 100 " (ἢ γενικῶς ἐργατοῦπαλληλικόν προσωπικόν)

γ) Μονάδας κεφαλαίου: λ.χ. Τράπεζαι μέ ἰδρυτικά

(1) Ἀ.χ. Μικραῖ οἰκ. μονάδες ὑπάγονται εἰς τήν φορολογίαν ἐπιτηδεύματος, αἱ μεγαλύτεραι εἰς τόν φόρον Καθαρᾶς Προσόδου.

καί ἀποθεματικά κεφάλαια:

100 -	500	έκατομμυρίων
500 -	1000	"
1000 -	1500	"

Ἐναλόγως δύναται νά ληφθῆ ὁ ὄγκος τῶν καταθέσεων, εἰς ἀσφαλιστικὰς ἐπιχειρήσεις τό σύνολον τῶν ἠσφαλισμένων κεφαλαίων, γενικώτερον δέ τό σύνολον τοῦ ἀπασχολουμένου ὑπότῃς ἐπιχειρήσεως κεφαλαίου (1)
(Λογιστικῶς: Ἐνεργητικόν)

19. Ἀνεπάρκεια κριτηρίων: Εἶναι προφανές ὅτι τά ἀνωτέρω κριτήρια λαμβανόμενα μεμονωμένως, δέν διαφορίζουν παρά μόνον GROSSO MODO, τό ἐπιχειρηματικόν μέγεθος. Δέν δύναται ἐν τούτοις νά λεχθῆ ὅτι ἐργοστάσιον (τοῦ αὐτοῦ κλάδου καί τύπου) ἀπασχολοῦν 100 ἐργάτας εἶναι "μεγαλύτερον" ἀντιστοίχου ἀπασχολοῦντος μόνον 80.

Ὅτε ἀροτρίαία καλλιέργεια 50 στρεμμ. εἶναι "μικροτέρα" ἀντιστοίχου ἐκμεταλλεύσεως 60 στρεμμ. (ἐφ' ὅσον δέν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν: ἡ ὀρθολογικότης τῆς ἐργασίας, ὁ ἐξοπλισμός εἰς πάγια μέσα, κλπ. κλπ)

20. Ἐνδεδειγμένον κριτήριον: Ἐξευρίσκεται καλλίτερον ἂν θεωρήσωμεν τήν λειτουργικὴν συνάρθρωσιν τῶν τριῶν συντελεστῶν Φ-Ε.Κ. Αὕτη ἐμφανίζεται εἰς τήν "παραγωγικὴν ἰκανότητα".

Πράγματι ἀλευρόμυλος δυνάμενος νά ἀλέσῃ 10 τόννους ἀλεύρου ἡμερησίως εἶναι "μεγαλύτερος" ἐτέρου μέ ἀλεστικὴν ἰκανότητα μόνον 8 τόνν., ἀδιάφορον ποῖα κεφάλαια, ἐργάτας κλπ. ἀπασχολεῖ. Διότι ἡ μόνιμος τεχνικο-οικονομικὴ παραγωγικὴ ἰκανότης προσδίδει εἰς τὰς οἰκ. μονάδας τήν οὐσιαστικὴν τῶν κοινωνικὴν σημασίαν.

Τό ὄρθον τοῦτο κριτήριον τυγχάνει ἐν τούτοις περιωρισμένης ἐφαρμογῆς προσιδιάζον κυρίως εἰς τὰς βιομηχανίας (καί δὴ μονοπαραγωγῆς) καί εἰς τινὰς κατηγορίας ἐπιχειρήσεων παροχῆς ὑπηρεσιῶν (λ.χ. ἐξυπηρετικὴ ἰκανότης θεάτρου). Δέν εἶναι ὁμως ἐφαρμόσιμον εἰς ἄλλας περιπτώσεις (λ.χ. τράπεζαι, δια-

(1) Ἐὰς παρατηρήσωμεν σχετικῶς ὅτι αἱ συχναί μεταβολαί τῆς ἀξίας τοῦ χρήματος καθιστοῦν δυσχερῆ τὴν βάσει τοῦ κεφαλαίου, σύγκρισιν τοῦ μεγέθους τῶν ἐπιχειρήσεων κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιόδους.

φημιστικά γραφεΐα κλπ.) -

Κατά ταυτα τὸ ἐπιχειρηματικὸν μέγεθος δὲν μετῶνται μὲ ἀκρίβειαν, ὀρθὸν δὲ εἶναι ὅπως εἰς ἐκάστην περίπτωσιν λαμβάνονται πρὸς μέτρησιν-περισσότεροι παράγοντες: κεφάλαιον, προσωπικόν, κύκλος ἐργασιῶν κλπ. -

21. Κλάσεις μεγέθους: Γενικῶς λαμβάνονται τρεῖς τάξεις μεγέθους μικροί, μέσοι καὶ μεγάλοι οἰκ. ὀργανισμοί, χωρὶς τὰ μεταξὺ αὐτῶν ὅρια νὰ εἶναι σαφῆ. Εἰς ἕκαστον δὲ πάλιν κλάδον οἰκονομίας υἱοθετοῦνται διάφοροι διακρίσεις δηλωτικαὶ τῶν ἰδιορρυθμιῶν τοῦ κλάδου. Οὕτω λ.χ. εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν διακρίνονται: (1)
- 1) Ἐπιχειρήσεις ἀτομικῆς ἐργασίας (LAVORO INDIVIDUALE)
 - 2) Ἐπιχειρήσεις οἰκογενειακῆς ἐργασίας (LAVORO FAMILIARE).
 - 3) Κεφαλαιακαὶ ἐπιχειρήσεις (IMPRESA CAPITALISTICA).

22. Μειονεκτήματα καὶ πλεονεκτήματα ἐκάστου μεγέθους.
Ἡ μικρὰ ἐπιχείρησις ἐμφανίζει ὡς μειονεκτήματα:

1) Τὴν ἔλλειψιν ἀξιολόγου τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ. Ἐπι δευτέρον αἱ ἐγκαταστάσεις εἶναι ἀνεπαρκεῖς, ἐνίοτε πεπαλαιωμένα, κυρίως δὲ ἀνεῦ ἀρμονικοῦ μεταξὺ τῶν συνδέσμου. Τὰ προϊόντα εἶναι κακότεχνα.

2) Τὴν ἔλλειψιν καταμερισμοῦ τῶν ἔργων. Ὁ αὐτὸς ἐργάτης (ἢ ὑπάλληλος) ἀσχολεῖται μὲ περισσότερα πράγματα, ἐξ οὗ σημαντικαὶ ἀπώλειαι χρόνου καὶ ἔλλειψις ἐξειδικεύσεως.

3) Προμηθεύεται εἰς μικρὰς ποσότητας τοὺς ἀναγκαίους ἐφοδιασμούς καὶ συνεπῶς ὑπὸ ἐπαχθεῖς ὄρους: τιμῆς, ποιότητος, χρόνου πληρωμῆς.

4) Ἀδυνατεῖ νὰ προγραμματίσῃ καὶ νὰ καταστήσῃ ὀρθολογικὴν τὴν δρᾶσιν αὐτῆς.

5) Στερεῖται τῶν σημαντικῶν πλεονεκτημάτων μιᾶς καλῆς λογιστικῆς ὀργανώσεως (2)

(1) Βλ. DRAGONI: ECONOMIA AGRARIA σελ. 426 MILANO 1935.

(2) Ἐκ γενομένων εἰς τὰς Η.Π.Α. ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος (83%) τῶν κερδοφό-

6) "Απαντα τὰ ἀνωτέρω ὀδηγοῦν εἰς δυσμενές κόστος. "Ἐχει ἐν τούτοις καί τὰ πλεονεκτήματά της ἢ μικρά ἐπιχειρήσεις:

1.- Προσαρμόζεται ταχύτατα καί ἄνευ διατυπώσεων, πρὸς τὰς μεταβολὰς τοῦ περιβάλλοντος.- Ἀ.χ. καφενεῖον μετατρέπεται εἰς ζαχαροπλαστεῖον, ἐάν ἡ ζήτησις τείνει πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην.-

2.-"Ἐχει εὐκόλον διοίκησιν καί διαχείρισιν, μέ ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ ἐργατοῦπαλληλικοῦ προσώπου.

3.- Φορολογεῖται ἐπιεικέστερον.

4.-"Ἐχει ἄμεσον ἐπαφήν πρὸς τὸ κοινόν, τοῦ ὁποίου ἐκμεταλλεῦται ἐντόνως τὴν ἄγνοιαν, τὴν ψυχολογικὴν ἀδυναμίαν ἢ τὴν ἀνάγκην. Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἐξισορροποῦν τὸ δεσμενέστερον κόστος καί ἐξηγοῦν τὴν συνύπαρξιν τῶν μικρῶν καί τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων τοῦ αὐτοῦ κλάδου. Ἀ.χ. Οἴνοποιητικὴ ἔταιρ. Ἀχαΐας καί μικρὸς ποτοποιός.

Τὴν μεγάλην ἐπιχείρησιν χαρακτηρίζουν γενικῶς τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα:

1.- Προμηθεύεται εὐθηνότερον πάντα τὰ ἀναγκαῖοῦντα εἰς αὐτὴν μέσα. Ἀ.χ. τὰς πρώτας ὕλας ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τοὺς παραγωγούς.

2.- Διαθέτει πλουσιώτερον καί πολλάκις ἐντελῶς συγχρονισμένον ἐξοπλισμόν.

3.- Ὁργανοῦται ὀρθολογικῶς καί διεξάγει ἐπισημονικώτερον τὴν παραγωγὴν της. Εἰδικώτερον:

α) Εἶναι εἰς θέσιν νά μελετήσῃ καί νά τελειοποιήσῃ τὰ προϊόντα της (ἢ ὑπηρεσίας)

β) Νά τυποποιήσῃ αὐτά.

γ) Νά ἐπιτύχῃ ἀνωτέρας τεχνικὰς ἀποδόσεις

δ) Νά ἀξιοποιήσῃ τυχόν ὑπολείμματα ὑλῶν.

4.- Ἐπιμερίζει -ἐνίστε εἰς μέγιστον βαθμόν- τὴν ἐργασίαν (τεχνικὴν καί διοικητικὴν) ἐπιτυχᾶνουςα τὰ λαμπρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐξειδικεύσεως καί τῆς ἀποφυγῆς ἀπωλειῶν χρόνου.-

5.- Ἐπιτυγχάνει εὐχερῶς μακροπρόθεσμα δάμνεια.

ρων ἐπιχειρήσεων τηρεῖ ἀρτίαν λογιστικὴν ὀργάνωσιν, ἐνῶ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν μὴ ἀποδοτικῶν στερεῖται συγχρονισμένης τοιαύτης.

6.- Πάντα ταῦτα ὀδηγοῦν εἰς χαμηλότερον κόστος. Ἐχει ἐν τούτοις καί τὰ μειονεκτήματά της ἢ μεγάλη ἐπιχείρησις:

1) Προσαρμόζεται δυσχερέστερον πρὸς τὰς μεταπτώσεις τοῦ οἰκ. ῥυθμοῦ, Ἐν ᾧρα κρίσεως λ.χ. ὁ περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς δέν ὀδηγεῖ εἰς ἰσοποσον περιορισμὸν τῶν ἐξόδων. Διότι καί αἱ ἀδρανῶσαι ἐγκαταστάσεις στοιχίζουσι κλπ.

2) Διοικεῖται δυσχερέστερον. Ἀπασχολεῖ πρὸς ὀπωπικὸν ἀνωτέρας ἐπαγγελματικῆς καταρτίσεως, συνήθως πῶς ἀκριβώτερον. Ὁ συντονισμὸς τῶν διαφόρων τμημάτων δυσχεραίνεται καί διὰ τὴν ἐπιτευχθῆσάντα ἄπαιτοῦται πρόσθετοι ὑπηρεσίαι: ἐπιθεωρήσεως, ἐλέγχου κλπ.

3) Ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸν καταναλωτήν. Τοῦτο συνεπάγεται τὴν παρεμβολήν: χονδρεμπόρων, λιανοπλητῶν, παραγγελιοδόχων, κλπ. Τὸ εὐνοϊκώτερον κόστος ἐξουδετεροῦται ἐν πολλοῖς ἐκ τῆς παρεμβολῆς ταύτης καί τὸ προϊόν φθάνει εἰς τὸν τελικὸν καταναλωτήν ἐξ ἴσου ἀκριβὸν ὅσον καί τοῦ μικροπαραγωγῶ.

23. Παρατηρήσεις: Τὰ ἀνωτέρω ἀποδίδουσι εἰς πολὺ γενικὰς γραμμὰς τὰς διαφορὰς μεταξύ μικρῶν καί μεγάλων οἰκ. μονάδων. Ἀπαραίτητον δέ εἶναι νὰ σημειώσωμεν ὅτι τὰ σκιαγραφηθέντα μειονεκτήματα καί πλεονεκτήματα δέν ἐξαρτῶνται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ καί ἀπὸ τὸν τύπον καί τὴν νομικὴν μορφήν τῶν ὀργανισμῶν.-

Μεταξὺ μεγέθους καί νομικῆς μορφῆς παρατηρεῖται ἄλλωστε μίαν στενὴν ἀλληλεξάρτησιν τὴν ὁποῖαν εἰκονίζομεν-καθ' ὑπόθεσιν-διὰ τοῦ κάτωθι διαγράμματος:

Μέγεθος	Νομικὴ μορφή	Πυκνότης περιπτώσεων (καθ' ὑπόθεσιν)
1. Μικρὸν	Πλεονάζει ἡ ἀτομικὴ μορφή.	ἔστω τὰ 70%
	Ἀπαντῶνται καί ὡς προσωπικαὶ Ἐταιρεῖαι	" " 25%
	Σπανίζει ἡ Ἀνών. Ἐταιρεία	" " 5%

2. Μέσον	Πλεονάζουν αἱ ἀτομικαί καί ἐταιρικαί (ὁμόρρυθμοι, ἑτερόρρυθμοι, περιωρισμένης εὐθύνης) ἐπιχειρήσεις Ἀπαντῶνται ἄρκεταί. ἀνώνυμοι Ἐταιρεῖται	ἔστω τά 65% " " 35%
3. Μεγάλον	Ἐπὶ ὑπερισχύουν αἱ Ἐπιχειρήσεις Ἐταιρεῖται Ἐπὶ λοιπαί ἐταιρικαί μορφαί Σπανίζουσιν αἱ ἀτομικαί	ἔστω τά 60% " " 35% " " 5%

24. Ὅρια μεγέθους. Εἰς τό πλαίσιον ἐκάστου κλάδου οἰκονομίας διαμορφοῦνται ἐκάστοτε κατώτερα καί ἀνώτατα ὅρια μεγέθους, ἐντός τῶν ὁποίων κατατάσσονται οἱ βιώσιμοι οἰκ. ὀργανισμοί.

Α' Τό κατώτατον ὄριον μεγέθους καθορίζεται ἀπό αἷτια:

1) Τεχνικά 2) Νομοθετικά 3) Οἰκονομικά

1.- Τεχνικά: Δέν δύναται λ.χ. νά νοηθῆ ναυτιλιακή ἐπιχειρήσις ἄνευ ἐνός τουλάχιστον πλοίου καταλλήλου διά τήν ἐξυπηρετουμένην γραμμήν. Μιᾶς τουλάχιστον ὑψικαμίνου εἰς χαλυβουργεῖον, κλπ.

Πλεῖστα γενικῶς βιομηχανίαί ἀπαιτοῦν ἕνα MINIMUM τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ, καθορίζοντος τό κατώτατον ὄριον μεγέθους (λ.χ. διά τήν ὑδρογόνωσιν σπορελαίου, κ.ἄ.).-

2.- Νομοθετικά: Πολλάκις τό κράτος καθορίζει ἕνα ἐλάχιστον ὄριον κεφαλαίου δι' ἐπιχειρήσεις τινάς τῶν ὁποίων ἡ λειτουργία κρίνεται ὅτι ἐκπληροῖ ὑψηλήν τινά οἰκ. ἀποστολήν. Οὕτω παρ' ἡμῖν ἀπαγορεύεται ἡ ἴδρυσις Τραπεζῶν κάτω ἐλαχίστου ποσοῦ κεφαλαίου (Ν.5076/1931) ὡς καί ἀσφαλιστικῆς ἐπιχειρήσεως (Ν.1023 ἄρθρ.16).

3.- Οἰκονομικά: Ἐκ τῆς οἰκ.πραγματικότητος διαπιστοῦται ὅτι ἐπιχειρήσεις τινές καθίστανται ἀσύμφοροι κάτωθι παραγωγικοῦ τινός ὀρίου. Συνήθως δέν ἐπαρκεῖ μία "παραγωγική μονάς" (ἀτμόπλοιον,

ψυχάμινος, άργαλειός, κλώστρια κ.ά.) αλλά πλείονες διά νά καταστήσουν τόν οργανισμόν άποδοτικόν. Οί τό πρώτον ίδρυόμενοι οίκ.όργανισμοί, είδικώτερον διύ νά άνθέξουν είς τόν άνταγωνισμόν και νά έπικρατήσουν, ύποχρεοϋνται νά έμφανισθοϋν μέ "ένα έπί-αρκές και άποδεδειγμένως βιώσιμον μέγεθος.

Β' Τό άνώτατον μέγεθος όφείλεται και τούτο είς αίτια:

- 1.- Τεχνικά (έν μέρει)
- 2.- Διοικητικά
- 3.- Οίκονομικά (πολύ συνηθέστερον).

1) Τεχνικά: "Ο όγκος τοϋ έκμεταλλευσίμου όρυκτοϋ πλούτου, ή δύναμις δοθείσης ύδατοπτώσεως, κ.ά. καθορίζουν τό άνώτατον μέγεθος τής μονάδος.

2) Διοικητικά: "Όσον διευρύνεται περισσότερο ή οίκον.μονάς τόσον ή διοικήσεις της καθίσταται δυσκολώτερα, βραδυτέρα και όλιγώτερον άποδοτική είς έργον. Προσθέτως άπαιτοϋνται ύπηρεσίαι πολυδάπανοι (έπιθεωρήσεως, προσωπικού κ.ά.) και αύξοντα έξοδα γενικής διοικήσεως. Οϋτω λ.χ. είς τās έλβετικές τραπέζας διεπιστώθη ότι ταϋτα άνήλθον (1932):

Μεγάλαι Τράπεζαι (GROSSBANKEN) 54%) τών άκαθαρί-
Τοπικαί μικρότεραι τράπεζαι 40,6%) στον έσόδον

3) Οίκονομικά: "Η περιωρισμένη πολλάκις άγοραστική δύναμις καταναλωτικού τινός κοινοϋ, περιορίζει αναλόγως και τόν όγκον τοϋ οίκ.όργανισμοϋ (λ.χ. ήλεκτρικός συδηρόδρομος 'Αθηνών-Πειραιώς έν συγκρίσει πρός τό Μετρό τών Παρισίων). "Άλλοτε πάλιν ή διάνοιξις νέων άγορών (ίδίω διά τής έξαγωγής) έχει νά υπερνικήση σημαντικής δυσκολίας: Προστατευτικούς δασμούς, έμπορική όργάνωσις κ.ά) αι όποίται καθιστοϋν άσύμφορον τήν διόγκωσιν τής έπιχειρήσεως. Γενικώτερον διαπιστοϋται ένταϋθα ή επενέργεια τοϋ νόμου τής μή αναλόγου άποδόσεως.

Διά τήν υπερνίκησιν τών άντιστάσεων τούτων ή οίκ.μονάς πολλάκις διχάζεται και διακλαδοϋται, ως θέλομεν γνωρίσει (FILIALES).-

35. OPTIMUM μεγέθους. Μεταξύ άνωτάτου και κατωτάτου όρίου διαμορφοϋται ένα "άριστον μέγεθος" ένδεικτικόν τοϋ πλέον προσημοσμένου εκάστοτε όγκου πρός

τάς συνθήκας δοθείσης αγοράς (τοπικής, έθνικής κλ)
Τό άρμονικώτερον τουτο μέγεθος μεταβάλλεται άνα-
λόγως τών οίκ.συνθηκών, τής τεχνικής προόδου, τής
έμπορικής πολιτικής (λ.χ.διμερείς συμβάσεις, κλη-
ριγκ, εύνοοῦσαι τήν έξαγωγήν κλπ.).

Ὡς άπεδείξαμεν άλλαχού⁽¹⁾ τό ᄃριστον μέγε-
θος άπορρέει από τόν άρμονικόν συνδυασμόν:

- α) Ένός OPTIMUM έπιτυχανομένου είς τήν παραγωγήν.
- β) Ένός OPTIMUM άφορῶντος τά άκαθάριστα έσοδα
- γ) Ένός OPTIMUM κόστους
- δ) Ένός OPTIMUM έκτοκισμοῦ τών πιστωτικῶν κεφαλαί-
ων.

Πράγματι αί στατιστικά έρευναί άποδεικνύουν ὅτι
ή μείζον παραγωγικότης (είς ᄃρισμένον κλάδον και
κατηγορίαν έπιχειρήσεως) έπιτυγχάνεται ὅταν ή έκ-
μετάλλευσις έχει X μέγεθος.

Άλλά είς τό μέγεθος X δέν έπιτυγχάνεται τό
εύνοϊκώτερον κόστος. Έάν πάλιν υίοθετηθῆ τό μέγε-
θος τό έξασφαλίζον τό χαμηλότερον κόστος, ένδέχε-
ται τουτο νά μή ὀδηγή είς τήν καλύτεραν δυνατόν
διάθεσιν τών προϊόντων κ.ο.κ.⁽²⁾

Τελικῶς ὅθεν ή άρμονικώτερα συγκρότησις εί-
ναι εκείνη ή ὁποία συνδυάζει έπιτυχέστερον τά ὡς
άνω μεγέθη.

ξ 5.

ΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥ-
ΣΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ.

- 6. Η περιουσιακή συγκρότησις τυγχάνει έξεταστέα στα-
τικῶς:
- ὅπως δηλ.έμφανίζεται διά τοῦ ίσολογισμοῦ-και δυ-
ναμικῶς.
- ὅπως έμφανίζεται κατόπιν άναλύσεως τοῦ κόστους.
- 7. Στατική σύνθεσις περιουσίας. "Εστῶσαν έκατόν ίσο-
λογισμοί έκμεταλλεύσεων παντός κλάδου (βιομηχανία,
έμπόριον, ναυτιλία κλπ.) Δυνάμεθα νά τούς διαχωρί-

(1) Βλ. ΤΣΙΜΠΑΡΑ: Τό πρόβλημα τής άρίστης έπιχειρη-
ματικής συγκροτήσεως. Θεσσαλονίκη 1939.

(2) Σχετικά στατιστικά στοιχεία (βλ.είς τήν είδι-
κήν μελέτην μας.

σωμεν εις δύο κυρίας κατηγορίας:

α) "Όταν τὰ πάγια περιουσιακά στοιχεῖα ὑπερτεροῦν τῶν κυκλοφοριακῶν:

Ἴσολογισμὸς Βιομηχανίας Α'

Πάγια	70%	Ἴδιον κεφάλαιον	50 %
Κυκλοφοριακά	30%	Πιστωτικόν κεφάλ.	50 %
	<u>100%</u>		<u>100 %</u>

β) "Όταν, ἀντιστρόφως, τὰ κυκλοφοριακά ὑπερτεροῦν τῶν παγίων (ἀκίνητοποιημένων, δεσμευμένων κλπ) (1)

Τὰς πρώτας ὀνομάζομεν μονάδας "ἐντάσεως παγίων κεφαλαίων" (ANLAGECAPITALINTENSIVE) τὰς δευτέρας "ἐντάσεως κυκλοφοριακῶν κεφαλαίων" (BETRIEBSKAPITALINTENSIVE).

Ὡς γνωστὸν πάγια στοιχεῖα περιουσίας θεωροῦνται τὰ μὴ προοριζόμενα διὰ μεταπώλησιν (συναλλαγῆς) ἀλλὰ διὰ μόνιμον ἐκμετάλλευσιν (ἀκίνητα, μηχανήματα, ἐγκαταστάσεις κλπ.) Κυκλοφοριακά εἶναι τὰ κατ' ἐξοχὴν εἰσερχόμενα εἰς τὸ συναλλακτικὸν κύκλωμα τῆς οἰκ. μονάδος (Πρῶται ὑλαί, καύσιμα, προϊόντα, ἀπαιτήσεις, χρῆμα). Κατ' οὐσίαν καὶ τὰ πάγια κυκλοφοροῦν, δοθέντος ὅτι ἡ φθορά των (ἐμφανιζομένη λογιστικῶς ὡς δαπάνη ἀποσβέσεως) συνυπολογίζεται εἰς τὸ κόστος καὶ ρευστοποιεῖται διὰ τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν. Ἀλλὰ ἡ κυκλοφοριακὴ των ταχύτης εἶναι βραδεία (2-30-50 ἔτη). Τὰ ἀνωτέρω τυγχάνουν γνωστά, καὶ δέν ἐπιμένομεν.

Ἡ διάκρισις τῶν οἰκονομικῶν ὀργανισμῶν εἰς δύο κατηγορίας:

$$\begin{aligned} \text{ὅταν} \quad \Pi &> K \\ \Pi &< K \end{aligned}$$

ὁδηγεῖ εἰς ἀξιόλογα πορίσματα.

α) Ὡς πρὸς τὸν χρόνον καὶ τρόπον τῆς χρηματοδοτήσεως.

Πράγματι οἱ ὀργανισμοὶ ἐντάσεως παγίας περιουσίας (ὡς συμβαίνει κατὰ κανόνα εἰς τὰς Βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις) ὀφείλουν νὰ ἔχουν ἴδιον κεφάλαιον ἀνάλογον τοῦ παγίου. Ὑποστηρίζεται μάλιστα ἡ ἄποψις ὅτι τὰ πάγια στοιχεῖα δέον νὰ καλύπτονται (ἢ καὶ νὰ ὑπερκαλύπτονται) ἀπὸ τὸ ἴδιον

(λ.χ. μετοχικόν) κεφάλαιον:

λ.χ. Γήπεζι . . .	Μετοχικόν κεφάλαιον . . .
Ακίνητα . . .	
Μηχανήματα . . .	Αποθεματικά . . .
κλπ. . . .	
ἐκατομμ. 100	ἐκατομμ. 100

Ἐάν πάλιν δέν ὑφίσταται ἡ ἀναλογία αὕτη τότε, ὁπωδήποτε, τὰ ξένα (πιστωτικά) κεφάλαια τὰ καλύπτοντα ἔν μέρους τῶν παγίων, ὀφείλουν νά εἶναι μακροπρόθεσμα⁽¹⁾ Π.χ.

Ἴ σ ο λ ο γ ι σ μ ό ς

Πάγια: 200 ἐκατ.	120 ἐκατ. Ἴδιον κεφάλαιον
	80 " μακροπρόθεσμα
	δάνεια (ὁμολογιακά, ἐνυπόθηκα)

Ἄντιπρόφως προκειμένου περί οἰκ. μονάδος μέ επικρατέστερα τὰ κυκλοφοριακά στοιχεῖα (ἐμπορεύματα κλπ.) τότε ὁ δανεισμός δύναται νά εἶναι βραχυπρόθεσμος (3μηνα, ἐξάμηνα ἢ ἐτήσια δάνεια).

Συνοπτικῶς θά εἴπωμεν ὅτι ἡ διάρθρωσις τῆς περιουσίας (ἐνεργητικόν) προδικάζει ἔν πολλοῖς, τήν διάρθρωσιν τοῦ κεφαλαίου (παθητικόν). Ἡ ἀνάλυσις ἐκατοντάδων ἰσολογισμῶν ἐπιβεβαιοῖ τὰ ἀνωτέρω.

β) Ὡς πρὸς τὴν ἐλαστικότητα τοῦ κόστους. Αἱ οἰκονομικαὶ μονάδες τοῦ τύπου $\Pi > K$ ἔχουν κατὰ κανόνα κόστος πολὺ ὀλιγώτερον ἐλαστικόν τῶν ὀργανισμῶν $\Pi < K$. Τοῦτο δέ διότι τὸ κόστος αὐτῶν βαρύνεται εἰς μεγάλην ἀναλογίαν μέ ἔξοδα σταθερά, ἀ-

(1) Ἴδού ἀριθμητικαὶ τινές σχέσεις περιουσιακῆς συγκροτήσεως καὶ χρηματοδοτήσεως. -

	Πάγια	Κυκλοφ.	Μακροπρ.	Βραχυπρ.
Ἄνθρακορυχεῖα	69%	31%	81,3%	18,7%
Σιδηροβιομηχ.	42	48	57	43
Χαρτοποιεῖα	44	56	68	31
Καπνοβιομηχαν.	19	81	26	73

Δεδομένα γερμανικῆς βιομηχανίας (1929) κατὰ V. GABLENTZ.

νεπίδεκτα αξιολόγου περιορισμού (λ.χ. άποσβέσεις, άσφάλιστρα κλπ.)-.

Έάν λ.χ. συνεπεία κρίσεως, δύο έπιχειρήσεις (τύπου $\Pi > K$ και $\Pi < K$ περιορίσουν είς τό ήμισυ τήν παραγωγήν των, τά συνολικά έξοδα τής δευτέρας θά περιορισθοϋν κατά 30-40, ή και 50% ένφ τής πρώτης πολύ όλιγώτερον: 10-20%.- Τό παραγωγικόν κόστος τής πρώτης θά είναι άνελαστικώτερον. Η ίδιότης αύτη έπηρεάζει βαθέως τήν όλην παραγωγικήν και συναλλακτικήν πολιτικήν τής έπιχειρήσεως. Οδηγεϊ δέ έντονώτερον είς τόν σχηματισμόν οίκ.συνασπισμών (CARTELS, TRUSTS, HOLDINGS, κ.ά.) επί τφ σκοπφ κυριαρχήσεως τής άγοράς.

γ) Ός πρός τήν τιμολογιακήν πολιτικήν. Αί οίκ. μονάδες του τύπου $\Pi > K$ επιδιώκουν τό μεϊζον κέρδος (προκειμένου περί έπιχειρήσεων) κυρίως διά τής αύξήσεως τής παραγωγής (ή τών ύπηρεσιών) ή όποία οδηγεί είς φθίνον(1) κόστους, δευτερευόντως δέ διά τής αύξήσεως τής τιμής πωλήσεως. "Εστω

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ

"Ε σ ο δ α		"Ε ξ ο δ α	
I	5.000X1000=5.000.000	5000X800 = 4.000.000	Κέρδος = 1.000.000
II	10.000X 900=9.000.000	10000X600 = 6.000.000	Κέρδος = 3.000.000

Τό μεϊζον κέρδος άπορρέει έκ τής μεϊζονος παραγωγής και του χαμηλοτέρου κόστους, παρά τήν έλάττωσιν τής τιμής πωλήσεως (από 1000 είς 900).

Αντιθέτως αί μονάδες του τύπου $\Pi < K$ επιδιώκουν τό μεϊζον κέρδος κυρίως διά τής αύξήσεως τής τιμής πωλήσεως, δευτερευόντως δέ διά τής αύξήσεως του όγκου τών συναλλαγών (μέ άσθενέστερον φθίνον κόστος)

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ

"Ε σ ο δ α		"Ε ξ ο δ α	Κέρδος
I	5000X1000= 5.000.000	5000X800=4.000.000	=1000000
II	10000X1000=10.000.000	10000X750=7.500.000	=3000000

(1) Μέχρι σημείου τινός μόνον Βλ. περί OPTIMUM κόστους.

Τά άνωτέρω, βεβαίως, άληθεύουν ως γενικαί ένδείξεις τής διαφόρου ροπής τών δύο τύπων.

δ) Ώς πρός τό ζήτημα τοῦ τύπου έγκαταστάσεως. Ἡ έκλογή τοῦ έκάστοτε καταλληλοτέρου τύπου έγκαταστάσεως οίκ.τινός οργανισμοῦ είναι οὐσιώδες καί μελετᾶται εἰς τά έπόμενα. Ένταῦθα παρατηρητέον ὅτι:

1.- Οἱ οργανισμοί τοῦ τύπου $\Pi > \text{K}$ δυσχερῶς μεταβάλλουν τόν ἄπαξ έκλεγέντα τόν έγκαταστάσεως (άν άποδειχθῆ άκατάλληλος ἢ μεταβληθοῦν αἱ συνθήκαι: συγκοινωνιακαί κλπ.) ένφ' οἱ οργανισμοί τοῦ τύπου $\Pi < \text{K}$ εύχερέστερον προσαρμόζονται τοπικῶς.

2.- Διά τούς πρώτους τό ζήτημα έμφανίζεται κυρίως ως τεχνολογικόν (έξεύρεσις πρώτων ὑλών κλπ.) διά τούς δευτέρους κυρίως ως ζήτημα νομοθετικόν (προστασία έπαγγελματικῆς στέγης).-

8. ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ. Έκ τών άνωτέρω συνάγεται ὅτι: δύο έκμεταλλεύσεις έντάσεως παγίων κεφαλαίωμ, έστω καί άνήκουσαι εἰς έντελῶς διαφόρους κλάδους (λ.χ. δασική έκμετάλλευσις καί...θέατρον) ἔχουν άρκετά συγγενῆ γνωρίσματα, διάφορα τών μονάδων τοῦ τύπου τών κυκλοφοριακῶν κεφαλαίων.

9. B. Δυναμική εἰκῶν τής περιουσίας. Τά άνωτέρω έφεδρων τήν στατικήν σύνδεσιν τής περιουσίας, ως έμφανίζεται αὔτη διά τών ίσολογισμῶν. Ἡ δυναμική εἰκῶν έμφανίζεται διά τής αναλύσεως τοῦ κόστους. Σχετικῶς διακρίνομεν τρεῖς γενικᾶς περιπτώσεις:

1.- Ὃταν εἰς τό κόστος έπικρατεῖ ἡ άξία τών πρώτων καί βοηθητικῶν ὑλών (STOFFINTENSIVE)

2.- Ὃταν έπικρατεῖ ἡ άμοιβή τής έργασίας (ARBEITSINTENSIVE).

3.- Ὃταν έπικρατοῦν αἱ δαπάναι κεφαλαίου (1) (KAPITALINTENSIVE).

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ: 1. Εἰς τό κόστος άλεύρου έπικρατεῖ ἡ άξία τοῦ σίτου.

2. Εἰς τό κόστος έκπαιδευτηρίου ἡ άμοιβή τής έργασίας.

(1) Δαπάναι κεφαλαίου είναι: Αἱ άποσβέσεις, τά άσφάλιστρα, ὁ τόκος, ὠρισμένοι φόροι.

3. Είς τό κόστος ψυκτικῶν θαλάμων ἢ ἀμοιβή κεφαλαίων.

ΠΑΡΑΣΤΑΤΙΚΩΣ:

	A	B	Γ	
Πρ. ὕλαι	70%	15%	20%	A= ἐντάσεως ὑλῶν
Ἔργασία	20%	60%	25%	B= " ἔργασίας
Κεφάλαιον	10%	25%	55%	Γ= " κεφαλαίου

30. ΣΥΝΕΠΕΙΛΑΙ ΑΠΟΡΡΕΟΥΣΑΙ ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΤΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ.

"Ἐστῶσαν ἑκατόν διάφοροι οἰκ. ὀργανισμοί. Ἐπαντες ἔχουν "κόστος" (ἀσχέτως ἂν τοῦτο ὑπολογίζεται συστηματικῶς ἢ ὄχι (1)). Ἐκ τῆς ἀναλύσεως του (περιπτώσεις: Α-Β-Γ) καθορίζονται:

α) Ἡ σφαῖρα εἰς τὴν ὁποίαν κατ' ἔξοχὴν στρέφονται αἱ προσπάθειαι τοῦ ἡγέτου (Δ. Συμβουλίου-Διευθυντοῦ κλπ.) διὰ τὸν ἀλευροβιομηχανον, τὸν κτηνοβιομηχανον (τύπος Α) θεμελιώδη εἰσικτὰ προβλήματα τῆς πρώτης ὑλῆς: Τόπος προελεύσεως, ποιότητος μίγματα, τεχνικαὶ ἀποδόσεις, χρόνος ἀνεφοδιασμοῦ, κλπ. Διὰ ἓνα μηχανουργεῖον (ἂν ὑποθεθῆ, ὅτι εἶναι τύπου Β=ἐντάσεως ἔργασίας) ἡ κυρία προσπάθεια ἀφορᾷ: τὴν ἐπιλογὴν τοῦ προσωπικοῦ (Ψυχοτεχνική) τὴν ὀρθολογικὴν ὀργάνωσιν τῆς ἔργασίας (μελέται χρόνον καὶ κινήσεων) τὴν ἀμοιβὴν τοῦ προσωπικοῦ (συστήματα βραβείων: ROWAN, GANTT, HALSEY κλπ.) τὰς ἐννόμους σχέσεις (συλλογικαὶ συνβάσεις κλπ.)

β) Ἡ ἐλαστικότης τοῦ κόστους, περί τῆς ὁποίας βλ. ἀνωτέρω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3

ΟΙ ΟΙΚ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΑΥΤΩΝ.

1. Αἱ σχέσεις τῶν οἰκ. μονάδων πρὸς τὸ περιβάλλον αὐτῶν εἶναι ἐξαιρετικῶς σύνθετοι. Ὡς περιβάλλον νοεῖται ἐνταῦθα: ὁ γεωγραφικὸς παράγων (ἔδαφος, κλίμα κτλ.) τὸ νομοθετικὸν καθεστῶς, ἡ οἰκονομικὴ συγκυρία (ἐναλλαγὰί τοῦ ρυθμοῦ τῆς οἰκονομίας)

(1) Δ.χ. καὶ αἱ τράπεζαι, αἱ κλινικαί, τὰ διαφημιστικὰ γραφεῖα κλπ. ἔχουν ἐπίσης κόστος-ὡς καὶ αἱ βιομηχανίαι-ἀλλὰ δὲν τὸ προσδιορίζουν.-

αί πολιτικά συνθήκαι κτλ. Πάντα ταῦτα ἐπηρεάζουν τήν ἀνάπτυξιν καί τήν δραστηριότητα τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν, οἱ ὅποιοι πάλιν ἀντεπιδροῦν καί τείνουν νά διαπλάσσουν τό κατάλληλον ἐκάστοτε δι' αὐτούς περιβάλλον (ἔργα τεχνικά, πρόσφοροι συγκοινωνίαι, διαμόρφωσις νομοθεσίας, πολιτικάί ἐπιρροαί καί λύσεις κτλ.)

Ἐνταῦθα ἐξετάζομεν λίαν περιοριστικῶς: α) τήν οἰκ. συγκυρίαν, β) τό πρόβλημα τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως, γ) τό πρόβλημα τῶν ἐπιχειρηματικῶν κινδύνων.

ξ 1.

ΑΙ ΜΕΤΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΡΥΘΜΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

2. Τό σύνολον τῶν συνθηκῶν ἐντός τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται ἡ δραστηριότης οἰουδήποτε οἰκ. ὀργανισμοῦ ἀπέχει πολύ τοῦ νά παρουσιάσῃ σταθερότητα τινά. Ἄντιθέτως ἐπικρατεῖ μία συνεχῆς ρευστότης συνθηκῶν ἡ¹⁾ ὁποία καί ἀπετέλεσε τό ἀντικείμενον ζωηρῶν μελετῶν. Εἰδικώτερον παρατηροῦνται: μεταβολαί πολύ μακρᾶς διαρκείας (VARIATIONS SECUAIRES) ὀφειλόμεναι εἰς βραδέως ἐξελισσόμενα αἴτια (ἐκβιομηχανίσεις γεωργικῶν χωρῶν, πληθυσμιακαί μεταβολαί, κ. ἄ.). Ἄν καί ὅχι ἀδιάφοροι, αἱ τοιαῦται μεταβολαί, δέν ἐπηρεάζουν κατά τρόπον ἄμεσον καί πειστικόν τήν ζωήν τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν, εἰς τοῦς ὁποίους παρέχεται ὁ χρόνος τῆς βραδείας προσαρμογῆς. Οἱ ἐντεῦθεν κίνδυνοι δέν εἶναι ὄξεῖς.

Ἄντιθέτως ἡ οἰκ. ζωή παρουσιάζει "κυκλικᾶς διακυμάνσεις" (VARIATIONS CYCLIQUES, BUSINESS CYCLES) μικροτέρας διαρκείας, 3-10 ἐτῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπέρχονται μέ κάποιαν ρυθμικότητα (καί οὐχί κατ' ἀνάγκην μέ ἀπόλυτον ὁμοιότητα). Αἱ περιοδικαί αὗται διακυμάνσεις διατρέχουν περισσοτέρας φάσεις (στάδια) εἰς τὰς ὁποίας ἐδόθησαν διάφορα ὄνδματα:

1.	Ἕψεις (DEPRESSION)	Μέ	περαιτέρω	τάσιν	πρός:
2.	Ἀνάτασιν (REPRISE)	"	"	"	"
3.	Ἀνθησιν (EXPANSION)	"	"	"	"
4.	Ἐντασιν (HOCHKONJUNKTUR)	"	"	"	"
5.	Κρίσιν (CRISE)	Μέ	"	"	"
6.	Ἕψειν ἐκκαθαρίσεως, κτλ.				

1) Βλ. Δ. Καλιτσουνάκι: Οἶκον. Πρόγνωσις. Ὁ ρυθμός ἐν τῇ Οἰκονομίᾳ, Ἀθήναι 1930.

Αἱ τοιαῦται διακυμάνσεις¹⁾ δύνανται νά εἶναι ὀλιγότερον ἢ περισσότερον ἔντονοι καί νά ἔχουν γενικώτερον ἢ μερικώτερον χαρακτήρα (τοπικά, ἔθνικά κτλ.), νά ἐπηρεάζουν ἀνίσως τοὺς διαφόρους κλάδους (γεωργίαν, βιομηχανίαν, μεταφοράς, κτλ).

- 3. Ἐπί τῆς αἰτιολογίας καί τῆς συμπτωματολογίας τῶν συγκυριακῶν διακυμάνσεων δέν ἐπικρατεῖ -καί εὐλόγως- ὁμόφωνος ἀντίληψις, λόγῳ τῆς συνθετότητος τοῦ φαινομένου. Αἱ κρίσεις ἀποδίδονται εἰς αἷτια: νομισματικά καί πιστωτικῆς πολιτικῆς, εἰς τήν ὑπερπαραγωγήν καί ὑποκατανάλωσιν, εἰς δυσανάλογον παγιοποίησιν τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, εἰς τόν ἑτεροχρονισμόν παραγωγῆς καταναλώσεως κτλ. κτλ.

Αἱ διακυμάνσεις, ἴδιαι αἱ κυκλικαί, τῆς οἰκ.ζωῆς μᾶς ἐνδιαφέρουν ἐνταῦθα ἀποκλειστικῶς καί μόνον διότι ἀποτελοῦν τό ἐκάστοτε μεταβλητόν βᾶθρον ἐπί τοῦ ὁποίου ὀφείλει νά προσαρμόζη τήν δραστηριότητά του κάθε οἰκ. ὀργανισμός.

Ἡ φάσις τήν ὁποίαν διανύει ἐκάστοτε ἡ συγκυρία (CONJONCTURE) (ἔντασις, κρίσις, ὕφεσις κτλ.) συνίσταται διὰ τόν ἠγέτην κάθε ἐπιχειρήσεως εἰδικώτερον, ὅτι ἀποτελοῦν ἀκριβῶς αἱ καιρικά συνθήκαι διὰ τόν πλοίαρχον ἰστιοπλοίου. Συνεπῶς ὀφείλει νά γνωρίζη ὅσον τό δυνατόν ἐννότερον τά συμπτώματα τῆς ἐπερχομένης μεταβολῆς διὰ νά λαμβάνη ἐγκαίρως τά μέτρα του. Ἐκ τῶν σχετικῶν προβλέψεων θά ἐξαρτηθοῦν: ἡ ποσότης (καί τό εἶδος) τῆς παραγωγῆς, ἡ πολιτική τῶν τιμῶν, ὁ ἀνεφοδιασμός, ἡ πρόσληψις προσωπικοῦ, ἡ πολιτική ἀποθεματικῶν καί μερισμάτων, ἡ δανειακή ἐπιβάρυνσις, αἱ ἐπενδύσεις καί ἐπεκτάσεις κτλ. Δηλαδή ἡ πρόγνωσις τῆς συγκυρίας ἐπηρεάζει οὐσιωδῶς τόν ὅλον "προγραμματισμόν" τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν²⁾.

- 4. Εἰς τήν μελέτην τῆς "οἰκονομικῆς ταύτης μετεωρολογίας" (BUSINESS FORECASTING) ἐπιδίδονται, εἰς τὰς πλέον ἐξελιγμένας χώρας, εἰδικά ἱνστιτούτα (Πανεπιστημιακά).

1) Πρὸς τὰς διακυμάνσεις ταύτας δέν πρέπει νά συγχέωνται αἱ ἐποχιακαί ἐναλλαγαί, δραστηριότητος (VARIATIONS SAISONNIERES) αἱ ὁποῖαι εἶναι συμφυεῖς πρὸς ὠρισμένους κλάδους (παγοποιεῖα, τουριστικά ξενοδοχεῖα, κλπ.)

2) Περὶ τούτου βλ. εἰς τὰ ἐπόμενα τό σχετικόν κεφάλαιον: Προγράμματα οἰκ. δραστηριότητος καί ἀπολογιστικὸς αὐτῶν ἔλεγχος.

Κρατικά, ιδιωτικής οργανώσεως). Αναφερόμεν:
Η.Π.Α. Τό Πανεπιστήμιον HARVARD του CAMBRIDGE (MASS.)
" Τά ιδιωτικά Γραφεία BABSON, BRADSTREET, BROCK-
MORE.

Γαλλία: Ίνστιτούτον Στατιστικής τής Σορβόννης, κ.ά.
Μεγάλ. Βρεττ. Πανεπιστήμιον του CAMBRIDGE, κ.ά.

Γερμανία: INSTITUT FÜR KONJUNKTURFORSCHUNG.

Πάντα τά Ίνστιτούτα ταύτα, λαμβάνοντα πληθώραν ἀριθμητικῶν δεδομένων αναφερομένων εἰς τὴν πορείαν: τοῦ τιμαρίθμου, τῶν χρηματιστηριακῶν τιμῶν, τῆς ἐργατικῆς ἀπασχολήσεως, τῶν τραπεζικῶν καταθέσεων, τοῦ ὄγκου τῶν μεταφορῶν καὶ πολλῶν ἄλλων συναφῶν δεδομένων, καταρτίζουν συνήθως κατὰ μῆνα "βαρομετρικούς" τρόπον τινά δείκτας (INDEX CHART) ἐκ τῶν ὁποίων ἀφ' ἑνός μὲν εἰκονίζεται ἡ ἐνεστῶσα κατάστασις, ἀφ' ἑτέρου δὲ συνάγονται σοβαραὶ ἐνδείξεις ἐπὶ τῆς μελλούσης πορείας τῆς συγκυρίας.

Ἡ μελέτη τῶν δημοσιευμάτων τούτων (INDICE GENERAL DU MOUVEMENT DES AFFAIRES Παρισίων, THE HARVARD INDEX OF GENERAL BUSINESS CONDITION, κ.ά) καὶ τῶν συνοδευόντων αὐτὰ σχολίων, ἀναλύσεων καὶ πληροφοριῶν, ἀποτελοῦν τὴν βάση διὰ τὴν διακυβέρνησιν τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν καὶ διὰ τὸν ἰδιαίτερον προγραμματισμὸν τῆς δραστηριότητος ἐκάστου τούτων.

Οὕτω ἐπιτυχῶνεται ἡ πληρεστέρα αὐτῶν κοινωνικῆ ἀπόδοσις, περιορίζονται δὲ σημαντικὰ οἱ κίνδυνοι, οἱ ἐξωγενεῖς τουλάχιστον, οἱ πανταεῖδως ἀπειλοῦντες τὰς οἰκ. μονάδας, ἰδίᾳ τὰς εὐπαθεστέρας τούτων (βιομηχανικῆς, ἐμπορικῆς, κτλ.)

ξ 2.

Ο ΤΟΠΟΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ (ΙΔΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ)

Ποῦ εἶναι τὰ κριτήρια βάσει τῶν ὁποίων ἐκλέγεται ἐκάστοτε ὁ καταλληλότερος τόπος ἐγκαταστάσεως τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν, εἰδικώτερον δὲ τῶν ἐπιχειρήσεων; Ἄς παρατηρηθῇ προκαταβολικῶς ὅτι τὸ ἐρώτημα ἐξειδικεύεται, ἀναφερόμενον εἰς ἕκαστον κλάδον τῆς οἰκονομίας, δοθέντος ὅτι τὸ ἀντικείμενον ἀσχολίας, τυχῶναι ἐνταῦθα ἀποφασιστικῆς σημασίας (π.χ. μεταλλεῖτα, ὑδροηλεκτρικὴ ἐνέργεια, ἀγροτικαὶ ἐκμεταλλεύσεις, κτλ.)

Εἰς τὴν γενικότητα τοῦ τό ζήτημα ἐξήτασε ὁ Α.

WEBER (1) τοῦ ὁποίου ὅμως αἱ ἀπόψεις, ἐντελῶς θεωρητικῶς δὲν ἐξηγοῦν ἐπαρκῶς -κατὰ τινας- τὴν διαπιστωμένην, ἐπί τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου, πραγματικότητα. Σχετικῶς διακρίνομεν δύο κατηγορίας παραγόντων: τοὺς ὀρθολογικούς καὶ τοὺς μὴ ὀρθολογικούς.

6. Παράγοντες ὀρθολογικοί. Μία ἰδρυομένη ἐπιχείρησις (βιομηχανικὴ) δύναται νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὴν περιφέρειαν ἐξευρέσεως τῶν πρώτων ὑλῶν. Ἡ περίπτωσις αὕτη ἐνδείκνυται ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ πρώτων ὑλῶν μεγάλου βάρους, ὄγκου ἢ εὐχερῶς φθαρτῶν. Π.χ. Συγκέντρωσις βιομηχανιῶν ντοματοπέλτε εἰς περιφέρειαν Ναυπλίου. Ἡ βαρεῖα βιομηχανία τῆς Ρούρ ὀφείλεται εἰς τὰ ἀνθρακοφόρα κοιτᾶσματα. Ἀλλαχοῦ βιομηχανία κυτταρίνης ἰδρύνεται πλησίον δασικῶν περιοχῶν. Ἀνολογος τάσις παρατηρεῖται ὅταν βιομηχανίαι τινές καταεργάζονται ὑπολείμματα κατεργασίας ἄλλων βιομηχανιῶν.
7. Ἐτερος σημαντικὸς παράγων ἐγκαταστάσεως εἶναι ἡ ἐπιχειρήσις ἐργατικῶν χειρῶν καὶ ἰδίᾳ ἐξειδικευμένου προσωπικοῦ. Χαρακτηριστικὸν εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς ἐλβετικῆς ὀρολογιοποιίας (3), ἢ ὁποία ἐντοπίζεται ἀποκλειστικῶς σχεδὸν εἰς τὸ δυτικὸν τμήμα τῆς χώρας (Genève, CHAUX DE FOND, LE LOCLE, κτλ.). Ἀνάλογα παραδείγματα εἶναι ἡ ὑφαντουργία τοῦ MANCHESTER, τὰ τρίχαπτα τοῦ ST GALL, κ.ἄ. Ἀρχικῶς αἱ κινηματογραφικαὶ βιομηχανίαι ἰδρύνοντο εἰς τὰς μεγαλοπόλεις: Ν. Ὑόρκην κ.ἄ. Βραδύτερον, ἡ ἀνάγκη μεγάλων, ἀλλὰ εὐθηνῶν, ἐκτάσεων καὶ φωτεινοῦ ὑπαίθρου ᾧδήγησε τὰ STUDIO εἰς τὸ HOLLYWOOD, ὅπου σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεπτύχθη καὶ σήμερον ἐξευρίσκεται εὐχερῶς, τὸ κατάλληλον προσωπικὸν σχεδιαστῶν, διακοσμητῶν, φωτογράφων, ἠχογράφων κτλ. Ὡς πρὸς τὰς ἐργατικὰς χεῖρας παρατηρεῖται ἐν τούτῳ τὸ γενικώτερον φαινόμενον ὅτι αἱ ἐπιχειρήσεις, μετὰ τὴν πρόοδον τῆς τεχνικῆς, ἀποδεσμεύονται τῆς ἄλλοτε ἐξαρτήσεως τῶν ἀπὸ τὸ μαζικῶς ἐξειδικευμένον προσωπικόν. Ἡ ἐξάπλωσις τῆς μηχανοποιήτου καὶ δὴ αὐτοματοῦ παραγωγῆς ἀπαιτεῖ, εἰς ὠρισμένους τουλάχιστον κλάδους, ὀλιγώτερον ἀναλογικῶς προσωπικὸν εἰδικῆς

(1) Πολύ δὲ παλαιότερον ὁ VON THÜNEN, ὡς πρὸς τὴν ἀγροτικὴν παραγωγὴν, εἰς τὸ ἔργον του: DAS ISOLIERTE STAAT (1826).

(2) Βλ. G. BOUSQUET: INSTITUTES DE SCIENCE ECONOMIQUE.

(3) Ἡ ὁποία ἀποδίδει τὰ 85% τῆς παγκοσμίου παρα

- καταρτίσεως. Ἡ ἐργασία καθίσταται: πολὺ πνευματική δι' ὀλίγους (γραφεῖον μελετῶν, PLANNING) πολὺ χειρονακτική διὰ τοὺς πολλούς, διότι ἔχει ἀπλοποιηθῆ τόσον πολὺ ὥστε νά ἀπαιτεῖ προχείρους γνώσεις (UNSKILLED LABOR).
8. Σημαντικὸς ἀκόμη παράγων εἶναι ἡ ἐξεύρεσις εὐθηνῶν καυσίμων (γαιάνθρακος, λιγνίτου, ἀκαθάρτου πετρελαίου) ὡς καὶ κινητηρίου δυνάμεως (ὕδατοπτώσεις-ἠλεκτρικὸν ρεῦμα). Τόσον εἰς τὴν Μ.Βρετανίαν ὅσον καὶ εἰς τὰς Η.Π.Α., Σοβιετικὴν Ἑνωσιν, Γερμανίαν κτλ. ἡ ἐγκατάστασις τῆς βαρείας Βιομηχανίας (σιδηροβιομηχανία, Καλυβουργία) συνεκεντρώθη εἰς τὰς περιοχὰς τῶν ὄρυκτῶν καυσίμων. Ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα ἡ πρόδος τῶν συγκοινωνιῶν, οἱ κινητῆρες ἐσωτερικῆς καύσεως, ἡ ἐξάπλωσις τῶν δικτύων ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας⁽¹⁾ ἀποδεσμεύουν τὰς ἐπιχειρήσεις ἀπὸ ὠρισμένον γεωγραφικὸν χῶρον, καὶ συμβάλλουν ἰσχυρῶς εἰς τὴν διασποράν αὐτῶν.
9. Ἡ ὑπαρξις μεγάλων κέντρων καταναλώσεως, ὅπως αἱ μεγαλουπόλεις, αἱ πυκνοκατωκοιμέναι περιφέρειαι, εἶναι σοβαρότατος παράγων καὶ ἐνίοτε ἀπολύτως ἀποφασιστικὸς, εἰδικώτερον διὰ τὰς λιανοπωλικὰς ἐπιχειρήσεις καὶ παροχῆς ὑπηρεσιῶν (νεωτερισμῶν, τροφίμων, κλινικαί, ἐκπαιδευτήρια, κτλ.). Ἐνταῦθα παρατηροῦνται δύο ἀντίθετοι τάσεις τῶν ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων: ἀφ' ἐνός μὲν νά συνεκεντροῦνται περὶ τοὺς αὐτοὺς χῶρους (ὀδικὰς ἀρτηρίας) ἀφ' ἑτέρου δέ ἀποκεντρώσεως πρὸς κατανομήν τῆς πελατείας. Οὕτω διαμορφοῦνται -ἐμπειρικῶς καὶ κατόπιν συνεχῶν προσαρμογῶν, μία περίεργος δυναμικὴ ἀντιρρόπων τάσεων⁽²⁾ ἐξηγοῦσα τοὺς διαπιστουμένους τρόπους ἐγκαταστάσεως. (Π.χ. κεντρικοὶ καὶ περιφερειακοὶ κινηματογράφοι).
10. Εἰς ὠρισμένας ἀκόμη περιπτώσεις αἱ ἐπιχειρήσεις προσανατολιζοῦνται -ὡς πρὸς τὴν διοικητικὴν των του-

(1) Ἡ Ἑλβετία, διαθέτουσα ἀφθόνους (τεχνητὰς) ὕδατοπτώσεις, "πωλεῖ" ἠλεκτρικὸν ρεῦμα εἰς τὰς ἰταλικὰς βιομηχανίας τῆς Λομβαρδίας.

(2) Βλ. G. CAMPION: TRAITE DES ENTREPRISES PRIVEES Τόμ. I σελ. 292.

λάχιστον ἔδραν καί ἀνεξαρτήτως τοῦ τόπου ἐγκαταστάσεως τῆς τεχνολογικῆς τῶν ἐξμεταλλεύσεως- πρὸς τὰ κέντρα ὅπως εὐρίσκονται: τὰ πιστωτικά ἰδρύματα, ἡ κρατικὴ διοίκησης: Ὑπουργεῖα, Ὑπηρεσίαι Προμηθειῶν, κτλ. Χρηματιστήρια καί ἀνάλογα κέντρα συναλλακτικῶν διαπραγματεύσεων (κηθηματομεσητικά γραφεῖα, κτλ.). Οὕτω λ.χ. δι' ἐπιχειρήσιν ἀναλήψεως δημοσίων ἔργων (ὁδοί, γέφυραι, ἐγγειοβελτικά ἔργα, οἰκοδομαί, κτλ.). Σήμερον ἐπίσης τὸ εἰσαγωγικὸν ἐμπόριον κρατικῶς προγραμματιζόμενον καί ἀγορανομικῶς ἐλεγχόμενον, προσανατολίζεται ἰσχυρῶς πρὸς τὰ κέντρα διοικήσεως.

11. Συγκοινωνιακός παράγων. Εἰς τὴν πλειονότητα τῶν περιπτώσεων καὶ ὁσάκις εἰς τῶν ἀνωτέρω παραγόντων δέ εἶναι ἀπολύτως ἐπικρατέστερος καὶ ἀποφασιστικὸς, ὁ ἐπιχειρηματίας-ἰδρυτὴς ὀφείλει νὰ προβῇ εἰς συγκριτικὴν τούτων ἐπιλογὴν. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἰδίᾳ ἐπεμβαίνει ὁ συγκοινωνιακὸς παράγων ἐκ τοῦ ὅπου τελικῶς θὰ ἐξαρτηθῇ ἡ ἐκλογή τοῦ εὐνοϊκωτέρου τοῦ ἐγκαταστάσεως. Τὸ συγκοινωνιακὸν ζήτημα δὲν ἀφορᾷ μόνον τὰ μεταφορικά ἔξοδα (ὅπως ἐνίοτε πιστεύεται). Εἶναι ἐξ ἴσου ζήτημα ταχύτητος μεταφορᾶς (χρόνου) κανονικότητος (ἀσφαλείας), εὐκολιῶν ἐκφορτώσεως, μεταφορτώσεως, δυνατοτήτων ἀποθηκεύσεως, συντηρήσεως (ἀποθήκαι διαμετακομίσεως, ψυκτικοὶ θάλαμοι κλπ.) ἢ ἢ ἐν ὄψει ὅλων τῶν συνθηκῶν τούτων καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ ἐκάστοτε εἰδικὰ πλεονεκτήματα τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τοῦ τόπου ἐξευρέσεως τῶν πρώτων καὶ ἐπιχειρηματικῶν ὑλῶν, τῶν ἐργατικῶν χειρῶν, τῶν καταναλωτικῶν κτλ. θέλει γίνῃ τελικῶς ἡ ὀρθολογικὴ ἐπιλογή. Ἐνδεχομένη ἀποτυχία ἐπηρεάζει δυσμενῶς καὶ κατὰ μόνιμον τρόπον τὴν τύχην τοῦ ὀργανισμοῦ, ἰδίᾳ ὅταν εἶναι τοῦ τύπου ἐντάσεως παγίας περιουσίας, ὅποτε ἡ μεταβίβασις εἰς τόπον καταλληλότερον εἶναι συνήθως δυσχερὴ καὶ πάντοτε δαπανηρά. Οὐχ' ἥττον εἶναι γνωσταὶ ὁμαδικαὶ ἀποδημίαι ἐπιχειρήσεων, συνεπεῖρ ὁσφαιρῶν μεταβολῶν εἰς τὰς ἀρχικὰς προϋποθέσεις τῆς ἐγκαταστάσεώς των (Ἀμερικανικαὶ κλωστοῦφαντουργαὶ ἀπὸ βορρᾶν πρὸς νότον, κ.ἄ.)

12. Παράγοντες μὴ ὀρθολογικοί. Ἐξετάχοντες τὴν κρατικὴν ἰσχύσαν πραγματικότητά πειθόμεθα ὅτι τὰ ἀνωτέρω κριτήρια προσανατολισμοῦ δὲν εἶναι πάντοτε τὰ ἐπικρατέστερα

στερα. Ἡ κατεικία τοῦ ἐπιχειρηματίου, αἱ κοινωνικαὶ αὐτοῦ σχέσεις καὶ συνήθειαι, ἡ ἀναζήτησις ψυχαγωγίας καὶ ἀνάσεων εἰς τὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, κτλ. καθορίζουν τὴν ἔδραν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἔστω καὶ ἀντιοικονομικῶς. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ 4.700 βιομηχανιδῶν (1949) ποῦ χρησιμοποιοῦν δύναμιν 10 Η.Ρ. καὶ ἄνω, ἢ 10 ἐργατοῦπαλλήλους, ἔχομεν τὴν ἐξῆς κατανομήν:

Περιφέρεια Πρωτευούσης	:	2.913	ἦτοι	τά	62%
"	Θεσ/νίκης	:	470	"	" 10%
"	Βόλου	:	112	"	" 2%
"	Πατρῶν	:	110	"	" 2%
Λοιπαὶ πόλεις	:	1.125	"	"	25%

Ἡ τοιαύτη διασπορά ὄχι μόνον τυγχάνει ἀντιοικονομική, ἀλλὰ συνεπάγεται καὶ ἄλλας ἐπιζημίους κοινωνικὰς συνεπείας: ἀστυφιλίαν, καθυστέρησιν ἀναπτύξεως τῶν ἐπαρχιδῶν, κτλ.

Ἐνίοτε γίνεται λόγος περὶ "κατὰ παράδοσιν" τοῦ ἐγκαταστάσεως (TRADIZIONALE STANDORTFAKTOREN) ὅταν ἐπιχειρήσεις τινες ἐγκαθίστανται κατ'ἔθιμον εἰς ὠρισμένην περιφέρειαν, πόλιν, συνοικίαν. Ἄς παρατηρήσωμεν ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται δύο περιπτώσεις:

α) Μὴ ὀρθολογική: Ἀρχικῶς ἡ ἐγκατάστασις ἐδικαιολογεῖτο ἀντικειμενικῶς: Λ.χ. λόγφ ὑπάρξεως ἐργατικῶν χειρῶν, ὡς συνέβαινε διὰ βιοτεχνικὰς τινὰς ἐπιχειρήσεις: ἐπιπλοποιεῖα, ὑποδηματοποιεῖα, κτλ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάπτυξίν των εἰς καθαρῶς βιομηχανικὸν τύπον μηχανοποιήτου πληθοπαραγωγῆς, αἱ ἐπιχειρήσεις παραμένουν καθ'ἔξιν εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν.

β) Ὄρθολογική. Ἡ ἔλξις δικαιολογεῖται διότι: 1) Ἐστω καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ὁ τόπος κατέστη "ἀγορὰ κτήσεως" δηλ. συγκεντρώσεως τῆς ζήτησεως (νεωτερισμοὶ ὁδοῦ Ἐρμού, κτλ). 2) Ὁ τόπος ἔχει ἀποβεῖ ἰσχυρὸν διαφημιστικὸν στοιχεῖον (Λουκούμια Σύρου, μαχαιροπήρουνα SOLINGEN, κτλ.) ὁπότε τὸ προϊόν κατοχυρώνεται ἀπὸ πιστοποιητικὸν προελεύσεως (CERTIFICAT D'ORIGINE) ἢ ἐλέγχου ὀνομασίας (APPELLATION CONTROLEE).

13. Νομοθετικὴ ρύθμισις. Τὸ ζήτημα τοῦ τοῦ ἐγκαταστάσεως δὲν εἶναι ἀμιγῶς οἰκονομικόν. Συμπίπτει μὲ τὴν κατὰ χῶρον διασποράν τοῦ (τεχνικοῦ) πολιτισμοῦ, εἶναι συγχρόνως πρόβλημα δημογραφικόν,

κοινωνικόν, κτλ. Πολλάκις λόγοι ειδικῆς σκοπιμότη-
τος (συνορειτικοί πληθυσμοί) στρατιωτικῆς ἀσφαλείας,
κ.ἄ. προκαλοῦν ἀντίστοιχα νομοθετικά μέτρα. Οὕτω πρό-
ἀποσυμφορησιν τῶν πυκνοκατοικημένων βιομηχανικῶν
κέντρων ἐθεσπίσθη εἰς τὴν Μεγάλῃν Βρετανίαν εἰδική
νομοθεσία διὰ τῆς ὁποίας παρέχονται σημαντὰ καὶ δι-
ευκολύνσεις καὶ πλεονεκτήματα (φορολογικά, πιστωτικὰ
παραχωρήσεως οἰκοπέδων, κτλ.) εἰς ἐπιχειρήσεις ἰδρυ-
ομένας εἰς πρὸς τοῦτο καθοριζομένης ζώνας.

Ἀνάλογα νομοθετικά μέτρα μελετῶνται καὶ παρ'
ἡμῶν, ἀντιμετωπιζομένης καὶ τῆς ἀπαγορευθεῖσας ἀκόμη
ἐγκαταστάσεώς νέων ἐπιχειρήσεων (βιομηχανικῶν εἰς
Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην, κτλ.)

§ 3.

✱ ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

1. Κάθε οἰκ. ὄργανισμός εἶναι ἐκτεθειμένος, ἀπὸ τῆς στιγ-
μῆς τῆς ἰδρύσεώς του, εἰς παντοειδεῖς κινδύνους, οἱ
ὅποιοι ἀπειλοῦν καὶ πολὺ συνήθως πλήττουν εἴτε τὰ
περιουσιακὰ αὐτοῦ στοιχεῖα, εἴτε τὴν δραστηριότητά
του, τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, πολλάκις ἀκόμη καὶ τὰς
προϋποθέσεις τῆς ὑπάρξεώς του.
2. Διακρίσεις. Τοὺς παντοειδεῖς τούτους κινδύνους δυνά-
μεθα νὰ διακρίνωμεν:
Α. Εἰς ἐξωγενεῖς: Εἶναι ἐκεῖνοι πού δημιουργοῦνται
ἐκτὸς τοῦ οἰκ. ὄργανισμοῦ λ.χ. νομισματικὴ ἀρρυθμία,
περιορισμοὶ πιστώσεων, μεταβολαὶ συνθηκῶν ἐφοδια-
σμοῦ, συγκοινωνιακῶν συνθηκῶν, ἀνομβρία, κρίσεις,
ἀπεργίαι κτλ. Εἰς ἐσωγενεῖς: εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι
διαμορφοῦνται ἐντὸς τοῦ οἰκ. ὄργανισμοῦ: ἐργατι-
κὰ ἀτυχήματα, πυρκαϊά, κλοπαί, ἐσφαλισμένοι ὑπολογι-
σμοί, ἀνεπιτυχεῖς ἔρευναι, κτλ.
Β. Τοὺς αὐτοὺς κινδύνους δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν ἀ-
ναλόγως τῆς σφαίρας δραστηριότητος εἰς τὴν ὁποίαν
ἐμπίπτουν: α) Συναλλακτικὴν: ἀλλαγαὶ συρμοῦ, ἔλλει-
ψις ἀγοραστικῆς δυνάμεως, καιρικαὶ ἀντιξοότητες, ἐ-
πιτάξεις κτλ. β) Τεχνικὴν: τὰ ἐργατικά ἀτυχήματα,
καταστροφαὶ ὑλικῶν, ἀνεπιτυχεῖς μίγματα, ἐκτακτοὶ βλάβ-
βαι μηχανημάτων κ.ἄ. γ) Χρηματοοικονομικὴ: ἀνάκλη-
σις πιστώσεων, δεσμεύσεις συναλλάγματος, ἀπώλεια
ἐξ ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, ὑποτίμησις ἀξιών κτλ.
Γ. Οἱ ἴδιοι πάλιν κίνδυνοι διακρίνονται εἰς: α) μ

θηματικῶς σταθμητούς. Εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ ὑπαχθοῦν εἰς τὸν λογισμόν τῶν πιθανοτήτων καὶ συνεπῶς καλύπτονται ἀπὸ τὰς ἀσφαλιστικὰς ἐταιρεῖας: ἐργατικὰ ἀτυχήματα, πυρκαϊὰ, κίνδυνοι μεταφορᾶς, ἐμπορικῶν πιστώσεων κτλ. β) Μαθηματικῶς ἀστάθμητοι. Πρόκειται περὶ ἀκανονίστων καὶ ἀπροβλέπτων κινδύνων ὡς αἱ συναλλαγματικαὶ διακυμάνσεις, αἱ ἀπεργίαι, αἱ μεταβολαὶ τῶν καταναλωτικῶν συνηθειῶν, ὁ ἀνταγωνισμὸς τῶν ὑποκαταστάτων, κτλ. καὶ διὰ τοὺς ὁποίους δέν ὑπάρχει ἡ δυνατότης ἀσφαλίσεως.

3. Ἡ κατά τῶν κινδύνων πολιτικῆ. Αἱ οἰκ. μονάδες, ὡς ζωντανοὶ ὀργανισμοί, ἀμύνονται κατὰ τῶν κινδύνων καὶ προσαρμύζονται εἰς τὰς μονίμους αὐτῶν συνεπειάς. Εἰς τὴν Διοικητικὴν ἐπιστήμην γίνεται λόγος περὶ μιᾶς "λειτουργίας ἀσφαλείας" (FONCTION DE SECURITE). Αὕτη συνίσταται εἰς τὴν κατάρτισιν λεπτολογημένου προγράμματος καταπολεμῆσεως ἀπάντων ἀνεξαιρέτως τῶν κινδύνων εἴτε εἶναι ἐξωγενεῖς ἢ ἐσωγενεῖς, εἴτε σταθμητοὶ ἢ ἀστάθμητοι. Τὸ πρόγραμμα τοῦτο, συνοδευόμενον ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ὀργάνωσιν πρὸς ἐφαρμογὴν του, περιλαμβάνει:

α) μέτρα προληπτικὰ καὶ κατασταλτικὰ, πρὸς ἀποσόβησιν ἢ μετριασμόν τῶν κινδύνων.

β) μέτρα ἐπανορθωτικὰ, πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν συνεπειῶν (οἰκονομικῶν) τῶν κινδύνων, οἱ ὅποιοι ὅπως-δήποτε θέλουν πραγματοποιηθῆ.

Τὰ ἀνωτέρω μέτρα δύνανται νὰ εἶναι: διοικητικῆς φύσεως, τεχνικῆς φύσεως, οἰκονομικῆς φύσεως.

1. Διοικητικῆς φύσεως. Π.χ. Λαμβάνονται μέτρα ἐπιλογῆς καὶ συνεχοῦς ἐλέγχου τῆς καταλληλότητος τοῦ προσωπικοῦ (ὠρισμένων ἰδίῃ κατηγοριῶν: ὀδηγοὶ αὐτοκινήτων, κτλ). Ἐκπονοῦνται ἐσωτερικοὶ κανονισμοὶ λειτουργίας τῶν ὑπηρεσιῶν, καθορισμοὶ ἀρμοδιοτήτων (πρόληψις καταχρήσεων, ὑπεξαιρέσεων, κτλ.) θεσπίσεως ἀπαγορεύσεων (λ.χ. εἰσόδου εἰς ἐπικινδύνους χώρους, κτλ.)

2. Τεχνικῆς φύσεως. Ἐγκαταστάσεις προληπτικαὶ καὶ καταπολεμῆσεως: πυρκαϊᾶς, ἐργατικῶν ἀτυχημάτων. προστασίας ὑγείας, μετρήσεως ἀποδόσεων, χρόνου κτλ.

3. Οἰκονομικῆς φύσεως. Π.χ. 1) Μελετᾶται ἡ πορεία τῆς οἰκονομικῆς συγκυρίας (βλ. σελ. 33) εἰς τὸ πλαίσιον δὲ τῶν προβλέψεων ταύτης, γίνεται ἡ ἰδιαιτέρα Μελέτη καὶ ἀνάλυσις τῆς Ἀγορᾶς¹⁾ (MARKETING, MARKETANA-

(1) Ἡ ἀνάλυσις τῆς ἀγορᾶς, συνιστᾷ ἰδιαιτέρον κλά-

LYSE) ώρισμένης περιφερείας καί ώς πρός ώρισμένον πρό-
 γόν (ή ύπηρεσίαν) χάριν άσφαλεστέρας καί καλύτερας
 διαθέσεως αύτων. 2) Πληρώνονται πάσης φύσεως άσφάλι-
 στρα, ούτω ώστε νά έξουδετεροϋνται αί οίκ. συνέπειαι
 των πραγματοποιούμενων κινδύνων (μεταφοράς, πυρκαϊάς,
 ζωής, κλοπής, κτλ.). Ουδείς τοιοϋτος κίνδυνος έπιτρέπε-
 ται νά μένη άνασφάλιστος. 3) Δημιουργοϋνται 'Αποθεμα-
 τικά κεφάλαια, είτε τακτικά (γενικά) είτε είδικά πρό-
 άντιμετώπισιν είδικής κατηγορίας κινδύνων (λ.χ. ύποτι-
 μήσεως χρεωγράφων, οίκοπέδων, κτλ.) Διά των άποθεματικών
 κεφαλαίων έπιδιώκεται γενικώτερον ή ένίσχυσις του οίκ.
 οργανισμού, ώστε νά άντέχει είς τους έκ των παντοειδών
 ίδιόν άσταθμήτων, κινδύνων κλονισμούς. 'Εφ' όσον δέ ή
 έναντι τούτων πολιτική (πρόγραμμα άσφαλείας) δέν άπο-
 δειχθή άποτελεσματική καί ό οργανισμός κλονισθή σοβα-
 ρώς, τότε παρίσταται άνάγκη έξυγιάνσεως αύτου (ASSAI-
 NISSEMENT, SANIERUNG).

ξ 6.

ΟΙ ΟΙΚΟΝ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΗΣ ΜΟΡΦΗΣ ΑΥΤΩΝ.

30. Τό θέμα τούτο μελετάται είς ίδιαίτερον κεφάλαιον.
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 2^{ΟΝ}

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΣ

1. Είσαγωγή. Μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών οίκ. όργα-
 νισμών καί είς τό πλαίσιον τής κεφαλαιοκρατικής οίκο-
 νομίας, άριθμητικώς περισσότεραι καί έπικρατέστεραι
 ναι αί έπιχειρήσεις (περί τάς 3.800.000 είς τάς Η.Π.Α.)
 Διά τόν λόγον τούτον έπιβάλλεται ή ίδιαίτερα αύτων μελέ-

ή σύγχρονος έπιχείρησις δέν δύναται νά νοηθή
 ρά ώς ιστορικός σταθμός ανάπτυξεως καί διαφορισμού οί-
 κ. οργανισμικών αί όποίαι καί προϋπήρξαν καί συνυπάρ-
 χουν άκόμη μετ' αύτής. 'Ο μεσαιών έγνώριζε τάς συντε-
χνίας (CORPORATIONS) κλειστάς περίπου έπαγγελματικές
όργανώσεις, διά των όποιων έπραγματοποιούντο ή παραγ-
γή, ή κυκλοφορία καί ή διανομή των άγαθών. 'Ο κεφαλα-
 οκρατισμός (άπό του 1750 περίπου) διεμόρφωσεν ένα δι-

δον καί τεχνικών τής Οίκ. Έκμεταλλεύσεων. Καθορίζεται
 ή έρευνητέα περιφέρεια καί καθορίζονται άριθμητικώς
(βάσει στοιχείων διαφόρων πηγών) ή πληθυσμιακή σύνθε-
σις, ή έπαγγελματική διαστρωμάτωσις, ή άγοραστική δύ-
μις έκάστης ομάδος, ή όργάνωσις, καί έκτασις του άντα-
γωνισμού, ή επίδρασις των ύποκαταστάτων, κτλ. Γίνεται
άκόμη ή στατιστική άνάλυσις των παρελθουσών πωλήσεων,
πάντα ταϋτα πρός άσφαλεστέραν πιθανολόγησιν τής δια-
σεως ώρισμένου προϊόντος ή ύπηρεσίας.

Βλ. σχ. Μ. ΤΣΙΜΑΡΑ: 'Αρχαί Γεν. Λογιστικής, Γ' Τεύχ., σελ. 11.
 R. LENGELE: L'ETUDE RATIONNELLE DU MARCHÉ, PARIS

φορον κοινωνικο-ἠθικόν καί ἰδίᾳ νομικόν περιβάλλον ἐν-
τός τοῦ ὁποίου αἱ προϋπάρχουσαι μορφαί (οἰκοτεχνία,
βιοτεχνία, κτλ.) ἀνελήχθησαν καί ἀπεκρυσταλλώθησαν εἰς
τὴν πλέον ἐξαλιγμένην μορφήν, τὴν ὁποίαν καλοῦμεν ἐπι-
χείρησιν. Εἰς τὴν ἐξέλιξιν ταύτην ἀπολύτως ἀποφασιστι-
κός παράγων ὑπῆρξεν ἡ ἐπιστημονικὴ πρόοδος καί ἡ τεχνι-
κὴ (ἀτμός, ἠλεκτρισμός κτλ.).

Ὅπως δὴ ποτε ἡ ἐπιχείρησις ὑπὸ τὴν σύγχρονόν της
ἔκτασιν καί ὄψιν δέν νοεῖται χωρὶς τὸ ἀναπτυχθέν ἀτο-
μοκρατικόν σύστημα, δηλαδή τὸ σύστημα ἐκεῖνο ἐννόμου
τάξεως καί ὀργανώσεως εἰς τὸ ὁποῖον ὑπάρχουν αἱ κάτωθι
προϋποθέσεις:

α) Ἡ συναλλακτικὴ ἀγορά, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπικρα-
τεῖ ἡ ἐλευθερία (σχετικὴ πάντοτε) προσφορᾶς καί ζητή-
σεως πρώτων ὑλῶν, προϊόντων, ἐργασίας (πνευματικῆς καί
σωματικῆς) διαφόρων ὀργανωμένων ὑπηρεσιῶν, κεφάλαιων
πάσης ληκτότητας, κτλ. Εἰς τὴν συναλλακτικὴν ἀγοράν
συναντῶνται εἰς ἐλευθέραν (καθ' ὑπόθεσιν) διαπραγματεύ-
σιν ἡ προσφορὰ τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν καί ἡ
ἀντίστοιχος ζήτησις αὐτῶν.

β) Ὁ μηχανισμός τῶν τιμῶν. Προσφορὰ καί ζήτησις
ἀλληλοσυνδέονται καί προσαρμῶζονται ἀμοιβαίως χάρις
εἰς τὸν μηχανισμόν τῶν ἐλευθέρως (καθ' ὑπόθεσιν πάντοτε)
διαμορφουμένων τιμῶν. Ἡ ἀλληλεξάρτησις τῶν τιμῶν
ὅλων τῶν ἀγαθῶν καί ὑπηρεσιῶν, εἰς τὸ πλαίσιον δοθεί-
σης ἀγορᾶς (τοπικῆς ἐθνικῆς, ἡπειρωτικῆς κτλ.) καί ἡ
ἀπορρέουσα τάσις πρὸς ἐξισορρόπησιν αὐτῶν εἶναι ἀφ' ἐ-
νός μὲν συνέπεια τῆς δράσεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλά
καί σημαντικὴ προϋπόθεσις τῆς λειτουργίας αὐτῶν.

γ) Τὸ κίνητρον τῆς ἰδιοφελούς ἐπικερδείας. Ἐμφα-
νίζεται ὡς ἠθικόν αἴτημα νομοθετικῶς ἀναγνωρισμένον.
Τὸ κίνητρον τοῦτο καθοδηγεῖ ὅλας τὰς ἐπιχειρηματικὰς
ἐνεργείας καί εἰδικώτερον τοὺς συνδυασμούς ἐκείνους
διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιοῦνται τὰ ὀλιγώτερα ἔξοδα ἔ-
ναντι ἀποκτήσεως τῶν μεγαλυτέρων ἐσόδων ἐντός τῆς συν-
αλλακτικῆς ἀγορᾶς.

δ) Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω, ὡς βασικαὶ προϋποθέσεις
τῆς ἰδρύσεως καί λειτουργίας τῶν ἐπιχειρήσεων, στηρί-
ζονται τελικῶς εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἰδιοκτησίας καί
τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς διαθέσεως. Ἐν τελικῇ ἀναλύσει ἡ
ἀνάπτυξις τῆς κεφαλαιακῆς οἰκονομίας οφείλεται εἰς τὸν
ἐπιτυχῆ... γάμον μεταξύ θεσμοῦ ἰδιοκτησίας καί τεχνι-
κῆς προόδου, ἀμφοτέρων ἀμοιβαίως διαμορφωθέντων.

Ο τύπος τῆς φιλελευθέρου οἰκονομίας δύναται νά ἀποδοθῆ διὰ τῶν κατωτέρω:

1. Τό ἀτομικόν συμφέρον, ὡς βᾶσις
2. Ὁ ἀνταγωνισμός, ὡς μέσον.
3. Ἡ ἐλευθερία, ἡ προϋπόθεσις
4. Ἡ εὐθόνη, ἡ κύρωσις. ☉

2. Δυσχέρεια ὀρισμοῦ ἐπιχειρήσεως. Ἡ ἔννοια τῆς ἐπιχειρήσεως τυγχάνει τόσο συνθετος καί ἐξετάζεται ἀπό τόσο ἀπόψεων ὥστε εὐκόλως ἐξηγεῖται ἡ ποικιλία τῶν διδομένων ὀρισμῶν.

"Ὅς παρατηρήσωμεν λ.χ. ὅτι:

1. Τό φορολογικόν δίκαιον
2. Τό ἐργατικόν δίκαιον
3. Τό ἐμπορικόν δίκαιον
4. Ἡ πολιτικὴ Οἰκονομία, κτλ.

ἐξετάζουν ἀπὸ διάφορον ἐκάστοτε σκοπιάν τὴν ἐπιχείρησιν ὥστε οἱ ἀντίστοιχοι ὀρισμοὶ νά μὴ συμπίπτουν.

Ἀλλά καὶ ἀπὸ τῆς κεντρικῆς σκοπιᾶς τῆς Οἰκονομικῆς τῶν Ἐπιχειρήσεων, διασταυροῦνται ἀναρίθμητοι ὀρισμοὶ δοθέντος ὅτι τό κέντρον τῆς ἐννοίας τοποθετεῖται εἰς διάφορα ἐκάστοτε σημεῖα.

Ὅς χαρακτηριστικόν γνῶρισμα τῆς ἐπιχειρήσεως λαμβάνονται ἐναλλάξ:

1. Ἡ συγκέντρωσις τῶν παραγωγικῶν μέσων καί ἡ τεχνικὴ οἰκονομικὴ διαρρυθμισις αὐτῶν.
2. Ἡ διάρχεια καί ἡ ἔκτασις τῶν συναλλαγῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν συνθετότητα τῶν συναλλακτικῶν σχέσεων.
3. Ἡ δράσις "ἐπ' ἀδήλων μέλλοντι." δηλαδὴ ἡ παραγωγή προϊόντων ἢ ἡ ὀργάνωσις ὑπηρεσιῶν προσφερομένων πρὸς πιθανολογουμένην μὲν ἀλλὰ ἄγνωστον καί μεταβλητὴν ζήτησιν.
4. Ἡ περιουσιακὴ αὐτοτέλεια, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐδράζεται ὅλον τό σύστημα ὑπολογισμῶν τῆς ἐπιχειρήσεως¹⁾: (παραγωγικότης, κοστολόγησις, δανειακὴ ἐπιβάρυνσις, ρευστότης, ἀποδοτικότης κτλ.)
5. Ἡ ἐν γένει ἀνάληψις τῶν παντοειδῶν κινδύνων.
6. Κυρίως δέ τό κίνητρον τοῦ ἰδιωφελοῦς κέρδους.

Πράγματι ἡ ἐπιχείρησις εἶναι σύνθετον κρᾶμα ὅλων

1) Κατὰ τὸν NOGARO τὴν ἐπιχείρησιν χαρακτηρίζει μία λογιστικὴ ἐνότης (UNITE COMPTABLE). Βλ. B. NOGARO: COURSE D'ECONOMIE POLITIQUE. Τόμ. I. σελ. 192, PARIS 1943.

των γνωρισμάτων τούτων. "Ας εξετάσωμεν δι' ὀλίγων μερικᾶ τῶν χαρακτηριστικῶν τούτων:

3. Γνωρίσματα ἐπιχειρήσεως.

α. Ἡ ἐπιχείρησις εἶναι οἰκ. μονὰς προϋποθέτουσα μόνιμον τινὰ ὀργάνωσιν προοριζομένην διὰ τεχνικᾶς ἢ συναλλακτικᾶς ἐνεργείας κάποιας διαρκείας. Ἐξ ἐπόψεως ἐμπορικοῦ Δικαίου, ὁ ὅρος "ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις" λαμβάνεται, κατὰ τινας, καί διὰ μεμονωμένας μόνον πράξεις, ὅπερ δέν ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν οἰκ. ἀντίληψιν.

β) Ἡ ἐπιχείρησις παράγει ἢ ὀργανοῦται πρὸς ἀντιμετώπισιν ἀγνώστου ζητήσεως. Ἐνταῦθα τονίζεται ἰδίως ὅτι π ρ ο η γ ε ῖ τ α ἢ παρὰ γωγὴ καὶ ἔ π ε τ α ἢ ζήτησις, ἀκριβῶς δέ ἐκ τῆς ἰδιοτυπίας ταύτης ἀπορρέει ἓν σημαντικόν μέρος τῶν ὄλων ἐπιχειρηματικῶν κινδύνων. Τό στοιχεῖον τοῦτο ἐξαίρεται εἰδικώτερον πρὸς διαχωρισμόν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀπὸ ἄλλας συγγενεῖς οἰκ. δραστηριότητος: οἰκοτεχνίαν, βιοτεχνίαν, ἐπιτήδευμα. Τό κριτήριον τοῦτο τυγχάνει ἐντελῶς ἀνεπαρκές διότι ἀπαντᾶται—ἔστω καί εἰς πλεον περιορισμένην ἔκτασιν— εἰς ἅπαντα τὰ βιοποριστικά ἐπαγγέλματα. Ἐντιστρόφως δέ ἡ ἔλλειψις του (λ.χ. βιομηχανία ἐργαζομένη ἀποκλειστικῶς βάσει μακροχρονίου συμβάσεως) δέν στερεῖ κατ' ἀνάγκην τὸν οἰκ. ὀργανισμόν τοῦ χαρακτήρος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἂν συντρέχουν τὰ ἄλλα γνωρίσματα.

γ) Αὐτοτέλεια περιουσίας. Διακρίνονται δύο περιπτώσεις. Ἡ περιουσία τῆς ἐπιχειρήσεως (σύνολον ἀξιών καὶ δικαιωμάτων συνδεδεμένων πρὸς ὑποχρεώσεις) διαχωρίζεται ἀπολύτως—ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως— τῆς προσωπικῆς περιουσίας τοῦ ἐπιχειρηματίου. Λ.χ. Ἡ περιουσία τῆς ἀνωνύμου ἐταιρίας τῆς τῶν μετόχων¹). Τότε καί ἡ διαχειριστικὴ αὐτοτέλεια, τὸ κεχωρισμένον τῶν συμφερόντων καὶ τῶν ὑπολογισμῶν, καθίστανται ἐμφανῆ, εἶναι συνέπεια τῆς νομικῆς αὐθυπαρξίας του. Ἀλλὰ καί ὅταν ἀκόμη δέν ὑπάρχει, νομικῶς, διαστολή περιουσιῶν (λ.χ. εἰς τὴν ὁμόρρυθμον ἐταιρίαν, τὴν ἀτομικὴν ἐπιχείρησιν, κτλ. θεωρεῖται πάντοτε ὅτι ἡ καὶ "ἐπαγγελματικὴ" καλουμένη περιουσία ἀποτελεῖ τί τό διάφορον ἀπὸ οἰκ. ἀπόψεως. Ἀκριβῶς ὁ ἰσολογισμὸς παρέχει τὴν εἰκόνα τοῦ διαχωρισμοῦ τῆς ἐπιχειρηματικῆς περιουσίας²), ἡ ὁποία ἀποτε-

1) Ἐπίσης νομικοῦ προσώπου καὶ Κράτους, σωματείου καὶ μελῶν κτλ.

2) Βλ. Μ. ΤΣΙΜΑΡΑ: Ἀρχαί Τεχνικῆς Λογιστικῆς. Τεῦχ. 1ον.

λεῖ τό ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας διαχειρίσεως καί ἰδιαιτέρων ὑπολογισμῶν. Πράγματι ἡ "ἐπαγγελματική" περιουσία ἀποτελεῖ κεχωρισμένον πλαίσιον συναλλαγῶν καί Λογισμοῦ: κοστολογήσεως, ρευστότητος, δανειακῆς ἐπιβαρύνσεως, αὐτοχρηματοδοτήσεως, ἀποδοτικότητος, κτλ. Γενικῶς ἔχει ἰδιαιτέραν τύχην καί πολλάκις διάφορον φορολογικὴν μεταχείρισιν¹⁾.

δ) Ἡ ἀνάληψις τῶν κινδύνων. Γενικῶς, ἀναγνωρίζεται ὡς ἓνα τῶν οὐσιωδεστέρων γνωρισμάτων τῆς ἐπιχειρήσεως. Πράγματι ὁ ἐπιχειρηματίας, εἰς τό πλαίσιον συνεχῶς μεταβαλλομένων συνθηκῶν, κινδυνεύει νά ὑποστῇ μερικήν ἢ καί ὀλικήν ἀπώλειαν τῶν κεφαλαίων του καί τοῦ προσωπικοῦ του μόχθου. Ἀλλά τό γνώρισμα τοῦτο ἐνυπάρχει -ἔστω καί πλέον περιωρισμένον- καί εἰς τὰς οἰκ. ἐκείνας ἐκδηλώσεις εἰς τὰς ὁποίας δέν ἀναγνωρίζεται ὁ χαρακτήρ τῆς ἐπιχειρήσεως. (Π.χ. περιουσιακοῦς κινδύνους διατρέχει ἐπίσης ἓνας συνεταιρισμός, ἓνα σωματεῖον, ἓνας ἐπαγγελματίας κτλ.)

ε) Τό κίνητρον τοῦ κέρδους, τέλος, συνιστᾷ τό χαρακτηριστικώτερον ὅλων τῶν γνωρισμάτων. Ὅλη ἡ ἐπιχειρηματικὴ δραστηριότης ὑποτάσσεται εἰς τό κίνητρον τοῦτο καί διαμορφοῦται ἐν ὄψει ἐπιτεύξεως αὐτοῦ. Καί ἐνταῦθα ἐν τούτοις ἰσχύουν ἀνάλογοι πρὸς τὰς ἀνωτέρω παρατηρήσεις.

5. Ὅρισμοί. Βάσει τῶν ἀνωτέρω καί ἄλλων ἀκόμη γνωρισμάτων ἔχουν δοθεῖ πλεῖστοι ὅσοι ὀρισμοί τῆς ἐπιχειρήσεως, ὡς οἱ ἀκόλουθοι.

E. JAMES: Ὁργανισμός ὅστις προτίθεται νά παραγάγῃ διὰ τὴν ἀγοράν ὠρισμένα ἀγαθὰ ἢ ὑπηρεσίας καί διαχειριστικῶς ἀνεξάρτητος ἀπὸ κάθε ἄλλον ὄργανισμόν.

F. PERROUX: Ὁργάνωσις παραγωγῆς εἰς τὴν ὁποίαν συνδυάζονται αἱ τιμαὶ τῶν διαφόρων παραγωγικῶν συντελεστῶν τιθεμένων ὑπὸ τοῦ ἐπιχειρηματίου ἐπὶ τῷ σκοπῷ πωλήσεως τῶν ἐτοιμῶν προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ πρὸς ἀπὸκτησὶν τῆς μεγαλυτέρας χρηματικῆς διαφορᾶς μεταξὺ κόστους καί τιμῆς πωλήσεως.

TRUCHY: Ὀνομάζομεν ἐπιχείρησιν κάθε ὄργανωσιν τῆς ὁποίας

1) Οὕτω π.χ. ἡ αὐτόματος ὑπερτίμησις χρεωγράφων ἐπενδύσεως ἀναγραφομένων εἰς τό ἐνεργητικόν τῆς ἐπιχειρήσεως φορολογεῖται (κατὰ τὰ 4/5) οὐχὶ ὅμως ἂν τὰ χρεώγραφα ἐσσωματοῦνται εἰς τὴν ἰδιωτικὴν περιουσίαν.

ας αντικείμενον είναι νά παράγη, νά ανταλλάσση ή νά κυκλοφορή τά αγαθά ή τας υπηρεσίας". "Επίσης" "Επιχειρήσεις είναι ή οίκ.μονάς είς τήν όποιαν συντονίζονται τά ανθρώπινα καί ύλικά στοιχεία τής οίκ.δραστηριότητος".

MURAT: Une entreprise est tout organisme qui se propose essentiellement de produire pour le marché certains biens ou services et financièrement indépendant de tout autre organisme"1)

Ανάλογοι περίπου τυγχάνουν καί οί όρισμοί τών HOFFMAN, NICKLISCH, STEINITZER, LEHMANN, SOMBART, ARIAS, ZAPPA, RIEGER²⁾ κ.ά.

Ανεπάρκεια όρισμών. "Απαντες οί άνωτέρω όρισμοί (καί άλλοι πολλοί άκόμη) άδυνατοϋν νά διαστείλουν τήν επιχείρησιν από τας πρός αύτήν συγγενείς οίκ.δραστηριότητας. Τοϋτο τυγχάνει εύνόητον δοθέντος ότι τήν σύγχρονον επιχείρησιν διαχωρίζει μόνον διάφορος βαθμός ανάπτυξεως καί ούχι ούσίας. Πρωτοβουλίαν, κινδύνους, συναλλακτικήν αγοράν, επιδίωξιν χρηματικού πλεονάσματος καί αύτοτέλειαν άκόμη περιουσίας καί λ/σμών συναντώμεν επίσης είς τήν οίκοτεχνίαν, βιοτεχνίαν, τά επιτηδεύματα, τά επαγγέλματα. (Ή ποικιλία καί άοριστία τών όρων τούτων ύποδηλοϋ τήν άδυναμίαν συλλήψεως τής πραγματικότητος). Οϋτω λ.χ. ό χειρουργός λογίζεται άσκών έλευθέριον έπάγγελμα. Έάν διατηρεϋ μικρόν χειρουργείον προχείρων έπεμβάσεων, διατηρεϋ τήν αύτήν ιδιότητα. Έάν συντηρεϋ όλίγα δωμάτια άσθενών καί άνάλογον προσωπικόν; Έάν πάλιν άπασχολεϋ 50 δωμάτια, έγκαταστάσεις βοηθούς, νοσοκόμους, κτλ. τότε όμοφώνως λογίζεται ότι πρόκειται περί "επιχειρήσεως". Από ποίου όμως σημείου τερματίζεται τό "επάγγελμα"³⁾ καί από ποίου αρχίζει

1) MURAT: of.cit. σελ. 13
2) Βλ. Μ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ή άξία ύπερπροσόδου τής επιχειρήσεως, Άθήναι 1946.
3) Οί όροι "επάγγελμα-επαγγελματίας" νοοϋνται κατά δύο τουλάχιστον έκδοχάς: α) ως έξειδίκευσις ένασχολήσεως, λ.χ. τό έπάγγελμα του δικηγόρου, κτίστου, ξενοδόχου, ύπαλλήλου, επιχειρηματίου. Πρόκειται περί μιās κατά κύριον λόγον καί πρός βιοπορισμόν άπασχολήσεως. Συνεπώς συνιστά μίαν ιδιότητα καί δή προσωποπαγή. Άσκειται δέ πρός κάρπωσιν μιās: άμοιβής (ίατρός) μισθοϋ (ύπάλληλος) κέρδους (επιχειρηματίας). β) Διά του αύτου

"ή επιχείρησις"; Οί άνωτέρω όρισμοί άδυνατοϋν νά τό καθορίσουν.

7) Πορίσματα. Κατόπιν τών άνωτέρω δυνάμεθα νά προβάμεν εις τό ακόλουθον σύστημα διακρίσεων:

- I. Όργανισμοί επιδιώκοντες τό κέρδος.
- α. Προ-επιχειρηματικής ύποστάσεως (έπιτηδεύματα, βιοτεχνία, κτλ.)
 - β. Καθ' αυτό επιχειρήσεις (κεφαλαιοκρατικής ύποστάσεως ENTREPRISES CAPITALISTES).

Ή διαχωριστική μεταξύ τούτων γραμμή έγκειται εις τούτο. Είς τās προ-επιχειρηματικές κατηγορίας, ό φορ συνδυάζει ταυτοχρόνως τās ιδιότητες τού επιχειρηματί τού κεφαλαιούχου (ιδιοκτήτου) τού έργάτου, εις άδιάρστον ένότητα. DE FACTO δέν ύπάρχει άξία λόγου διαστο μεταξύ ίθυνούσης και έκτελεστικής εργασίας. Τά πάντα συγχωνεύονται εις τό αυτό πρόσωπον, υποβοηθούμενον πολλάκις από τά μέλη τής οίκογενείας του. Ό Ιταλικός όριστικός κώδιξ (άρ.2083) όρίζει ότι: "...μικροεπιχειρηματίαι (PICCOLI IMPRENDITORI) είναι οί μικροκαλλιεργηταί, οί βιοτέχναι-τεχνίται (ARTIZIANI) οί μικρέμποροι και έκείνοι οίτινες¹⁾ άσκοϋν μίαν επαγγελματικήν δρα

δρου έν τούτοις νοεΐται και ή εις μικράν έκτασιν διεξαγομένη επιχειρηματική δραΐσις, ανεξαρτήτως κλάδου. Ως επαγγελματίας λογίζεται ό μικρέμπορος, ό βιοτέχνην ό πρατηριοϋχος, πολλάκις άκόμη ό μικροκαλλιεργητής, μικροπωλητής, κτλ. Αναρίθμητα τυγχάνουν τά νομοθετήματα-ίδία φορολογικά-τά χρησιμοποιούντα τόν όρον υπό έκδοχήν τής μικράς ή πολύ μικράς επιχειρήσεως:

Και ναι μέν, έν κυριολοξία, τό έπάγγελμα αναφέρεται εις προσωπικήν τινα ιδιότητα. Ή μακρά έν τούτοις χρήσις έδραϊωσεν έπαρκώς και τήν δευτέραν έκδοχήν. Ούχί δέ άβασίμως. Διότι τό χρηματικόν πλεόνασμα βιοτέχνην μικρέμπορου, κτλ. συνιστά βεβαίως "κέρδος" (έξ έπόψεως τής οίκ.έπιστήμης) δέν ύπερβαίνει έν τούτοις τās τρεχούσας προσωπικές άμοιβάς (ώς τό ήμερομίσθιον, ό μισθός κτλ.). Έξ οϋ και ή έκφρασις "βιοποριστικόν έπάγγελμα".

1) e coloro che esercitano un'attività professionale organizzata prevalentemente con il lavoro proprio e dei componenti della famiglia.

στηριδότητα οργανωμένην κυρίως μέ τήν προσωπικήν του
έργασίαν και των μελών τής οίκογενείας των". Τό πραγμα-
τοποιούμενον χρηματικόν πλεόνασμα (έσόδων-έξόδων) άν
και συνιστόν κέρδος, αντιστοιχεί ούσιαστικώς πρός μί-
αν άντιμισθίαν έξηρητημένης έργασίας. "Ο έπιτηδευματίας,
κατά τήν λαϊκήν έκφρασιν "δουλεύει για ένα μεροκάματο",
άν και είς τήν περίπτωσίν του συντρέχουν άπαντα τά γνω-
ρίσματα τής έπιχειρήσεως: πρωτοβουλία δράσεως, άνάλη-
ψις κινδύνων, κίνητρον πορισμοϋ, κτλ.¹⁾

Είς τάς καθ' ύτό "έπιχειρήσεις" παρατηρείται: α)
Σαφής διαστολή μεταξύ ίθυνοϋσης και έκτελεστικής έργα-
σίας, β) Πολλάκις δε, είς τάς πλέον έξελιγμένας μορφάς,
διαστολή μεταξύ ίθυνοϋσης έργασίας και ιδιοκτη-
σίας (Δ. Συμβούλιον και Μέτοχοι).

Οί ως άνω διαφορισμοί παρέχουν τά ούσιαστικά κρι-
τήρια διαστολής των οίκ. ποριστικων μονάδων. Ούδέ πρέ-
πει νά υποτιμᾶται ο ρόλος των "μικροοργανισμών". Έν
Γαλλία επί 100 έμπορικων καταστήμάτων

τά 68% άπασχολοϋν έν πρόσωπον

τά 28% άπασχολοϋν 1-5 πρόσωπα,

μόνον δε 2% πέραν των 50 προσώπων²⁾

8. Έπιχειρηματίας: Είναί τό πρόσωπον (φυσικόν ή νομι-
κόν) τό οποίον λαμβάνει τήν πρωτοβουλίαν συνδυασμοϋ
των συντελεστών τής παραγωγής, αποφασίζει επί τής δι-
αρρυθμίσεως αυτών ως και επί παντός θέματος σχετικου
πρός τήν ζωήν του έπιχειρηματικου οργανισμοϋ, υφίστα-
ται τούς συναφείς περιουσιακούς κινδύνους και καρποϋ-
ται τά προκύπτοντα θετικά άποτελέσματα. Είδικώτερον ί-
δρύει τήν έπιχείρησιν (δ'περ ύποδηλοϊ καθορισμόν του
άντικειμένου άπασχολήσεως αυτης³⁾) προκρίνει τήν νομι-
κήν μορφήν, τό μέγεθος, τον τόπον έγκαταστάσεως, έξα-
σφαλίζει -έν πολλοίς διά δανεισμοϋ- τά άπαιτούμενα κε-
φάλαια. Μετά τήν ίδρυσιν και όργάνωσιν αυτης, αποφασί-

1) Παρ' ήμίν τό Ν.Δ. 53/1946, άρ.11 § 1 διακρίνει ως μι-
κροεπιτηδευματίας τούς "άσχοϋντας ούχι άξίαν λόγου έ-
πιχείρησιν και μή άποκομίζοντας καθαρά κέρδη, κατά τήν
κρίσιν του οίκ. έφόρου, πέραν του ποσοϋ των 300.000 μη-
νιαίως".

2) Καώς όμιλοϋμεν, είς τά καταστατικά "περί οκοποϋ"
τής έπιχειρήσεως. Αϋτη έχει άντικείμενον άπασχολήσεως.
Σκοπός είναι τό κέρδος.

3) Βλ. G.RIPPERT: Aspects juridiques du capitalisme
moderne, σελ.169.

ζει επί παντός ζητήματος αναγομένου εις την συναλλακτικήν, χρηματοοικονομικήν, διοικητικήν ή τεχνικήν αυτής δραστηριότητα. Καθ' υπόθεσιν, πᾶν ὅτι γίνεται ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἀπορρέει ἐκ τῆς βουλήσεως τοῦ ἐπιχειρηματίου.

Τυχάνει ἐντελῶς ἀδιάφορον εἶναι εἰς τό αὐτό πρόσωπον συμπίπτουν καί αἱ ἰδιότητες τοῦ κεφαλαιούχου, τοῦ ἐργατοτεχνίτου, (κτλ.) Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐπιχειρηματίου, προϋποθέτει μόνον πρωτοβουλίαν καί δικαίωμα ἀποφάσεως, μέ τούς ἐντεῦθεν ἀπορρέοντας κινδύνους καί ὠφέλην.

Εἰς τήν πραγματικότητα διαπιστοῦνται τρεῖς τύποι ἐπιχειρηματίου, ἀντιστοιχοῦντες εἰς τρεῖς βαθμίδας τῆς συγχρόνου κεφαλαιακῆς οἰκονομίας.

1. Ὁ ἐπιχειρηματίας-κεφαλαιούχος- ἐκτελεστής (τεχνίτης, ἐργάτης, κτλ.). Δηλαδή ἔχομεν σύμπτωσιν περισοτέρων ἰδιοτήτων, ἄν καί εἰς μικράν ποσοτικήν ἔκτασιν. Ἐκ τῆς συμπτώσεως ταύτης προκύπτουν αἱ ὡς ἀνωτέρω (σελ. 48) ἀποκληθεῖσαι προ-ἐπιχειρηματικά μορφαί (οἰκοτεχνία, ἐπιτηδεύματα, βιοτεχνίαι, κ.ἄ.)

2. Ὁ ἐπιχειρηματίας-κεφαλαιούχος. Ἐνταῦθα ἡ ἀνάληψις τῆς πρωτοβουλίας καί τῶν κινδύνων ἀπορρέει ἐκ τῆς προσωπικῆς διαθέσεως κεφαλαίου τινός. Τοῦτο, ἐν συνδυασμῷ πρός προσωπικά χαρίσματα, ἰκανότητα κτλ. παρέχει τήν δυνατότητα περαιτέρω δανεισμοῦ. Εἶναι ἡ συνήθης περίπτωσις τῶν μικρῶν ἢ μέσων ἐπιχειρήσεων (ἀτομικῶν, ὁμορρυθμῶν ἐταιρειῶν, περιορισμένης εὐθύνης καί μέχρι σημείου τινός, τῶν ἀωνύμων ἐταιρειῶν.

3. Τέλος εἰς τήν μεγάλην ἀνων. ἐταιρίαν (ἢ καί συνθέτους τινάς οἰκ. τύπους (τράστ)) παρίσταται ἀνάγκη ἀναγνωρίσεως νέας ἰδιοτήτος: τῆς τοῦ ἡγέτου. Εἶναι ὁ κατ' οὐσίαν πραγματοποιῶν τήν ζωὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἔστω καί ἄν τύποις τυχάνει ἐντολοδόχος τοῦ ἐπιχειρηματίου, περιοριζομένου παθητικῶς εἰς μίαν ἐφ' ἅπαξ πρωτοβουλίαν¹⁾ καί εἰς τήν εἰσφοράν κεφαλαίων. Οὕτω εἰς τήν Ἄν. Ἐταιρίαν τὰ τυπικά γνωρίσματα τοῦ Ἐπιχειρηματίου ἔχει ὁ μέτοχος: ἀποφασίζει τήν ἴδρυσιν, τήν ἐπέκτασιν, μετατροπὴν, συγχώνευσιν, τήν διανομὴν τῶν κερδῶν κτλ. τῆς ἐταιρείας. Οὐχ' ἤττον εἰς τήν πραγματικότητα, τὰ πάντα κατευθύνει τό Δ. Συμβούλιον, τό ὁποῖον

1) Καί αὐτὴ συνήθως ἀπουσιάζει. Ὁ μέτοχος προσέρχεται πρὸς τήν πρὸς ἴδρυσιν Ἐταιρίαν ὡς κεφαλαιοδότης.

πραγματοποιεί τήν ζωήν τῆς ἐπιχειρήσεως καί προσδίδει ὁ οὐσιαστικόν κοινωνικόν αὐτῆς περιεχόμενον. Ὁ ρό-
ος τοῦ συγχρόνου μετόχου ἴσουςται πολλάκις πρὸς τὸ μη-
έν. Ἀπὸ ἐπιχειρηματίας ἔχει μεταπέσει πρὸς τὴν δευ-
έραν ἰδιότητα τὴν τοῦ κεφαλαιούχου (ὡς περίπου καί ὁ
μολογιοῦχος). Οὐχί σπανίως, συνήθως μάλιστα, ὡς ἐντο-
οδότης ἄγνοεῖ καί αὐτὸ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐντολοδόχου
Δ. Συμβουλίου) τὸ ὁποῖον ἀποφασίζει ἀποκλειστικῶς ἐφ'
λῶν τῶν ζητημάτων καί προσδίδει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν
τὴν οὐσιαστικὴν τῆς σημασίαν μὲ τὰς ἐπωφελεῖς ἢ ἐπι-
ημίους κοινωνικὰς τῆς συνεπειάς. Εἰς τὰς περιπτώσεις
αὐτάς ἀρμόζει ὁ χαρακτηρισμὸς ὡς ἡγέτου τῆς οἰκ. μονά-
ος, τοῦ ὁποῖου ὁ ρόλος καθίσταται ὁλονέν σημαντικώ-
ερος εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομίαν¹⁾ (Βλ. πλείονα εἰς
εἰς περί ἀνώνυμου Ἐταιρίας).

β. Διαστολὴ ἐπιχειρήσεως-ἐπιχειρηματίου. Ὁξεῖα δέον
νά γίνεται μεταξύ τούτων διάκρισις, δοθέντος ὅτι:

α) Ἡ ἐπιχείρησις ἔχει συχνάκις νομικὴν προσωπι-
κότητα, ὅποτε ἡ διαστολὴ εἶναι προφανῆς, λ.χ. τοῦ ἐ-
ταίρου δυναμένου νά στραφῆ δικαστικῶς κατὰ τῆς ἐται-
ρίας (εἰς ἣν μετέχει) καί τανάπαλιν.

¹⁾ Μία πληθωρική βιβλιογραφία εἶναι ἀφιερωμένη εἰς
τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἰδιοτήτων καί εἰς τὴν ἔξαρσιν τῶν
χαραρισμάτων τοῦ ἐπιχειρηματίου. Κάθε ἐποχὴ αἰσθάνεται
τὴν ἀνάγκην νά ἡρωποιοῖ τούς φορεῖς τοῦ πνεύματος
αὐτῆς. Ὁ μεσαίων εἶχε διαπλάσσει τὸν μῦθον τοῦ ἱππό-
του: εὐγενοῦς, ἀνδρείου, ἀποφασιστικοῦ, κτλ. πρὸς δι-
κασιολόγησιν τῶν ταξικῶν του προνομίων. Ἐκ τῶν ὑστέρων
εἶναι εὐκόλον νά διαπιστωθῆ ὅτι τὰ 9/10 τῶν δυσχερει-
ῶν καί τῶν προβλημάτων τῆς τότε Κοινωνικῆς ὀργανώσεως
ἀπέρρεον, ἐκ τῶν... προτερημάτων τούτων. Ἀναλόγως
περίπου καί ἡ κεφαλαιακὴ οἰκονομία τείνει νά διαπλά-
σῃ τὸν μῦθον τοῦ ἐπιχειρηματίου: ὀξύνοος, δραστήριος,
τολμηρὸς, ἐργατικὸς κτλ. Βεβαίως ὑπάρχουν ἰσχυραὶ τι-
νές προσωπικότητες CAPITAINS D'INDUSTRIE. Ἐν τῷ συ-
νολῷ του ὁ ἐπιχειρηματικὸς κόσμος-μετέχων τῶν μέσων
ἀναλήψεων, προλήψεων, μορφώσεως καί ἰκανοτήτων-δέν εἶναι
οὔτε καλότερος, οὔτε χειρότερος βεβαίως τῶν κοιπῶν κοι-
νωνικῶν τάξεων. Ἡ ἀγεξέλεγκτος ἀτομιστικὴ οἰκονομία
τὸ μὲν ὀξύνει τὰ ὀλιγώτερον εὐγενῆ-καί κοινωνικῶς χρή-
σιμα-ἐνστικτα, τὸ δὲ δημιουργεῖ τυφλοὺς οἰκ. μηχανι-
σμούς. Τεράστιον ποσοστὸν τῆς ἀναπτυσσομένης δραστηρι-
ότητος καταναλίσκεται εἰς ἐξουδετέρωσιν τῶν δυσχερειῶν
τὰς ὁποίας δημιουργεῖ αὐτὴ αὐτὴ ἡ ἀτομιστικὴ οἰκονομία.

β) Ἀλλά καί μή ὑπαρχούσης ἰδιαιτέρας νομικῆς σωπικότητας, ἡ διαφοροποίησις ἐπιβάλλεται διότι: 1) περιουσία τῆς ἐπιχειρήσεως δέν συμπίπτει κατ' ἔκτασιν πρὸς τὴν τοῦ ἐπιχειρηματίου δυναμένη νά εἶναι μικροτέρα ἢ μεγαλύτερα διότι εἰς τὴν περιουσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως περιλαμβάνονται καί αἱ πιστώσεις τρίτων. 2) Ἡ διοικητικὴ ἐδρα τῆς ἐπιχειρήσεως δύναται νά εἶναι διόφορος τῆς κατοικίας τοῦ ἐπιχειρηματίου. Τοῦτο ἐνέχει μεγάλην σημασίαν ἐξ ἐπόψεως ἐφαρμοστέου δικαίου καί βρολογικῶν ὑποχρεώσεων (ἀμφοτέρων ἐξαρτωμένων ἐκ τῆς πρώτης). 3) Ὁ ἐπιχειρηματίας δύναται νά ἔχει περισστέρας ἐπιχειρήσεις, μὲ διάφορον δρᾶσιν, ζωὴν καί συμροντα. Ἐκάστη τούτων συνιστᾷ ἰδίαν ἐνότητα λογαριασμοῦ καί ὑπέχει ὑποχρεώσιν τηρήσεως ἰδίας λογιστικῆς ὀργανσεως¹⁾ 4) Φορολογικῶς ἐκάστη ἐπιχείρησις (τοῦ αὐτοῦ ἰσρέως) ἐξετάζεται αὐτοτελῶς. Ἀναλόγως δὲ τῆς χώρας καί τῆς ἀσκουμένης ἐκάστοτε φορολογικῆς πολιτικῆς, ἐπιτρέται ἢ ὄχι ὅπως αἱ ζημίαι τῆς μιᾶς ἐπιχειρήσεως συμψησθοῦν πρὸς τὰ κέρδη τῆς ἐτέρας. 5) Συνέπεια τῆς περισσιακῆς αὐτοτελείας εἶναι ὅτι ὁ τόκος δανείου συνομολθέντος ὑπὲρ τῆς ἐπιχειρήσεως λογίζεται (λογιστικῶς καί φορολογικῶς) ὡς δαπάνη αὐτῆς οὐχὶ ὅμως ἂν τό δάνειον χρησιμοποιοῦν ἰδιωτικῶς ἢ ὑπὸ ἄλλης ἐπιχειρήσεως τοῦ τοῦ φορέως²⁾. 6) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς μεταβιβάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς ἄλλον φορέα (δλδ. μεταβολῆς τοῦ προσόπου τοῦ ἐργοδότη διὰ πράξεως ἐν ζωῇ) δέν ἐπέρχεται λύσις τῶν συμβάσεων ἐργασίας ὠρισμένου χρόνου μετὰ τοῦ προσωπικοῦ (ἐργατοῦπαλλήλων), διότι ἐξυπακούεται ὅτι ἡ σύμβασις ἀφεώρα τὰς σχέσεις τούτων πρὸς τὸ ἰδεότον πρόσωπον τῆς ἐπιχειρήσεως. 7) Ἐτέρα συνέπεια τῆς περιουσιακῆς αὐτοτελείας (εἶναι ὅτι κατὰ τὸν νόμον δὲ 1937 ὁ πτωχεύσας δέν ἀποξενοῦται τῆς διοικήσεως ἀπᾶσ τῆς περιουσίας αὐτοῦ ἀλλὰ μόνον τῆς πτωχευτικῆς (ἐπιρηματικῆς) περιουσίας.³⁾ 8) Ἐπὶ μεταβιβάσεως τῆς ἐπιχειρήσεως (ὡς συνόλου ὑλικῶν καί ἀϋλων ἀξιών) ὁ γαλ.

1) Παρ' ἡμῖν τὸ Ν.Δ. 578/1948 διακρίνει τέσσαρας κατηγορίας φορολογουμένων (Φ.Κ.Π.) εἰς τοὺς ὁποίους καί ἐπιλείπει τὴν ὑποχρεώσιν τηρήσεως λογιστικῶν βιβλίων, διαφόρων ἐκτάσεως.

2) Βλ. καί Ἀπόφασιν ΕΒΕΒΑΕ ἀρ. 116/1938

3) Διὰ τοῦ ὁποίου ἐτροποποιήθη τὸ ἀρ. 533 τοῦ Ε.Ν., θεσζοντος ὅτι ὁ πτωχεύσας ἀπαλλοτριούται τῆς διοικήσεως πάσης αὐτοῦ τῆς περιουσίας.

νόμος 13.7.1930 αναγνωρίζει τήν συµµεταβίβασιν τῶν ἀσφαλιστηρίων συµβολαίων. 9) αἱ νεώτεροι νομοθεσίαι, 1) προβλέπουν, ὑπό τινας προϋποθέσεις, τήν σύστασιν ἐπιτροπῶν ἐργατοῦπαλλήλων (COMITES D'ENTREPRISES) μέ κατὰ τό µᾶλλον ἢ ἦπτον ἐκτενή δικαιώματα συνδιοικήσεως καί ἐλέγχου, ὅπερ ἀκριβῶς προϋποθέτει-κατά τόν RIPPERT²⁾ - σαφῆ ἀναγνώρισιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἰδίας ἐνότητος. 10) Τέλος σαφῆς ἐπιβάλλεται διαστολή μεταξυ "κέρδους ἐπιχειρήσεως" (UNTERNEHMUNGSGEWINN) ἐνδεικτικοῦ τοῦ τί ἀπέδωκε ὁ οἶκ. ὀργανισµός αὐτός καθ' ἑαυτόν καί τοῦ "κέρδους ἐπιχειρηµατίου" (UNTERNEHMERSGEWINN) ἐνδεικτικοῦ τοῦ τί ἀπεκόμισεν ὁ ἐπιχειρηµατίας προσωπικῶς. (Ἐπί τούτων βλ. Κεφ. "Τά ἀποτελέσµατα τῆς οἶκ. δράσεως).

10. Ἡ ἐπιχείρησις ἀπό νοµικῆς ἀπόψεως. Ἐνῶ συμφώνως καί πρὸς τὰ ἀνωτέρω-διὰ τήν οἶκ. ἐπιστήµην ἢ ἐπιχείρησις καί ὅταν στερεῖται ἀκόµη νοµικῆς προσωπικότητος, λογίζεται πάντοτε ὡς µία αὐτοτελής ὄντοτης (ENTITE) ἀδιαίρετον σύνολον λειτουργικοῦ χαρακτήρος, εἶδος µηχανήµατος πρὸς παραγωγὴν κέρδους, ἐξ ἐπόψεως δικαίου τὰ πράγματα ἔχουν ἄλλως. Πράγματι-πλὴν περιπτώσεων τινῶν σαφοῦς ἀναγνώρισεως τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἀντικειµένου ἐµπραγµάτων καί ἐνοχικῶν σχέσεων- ἢ ἐπιχείρησις, ἐξ ἐπόψεως τοῦ θετικοῦ δικαίου, δέν θεωρεῖται ὡς ἐνιαῖον σύνολον ἀλλὰ ὡς ἀνόργανον ἄθροισµα ἁσωµάτων καί ἐνωσµάτων πραγµάτων, κινήτων καί ἀκινήτων, ἕκαστων τῶν ὁποίων ὑπάγεται εἰς εἰδικούς κανόνας δικαιοπραξίας.

Αἱ ὡς ἐκ τούτου πρακτικαί συνέπειαι εἶναι σηµαντικά. Διότι εἰς τὰ µεγάλα ἀστικά κέντρα διενεργοῦνται ἄθροαι ἀγοραπωλησίαι ἐπιχειρήσεων (ἰδία παροχῆς ὑπηρεσιῶν: µπάρ, κουρεῖα, ἐστιατόρια, κτλ.) καθὼς ἐπίσης ἐπιζητεῖται δανεισµός μέ βάσιν τήν ἐνεχυρίασιν τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἐνιαῖου συνόλου.

Ἡ µὴ ἀναγνώρισις τῆς ἐπιχειρήσεως, καθιστᾷ τὰς ἀνωτέρω συναλλαγὰς πολὺ δυσχερεῖς καί νοµικῶς εὐπαθεῖς διότι ἀπαιτοῦνται περισσότεραι καί ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων δικαιοπραξίαι μεταβιβάσεως: τῶν ἀκινήτων, τῶν κινήτων, τῶν ἐμποροβιομηχανικῶν σηµάτων, τῆς ἐπωνυµίας,

1) Ἐν Γαλλίᾳ ὁ ν. 23.2.1945, ὁσάκις ἢ ἐπιχείρησις ἀσπασχολεῖ ἄνω τῶν 100 ἐργαζοµένων.

2) Βλ. G. RIPPERT: OP. CIT. σελ. 270.

κτλ. Ὑπό τήν πίεσιν τῶν πραγμάτων αἱ νομοθεσίαι τῶν διαφόρων χωρῶν τείνουν νά ἀναγνωρίσουν, εἰς ποικίλην ἔκτασιν:

α) Τήν μεταβιβαστικότητα τῆς ἐπιχειρήσεως. Τοιοῦτοι λ.χ. τυγχάνουν οἱ γαλλικοὶ νόμοι: 1) SUR LA PROPRIETE COMMERCIALE (1926) ρυθμίζων τήν προστασίαν τῆς ἐπαγγελματικῆς στέγης (DROIT AU BAIL), 2) ὁ ν.περί FONDS DE COMMERCE ρυθμίζων τά τῆς μεταβιβάσεως κτλ.

β) Τήν περιουσιακὴν αὐτοτέλειαν. Παρά τὸ γεγονός ὅτι εἰς τήν ἀτομικὴν ἐπιχείρησιν δέν εἶναι δυνατὴ ἡ διαστολὴ τῶν καθαρῶς ἰδ.ωτικῶν καὶ τῶν ἐπιχειρηματικῶν χρεῶν (ὅπως ἄλλωστε τῆς ὅλης περιουσίας) οὐχ' ἦπτον ἀπαντῶνται πλεῖστα περιπτώσεις οἷωνεὶ ἀναγνωρίσεως. Οὕτω λ.χ. ὁ ἡμέτερος νόμος 4112, ἀρθρ.5 ὀρίζει ὅτι ἐν περιπτώσει ἐξαμήνου διακοπῆς τῆς λειτουργίας τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ ὑποθηκικόν δάνειον καθίσταται ληξιπρόθεσμον, κ.ά.¹⁾

11. Ἐμπορικὴ καὶ μὴ ἐπιχείρησις. Οὐχὶ κάθε ἐπιχείρησις τυγχάνει κατ' ἀνάγκην ἐμπορικῆ. Βεβαίως ἡ πλειονότης τούτων ἔχουν -νομικῶς- τὸν ἐμπορικὸν χαρακτήρα λόγῳ τοῦ ἀντικειμένου τῶν ἀσχολιῶν των. Συνυπάρχουν ἐν τούτοις οὐχὶ ὀλίγαι "ἀστικάι" ἐπιχειρήσεις. Οὕτω λ.χ. ὁμόρρυθμος ἐταιρία ἐκμεταλλεύσεως ἀκινήτων, κτηνοτροφικὴ ἐπιχείρησις, κτλ. Συζητεῖται ἐάν αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις καὶ ὅταν ἀκόμη διενεργοῦν τὰς ἀντικειμενικῶς λογιζομένας ἐμπορικὰς πράξεις, ἀποκτοῦν τὸν χαρακτήρα τούτων²⁾ Μόνον ἡ ἀνών. ἐταιρεία θεωρεῖται ἐμπορικὴ ἀνεξαρτήτως τοῦ ἀντικειμένου αὐτῆς. ⊙

§ 2.

ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΙΣ

12. ANTIΓΝΩΜΙΑΙ. Κατὰ τινὰς ἰδιωτικονομολόγους (FIEBLER, HELLAUER, RIEGER) ὡς ἐκμετάλλευσις νοεῖται ἡ τεχνολογικὴ μόνον πλευρὰ τῶν ἐπιχειρήσεων, τὸ σύνολον δηλαδή τῶν τεχνικῶν μέσων διὰ τῶν ὁποίων οἱ οἰκονομικοί, γενικῶς, ὄργανισμοὶ πραγματοποιοῦν τοὺς σκοποὺς αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ ἐκμετάλλευσις, ἀν καὶ ἔχουσα ἴδια

1) Ἐφ' ὅλου τοῦ θέματος τούτου βλ. Μ.ΤΣΙΜΑΡΑ: Ἡ ἐπιχείρησις εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ Δικαίου. Δελτίον Ε.Β. Ἐπιμελητηρίου Θεσσαλονίκης, ἀρ.93/194.

2) βλ. Κ.ΚΑΡΑΒΑ: Ἐμπορικὸν Δίκαιον. Τόμος Α' σελ.151 ἐπ.

προβλήματα¹⁾, είναι τί τό ὑποτεταγμένον εἰς τήν ἐπιχείρησιν τῆς ὁποίας συνιστᾶ μέρος μόνον τῆς ἔσωτερικῆς αὐτῆς ζωῆς.

Κατ' εὐρυτέραν τινά ἐκδοχήν (FISCHER, Χαριτάκης κ. ἄ.) ἐπιχειρήσεις καί ἐκμετάλλευσίς συνιστοῦν τάς δύο ὄψεις, τοῦ αὐτοῦ σώματος. Εἰς τήν ἐπιχείρησιν ἀντιστοιχεῖ ἡ ἐξωτερική ζωή τοῦ ὄργανισμοῦ (ἰδίᾳ ἡ συναλλακτική καί ἡ χρηματοοικονομική) εἰς δέ τήν ἐκμετάλλευσιν ἡ ἔσωτερική δρᾶσις (τεχνική, διοικητική).

Κατά τρίτην τέλος ἐκδοχήν, υἱοθετουμένην ἔνταυθα, ὡς ἐκμετάλλευσιν νοοῦμεν πάντα οἰκ. ὄργανισμὸν ἐν τῇ πληρότητι τῆς δραστηριότητός του τόσον ἐξωτερικῶς ὡς καί ἔσωτερικῶς. Ἐξ ἐπόψεως Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς, αἱ ἐκμεταλλεύσεις -κατά τήν διττήν των ἐκδήλωσιν- εἶναι τά ἀναπόφευκτα, τά κατ' ἀνάγκην κύτταρα παραγωγῆς καί κυκλοφορίας τῶν ἀγαθῶν, ἀνεξαρτήτως ἂν τό κίνητρον τῆς δρᾶσεως των τυγχάνει ποριστικόν ἢ ὄχι. Τό κίνητρον τοῦτο -τό ὁποῖον ἐπηρεάζει βεβαίως τήν διεξαγωγήν τῆς ζωῆς τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀποτελεῖ ἐν τούτοις ἐπιφαινόμενον καί δέν δύναται νά σκιάσῃ τήν ἀπώτεραν ἀναγκαιότητα πραγματοποιήσεως τῶν σκοπῶν τῆς οἰκονομίας, ἡ ὁποία συντελεῖται διὰ τῶν ἐκμεταλλεύσεων.

Κατ' ἀνάγκην αὐταί ἔχουν διττήν ζωήν: ἐξωτερικήν καί ἔσωτερικήν. Σχετικῶς πρός τήν πρώτην ὁ NICKLISCH τονίζει ὅτι: 1) Διὰ τῶν ἐκμεταλλεύσεων γεφυροῦται ἡ ἀπόστασις ἡ διαχωρίζουσα τήν κατανάλωσι ἀπό τῆς παραγωγῆς, 2) ὅτι ὁ καταμερισμός τῶν ἔργων παρεμβάλλει μεταξύ τῶν δύο τούτων πόλων ἀπειροπληθεῖς ἐκμεταλλεύσεις, 3) ὅτι, συνεπῶς, αἱ ὑπηρεσίαι καί τά ἀγαθά διαγράφουν διαδρομήν τινά, πολλάκις ἄρκετά πολύπλοκον, διὰ μέσου τῶν διαφόρων διαδοχικῶν μονάδων, ἐμφανιζόμενα κατὰ μέν τήν εἴσοδόν των ἐν ἐκάστη ἐκμετάλλευσί, ὡς φορεῖς κόστους, κατὰ δέ τήν ἔξοδόν των ὡς φορεῖς ἐσόδων, 4) ὅτι εἰς τάς ἐπιχειρήσεις καταβάλλεται κάθε προσπάθεια ὅπως τά ἔσοδα εἶναι συνάμα φορεῖς κέρδους. Ἐν ἐναντία περιπτώσει ἀναστέλλεται ἡ ματαιοῦται ἡ διαδρομή. Ἀλλά τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπιφαινόμενον εἰς τήν ὅλην κυκλοφορίαν τῶν ἀξιῶν καί δέν δύναται νά ἀναιρέσῃ τήν ἀναγκαιότητα τῆς διαδρομῆς, ἡ ὁποία συνιστᾶ τήν ἐξωτερικήν ζωήν τῶν ἐκμεταλλεύσεων.

1) Ὁρθολογικότης παραγωγῆς, ὀργάνωσις διοικητικῆς καί τεχνικῆς ἐργασίας, ψυχοτεχνική ἐπιλογή προσωπικοῦ κτλ. κτλ.

Ἡ συναλλακτικὴ αὐτὴ δραστηριότης συντελεῖται τὸ πλαίσιον τῶν διαμορφουμένων τιμῶν, εἴτε αὐταὶ κρίζονται ἀνταγωνιστικῶς εἴτε διὰ κρατικῆς ἐπιταγῆς νολον διατιμῆσεων).

Τὸ σύνολον τῶν τιμῶν, ἐπηρεάζει τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν (τεχνολογικὴν) τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Οὕτω λ.χ. λόγως τῶν τιμῶν θέλει προκριθῆ, διὰ τὴν παραγωγὴν πνεύματος, ἢ χρησιμοποίησις: δημητριακῶν, σταφίδος, λάσσης, κτλ. Τοῦτο καθορίζει καὶ τὴν τεχνικὴν τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας.

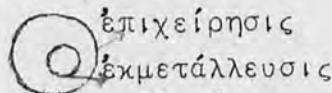
Ἀλλὰ καὶ ἀντιστρόφως. Ἡ τεχνικὴ καθορίζει καὶ ἐπηρεάζει τὴν οἰκονομίαν (τιμᾶς). Οὕτω λ.χ. ἐάν ἡ παραγωγή ἔργου τινὸς προϋποθέτει:

- Μίαν φάσιν διαρκείας 1 ὥρας
- Μίαν φάσιν διαρκείας 2 ὥρῶν
- Μίαν φάσιν διαρκείας 3 ὥρῶν

τότε τυγχάνει εὐνότητον ὅτι διὰ τὴν ὀρθολογικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου καὶ τὴν συνεχῆ αὐτοῦ ροὴν, ἀπαιτοῦνται 30 ἐργάται διὰ τὴν 1ην φάσιν, 20 διὰ τὴν δευτέραν, 10 διὰ τὴν 3ην, ἤτοι σύνολον 60 ἐργατῶν καὶ οὐχὶ 30 νά 10 κατὰ φάσιν). Ἡ χρονολογικὴ αὐτὴ ἀξίωσις ἐπιφέρει τὴν ζήτησιν ἐργασίας, συνεπῶς τὰ ἡμερομίσθια, συλλογικὰς συμβάσεις, τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν κτλ.

13. Ἀνακεφαλαίωσις. Συνοψίζοντες τὰ ἀνωτέρω δυνάμειν νά παραστήσωμεν τὰς τρεῖς ἐκτεθείσας δοξασίας, ὡς

α. Ἐκμετάλλευσις=ὑποτεταγμένον μέσον τῆς ἐπιχειρήσεως

β. Ἐπιχειρήσις-Ἐκμετάλλευσις=δύο ὄψεις τοῦ αὐτοῦ γανιμοῦ.

γ. Ἐκμετάλλευσις= Πᾶσα οἶκον. μονάς

Ἐκμετάλλευσις	=	οἶκ. Μονάς
---------------	---	------------

Μορφαὶ διεξαγωγῆς

ἐξισωτικὴ μονάς
Π.χ. Ν.Π.Δ.Δ.

κτητικὴ μονάς
Π.χ. Συνεταιρισμ.

Ποριστικὴ μονάς
ἐπιχειρήσει

Κατὰ τὴν ἐπικρατετέραν ταύτην ἄποψιν (NICKLISCH, MEBEL)

ROWICZ, SCHMIDT, PRION, κ.ά.) αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποτελοῦν ὑποπερίπτωσιν μόνον τοῦ συνόλου τῶν ἐκμεταλλεύσεων καί ἓνα τρόπον διεξαγωγῆς τοῦ ἔργου αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα πᾶσα ἐπιχείρησις συνιστᾷ ἐκμετάλλευσιν, ἀλλὰ πᾶσα ἐκμετάλλευσις δέν εἶναι ἐπιχείρησις.

10. Σχέσεις μεταξύ τούτων. Τά ἀνωτέρω διευκρινίζονται διά τοῦ ἀκολουθοῦ παραδείγματος. Ἡ ὁμόρρυθμος ἔταιρεία Α ἐκμισθώνει τὰς βιομηχανικάς τῆς ἐγκαταστάσεις εἰς τήν Ἐπιχειρήσασαν Β ἀντί ποσοῦ 500 ἑκατομμ. Οἱ λ/σμοί Ἀποτελεσμάτων χρήσεως ἀμφοτέρων διαμορφοῦνται ὡς ἑξῆς:

Ὁμόρρυθμος Ἐταιρεία Α

Ἀποσβέσεις	200 ἑκ.	Ἐνοίκιον	500 ἑκ.
Ἐξοδα-φόροι	50 "		
Κέρδη	250 "		
	<u>500 ἑκ.</u>		<u>500 ἑκ.</u>

Ἀνώνυμος Ἐταιρεία Β

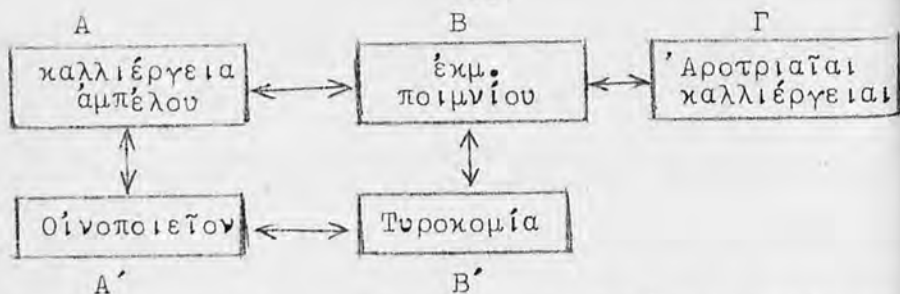
Ἐνοίκιον ἑκατ.	500 ἑκ.	Κέρδη ἐκ πωλήσεως	
Ἐξοδα παραγωγῆς	1000 "	προϊόντων	2000 ἑκ.
Ἐξοδα-φόροι	200 "		
Κέρδος	300 "		
	<u>2000 "</u>		<u>2000 ἑκ.</u>

Ἐξ ἐπόψεως Ἰδιωτικῆς Οἰκονομικῆς τυγχάνει προφανές ὅτι δύο ἐπιχειρήσεις ἐπικάθηνται ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκμεταλλεύσεως λογιζομένης ὡς τεχνολογικοῦ μέσου πρὸς σκοπὸν (Δοξασίαι I καὶ II). Ἐξ ἐπόψεως Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς καὶ συνεπῶς Οἰκονομικῆς τῶν Ἐκμεταλλεύσεων ἓνα παραγωγικὸν κύτταρον παρήγαγε ὑπεραξίας ἐμφανιζομένας ὑπὸ μορφήν χρηματικοῦ κέρδους, τὸ ὅποιον μερίζονται -κατὰ διαφόρους ἀναλογίας- δύο ἐπιχειρήσεις, συνιστῶσαι ἐπιφανόμενον ἰδιοκτησίας (Δοξασία III).

ξ 3

ΚΛΑΔΟΙ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ

14. Ἐνιαῖον τινὰ οἰκ. ὄργανισμὸν δύνανται νά συναποτελοῦν περισσότεροι κλάδοι ἐκμεταλλεύσεως. Οὕτω λ.χ. Ἀγροτικὴ ἐκμετάλλευσις δύναται νά περιλαμβάνει:

Μεταξύ τοῦ συνόλου καί τῶν μερῶν ἀφ' ἑνός, καθώς καί ταξύ τῶν μερῶν μόνον γεννῶνται σχέσεις τεχνικῆς καί κοινομικῆς ἐξαρτήσεως: 1) Στενῆς (ἢ ὀργανικῆς)
2) Χαλαρᾶς
3) Ἀνοργάνου

οὕτω: Καθέτως Α-Α' καί Β-Β' ὀργανικῆ τεχνικῆ ἐξάρτησις διότι λ.χ. ὁ κλάδος οἰνοποιίας εὐρίσκεται εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὴν καλλιέργειαν αμπέλου (εἶδος σταφυλῶν τύπος οἴνου, μίγματα, ἀποδόσεις κλπ.). Οἰκονομικῶς ἔτι μᾶλλον ἐνδέχεται ἡ σχέσις τῶν νά εἶναι καί χαλαρά, ἐάν λ.χ. αἱ σταφυλαί ἢ τό γάλα δύνανται νά ἀξιοποιηθοῦν τὴν ἀγοράν ὡς τοιαῦτα. Συνεπῶς ὡς πρὸς τὸν κλάδον τῆ καλ. αμπέλου ἢ οἰνοποιία δύναται νά ἐκλείψῃ χωρὶς περαιτέρω δυσμενεῖς συνεπειάς.

Ὅριζοντίως αἱ σχέσεις Α-Β-Γ δύνανται νά εἶναι τεχνικῶς χαλαρόταται¹⁾ ἢ (εἰς ἄλλην περίπτωσιν) ἀνόργανοι, ἂν καί οἰκονομικῶς -ὕψ' ὠρισμένας προϋποθέσεις ἐνδέχεται νά τυγχάνουν στενῆς ἐξαρτήσεως (π.χ. Δειβάδια μὴ ἐπιδεκτικὰ καλλιεργείας, κτλ.)

Ὁ βαθμὸς ἐξαρτήσεως τοῦ κλάδου πρὸς τὸ σύνολον ἐλέγχεται ἐάν ἐρευνηθῇ ποῖαν ἐπίδρασιν θά εἶχε ἡ κατάργισις αὐτοῦ. Ἐπίδρασις διττῆ: τεχνικῆ καί οἰκονομικῆ.

Εἰς τὴν περίπτωσιν στενῆς ἐξαρτήσεως διακρίνομεν κυρίας καί βοηθητικὰς ἐκμεταλλεύσεις. Αἱ πρῶται ἀπεργάζονται τοὺς πραγματικούς μετασχηματισμούς ἀξιών, ἐπιδιώκουσαι ἐντεθθεν οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα, ἐνῶ αἱ δεύτεραι ὑποβοηθοῦσι ἀπλῶς τὰς πρῶτας (ἰδίᾳ τεχνικῶς λ.χ. κυτιοποίησις εἰς καπνοβιομηχανίαν) ἄνευ ἐπιδιώξεως ὡς ἰδίου αὐτοτελοῦς -καί λογιστικῶς διαπιστουμένου- ἀποτελέσματος²⁾.

1) Κοιναί τινές ἀγροτικαί ἐργασίαι καί μέριμνα, μεταφοραὶ κλπ.

2) Τό κόστος αὐτῶν εἶναι ἐν τούτοις πάντοτε σκόπιμον

Εἰς τὴν περίπτωσιν ἀνοργάνου ἢ χαλαρᾶς σχέσεως διακρίνονται ἐνίοτε αἱ καλούμεναι προσηοτημένα ἐκμεταλλεύσεις (EXPLOITATIONS ANNEXES, NEBENGEWERBE).

15. Λογιστικὴ παρακολούθησις τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων.

Παρά τὸ ἐνιαῖον τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ συνιστᾶται ζωηρῶς ὅπως ἕκαστος κλάδος παρακολουθεῖται λογιστικῶς ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ αὐτοτελεθῶς οἰκ. μονάδος, δηλαδή νὰ ἔχει ἰδίαν ὀργάνωσιν λογισμοῦ. Βάσεις τῆς τοιαύτης παρακολουθήσεως εἶναι:

1. Ὁ καθορισμὸς τοῦ παγίου κυκλοφορικοῦ κεφαλαίου.
2. Ὁ καθορισμὸς τοῦ οἰκείου κόστους
3. Ὁμοίως, τῆς πραγματικῆς ἢ τεκμαρτῆς προσόδου.
4. Ἡ ἐξεύρεσις τῆς ἀποδοτικότητος, κτλ.

Παρά τὸ γεγονός ὅτι ὁ λογιστικὸς διαχωρισμὸς ἐκάστου κλάδου ἀπὸ τὸ σύνολον τυγχάνει ἐξαιρετικᾶ δύσκολος καὶ τὰ προκύπτοντα ἀποτελέσματα ἐξευρίσκονται μόνον κατὰ προσέγγισιν· ἡ τοιαύτη προσπάθεια τυγχάνει ἐν τούτοις μεγίστης σημασίας.

Διότι: 1) Σταθμίζεται τὸ μέγεθος τοῦ ἀπαιτουμένου κυκλοφορικοῦ κεφαλαίου ὡς καὶ ἐποχιακαὶ αὐτοῦ κυμάνσεις.

2) Συγκρίνεται τὸ οἰκεῖον κόστος πρὸς τὸ ἀγοραῖον τοιοῦτον καὶ ἐλέγχεται ἡ ὀρθολογικότης (τεχνικὴ συναλλακτικὴ) τοῦ κλάδου.

3) Διαπιστοῦται τὸ μέγεθος καὶ ἡ χρονικὴ ἐμφάνισις τῶν ἐσόδων συσχετιζομένη πρὸς τὰ ὀλικά τοιαῦτα.

4) Ἐξευρίσκειται τὸ κλαδικὸν ἀποτέλεσμα (ἔσοδα-κόστος) δυνάμενον νὰ εἶναι θετικὸν ἢ ἀρνητικὸν.

16. Ἀνεπαρκῆς ἢ παθητικὴ ἀποδοτικότης. Ἐάν ὁ θεωρούμενος κλάδος καταδεικνύεται παθητικὸς (ζημιογόνος) τίθεται ζήτημα εἴτε ἀναδιοργάνωσεως εἴτε καὶ καταργήσεως αὐτοῦ. Εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν τυγχάνει ἐξεταστῆς ποῖαι ἴθελον εἶναι αἱ συνέπειαι τῆς καταργήσεως τοῦ κλάδου -ἰδίᾳ ὅταν οὗτος τυγχάνει ὀργανικῶς συνδεδεμένος πρὸς τὸ σύνολον. Ἔστω λ.χ.

Κλάδος ἐκμεταλλεύσεως	Α	Β	Γ
"Ἐσοδα σταθερά	20	25	40
"Ἐσοδα ἀναλογικά	70	75	20
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	90	100	60
'Ακαθάριστα ἔσοδα	<hr/>	<hr/>	<hr/>
'Αποτελέσματα	120	90	80
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	+30	-10	+20 = +40

νὰ ἐξευρίσκειται καὶ νὰ συγκρίνητε, χάριν διαφωτισμοῦ, πρὸς τὸ ἀγοραῖον τοιοῦτον.

Ὁ κλάδος Β ἐμφανίζεται ὡς ἐπιζήμιος (-10) καί ἐκ τῆς ὕψους, τίθεται ζήτημα καταργήσεως αὐτοῦ (εἰάν ὁ θεῖ ἄδύνατος ἢ περαιτέρω βελτίωσις του). Ἡ ἀνάλυσις ἐν τούτοις τοῦ κόστους (σύνθεσις σταθερῶν + ἀναλογικῶν ἐξόδων) δεικνύει ὅτι καταργουμένου τοῦ κλάδου τὸ μῆλυνον μέρος τῶν σταθερῶν ἐξόδων (ἔστω 15) ἤθελεν πέσει ἐπὶ τῶν λοιπῶν κλάδων, μὲ συνέπειαν τὴν δυσμενέστεραν διαμόρφωσιν τοῦ συνολικοῦ ἀποτελέσματος. Συνεπῶς ἔστω καὶ παθητικὸς ὁ κλάδος Β τυγχάνει διατηρητῆς (ὑπὸ τὰς ὡς ἄνω ἀριθμητικὰς προϋποθέσεις).

17. Ἐναρμόνισις κλάδων ἐκμεταλλεύσεως. Συχνότατα οἱ οἰκ. ὀργανισμοὶ δὲν ἰδρύονται οὔτε ἰδίᾳ ἀναπτύσσονται βάσει ἐνός ὀρθολογικοῦ προγράμματος, ἀλλὰ κατὰ τὸ μῆλον ἢ ἦττον περιπτωσιακῶς (λ.χ. τυχαία ἀγορά γειτονικοῦ ζωντος οἰκοπέδου, προσθήκη ἐγκαταστάσεων συνεπείᾳ ἐπιχειρηματικῆς εἰσφορᾶς, κτλ.). Ὡς ἐκ τούτου παρατηρεῖται ἀσυμμετρία ὄγκου καὶ σημασίας τῶν διαφόρων κλάδων καὶ τμημάτων ἐκάστου κλάδου. Αἱ συνέπειαι ὑφισταμένῃ τυχόν δυσαρμονίας εἶναι δυσμενέστεραι τόσο ἐπὶ τὴν τεχνολογικὴν σφαῖραν (λ.χ. ἀδράνεια τυπογραφικῶν μηχανημάτων ἐν ἀναμονῇ τῆς στοιχειοθετήσεως), ὅσον καὶ ἐπὶ τὴν συναλλακτικὴν. Ἡ ἀρμονικὴ συγκρότησις δέον νὰ ἐπιδιώκεται ἐξ ὑπαρχῆς, διότι μεταγενέστεραι συμπληρώσεις εἶναι κατὰ κανόνα δαπανηρότεραι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 3ον

+ ΒΑΣΙΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΙ καὶ ΒΑΘΜΟΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ ΟΙΚΟΝ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ.

1. Γενικά. Εἰς πάντα οἰκ. ὀργανισμόν δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τὰς ἐξῆς θεμελιώδεις λειτουργίας:

α) Τὴν συναλλακτικὴν. Αὕτη συνίσταται ἀφ' ἐνός μέρους εἰς τὴν προμήθειαν τῶν πάσης φύσεως ἀγαθῶν τῶν οἰκ. ὀργάνων ἔχει ἀνάγκην ἢ οἰκ. μονάς διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἔργου της (πρ. ὕλαι, κτλ. εἰς βιομηχανίαν, φάρμακα-χρῆμα ἐργαλεῖα εἰς κλινικὴν, κτλ.) ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν διανομὴν τῶν προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν αὐτῆς.

β) Τὴν τεχνικὴν. Ἡ λειτουργία αὕτη ἀπᾶντάτα ἔστω ὅταν ἐλάχιστα καὶ ἄλλοτε ἐξαιρετικὰ ἐκτεταμένη ὡς ἐπὶ τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις, τῶν ὁποίων συνιστᾶ οὐκ ἐλάχιστη δραστηριότητα.

γ) Τὴν διοικητικὴν. Συνίσταται προφανῶς εἰς τὸ

σύνολον τῶν ἐνεργειῶν καί μέσων διὰ τῶν ὁποίων συντονίζονται αἱ πνευματικάί καί ἐκτελεστικάί δυνάμεις. Κατά τόν FAYOL διοικεῖν σημαίνει: πρόβλεψιν, ὀργάνωσιν, συντονισμόν, ἔλεγχον κτλ.

δ) Τήν χρηματοοικονομικήν (FINANCIERE) ἡ ὁποία συνίσταται εἰς τὰς πιστοδοτικάς καί πιστοληπτικάς ἐνεργείας καί τήν ἐν γένει διαχείρισιν τῶν κεφαλαίων¹⁾

2. Ἡ διάκρισις τῶν λειτουργιῶν τούτων μᾶς ἐνδιαφέρει ζωηρότατα διότι:

α) Ἐκάστη ἐξ αὐτῶν προϋποθέτει διάφορα μέσα πραγματοποιήσεως.

β) Ἐτέει ἐπί τάπητος διάφορα προβλήματα πρός ἐπίλυσιν.

γ) Ἀπαιτεῖ διάφορου φύσεως ἰκανότητας καί κατάρτισιν.

δ) Προκαλεῖ διαφόρου ἐκτάσεως καί συνθέσεως ἔξοδα, κτλ.

Ἄς θεωρήσωμεν τήν συναλλακτικήν λειτουργίαν. Αὐτή ὑποδιαιρεῖται εἰς:

αα) Λειτουργίαν ἐφοδιασμοῦ (FONCTION D'APPROVISIONNEMENT)²⁾

ββ) Λειτουργίαν διαθέσεως (FONCTION COMMERCIALE)
Ἡ πραγματοποίησις των προϋποθέτει: ὕπαρξιν καί ὀργάνωσιν ἀποθηκῶν, γνώσιν τῶν ἀγορῶν προελεύσεως, γνώσεις τῆς τεχνικῆς τῶν ἐμπορικῶν συναλλαγῶν, μελέτην τῆς ἀγορᾶς διαθέσεως, συνεπῶς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, κτλ. κτλ.

Ἡ τεχνική πάλιν λειτουργία (ταυτιζομένη κατά τινας πρός τήν ἐκμετάλλευσιν) ἀντιμετωπίζει προβλήματα διαφόρου περιεχομένου: ἐπιλογήν καί ὀργάνωσιν παραγωγι-

1) Διὰ νά κατανοήσῃ ὁ σπουδαστής τήν διαστολήν μεταξύ συναλλακτικῆς καί χρηματοοικονομικῆς σφαίρας ἐνεργειῶν, ἔστω τό ἐξῆς παράδειγμα: Ἐπιχείρησις τις πωλεῖ προϊόντα κόστους 100.000 δρ. διὰ δρ. 150.000 ἐπί τριμήνῳ πιστώσει. Συναλλακτικῶς ἔχει κέρδος δρ. 50.000 (παραβλεπομένου τοῦ τόκου). Ἐάν κατά τήν λήξιν τῆς πιστώσεως, τοῦ ὀφειλέτου πτωχεύσαντος, ἡ ἐπιχείρησις εἰσπράξει ὀριστικῶς ἄρα μόνον 125.000, προκύπτει μία ζημία, ἀναγομένη οὐχί εἰς τήν συναλλακτικήν δραστηριότητα ἀλλά εἰς τήν χρηματοοικονομικήν τοιαύτην ἐκ δραχ. 25.000.

2) Βλ. καί M. FOURNEREAUX: L'ETUDE DE LA GESTION DES ENTREPRISES σελ. 6. PARIS 1948.

κής διαδικασίας, ζητήματα συνθέσεως και αποδόσεων πρ
 ύλων, χρόνου άπασχολήσεως και αποδόσεως έργατων, κτλ
 Η διοικητική λειτουργία τό μέν αντιμετωπίζεται
 μέ διαφόρους γνώσεις, τό δέ άξιοϊ ποικίλης φύσεως χ
 ρίσματα. "Άξιος προσοχής είναι ο άκόλουθος Πίναξ έμ
 νων, κατά τόν FAYOL, τας ικανότητας πού πρέπει νά σ
 κεντρώνει ο ήγέτης οίκ. οργανισμού:

Ίκανότης	Κρατικός οργανι- σμός	Πολύ με- γάλη έπι- χείρησις	Μεγάλη έπιχείρη σις	Μεση- τή έπιχείρη σις	Μικρά έπιχείρη- σις	Ύποταπό- θετις
Διοικητική	60	50	40	30	25	15
Τεχνική ¹⁾	8	10	15	25	30	40
Εμπορική	8	10	15	15	15	20
FINANCIERE	8	10	10	10	10	10
Ασφαλείας	8	10	10	10	10	5
Λογιστική	8	10	10	10	10	10
	100	100	100	100	100	100

Πατηρητέον ότι όσον ο οργανισμός μεγαλύτερος τόσον
 αί άπαιτούμεναι διοικητικάί ικανότητες είναι μεγαλύτ
 ραι. Ο ήγέτης τυγχάνει κύριως συντονιστής. Τας είδη
 κας γνώσεις και ικανότητας (τεχνικήν, συναλλακτικήν,
 λογιστικήν, κτλ.) εξασφαλίζουν οι άμεσοι αύτοϋ συνει
 γάται. Αντιθέτως είς τήν μικράν έπιχείρησιν ο φορε
 συνδυάζει είς μάλλον άρμονικήν αναλογίαν γνώσεις και
 ικανότητα. Δ.χ. ο βιοτέχνης είναι έξ ίσου τεχνικός,
 σον έμπορος, κτλ.

3. Λογιστική εικών των λειτουργιών. "Αν και είς τήν
 καθ' ήμέραν πρᾶξιν αί άνωτέρω λειτουργίαί εμφανίζοντα
 κάπως ανάμικται και συγκεχυμένα, ή έννοιολογική των
 διαστολή τυγχάνει έν τούτοις άπαραίτητος, άφ' ενός μέ
 δι' οϋς λόγους αναφέραμεν άνωτέρω, αλλά και διότι έν
 στη τούτων προκαλεί έξοδα διαφόρου έκτάσεως και συν
 σεως. Η Λογιστική όφείλει νά διαχωρίζη ταϋτα μέ π
 δυνατήν άκρίβειαν, χρησιμοποιούσα συγκεντρωτικούς λ
 σμούς έξόδων: Γενικά έξοδα άγορών, Γεν. "Εξ. Πωλήσεω
 Γ.Ε. Παραγωγής, Γεν. Χρηματοοικονομικά έξοδα, Γ.Ε. Διο
 κήσεως. Η τοιαύτη κατά "κέντρα δραστηριότητος" συγκε
 τρωσις των έξόδων, άποτελεϊ θεμελιώδη προϋπόθεσιν μι
 καλής λογιστικής οργανώσεως, διότι παρέχεται ή ανάγκ

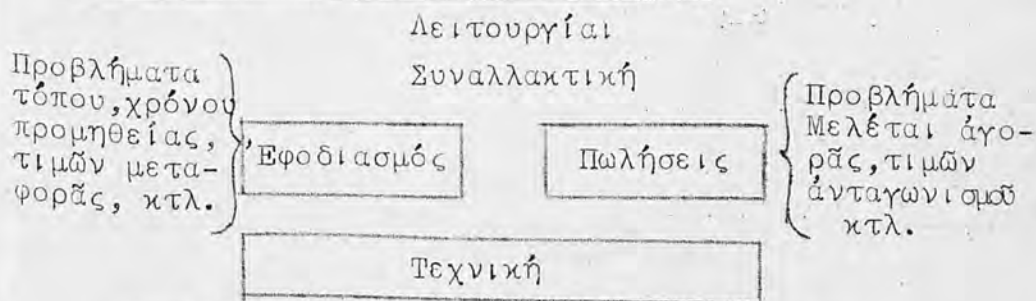
1) Συναλλακτική.

φος εικών των θυσιών (οικονομικών) πού απαιτούνται δι' εκάστην λειτουργίαν και συνεπώς ή σύγκρισις αύτών προς τήν επιτυγχανομένην απόδοσιν. (βλ. σελ.8). Είς τήν Λογιστικήν λέγεται ότι αι δαπάναι συγκεντρούνται κατά "θέσεις κόστους" (KOSTENSTELLE, SECTIONS).

4. Όρολογία: 'Η αύτή πραγματικότητα αποδίδεται διά των όρων:

1. είς τήν οικονομικήν : λειτουργίαι
2. είς τήν όργανωτικήν : κέντρα δραστηριότητος
3. είς τήν λογιστικήν : θέσεις κόστους.

5. Συνοπτικόν παραστατικόν διάγραμμα.

Προβλήματα: 'Επιλογή μέσων, διαδικασίας παραγωγῆς, μελέται έργασίας (χρόνου κινήσεως) προϊόντων (τυποποιήσις, κτλ.)

Χρηματοοικονομική

Προβλήματα: έξεύρεσις κεφαλαίων νομικάί μορφαί και χρόνος δανεισμοῦ, πολιτική μερισμάτων-άποθεματικών πιστοδοτική πολιτική, κτλ.

ξ 2

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΣΣΟΜΕΝΗ ΥΠΟ ΤΩΝ ΟΙΚ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

(ΒΑΘΜΟΙ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΩΣ)

6. 'Εκάστη των ως άνω λειτουργιών δύναται νά διεξαγεται εκάστοτε κατά τρόπον περισσότερον ή όλιγώτερον έντονον. 'Ιδιάζουσαν σημασίαν έχει έν τούτοις ή μελέτη τῆς συναλλακτικῆς και τῆς τεχνικῆς δραστηριότητος, αι όποῖαι και τυγχάνουν πρωτεύουσαι¹⁾

1) 'Η διοικητική ή χρηματοοικονομική, ή λογιστική, κ.ά. λειτουργίαι θεωροῦνται-ώς προς τάς επιχειρήσεις του-

7. Συναλλακτική δραστηριότητα. Ένταυθα αναφερόμεθα ε
 τήν ἀφορώσαν τήν διάθεσιν τῶν ἀγαθῶν (ἢ ὑπηρεσιῶν).
 Αὕτη μετρεῖται διὰ τοῦ κατά περιόδους (μῆνα, τρίμηνον,
 τος, κτλ.) ἐπιτυχανομένου κύκλου ἐργασιῶν (CHIFFRE
 D'AFFAIRES, UMISATZ). Ὁ κύκλος ἐργασιῶν δὲ-
 νάται νά καθορίζεται: ὡς ἀκαθάριστος ἢ καθαρός, ὡς κ
 δοφόρος ἢ εἰς τό κόστος (AT COST).

Ὁ ἀκαθάριστος (ἢ μικτός) κύκλος ἐργασιῶν προκύ-
 πτει ἐνδεικτικῶς μόνον ἐκ τοῦ συνόλου τῶν τιμολογήσει
 τῶν ἀναφερομένων εἰς τό ἀντικείμενον συναλλαγῶν τοῦ
 γανισμοῦ²) Ἐάν ἐξ αὐτοῦ ἐκπεσθῶσι ὠρισμένα κονδύλια
 ἐκπτώσεις, ναῦλα, ἀσφάλιστρα, προμήθειαι, κτλ.) ἔξευ
 σκεται ὁ καθαρὸς κύκλος ἐργασιῶν:

Π.χ.	Ἰανουάριος	Φεβρουαρ.	Μάρτ.	Ἀπρῖ
Ἀκαθάριστος κ.ἔ.	74	96	63	87
Ἀφαιρετικά στοιχεῖα	<u>4</u>	<u>8</u>	<u>3</u>	<u>5</u>
Καθαρὸς κ.ἔ.	70	88	60	82

Ὁ βάσει τῶν τιμολογήσεων λαμβανόμενος κ. ἐργασιῶν περ
 λαμβάνει καί τό ἐπιτυχανόμενον κέρδος, ἄλλοτε μεγαλ
 τερον, ἄλλοτε μικρότερον. Πρὸς ἀπάλειψιν τοῦ διαταρα
 κοῦ τούτου στοιχείου προτιμᾶται ὁ εἰς τό κόστος (πλη
 ρες ἐμπορικόν κόστος³) καθορισμὸς τοῦ κ. ἐργασιῶν.

Ἐπειδὴ ὅμως καί ὁ τοιοῦτος κύκλος ἐργασιῶν ἐπι
 ἄζεται ἀπό τὰς ἀξομειώσεις τῆς τιμῆς διαθέσεως τοῦ
 δους εἶναι προτιμότερον νά μετρεῖται εἰς μονάδας ποσῶ
τος τοῦ διατιθεμένου εἴδους (ἢ ὑπηρεσίας) ὡσάκις τοῦ
 εἶναι δυνατόν. Π.χ. εἰς κινηματογράφον: Θεωρητικὸς β
 μὸς συναλλακτικῆς ἀπασχολήσεως: 500 θέσεις X 64 παρα
 στάσεις μηνιαίως=32.000 εἰσιτήρια. Μικτὸς κ. ἔργ. =320
 4000=128 ἐκ. Πραγματοποιηθεῖς βαθμὸς δραστηριότητος
 Ὀκτωβρίου 16.000 εἰσιτήρια=84 ἐκ.=50% τῆς θεωρητικῶ
 δυνατῆς δραστηριότητος. Ἐνδεχομένη ὑπερτίμησις τῶν
 σιτηρίων ὀδηγεῖ εἰς μεῖζον ἔσοδον, οὐχὶ ὅμως καί εἰς
ἀύξησιν τοῦ βαθμοῦ τῆς συναλλακτικῆς δραστηριότητος.

Ὅτω ἂν τὸν Νοέμβριον διατεθοῦν 15.000 εἰσιτήρια πρό
 6.000=90 ἐκ. δέν δύναται νά λεχθῆ ὅτι ηῤξήθη ὁ βαθμὸς
 ἀπασχολήσεως, ἂν καί ηῤξήθη ὁ κύκλος ἐργασιῶν. Εἰς

λάγιστον-ὡς συνιστῶσα μέσα πρὸς σκοπὸν καί συνεπῶς
τερεύουσαι.

2. Συνεπῶς δέν συνιστᾶ κύκλον ἐργασιῶν ἡ ἐκποίησης
 λαιῶν μηχανημάτων, κλπ.

3. Περιλαμβάνον τουτέστι καί τὰ ἔξοδα, γενικά καί εἰ
 πωλήσεως.

πολλές φθινούσας επιχειρήσεις αί τιμαριθμικά διογκώ-
σεις του κύκλου εργασιών συγκαλύπτουν την ελάττωσιν της
συναλλακτικής δραστηριότητος. Κατά ταύτα ο μικτός κ.
εργασιών δεόν νά λαμβάνεται μόνον ως ένδειξις της πραγ-
ματικής δραστηριότητος και μόνον όταν είναι αδύνατον
ή δυσχερές νά καθορισθῆ κατά ποσότητα (λ.χ. εἰς κατα-
στήματα νεωτερισμῶν, κτλ.)

8. Διακυμάνσεις συναλλακτικῆς δραστηριότητος: Ἀναλό-
γως τοῦ κλάδου, τῶν γενικῶν καί εἰδικῶν συνθηκῶν, αἱ
συναλλαγαί δύνανται νά ὑφίστανται μεγάλης ἐκτάσεως δι-
ακυμάνσεις, ἄλλοτε μὲν γνωστοῦ ἐποχιακοῦ ρυθμοῦ (IN-
DUSTRIES SAISONIERES) ἄλλοτε δέ ἀτάκτους καί ἀπροό-
πτους. Οὕτω λ.χ. ἀναφέρεται ὅτι εἰς τὴν ζυθοβιομηχα-
νίαν αἱ πωλήσεις μεταξύ χειμῶνος καί θέρους δύνανται
νά ποικίλλουν ἀπὸ τό 1 εἰς τό 5, μεταξύ δέ θερμοῦ καί
δροσεροῦ θέρους ἀπὸ τό 1 εἰς τό 2.

9. Καθορισμὸς ὁμαλῆς συναλλακτικῆς δραστηριότητος. Πα-
ρά τὰς ἀνακυπτούσας δυσκολίας καταβάλλεται προσπάθεια
προκαθορισμοῦ ἐνὸς ἐτησίου κυκ. εργασιῶν, ἐκλαμβανομένου
ὡς ὁμαλοῦ. Τοῦτο τυγχάνει ἀπαραίτητον διὰ τὸν καθο-
ρισμὸν τῶν προγραμμάτων ἀνεφοδιασμοῦ, παραγωγῆς ἐξό-
δων-ἐσόδων, διὰ τὴν κοστολόγησιν, κτλ. (βλ. κεφάλαιον
Περὶ προγραμμάτων δράσεως καί ἀπολογιστικῶν αὐτῶν ἔ-
λεγχον).

10. Ἀπόκρυψις καί ἀνίχνευσις κύκλου εργασιῶν. Πολλά-
κις διὰ λόγους ἰδίᾳ φορολογικοῦς, ἐπιχειρεῖται ἡ νό-
θευσις τοῦ ὄγκου τῆς παραγωγῆς καί συνεπῶς τῶν πωλή-
σεων. Ὡς ἐκ τούτου αἱ οἰκ. ἐφορεῖται καταφεύγουν εἰς
ἐμμέσους ὑπολογισμοὺς βάσει κυρίως, τεχνικῶν δεδομέ-
νων. Οὕτω λ.χ. διαπιστοῦται ὅτι εἰς πλείονας ὁμοειδεῖς
βιομηχανίας ἡ σχέσις: μονάδων προϊόντος-ἀναλωθέντων
χιλιοβάτ ρεύματος εἶναι 10/1. Ἐπιχείρησις ἀναλώσασα
ἐτησίως 10.000 ὤ.χ.β. παρήγαγε 100.000 μέτρα ἢ ὀκάδας
πρόϊόντος. Γνωστοῦ ὄντος τοῦ ἀρχικοῦ καί τελικοῦ ἀπο-
θέματος (STOCK) ἐξευρίσκονται αἱ πραγματοποιηθεῖσαι
πωλήσεις.

Οἱ τοιοῦτοι ὑπολογισμοί τυγχάνουν ἀρκετὰ ἐπισφα-
λεῖς καί χρήζουν μεγίστης προσοχῆς.

11. Τεχνικὴ δραστηριότης. Ἐνῶ ἡ συναλλακτικὴ ἔντασις
ἄλλοτε μὲν ἔχει ἓνα σαφῶς καθορισμένον MAXIMUM (λ.χ.
κινηματογράφος) ἄλλοτε ὅμως ὄχι (λ.χ. χρηματιστηριακὸν
γραφεῖον) ἡ τεχνικὴ δρᾶσις γνωρίζει πάντοτε ποσοτικὸν

τινά περιορισμόν αντιστοιχοῦντα εἰς τό θεωρητικόν ΧΙΜΙΟΝ τῆς παραγωγικῆς ἰκανότητος (ἐξαρτωμένης φυσ. ἀπό τόν οἰκεῖον ἐξοπλισμόν). Ὡς εὐνόητον ἡ οἰκ.μ. ἄλλοτε ἐξαντλεῖ καί ἄλλοτε ὄχι ὅλην τῆς τήν παραγωγὴν δύναμιν.

12. Βαθμὸς ἀπασχολήσεως. Κατόπιν τούτου ὀνομάζομεν μόν (τεχνικῆς) ἀπασχολήσεως -BESCHÄFTIGUNGSGRAD- ἐκάστοτε πραγματοποιουμένην δραστηριότητα ἐν σχέσει πρὸς τὴν θεωρητικῶς δυνατὴν τοιαύτην.

Πραγματοποιουμένη παραγωγή

Θεωρητικῶς δυνατὴ παραγωγή

Π.χ. ἀλευρόμυλος ἀλεστικῆς ἰκανότητος 10 τόν. ἡμερῶς, ἀλέθων ἡμερησίως 6 τόνν. ἔχει βαθμὸν ἀπασχολήσεως 60%.

13. Μέτρησις βαθμοῦ ἀπασχολήσεως. Μετρᾶται: α) μετᾶται εἰς μονάδας προϊόντος ὁσάκις πρόκειται ἐνιαῖον ὄρος ἢ μὲ ἐλαφράς παραλλαγᾶς: σιγαρέττα, ζῦθος, ἄλετρον, οἶνοπνευματώδη ποτά, κτλ. β) Ἐπί παραγωγῆς μίλης ποικιλίας (ὑφαντουργία, φάρμακα, μηχαν. ἐργαλεῖα κτλ.) ὅπου ἐνῶ ἐκτείνεται ἡ παραγωγή τοῦ α' εἴδους λαροῦνται ἡ τοῦ β' εἴδους, τότε ὁ ἐπιτυχχανόμενος βαθμὸς ἀπασχολήσεως μετρᾶται ἀναλόγως: α) τῆς ποσότητος τῆς χρησιμοποιοηθείσης ὁμοειδοῦς πρώτης ὕλης (Π.χ. βάμβαξ, ἀσχέτως τύπου παραχθέντων εἰδῶν). β) τοῦ μὲ τῶν ἀπασχοληθέντων ἐργατῶν, τῶν ἡμερῶν ἢ ὥρῶν γασίας, γ) τῶν ὥρῶν ἐργασίας βασικῶν μηχανημάτων κῶσκινα εἰς ἀλευρόμύλους, κτλ). δ) Συνδυασμὸς τῶν ἠνω -καί ἄλλων- κριτηρίων. Τά κριτήρια ποσότητος ὁ σταθερότερα- προτιμῶνται τῶν τοιοῦτων ἀξίας Λ.χ.

	<u>Ἀναλωθεῖσαι ὕλαι</u>	<u>Ἀξία</u>
Ἰανουάριος	10.000 ὄκ.	50.000.000
Φεβρουάριος	8.000 "	60.000.000

Ὁ βαθμὸς ἀπασχολήσεως τοῦ Φεβρουαρίου οὐσιαστικῶς λαττώθη, ἐνῶ βάσει τῆς ἀξίας, φαίνεται ὅτι ἠῤῥξηθη.

14. Διακυμάνσεις βαθμοῦ ἀπασχολήσεως. Ὁ ἀνώτατος, θεωρητικὸς βαθμὸς ἀπασχολήσεως 100% ἢ ἰδεατός (POTENTIAL OPERATING CAPACITY) δέν ἐπιτυγχάνεται πρακτικῶς λόγω ἀπεργιῶν, μηχανικῶν βλαβῶν, ἐλλείψεως πρώτων ἠλῶν ἢ ἀνταλλακτικῶν, πλεοναζόντων ἀποθεμάτων προϊδῶν

κορεσμοῦ τῆς ἀγορᾶς, κτλ.κτλ. Δυσχερῶς ἄλλωστε ἐξακριβοῦται πότε ἡ ἐπιχειρήσις φθάνει τὸ MAXIMUM τῶν 100%. Γενικῶς θεωρεῖται ὅτι τὸ κατορθῶναι ὅταν ἐξανητλῆ ὅλην τῆς τήν τεχνικὴν παραγωγικὴν ἰκανότητα. Δὲν ὑπάρχει ἐν τούτοις ὁμοφωνία ἂν τὸ MAXIMUM τοῦτο ἀφορᾷ 8ωρον, 16ωρον, ἢ καὶ 24ωρον ἐργασίαν (168 ὥρας ἐβδομαδιαίως).

Καθορισθέντος ὁπωσδήποτε τοῦ θεωρητικοῦ βαθμοῦ δραστηριότητος εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ πραγματοποιουμένη κατὰ τινα περίοδον τοιαύτη κυμαίνεται ἐντὸς εὐρυτάτων ὁρίων. Ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν διακυμάνσεων τούτων διακρίνομεν:

15. Τὸν ὀμαλὸν βαθμὸν δραστηριότητος (ACTIVITE NORMALE). Ἀναλόγως τοῦ κλάδου καὶ τῶν ἐν γένει συνθηκῶν, ὁ βαθμὸς οὗτος ἐντοπίζεται ἐντὸς ζώνης τινὸς κυμαινομένης μεταξύ 50-90% κτλ. τῆς θεωρητικῆς ἀπασχολήσεως. Εἰς ὠρισμένους κλάδους (INDUSTRIES SAISONNIERES) σημειοῦνται σημαντικαὶ ἐποχιακαὶ ἀξομειώσεις, λ.χ. παγοποιεῖα. Ὁ ἐναλλασσόμενος ρυθμὸς τῆς οἰκονομικῆς συγκυρίας (CONJONCTURE) ἐπιφέρει ἐπίσης σοβαρὰς καὶ μᾶλλον διαρκεῖς μεταβολὰς τοῦ ὀμαλοῦ βαθμοῦ δραστηριότητος. Αἱ περίοδοι ὀξείας κρίσεως ὀδηγοῦν εἰς περιορισμὸν τῆς δραστηριότητος εἰς ἀσήμαντα ποσοστά, ὑπερακοντίζοντα τὰ ὅρια συμπίεσεως (ἐλαστικότητος) τοῦ κόστους. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὰς διαρθρωτικὰς μεταβολὰς τῆς οἰκονομίας αὐταὶ ἐπηρεάζουν (εὐμενῶς ἢ δυσμενῶς), ἀλλὰ κατὰ τρόπον πλεόν μόνιμον, τὸν ὀμαλὸν βαθμὸν δραστηριότητος.

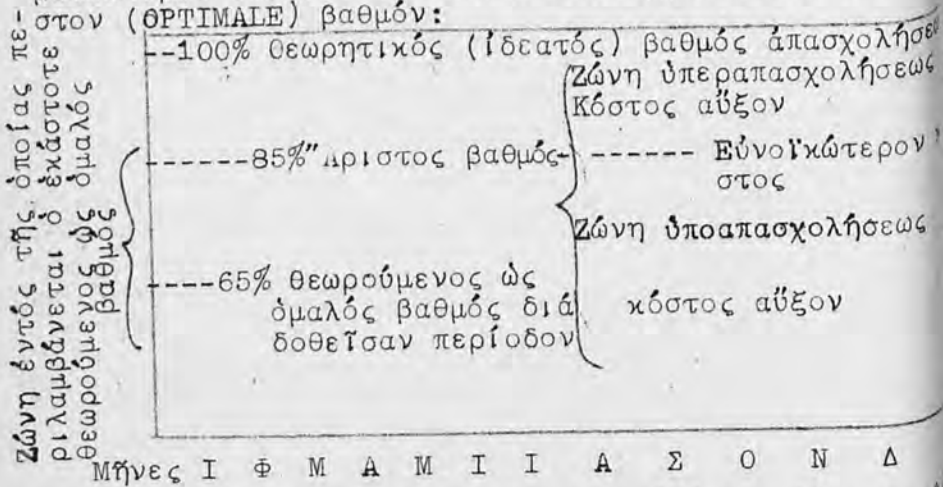
Οἱ βορειοαμερικανοὶ συγγραφεῖς ἐξαρτοῦν τὸν ὀμαλὸν βαθμὸν τῆς τεχνικῆς ἀπασχολήσεως ἐκ τῆς ἰκανότητος διαθέσεως τῶν προϊόντων (CAPACITY TO MAKE AND SELL).

Ἐνίοτε συνηθίζεται ὅπως ὁ θεωρούμενος, κατὰ μῆνα, ὡς ὀμαλὸς βαθμὸς δραστηριότητος (NORMAL CAPACITY) ἀνάγεται εἰς 100%. Κατόπιν τούτου αἱ πραγματοποιούμεναι μηνιαίως ἐντάσεις δραστηριότητος μετρῶνται εἰς % ὑπεραπασχολήσεως ἢ ὑποαπασχολήσεως. Συνεπεῖα τῶν διακυμάνσεων τούτων τίθεται τὸ ἐρώτημα τῆς ἐπιπτώσεως ἢ μὴ ὅλων τῶν σταθερῶν ἐξόδων ἐπὶ τοῦ κόστους. Περί τούτου βλ. ἰδιαίτερον Κεφάλαιον.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἐκάστοτε ὀμαλοῦ βαθμοῦ συναντᾷ σοβαρὰς δυσκολίας ὀφειλομένης εἰς αἴτια τόσο ἐξωτερικὰ (οἰκονομικὰ συνθήκαι) ὅσον καὶ ἐσωτερικὰ (τεχνολογικά). Πολλάκις ἡ χρησιμοποίησις διαφόρου

πρώτης ύλης της συνήθους μεταβάλλει την όλην παραγωγικήν ικανότητα. Ἡ μέτρησις ταύτης εἶναι ἀρκετὰ δυσχερῆς.

16. Τὸν ἀρίστον βαθμὸν δραστηριότητος. (OPTIMALE BE-SCHÄFTIGUNGSGRAD). Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ζώνης ἐντός ὁποίας διακυμαίνεται ἡ ὁμαλὴ δραστηριότης, διακρίνεται εἰδικώτερον τὸ σημεῖον τοῦ καλουμένου ἀρίστου βαθμοῦ απασχολήσεως. Εἶναι τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον παραγωγὴ ἢ ἐπιχειρήσις ἐπιτυγχάνει τὸ εὐνοϊκώτερον ἄριστος (KOSTENOPTIMUM). Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς παραγωγικῆς ἐντάσεως ἐπιτυγχάνεται ὁ ἐπωφελέστερος συνδυασμὸς ἐξόδων, ὡς ἐκτιμῶμεν λεπτομερῶς εἰς τὰ ἐπόμενα. Ἡ ἀκριβὴς ἐννοία ἀρίστου βαθμοῦ δραστηριότητος εἶναι ὅτι: εἴτε ἡ ἐπιχειρήσις χαλαρώσει εἴτε ἐντείνει τὴν παραγωγὴν τῆς πρῆξις αὐτῆς θά εἶναι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις ἐπιτυγχάνεται ὁ ἐπιμενέστερον ἐκεῖνου τὸ ὁποῖον ἐπιτυγχάνει εἰς τὸν ἀρίστον (OPTIMALE) βαθμὸν:

17. Συνολικῶς καὶ ἐπὶ μέρους βαθμοὶ ἀπασχολήσεως. ἐπιχειρήσεις, ὅταν ἰδίως εἶναι συνθετωτέρας διαρθρωτικῶς περιλαμβανούσης περισσότερα μὴ ὁμοειδῆ τμήματα κλάδους ἐκμεταλλεύσεως, χαλαρᾶς ὀργανικῆς σχέσεως μεταξύ των, δὲν ἐργάζονται πάντοτε μὲ τὴν αὐτὴν ἔντασι εἰς ὅλα αὐτῶν τὰ τμήματα. Συνεπῶς πλὴν τοῦ γενικοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως παρίσταται ἀνάγκη διαπιστώσεως καὶ τοῦ μερικοῦ τοιοῦτου ἐκάστου τμήματος, κέντρου παραγωγῆς, κλάδου κτλ. Ἡ διαπίστωσις αὕτη εἶναι μεγίστης σημασίας, διότι ἐπιτρέπει νὰ ἐξευρεθῇ εἰς τὴν περίπτωσιν π.χ. ὑποαπασχολήσεως ἐνός τμήματος, ποῖα ἢ ἐπὶ

δρασεις επί του κόστους παραγωγής του τμήματος και ή επί του τελικού προϊόντος. Εύδητα είναι τά έκ της σταθμίσεως ταύτης άπορρέοντα πλεονεκτήματα, τόσοσ ώς πρός τόν έλεγχον λειτουργίας του τμήματος, όσοσ και άπό τιμολογιακής άπόψεως. Είδικώτερον, διαφωτίζεται ή διοικήσις τής έπιχειρήσεως, ώς πρός τήν προγραμματάσιν τής παραγωγής ή τήν ανάληψιν παραγγελιών, προτιμώμένων εκείνων, αί όποϊαι, κατά τό δυνατόν, κινουόν συμμέτρως όλα τά τμήματα.

13. Συγχρονισμός και έτεροχρονισμός τής τεχνικής και συναλλακτικής δραστηριότητας. Είναι προφανές ότι κατά τήν διάρκειαν του διαχειριστικού έτους και αί δύο δραστηριότητες ύφίστανται -κατά κανόνα- είτε κανονικάσ είτε τυχαίας αύξομειώσιεις. Αί κανονικάσ και συνεπώς προβλεπόμεναι, διακυμάνσιεις είναι συμφυείς πρός τόν κλάδον τής έκμεταλλεύσεως και έχουσ σαφώς έποχιακόν ρυθμόν (INDUSTRIES SAISONNIERES). Καί άλλοτε μέν ή παραγωγική και ή τεχνική εντάσιεις συμπίπτουσ, δλδ. είναι σχετικώς ή και άπολύτως συγχρονισμένασ: λ.χ. εις παγοποιείον, εις τουριστικόν ξενοδοχείον¹) εις έκμετάλλευσιν λεωφορείων:

Λ.χ.	Ίανουαρ.	Φεβρουαρ.	Μάρτιος
Χιλιομετρικοί έπιβάται	10.000	8.000	14.000
"Έσοδα	100.000	80.000	140.000

"Άλλοτε όμως ύπάρχει σαφής έτεροχρονισμός μεταξύ των δύο δραστηριοτήτων: Π.χ. ή παραγωγή έντείνεται τό θέρος ένψ αί συναλλαγαί έντείνουσαι τό φθινόπωρον. Συνεπώς τό κύκλωμα των έξόδων δέν συμπίπτει -κατά ποσόν- μέ τό κύκλωμα των έσόδων:

Π.χ.	Ίανουαρ.	Φεβρ.	Μάρτ.	Ώπρίλ.	-	Ώκτώβ
Παραγωγή (έξοδα) 20 εκ.	30	35	40	-	15	
Συναλλαγαί (έσοδα) 20 εκ.	18	15	15	-	50	

Ό τοιοϋτος έτεροχρονισμός παραγωγικού και συναλλακτικού κυκλώματος δημιουργεί σοβαρά ταμειακά πλεονάσματα (ύπερρευστότητα) ή ταμειακήν ανεπάρκειαν (έλλειψιν ρευστότητας). Κατάλληλος πισοδοτική και πισοτοληπτική πολιτική έξασφαλίζουσ τήν ένδεδειγμένην χρηματοοικονομικήν ίσορροπίασ τής έπιχειρήσεως.

1) Γενικώς εις τάς έκμεταλλεύσιεις παροχής ύπηρεσιών (DIENSTLEISTUNGSBETRIEBE).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 4^{ΟΝ}

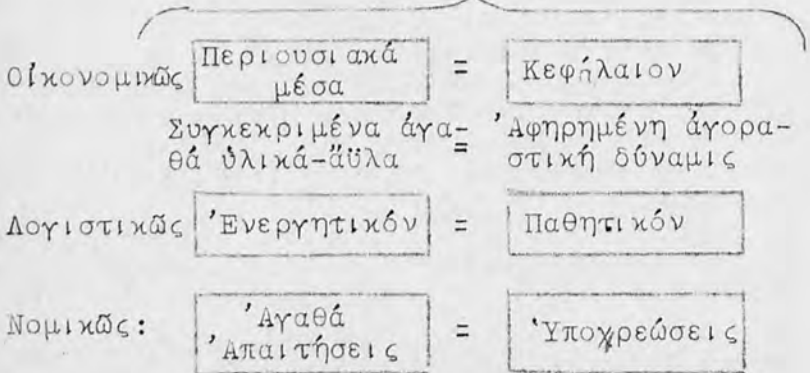
ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ - ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ

ξ 1

Στατική αὐτῶν μελέτη

1. Γενικά. Κάθε οἰκ. ὄργανισμός διά νά πραγματοποιήσῃ τόν κοινωφελή ἢ ποριστικόν του σκοπόν, θέτει εἰς κίνησιν (τεχνικό-συναλλακτικήν) περιουσίαν τινά. Ἡ περιουσία -ἀπό νομικῆς ἀπόψεως- περιλαμβάνει σύνολον τι ἀξιών καί δικαιωμάτων (ἀπαιτήσεων) συνδεδεμένων πρὸς ὑποχρεώσεις. Τό ἀκόλουθον διάγραμμα διασαφηνίζει τήν χρησιμοποιουμένην ὀρολογίαν:

ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

2. Εἰκὼν περιουσιακῆς συγκροτήσεως. Τήν περιουσιακὴν συγκρότησιν τῶν οἰκ. ὄργαν. ἐμφανίζει ὁ ἰσολογισμός αὐτῶν.
Ἐστω π.χ.

Ἐνεργητικόν Βιομηχαν. ἐπιχειρήσεις Α.Ε. Παθητικόν

ΜΟΡΦΗ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

1. Οἰκοδομαί	100
2. Μηχανήματα	250
3. Ἐγκαταστάσεις	30
4. Πρ. Ὑλαί	90
5. Καύσιμα	10
6. Προϊόντα	70
7. Πελάται	50
8. Γραμμ. εἰσπρακτέα	50
9. Ταμείον	50
	700

ΠΗΓΑΙ ΠΡΟΕΛΕΥΣΕΩΣ

1. Μετοχικόν Κεφάλαιον	35
2. Ἀποθεματικόν Κεφάλ.	5
3. Ὁμολογιακόν Δάνειον	20
4. Ὑποθηκικόν δάνειον	7
5. Πιστωταί διάφοροι	2

35
5
20
7
2

70

Ο Ισολογισμός συντάσσεται κατόπιν πλήρους και λεπτομερούς απογραφής διά της οποίας εξακριβούται αφ' ενός μέν τό είδος και ή αξία των περιουσιακών στοιχείων (ώς και ή οίκονομική αυτών κατηγορία) δηλ. τό 'Ενεργητικόν, αφ' ετέρου δέ τό σύνολον των υποχρεώσεων του οργανισμού, αί όποίαι και συνιστούν τās πηγάς εκ των όποιων ούτος ήντλησε τήν (ισόποσον) αγοραστικήν δύναμιν διά της οποίας απέκτησε τά περιουσιακά στοιχεία. Τό βασικόν τουτο γεγονός εξηγεί τήν διαπιστουμένην πάντοτε ισότη-
τα 'Ενεργητικού=Παθητικού, εκ της οποίας απορρέει όλος ό περαιτέρω μηχανισμός της Διγραφικής Λογιστικής.

Ως είκάν της περιουσιακής θέσεως (FINANCIAL CON-
DITION) ό Ισολογισμός τυγχάνει εξέταστέος: α) 'Εξ έπόψεως αυτού τουτου του οίκ.οργανισμού. β) 'Εξ έπόψεως του φορέως αυτού (μετόχου, κράτους, εταίρου, κτλ.)

'Ισολογισμός-''Αποψις οργανισμού: 'Από της σκοπιās ταύτης τό δίπτυχον Ε=Π εξηγείται κατά δύο τρόπους:

Ε	=	Π
<u>Οίκονομικώς:</u> Μορφαί περιουσιακού στοιχείου		Πηγαί προελεύσεων αυτών: Κεφαλαιοδότησις Χρηματοδότησις

Ε	=	Π
Νομικώς: 'Αγαθά (ύπαρχούσης κατά κυριότητα νομικής προνομικότητας) δίκαιον		'Υποχρεώσεις προς τρίτους ('Ενοχικόν δίκαιον)

Είς τήν τελευταίαν περίπτωση ή οίκ.μονάς όφείλει προς τους τρίτους τό Ισόποσον των όων κατέχει (ένεργητικού) άσχετως ποίον είναι οι τρίτοι και ποίαν σειράν προτεραιότητας έχουν (ώς προς τήν έξόφλησίν των)

'Ισολογισμός-''Αποψις φορέως. 'Από της σκοπιās τουτου βαρύνουσαν σημασίαν έχει ή εκάστοτε διαφορά μεταξύ του 'Ενεργητικού και των προς τρίτους υποχρεώσεων¹⁾, ή όποία και συνιστά τήν καλουμένην Καθαράν Θέσιν (POSITION NETTE). Συνήθως ή Κ.Θ. είναι θετική όποτε τό πλεόνασμα 'Ενεργητικού-Υποχρεώσεων προς τρίτους, αποτελεί

1) Αί υποχρεώσεις έναντι τρίτων καλούνται και "πραγματικόν Παθητικόν".

τό "Ιδιον Κεφάλαιον ἢ Καθαράν Περιουσίαν.

Ἰ σ ο λ ο γ ι σ μ ό ς

'Αξία περιουσιακῶν στοιχείων	100	'Υποχρεώσεις "Ιδιον Κεφάλαιον	100
	<u>100</u>		

Ἐνίοτε ὅμως ἡ καθαρὰ θέσις δύναται νά εἶναι καί
 τική, ὅποτε ἐμφανίζεται -κατ'ἀνάγκην- εἰς τό
 τικόν καί ὑποδηλοῖ ἰσόποσον "Ἐλλειμμα καθαρᾶς
 σίας. Δηλαδή πόσα ἀκόμη ὀφείλει νά καταβάλλῃ ὁ φορ
 ἔκ τῆς ἰδιωτικῆς του περιουσίας διὰ νά καλύψῃ
 νολον τῶν ὀφειλομένων εἰς τρίτους:

Ἰ σ ο λ ο γ ι σ μ ό ς

'Αξία Περιουσιακῶν στοιχείων	30	'Υποχρεώσεις πρὸς τρίτους	
1. "Ἐλλειμμα κ. περιουσίας			
2. ἢ ἀπαίτησις ἔναντι φορέως			
3. ἢ ζημία	<u>20</u>		
	<u>100</u>		

Ἡ εἰς τό Ἐνεργητικόν ἐμφανιζομένη διαφορά καλεῖται

Πρὸς ὑποδήλωσιν:

1. Οἰκονομικῶς: "Ἐλλειμμα Κ.Πε- : τῆς ὑφισταμένης
 ριουσίας σεως περιουσίας
 2. Νομικῶς: Ἀπαίτησις ἔναν- : τῆς ὑποχρεώσεως
 τι τοῦ φορέως πως καλύψει τήν
 3. Λογιστικῶς: Ζημῖαι χρήσεως : τῆς προελεύσεως
 φορᾶς.
3. Τὴν περαιτέρω μελέτην τῶν ὡς ἄνω σχέσεων δέν
 θήσωμεν, καθ'ὅ ἀναγομένην εἰς τὴν Λογιστικὴν.

1) Ἐπί Ἄωνόμου Ἐταιρίας δέν ὑφίσταται τοιαύτ
 χρέωσις, λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ τῆς εὐθύνης τῶν με
 Αἱ εἰς τό Ἐνεργητικόν ἀναγραφόμεναι ζημῖαι ἐμφα
 ται μόνον ἐφ'ὅσον συνεχίζει ἀναγραφόμενον (εἰς
 τικόν) τό "Ιδιον Κεφάλαιον εἰς τὴν ἀρχικὴν του
 Πρόκειται περί συμψηφιστικοῦ κονδυλίου.

Περιουδιακά στοιχεία

4. Διάκρισις περιουσιακών στοιχείων. Τά εμφανιζόμενα εις τὸ Ἑνεργητικὸν στοιχεῖα οἷα αἱ οἰκοδομαί, γήπεδα, μηχανήματα, ἐγκαταστάσεις, προνόμια εὐρεσιτεχνίας, πρῶται ὑλαι, προϊόντα ἔτοιμα, γραμμάτια πρὸς εἴσπραξιν, ἀπαιτήσεις ἐναντι ὀφειλετῶν, καταθέσεις εἰς Τραπεζας, χρεώγραφα, χρήματα κ.ἄ. δυνάμεθα νά τὰ διακρίνωμεν ἀπὸ πλείστας ὄσας ἀπόψεις:

1. Ἐξ ἐπόψεως τῆς μορφῆς των: α) Ὑλικὰ ἢ ἐνσώματα, ὡς εἶναι τὰ μηχανήματα, τὰ προϊόντα, β) Ἄυλα ἢ ἀσώματα, ὡς εἶναι τὰ διάφορα δικαιώματα ἐπί: ἐπωνυμίας, σήματα, εὐρεσιτεχνίας, διοικητικῆς παραχωρήσεως κτλ.

2. Ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως: α) Πάγια καὶ κυκλοφοριακά ὡς πάγια ἢ ἀκίνητοποιηθέντα (1) θεωροῦνται τὰ στοιχεία ἐκεῖνα τὰ ὅποια δὲν προορίζονται διὰ μεταπώλησιν (ἢ ἄλλην τινὰ βραχύχρονον ἐκχώρησιν) ἀλλὰ, διὰ μόνιμον, διαρκῆ, ἀπασχόλησιν ἐντὸς τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῆς ὁποίας συνιστοῦν τὸν τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν: κτίσματα, ἐγκαταστάσεις, μηχαναί, ἀτμόπλοια, γαταὶ κλπ. Ἀντιθέτως κυκλοφοριακά λογίζονται τὰ περιουσιακά στοιχεία τὰ ὅποια προορίζονται διὰ τὰς συναλλαγὰς (κατόπιν ὑλικοῦ μετασχηματισμοῦ ἢ ὄχι). Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν κυκλοφοριακῶν, ὡς αἱ πρῶται ὑλαι τὰ προϊόντα, τὰ χρεώγραφα, τὰ γραμμάτια, αἱ εἰς λ/σμὸν ἀπαιτήσεις, κλπ. ὑπάγονται καὶ τὰ διαθέσιμα. Ταῦτα συνίστανται εἰς τὰ χρηματικά καὶ προ-χρηματικά μέσα: καταθέσεις ὄψεως, ἐξωτερικὸν συνάλλαγμα, τοκομερίδια εἰσπρακτέα, ἔντοκα κρατικά γραμμάτια, κ.ἄ., δλδ. ἀξίαι ἀσφαλῶς καὶ ἀμέσως ρευστοποιήσιμοι.

Ἐπιχειρήσειν πρὸς τὴν διάκρισιν παγίων-κυκλοφοριακῶν παρατηρητέον ὅτι ἡ διαφορὰ αὐτῶν δὲν ἐγκρίεται εἰς τὴν φύσιν τοῦ πράγματος (δηλαδή: οἰκοδομή = πάγιον, ἐμπόρευμα = κυκλοφοριακόν) ἀλλὰ εἰς τὸν προορισμὸν αὐτοῦ, εἰς τὸ πλαίσιον δοθείσης οἰκ. μονάδος.

Οὕτω λ.χ. διὰ τὴν ἐπιχειρήσειν FORD τὰ κατασκευαζόμενα αὐτοκίνητα συνιστοῦν κυκλοφοριακὸν ἐνεργητικόν, ἐνῶ διὰ χρησιμοποιοῦσαν τοιαῦτα ἐπιχειρήσειν μεταφορῶν ἀποτελοῦν πάγιον τοιοῦτον.

(1) διακρίνονται ἀκόμη ἀποχρώσεις τινές ὡς: δεσμευμένα, ἀπασχολημένα, ἀπασχολημένα ἐκτὸς τῆς ἐπιχειρήσεως, κλπ..

Θά ήτο έν τούτοις πλάνη νά νομισθῆ ὅτι τά πάγια δέν μετέχουν τῆς συναλλακτικῆς κυκλοφορίας, παραμένοντα ἀπολύτως ἀναλλοίωτα. Τόσον ἡ πάροδος τοῦ χρόνου, ὅσον καί ἡ λειτουργία των ὀδηγοῦν εἰς βραδείαν μὲν ἀλλ' ἀσφαλῆ φθοράν, συνεπαγομένην ἀντίστοιχον μείωσιν τῆς ἀξίας αὐτῶν. Τό σχετικόν ποσοῦν, ὑπολογζόμενον καταλλήλως ἐνσωματοῦται εἰς τό κόστος τῶν παραγομένων προϊόντων καί ὑπηρεσιῶν καί συνιστᾷ ἀναμφισβήτητον μέρος τοῦ κόστους τούτου (ὡς καί ἡ πρώτη ὕλη ἢ τά ἡμερομίσθια). Διά τῆς πωλήσεως τῶν προϊόντων ρευστοποιεῖται καί τό ἐνσωματωθέν εἰς τό κόστος τίμημα (ο/ο) τῆς ἀξίας τῶν παγίων περιουσιακῶν στοιχείων. Συνεπῶς κυκλοφοροῦν καί ταῦτα ἄν καί μᾶλλον ἀφανῶς καί μέ βραδύν ρυθμόν.

Τελικῶς ὅθεν ἡ διαφορά μεταξύ παγίων καί κυκλοφοριακῶν ἐγκεῖται κυρίως εἰς μίαν διαφοράν ταχύτητος κυκλοφορίας. Κατά γενικόν δέ κανόνα (2) θεωρεῖται:

1. Πάγιον = πᾶν περ. στοιχεῖον διὰ τό ὁποῖον ἀπαιτεῖται χρονικόν διάστημα μεγαλύτερον τοῦ ἔτους (μιάς λογιστικῆς "χρήσεως") ὅπως ρευστοποιηθῆ ἐντελῶς ὑπό ὀμαλᾶς συνθήκας συναλλαγῶν.

2. Κυκλοφοριακόν = πᾶν περ. στοιχεῖον τό ὁποῖον ρευστοποιεῖται, ὑπό κανονικᾶς συνθήκας, μίαν τουλάχιστον ἢ περισσοτέρας φορές ἐντός ἐνός ἔτους.

Ἡ διάρκεια μιᾶς χρήσεως λαμβάνεται εἰς γενικόν κριτήριον διαφορισμοῦ δι' ὅλους τοὺς κλάδους. (3) Τά πάγια θεωροῦνται ὡς στοιχεῖα "πολυετοῦς κόστους (COSTI PLURIENNALI) ἢ δέ κυκλοφοριακή μονοετοῦς κόστους. Τό κυκλοφοριακόν ἐνεργητικόν καλεῖται πολλακίς "κεφάλαιον κινήσεως" (FONDS DE ROULEMENT).

Συνοπτικῶς διακρίνομεν :

ΠΑΓΙΑ	= βραδείας κυκλοφορίας	} δηλαδή μετασχηματισμόν εἰς χρήμα
ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΚΑ	= ταχείας κυκλοφορίας	
ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ	= ταχυτάτης κυκλοφορίας	

Ἐς πρός τὰς ἀνωτέρω διακρίσεις ἄς παρατηρήσωμεν ἀκόμη ὅτι :

(1) Ἡ πραγματοποιήσεως τοῦ οἰκείου ἐσόδου ἐκ παροχῆς ὑπηρεσιῶν : λ.χ. τηλεγραφικά τέλη, νοσήλεια, κόμιστρα.

(2) (3) Μὲ παραλλαγᾶς τινᾶς ἀναλόγως τοῦ κλάδου οἱ νομίας, ἰδίᾳ δέ εἰς τὴν γεωργίαν.

α) 'Αφ' ενός μὲν σχηματοποιοῦν πολὺ τὴν πραγμα-
τικότητα. Πράγματι διακρίνονται πλεῖστα περιπτώσεις
κεφαλαίων δεσμευμένων, ἀδρανούντων, ἀπησυχολημένων ἐκτός
τῆς ἐπιχειρήσεως, κτλ. τῶν ὁποίων ἡ κατάταξις εἶναι
δυσχερής.

β) 'Αφ' ἑτέρου δὲ ὅτι πολλὰ κυκλοφοριακὰ κατὰ προ-
ορισμὸν στοιχεῖα - ὡς εἶναι τὸ ἐλάχιστον σταθερὸν ὀρι-
ον ἀποθεμάτων (STOCK-OUTIL, EISERNE BESTAND) τὸ νόμιμον
ποσοστὸν διαθεσίμων τῶν τραπεζῶν, κτλ. - λειτουργοῦν ἐν
τῇ πραγματικότητι ὡς πάγια.

3. 'Από νομικῆς ἀπόψεως διακρίνομεν : α) ἴδια καὶ
ἀλλότρια, β) ἐλεύθερα καὶ δεσμευμένα. ἴδια εἶναι ἐκεῖ-
να τὰ ὁποῖα ὁ οἶκ. ὀργανισμὸς ἐξουσιάζει κατὰ κυριότη-
τα, ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν προέλευσιν τῶν κεφαλαίων διὰ
τῶν ὁποίων ἀπεκτήθησαν. Οὕτω λχ. ἐμπορεύματα ἀγορα-
σθέντα ἐπίπιστώσει, οἰκοδομῇ κτηθεῖσα κατόπιν δανείου
τυγχάνουν ἴδια περ. στοιχεῖα, διότι ἐπὶ ἀμφοτέρων ἡ
οἶκ. μονὰς ἀσκεῖ κυριότητα. Ἀλλότρια εἶναι τὰ ἀγαθὰ τὰ
ὁποῖα ἂν καὶ διαφυλάττει, διαχειρίζεται ἢ καὶ ἐκμεταλ-
λεῦται ἢ οἶκ. μονὰς, ἀνήκουν κατὰ κυριότητα εἰς τρί-
τους, ὡς λ.χ. ἐμπορεύματα κρατούμενα ὡς ἐνέχυρον, χρε-
ῶγραφα τρίτων πρὸς φύλαξιν, μηχανήματα μισθωθέντα κλπ.
καὶ τὰ ἀλλότρια στοιχεῖα τὸ μὲν διότι δημιουργοῦν εὐθύ-
νας συντηρήσεως, διαφυλάξεως, κλπ. τὸ δὲ διότι πολλὰ
οὐ συνιστοῦν πηγὴν προσόδου, δεόν νὰ ἐμφανίζονται
διὰ τοῦ ἰσολογισμοῦ, ἀναγραφομένης εἰς τὸ παθητικὸν
(ἰσοπόσου ὑποχρεώσεως ἀποδόσεως αὐτῶν αὐτοῦσίων.

Τὰ ἴδια διακρίνονται περαιτέρω εἰς ἐλεύθερα, δηλ.
ἐκεῖνα τῶν ὁποίων ἡ οἶκ. μονὰς ἔχει τὴν πραγματικὴν
δυνατότητα διαθέσεως (πωλήσεως, ἐνεχυρώσεως κλπ.) καὶ
δεσμευμένα, ὡς εἶναι τὰ ἐνυπόθηκὰ ἀκίνητα, τὰ εἰς ἐνέ-
χυρον εὐρισκόμενα προϊόντα, κλπ. τῶν ὁποίων ἡ διάθεσις
δυσχεραίνεται ποικιλοτρόπως. Τέλος διακρίνομεν τὰ κιν-
ητὰ καὶ ἀκίνητα μὲ τὰς γνωστὰς τῆς ἰδιότητος ταύτης
συνεπειάς.

4. Ἔτερα ἀπόψεις. Τὰ περ. στοιχεῖα διακρίνονται ἀκό-
μη ἀναλόγως τῆς δυνατότητός των καὶ νὰ ἀποτελοῦν ἀντι-
κεείμενα συναλλαγῆς αὐτοτελοῦς (λ.χ. προνόμιον εὐρεσι-
τεχνίας, ἐμπορεύματα) ἢ ἐξηρημένης πρὸς τὴν ὅλην ἐπι-
χείρησιν (λ.χ. βιομηχανικά σήματα) ἀναλόγως τῆς δυνα-
τότητός των νὰ εἶναι μεμονομένως ἢ ὡς σύνολον ἀποτι-
μητὰ (FONDS DE COMMERCE), κ.ἄ.

Συνεπεῖα τοῦ κυκλικοῦ ἐποχιακοῦ χαρακτήρος ἐπι-
χειρήσεων τινῶν τὸ κεφάλαιον κινήσεως αὐτῶν ὑφίσταται

σοβαράς εποχιακάς αύξομειώσεις, δι' ό και γίνεται λόγος περί άρχιου (INITIAL) κυκλοφοριακού κεφαλαίου και εποχιακού (SEASONAL CIRCULATING CAPITAL) τοιούτου

ξ 2

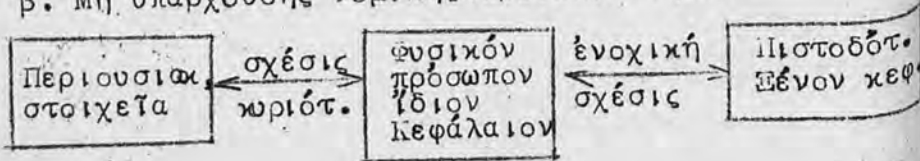
Κεφαλιοδότησις οίκ. οργανισμών

1. Γενικά. 'Ελέχθη ότι διά του όρου κεφάλαιον νοούμεν ένταύθα την άφηρημένην άγοραστικήν δύναμιν ή οποία άντιστοιχεί, εις οίανδήποτε στιγμήν, προς την άξίαν των κατεχομένων περ. στοιχείων. 'Από νομικής άπόψεως τό κεφάλαιον άντιστοιχεί προς δικαιώματα ιδιοκτησίας. Ταύτα εμφανίζονται ποικιλοτρόπως, λαμβανομένου υπ' όψιν ότι ξ προέλευσις των περ. στοιχείων είναι συνήθως διττή: Έν μέρος καταβάλλεται υπό του ίδρυτου: άτομου, εταιρών, Κοινότητος, κλπ. Έτερον δέ μέρος προέρχεται εκ δανεισμού, δλδ. εκ κεφαλαίων τά οποια παρέχουν τρίτα πρόσωπα (τράπεζαι, ιδιώται, κλπ.) ως δάνεια. Τά πρώτα καλούμεν "Ιδιον κεφάλαιον (1), τά δεύτερα Ξένον ή Πιστωτικόν κεφάλαιον.
2. Νομικώς αί σχέσις μεταξύ περιουσιακών στοιχείων και δικαιωμάτων ιδιοκτησίας εμφανίζονται ως εξής:

α. 'Υπαρχούσης νομικής προσωπικότητας Α.Ε., Ν.Π.Δ.Δ. κλπ.

β. Μή ύπαρχούσης νομικής προσωπικότητας.

(1) Λογιστικώς : Καθαράν περιουσίαν, διότι αριθμητικώς σταθμίζονται ως διαφορά Ένεργητικοσ-ύποχρεώσεις προς τρίτους.

3. Α. ΓΙΔΙΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ. Τοῦτο διακρίνεται : α) εἰς ἀρχι-
 χόν ἢ ἰδρυτικόν. Εἶναι τὸ καταβαλλόμενον κατὰ τὴν (1)
 ἰδρυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ, εἴτε ἐφ' ἅπαξ εἴτε τμηματικῶς.
 Ἡ καταβολή του δύναται νά γίνεται εἰς χρῆμα εἴτε εἰς
 εἶδη: ἐγκαταστάσεις, ἐμπορεύματα καί πᾶν ἀγαθόν ἀπο-
 τιμητέον εἰς χρῆμα λ.χ. δικαίωμα ἀντλήσεως ὕδατος
 β) Ἐπίκτητον. Εἶναι τὸ μεταγενεστέρως ἀποκτώμενον
 διὰ τῆς δράσεως τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ, δηλαδή ἐκ παρα-
 τηρήσεως καθαρῶν κερδῶν καί συνιστᾷ τὰ καλούμενα ἀπο-
 θεματικά (διαφορῶν κατηγοριῶν).

4. Ποροαί ἰδρυτικοῦ κεφαλαίου. Ἐπί ἄνων. ἐταιρείας (2) τοῦ-
 το ἐξωτερικεύεται διὰ τῆς ἐκδόσεως μετοχῶν ὀνομαστι-
 κῶν (παρ' ἡμῖν ὑποχρεωτικῶς κατόπιν τῶν γ... εἴτε εἰς
 τὸν κομιστήν. Ἡ μετοχή συνιστᾷ τίτλον ἀποδεικτικόν
 τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς τοῦ μετόχου εἰς τὴν περι-
 ουσίαν, τὴν διοίκησιν, τὰ κέρδη κλπ. τῆς ἐταιρείας.
 Ὁ τίτλος καί τὰ σχετικὰ δικαιώματα καί ὑποχρεώσεις
 εἶναι μεταβιβάστα. Φέρει ὀνομαστικὴν ἀξίαν, κλπ. (3)
 Ἐπί προσωπικῶν ἐταιρειῶν τὸ ἰδρυτικόν κεφάλαιον κα-
 τανέμεται εἰς "μερίδια" ἐμφανιζόμενα μόνον λογιστι-
 κῶς εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἐταιρείας, τὰ ὅποια κατ' ἀρ-
 χὴν δέν εἶναι μεταβιβάστα. Ἐπί συνεταιρισμῶν ὀμι-
 λούμεν περί συνεταιρικῶν μερίδων" περιορισμένης ἢ
 ἀπεριορίστου εὐθύνης. κλπ. Εἰς τὰς ἀτομικὰς ἐπιχει-
 ρήσεις τὸ ἴδιον κεφάλαιον ἀποτελεῖ διαφορικόν τὸ
 μέγεθος μεταξύ ἐνεργητικοῦ καί πραγματικοῦ παθητικοῦ
 (ὑποχρεώσεις) μέγεθος λογιστικῶς μόνον διαπιστούμε-
 νον καί ἐμφανιζόμενον.

5. Ἀποθεματικά. Προέρχεται κατὰ κανόνα ἐκ καθαρῶν κερ-
 δῶν συνιστοῦν πρόσθετον ἴδιον κεφάλαιον, πέραν
 τοῦ ἰδρυτικοῦ τοιοῦτου, δύναται νά διακριθοῦν:

1. Ἀναλόγως τῶν ὀρων σχηματισμοῦ τῶν : εἰς νόμιμα
 ἢ ὑποχρεωτικά καί εἰς προαιρετικά. Τά πρῶτα συνιστῶν-
 ται εἰς τὰς Ἀν. Ἐταιρείας ἐκ παρακρατήσεως 5 ο/ο
 ἐπὶ τῶν ἐτησίων καθαρῶν κερδῶν (ἀρ. 44 Ν. 2190/1970).
 Ἡ ὑποχρέωσις παύει ὑφισταμένη ὡς τὰ ἀποθεματικά

(1) Διάφορον τῶν τμηματικῶν καταβολῶν εἶναι τὸ συμ-
 πληρωματικόν κεφάλαιον ἀφορὸν πρόσθετον τοιοῦτον,
 πέραν τοῦ ἀρχικοῦ, καί εἰσφερόμενον χάριν ἐξυγιάνσε-
 ως, ἐπεκτάσεως, κλπ.

(2) Καί ἐπὶ κατὰ μετοχὰς ἐτερορρυθμίου.

(3) Βλ. πλεῖονα εἰς συγγράμματα ἐμπορικοῦ δικαίου.

φθάσουν τὸ 1/3 τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου. Τὰ προαιρετικά σχηματίζονται εἴτε κατόπιν ρητῆς διατάξεως τοῦ καταστατικοῦ (RESERVE STATUTAIRE) εἴτε περιπτωσιακῶς κατὰ τὴν ἐκάστοτε κρίσιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων.

2. Ἀναλόγως τοῦ σκοποῦ των : εἰς γενικά καὶ εἰδικά. Τὰ πρῶτα ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν οἰουδήποτε κινδύνου (βλ. σελ. 40) τὰ δευτέρα σχηματίζονται πρὸς κάλυψιν προκαθορισμένου εἴδους ζημιῶν (ἢ καὶ ἐξόδων) ἐφ' ὅσον αἱ τελευταῖα αὐταὶ δὲν ἐξεδηλώθησαν.

3. Ἀναλόγως τῆς ὑποστάσεώς των εἰς πραγματικά καὶ εἰκονικά. Τὰ πραγματικά (ἢ γνήσια) σχηματίζονται ἐκ κρατήσεως καθαρῶν κερδῶν. Ἐφ' ὅσον ἐν τούτοις περιουσιακόν τι στοιχεῖον ὑπέστη ὑποτίμησιν, ἢ ἀπειλεῖται ἀύξησις ὑποχρεώσεώς τινος ἢ ἠναλώθη δαπάνη μὴ περιληφθεῖσα εἰς τὸ κόστος ἢ τὰ ἀποτελέσματα χρήσεως, τότε δὲν πρόκειται πλεονεξία καθαρῶν κερδῶν. Ἀποθεματικά κεφάλαια σχηματιζόμενα, ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς (χρεώσιν τοῦ λ/σμοῦ Ἀποτελέσματα χρήσεως) δὲν εἶναι γνήσια. Ἐνταῦθα δύο πρόκεινται περιπτώσεις: Εἴτε τὸ ζημιογόνον γεγονός ἐπῆλθε (λ.χ. ἐργατικὸν ἀτύχημα) ἀλλὰ δὲν εἶναι γνωστὸν τὸ ποσόν (ἀποζημιώσεις δικαστικῶς ἐκκρεμοῦσα) εἴτε τὸ γεγονός τυγχάνει ἀπλῶς θανάτου (ἀπέλκει ἐξ ἀπαιτήσεων συνεπεῖα κρίσεως). Οἱ ἀντιστοιχῶς ἀνοιγόμενοι λ/σμοὶ παθητικοῦ δέον νὰ καλοῦνται " πρόβλεψις πρὸς ... " κράτησις διὰ ... " καὶ ὑποδηλοῦν ἐκκρεμότητά τινα. Ἀναλόγως τῆς ἐκβάσεως, τῶν πραγμάτων μέρος ἢ ὅλον τῶν κονδυλίων δύνανται νὰ ἀποτελέσῃ ἀποθεματικόν.

4. Ἀναλόγως τῆς λογιστικῆς των ἐκδηλώσεως: εἰς φανερά καὶ ἄδηλα. τὰ πρῶτα ἐμφανίζονται διὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ τὰ δευτέρα ἀπουσιάζοντα τούτου ἀποκρύπτονται. Ἄδηλα ἀποθεματικά δύνανται νὰ προκύψουν εἴτε συνεπεῖα ἐσκεμμένης ὑποτιμήσεως (1) στοιχείων ἐνεργητικοῦ, εἴτε ὑπερεκτιμήσεως ὑποχρεώσεων. Τὰ ἄδηλα, δύνανται νὰ εἶναι ἐντελῶς ἀφανῆ (ἢ κεκρυμμένα) ἢ ἐν μέρει ἐμφανῆ μένοντα ἄδηλα μόνον ὡς πρὸς τὸ ποσόν των. Δ.χ. μηχανήματα ἀναγραφόμενα διὰ δρ. 1.

6. Λογιστικὸς χειρισμὸς τακτικῶν ἀποθεματικῶν. Δι' αὐτῶν

(1) Πολλάκις ἀκόμη συνεπεῖα τοῦ νομοθετικῶς ἐπιβεβλημένου τρόπου ἀποτιμήσεως εἰς τὴν χαμηλοτέραν τιμὴν.

καλύπτονται μόνον τό εἰς τό τέλος τῆς χρήσεως ἐμφανιζόμενον χρεωστικόν ὑπόλοιπον τοῦ λ/σμοῦ Ἀποτελέσματα Χρήσεως, δηλαδή ποσόν π. ὀριστικῆς ζημίας (πέραν τῶν ἐνδεχομένων κερδῶν). Κάλυψις μεμονωμένου τυχόν κονδυλίου ζημίας εἰς τό τέλος ἢ διαρκούσης τῆς χρήσεως, τυγχάνει παράνομος, διότι ἐνῶ μειώνει ἰσοπόσως τά προϋπάρχοντα ἀποθεματικά, ἐμφανίζει κέρδη ἰσοπόσως διογκωμένα. Ἡ διανομή των συνιστᾶ διανομήν τοῦ ἀποθεματικοῦ.

Αὐτοχρηματοδότησις. (AUTOFINANCEMENT, SELBSFINANZIERUNG). Ὁ σχηματισμός ἀποθεματικῶν "διαφόρων κατηγοριῶν ἀποβλέπει εἰς περισσότερους, συγγενεῖς σκοπούς:

α) Νά ἀποσοβῆσθαι τόν κλονισμόν τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ συνεπεῖα διαφόρων ἀντιξοοτήτων, β) Νά περιορίσθαι τās ἀνάγκαι προσφυγῆς εἰς τήν ξένην χρηματοδότησιν μέ τās ἀσυμφόρους αὐτῆς δεσμεύσεις. γ) Νά ἐπιτρέψθαι τήν ἐπέκτασιν τῆς δραστηριότητος (δι' ἀναπτύξεως τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καί διευρύνσεως τῆς συναλλακτικῆς ὀργανώσεως: ὑποκαταστήματα πρατήριος κλπ.) δ. Νά ὀδηγήσθαι εἰς μείζονα ἀποδοτικότητα δι' ἐλαττώσεως τῶν ἐξόδων τῆς ξένης χρηματοδοτήσεως (τόκοι, προμήθειαι, κλπ.). Ἄπαντα ταῦτα, ἄνευ εἰσφορᾶς νέου κεφαλαίου καί ἄνευ προσφυγῆς εἰς δανεισμόν.

Προφανῆς ὅθεν τυγχάνει ἡ σημασία τῆς αὐτοχρηματοδοτήσεως, τοῦ σχηματισμοῦ τούτέστι ποικιλονύμων ἀποθεματικῶν. Εἰς τās Η.Π.Α συνιστᾶται ἡ παρακράτησις τοῦ ἡμίσεως τῶν κερδῶν, κατὰ τās πρώτας χρήσεις καί μέχρι ὅτου ἐπιτευχθῆ ἱκανοποιητικὸς βαθμὸς αὐτοχρηματοδοτήσεως.

Βαθμὸς αὐτοχρηματοδοτήσεως. Συνίσταται εἰς τήν σχέσηιν
$$\frac{\text{Πάσης φύσεως ἀποθεματικά}}{\text{Ἰδρυτικὸν κεφάλαιον}} = \frac{100.000.000}{400.000.000} = 25 \text{ o/o}$$

καί ἐξαρτᾶται ἐκάστοτε τό μὲν ἐκ τῶν κατὰ καιροῦ πραγματοποιηθέντων κερδῶν (1) τό δέ ἐκ τῶν διανεμηθέντων μερισμάτων. Τό ὑπὸ τοῦ νόμου 2190/1920 ὀριζόμενον ποσοστὸν 53 o/o τυγχάνει βεβαίως ἐπαρκές ἀλλὰ καί δέν ἐξαντλεῖ τήν περαιτέρω σκοπιμότητα συνεχίσεως, ὡσάκις μάλιστα ἡ ἀναλογία ἰδίου κεφαλαίου

(1) Ἡ ἐπί κτητικῶν ὀργανισμῶν "πλεονασμάτων" (SURPLUS)

πρός τό ξένον λογίζεται δυσμενής.

9. Πλεονεκτήματα-μειονεκτήματα αυτόχρηματοδοτήσεως.
'Ελέχθη άνωτέρω διατί αυτή ένέχει μεγίστην σπουδαί-
ότητα. Πράγματι παρουσιάζει σοβαρά πλεονεκτήματα:

α) Είναι άδάπανος μή συνεπαγομένη ούδέν χρη-
ματοοικονομικόν έξοδον: τόκους, τραπεζιτικάς προμη-
θείας, έξοδα συστάσεως ύποθήκης ή ένέχυρον, είσπρα-
κτικά γραμματίων, έξοδα ύπηρεσίας τοκομεριδίων, κλπ.

β) Δέν μειώνει τήν ρευστότητα τής ένχειρήσεως.

γ. Δέν εκθέτει τόν οίκ. οργανισμόν είς τούς παν-
τοειδείς κινδύνους, και δυσχερείας τής ξένης χρη-
ματοδοτήσεως: άπρόοπτοι περικοπαί πιστώσεων, άδυ-
ναμία συναλλαγής επί ένεχυριασθέντων αγαθών, έλεγ-
χος πιστωτών, κ.ά.

δ. Αύξάνει τήν πιστοληπτικήν ικανότητα και ίδιαί-
την μακροπρόθεσμον, έν τῷ μέτρῳ καθ' ό τυγχάνει ανα-
πόφευκτος ή συμφέρουσα. ε. Συμβάλλει ίσχυρώς είς τήν
έπίτευξιν καλύτερας άποδοτικότητας. ίδιαί όταν τό πο-
σοστόν τοῦ έπιτυγχανομένου κέρδους (λ.χ. 12 ο/ο)
δέν ύπερβαίνει πολύ τό έπιτόκιον τοῦ άγοραίου τόκου
(λ.χ. 8 ο/ο).

Ὡς μειονέκτημα λογίζεται τό γεγονός ότι οί μέ-
τοχοι, έταίροι, κλπ. λαμβάνουν περιορισμένον μέρι-
σμα (μερίδιον) έναντι μελλοντικής έλπίδος μεγαλυτέ-
ρας άποδόσεως. 'Επί άνω. έταιρειών προβάλλεται τά
ένχειρήμα ότι ανατιμᾶται ή χρηματιστηριακή αξία τῶν
μετοχῶν. Σχετικῶς ό DEFOSSE (1) παρατηρεῖ εὔστοχως
ότι αποτελεί έντελῶς περίεργον τρόπον τό νά ύποχρε-
οῦται ό μέτοχος νά άποχωρήσῃ τής έταιρείας διά νά
είσπράξῃ τό κέρδος του.

10. Β. ΞΕΝΟΝ Η ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ.

Συνίστάται εκ τῶν πάσης προελεύσεως, νομικής θεμε-
λιώσεως και χρόνου λήξεως ύποχρεώσεων τοῦ οίκ.όργα-
νισμοῦ, δηλαδή δανείων-κατά κανόνα-προκαίρου ή μο-
νιμοτέρας μορφής, διά τῶν οποίων ολοκληροῦται τό
ἴδιον κεφάλαιον πρός άπόκτησιν τῶν αναγκαιούτων πε-
ριουσιακῶν μέσων, τά στοιχεῖα τοῦ ξένου κεφαλαίου
διακρίνομεν :

(2) DEFOSSE : LA GESTION FINANCIERE DES ENTREPRISES
σελ. 39

1. Αναλόγως τῆς νομικῆς των θεμελιώσεως: α) Δάνεια ὁμολογιακά. Τοιαῦτα δύνανται νά συνάψουν μόνον αἱ ἄνων. ἑταιρεῖαι οὐχί δέ αἱ προσωπικαί τοιαῦται. Πρόκειται περί σοβαρῶν δανείων μεγάλης διαρκείας (15-30 ἔτων) τά ὅποια συνήθως ἀποσβέννυνται τμηματικῶς, παραλλήλως πρὸς τὴν καταβολὴν τοῦ οἰκείου τόκου (τοκοχρεωλυτικὴ ἀπόσβεσις). Παραστατικὸς τίτλος τοῦ δανείου εἶναι ἡ ὁμολογία (ὀνομαστικὴ ἢ ἐκ τὸν κομιστὴν) φέρουσα προσηρτημένα τὰ ἑξαμηνιαίως ἢ ἑτησίως ἀποκοπτόμενα τοκομερίδια. Ὁ τίτλος δύνανται νά εἶναι ὀνομαστικὸς εἴτε εἰς τὸν κομιστὴν, κλπ. (1)

Διακρίνονται διάφοροι παραλλαγαί ὁμολογιακῶν δανείων καί ἴδια αἱ μετατρέψιμοι ὁμολογίαι (CONVERTIBLE BONDS) παρέχουσαι τὸ δικαίωμα μετατροπῆς αὐτῶν-ὑφ' ὠριμένους ὅρους- εἰς μετοχικὸν κεφάλαιον. Ἐπίσης ἡ περίπτωσις ὁμολογιῶν αἱ ὅποια παρέχουν τὸ δικαίωμα ἀπολήψεως, πλὴν τοῦ τόκου καί τινος ποσοστοῦ ἐπὶ τῶν κερδῶν.

Οἱ ὁμολογιούχοι δύνανται νά συγκροτήσουν ἀστικήν ἑταιρείαν (SOCIÉTÉ CIVILE) διὰ τὴν ἐνιαίαν ἐκπροσώπησιν τῶν συμφερόντων των (λ.χ. διαπραγματεύσεις διὰ μετατροπὴν ἢ ἐνοποίησιν τοῦ δανείου" διὰ λήψιν ἑγγυήσεων καθυστερούσης ἀποσβέσεως, κτλ.).

β) Ὑποθηκικά δάνεια. Ταῦτα συνάπτονται κατὸ πιν ὑποθηκεύσεως ἀκινήτων στοιχείων τῆς περιουσίας, συνήθως παρὰ τινι κτηματικῇ Τραπεζῇ. Συνεπάγονται σημαντικὰς δαπάνας καί συνεπῶς συνάπτονται διὰ ἀξιόλογα ποσά καί διὰ περισσότερα ἔτη (3-10). Ἐπὶ τῶν δανείων τούτων ἰσχύουν αἱ διατάξεις τῶν ἀρθρ. 1257-1345 Ἀστ. Κώδικος.

γ) Δάνεια ἐπ' ἀλληλοχρέω λογ/σμφ. Ταῦτα προέρχονται συνήθως ἐκ τραπεζικῶν πιστώσεων ἢ ἐκ τοιούτων παρεχομένων ὑπὸ προμηθευτῶν. Πρόκειται περί τριμήνων ἢ ἑξαμήνων κατὰ κανόνα δανείων, τῶν ὁποίων τὸ ποσὸν κυμαίνεται ἀναλόγως τῶν πραγματοποιημένων ἀναλήψεων καί καταβολῶν. Χαρακτηριστικὸν γνώρισμα αὐτῶν εἶναι ὅτι τὰ ἀναγραφόμενα ποσά- ἔφ' ὅσον πρόκειται περί πραγματικοῦ (κατὰ σύμβασιν) ἀλληλοχρέου λογ/μοῦ - χάνουν τὴν ἴδιαν αὐτῶν νομικὴν ὑπόστασιν.

(1) Δέν ἐπιμένομεν ἐπὶ τῶν γνωρισμάτων τῆς ὁμολογίας δοθέντος ὅτι ταῦτα τυγχάνουν γνωστά ἐκ τῶν λοιπῶν μαθημάτων.

Ὁ πιστωτής ἀξιοῖ τό ἐκάστοτε πιστωτικόν ὑπόλοιπον κατά τούς ὅρους τῆς συναφθείσης συμφωνίας (ἐγγυήσει τρόπους καί χρόνον πληρωμῆς, κτλ.). Πολλάκις τοιαῦται εἰς λ/σμόν πιστώσεις ἐξ ἀγορᾶς ἐμπορευμάτων, πρώτων ὑλών, κτλ. τυγχάνουν ἄτοκοι.

δ) Πλήν τῶν ἄνωτέρω (καί ἄλλων ἀκόμη) περιπτώσεων δανεισμοῦ (δηλ. ξένης χρηματοδοτήσεως) τό παθητικόν τῶν ἰσολογισμῶν περιλαμβάνει καί τινας ὑποχρεώσεις μὴ προερχομένας ἐκ δανεισμοῦ: οἷον τὰ μερίσματα πληρωτέα, φόροι, ἀποζημιώσεις καταβλητέαι κλπ. Ἐν τῷ μέτρῳ καθ' ὃ καθυστερεῖ ἢ καταβολή τῶν προϊόντων τοιούτων κονδυλίων ἔχομεν βεβαίως ἰσόποσον (καί συνήθως ἄτοκον) κεφαλαιακὴν ἐνίσχυσιν τοῦ οἴκ. ὀργανισμοῦ.

2. Ἀναλόγως τοῦ χρόνου ληκτότητος. Τά ὑπό τὰς ἄνωτέρω καί ἄλλας μορφάς πιστωτικά κεφάλαια δύνανται νά εἶναι :

- α. Μακροπρόθεσμα, δλδ. λήξεως δύο καί πέραν ἐτῶν
- β. Μεσοπρόθεσμα " 1-2 ἐτῶν.
- γ. Βραχυπρόθεσμα " 3-6-9 ἢ καί 12 μηνῶν.

Παρατηρητέον ὅτι δέν ἀπαντᾶται ὁμόφωνος ἐκτίμησις τῶν χρονικῶν τούτων διακρίσεων, ἐξαρτωμένων ἐν πολλοῖς καί ἐκ τοῦ κλάδου οἰκονομίας.

Ἐν τραπεζικῇ ἐννοίᾳ βραχυπρόθεσμα λογίζονται τὰ δάνεια 3 -μέχρι τό πολύ 6 μηνῶν. Εἰς τὴν ἄγροικὴν οἰκονομίαν καλλιεργητικά δάνεια (βραχυχρόνια) λογίζονται πιστώσεις 9 καί 12 μηνῶν κτλ.

Ὁ χρόνος ληκτοτητος τῶν παντοειδῶν πιστώσεων εἶναι ζήτημα ὑψίστης σημασίας, διότι ἐκ τῆς ληκτικότητος αὐτῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν ρυθμόν ρευστοποιήσεως τῶν στοιχείων τῆς περιουσίας ἐξαρτᾶται ἡ χρηματοοικονομικὴ εὐστάθεια τῶν οἴκ. ὀργανισμῶν. Ἐπισημειώσαμεν ἄλλωστε ἐν σελ. 28, ὅτι ἡ συγχρότησις περιουσίας προδικάζει -μέχρι σημείου τινός- τὴν σύνθεσιν τῆς χρηματοδοτήσεως.

11. Ἀναλογία ἰδίων καί ξένων κεφαλαίων. Ἡ ἀριθμητικὴ σχέση τῶν δύο τοῦτων ομάδων ἐμφαίνει τὸν "βαθμόν τῆς συνολικῆς δανειακῆς ἐπιβαρύνσεως ἤτοι:

$$\frac{\text{καθαρά περιουσία}}{\text{ὑποχρεώσεις}} = \text{RATIO OF NET WORTH TO TOTAL DEBTS}$$

(1) Οἱ βορειοαμερικανοὶ θεωροῦν ὡς FUNDED DEBTS τὰς πέραν τοῦ ἔτους πιστώσεις.

DEBTS. Ερωτάται ποῖον τὸ ἀνώτατον ὄριον δανεια-
κῆς ἐπιβαρύνσεως. Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν παρα-
γόντων:

1) ὡς ἐλέχθη κατ'ἐπανάληψιν ἐκ τῆς διαρθρώ-
σεως τῆς περιουσίας .

2) Ἐκ τοῦ κλάδου οἰκονομίας. Ἰδιαιτέρως αἱ
τράπεζαι, ὡς ἐκ τῆς εἰδικῆς φύσεως τῶν ἀσχολιῶν
τῶν, ἔχουν ἐντελῶς ἀσήμαντον ἴδιον κεφάλαιον ἐν
συγκρίσει πρὸς τὸ πιστωτικὸν τοιοῦτον. Οὕτω λ.χ.
αἱ ἐλβετικαὶ Τράπεζαι ἐνεφάνιζον τὴν σχέσηιν 1/6 τὸ
1932. Ἐνῆκῶς ὁμῶς ἡ κάτωθι ἀναλογία εἶναι ἤδη λίαν

Ἰσολογισμός

		"Ἴδιον κεφαλ.	20
		Πιστωτ.κεφ.	80
Περιουσία	100		100

δυσμενῆς. Πράγματι μία ὑποτίμησις τῆς ἀξίας τῶν
περιουσιακῶν στοιχείων (καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀκριβῶς
ἔχει σημασίαν ἢ φύσις καὶ ἡ οἰκ. ὑπόστασις αὐτῶν)
κατὰ 20 ο/ο-ὑπερ συνηθέστατον ἐν ᾧ ἡ ὑφέσεως, κρί-
σεως, κλπ.- ἐξανεμίζει τὸ ἴδιον κεφάλαιον καὶ ὁ
οἰκ. ὄργανισμός ἀποβαίνει κατ'οὐσίαν διαχειριστῆς
ἄλλοτρῶν κεφαλαίων.

3. Τὸ OPTIMUM τῆς δανειακῆς ἐπιβαρύνσεως
ἐξαρτᾶται ἐν τέλει ἐκ τῆς ὑφισταμένης σχέσεως με-
ταξὺ ποσοστοῦ ἀποδοτικότητος τῆς περιουσίας (ἔστω
7ο/ο) καὶ κόστους ξένων κεφαλαίων (ἄστω 5,5). Με-
λετήσατε μὲ προσοχὴν τῶν κατωτέρω πίνακα:

Περιουσία σταθερά	"Ἴδιον	ξένον	Ἀποδο- τικότη	Κόστος Ε.Κ.	Ἀποδοτικ. ἴδιου κε- φαλ.
1) 1000000	1000000		70000		70000
					100000 = .7
2) 1000000	900000	100000	70000	5500	64500 = .72
					900000
3) 1000000	100000	900000	70000	49500	20500 = 20,5
					100000

Ὁ πίναξ δεικνύει ὅτι ναί μὲν τὸ περιερχόμενον
πρὸς τὸ ἴδιον κεφάλαιον (λ.χ. εἰς τοὺς μετόχους)
κέρδος ἐλαττοῦται κατ'ὄγκον (70.000, 67.500, 20.500)
ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸ ἴδιον κεφάλαιον ἐλαττοῦται ἀκόμη
ταχύτερον, (1.000.000, 900.000, 100.000) ἡ ἀποδο-

τικότητας αυτού ανέρχεται ζωηρώς.

Τά αντίθετα αποτελέσματα θά προέκυπτον αν ο τόκος των δανείων υπερέβαινε τά ο/ο αποδοτικότητας της περιουσίας. (Έστω 5,50/ο έναντι 4 ο/ο).

Συνθήσεις σχέσεις. Είναι δυσχερές αλλά και άσκοπον νά αναζητηθή γενικός κανών σταθεράς σχέσεως ιδίου κε-
ξένου

φαλαίου. Στατιστικά διαπιστώσεις, αναφερόμεναι εις επιχειρήσεις πάσης φύσεως ή μεγέθους, έμφανίζουν ως μέσον όρον την σχέσηιν 1 : 1. Αλλά αι διαφοραί είναι σημαντικαί από κλάδου εις κλάδον και έντός του αυτού κλάδου από επιχειρήσεως εις επιχειρήσιν. Διαφοραί σημειούνται και από χώρας εις χώραν συνεπεία πιστωτικών συστημάτων, νομοθεσίας, τραπεζικών και συναλλακτικών συνθηθειών κτλ.

12. Πιστοληπτική Ικανότης. Έξαρτάται από παράγοντας ύλικούς. Α. Υλικοί. 1) Από τό είδος, την αξίαν, την διάρθρωσιν, των επί μέρους στοιχείων και του συνόλου της περιουσίας, διά των οποίων διασφαλίζονται τά δάνεια. 2) Από τό ευδόκιμον της λειτουργίας της επιχειρήσεως, έξ ης τό μέν περιορίζονται σημαντικώς οι κίνδυνοι ζημιών, τό δέ προδικάζεται εύχέρεια περί την Ικανότητα άποσβέσεως των δανείων. Τά τοιαύτα ποσοτικά στοιχεία έρμόδιοι είναι νά έλέγχουν οι πραγματογνώμονες (όρκωτοί) λογισταί (CHARTERED ACCOUNTANTS).

Β. Νομικοί παράγοντες: α) τό έκάστοτε νομοθετικόν καθεστώς : χρεωστάσιον, νομοθεσία γραμματίων, άσθηρότης ή μή πτωχευτικός δικαίον, κτλ. β) ή νομική μορφή της επιχειρήσεως. Αι προσωπικάί επιχειρήσεις και εταιρείας - λόγω θανάτου μεταβολής προσώπων άσταθους διάρκειας κτλ. - εύκόλως συνάπτουν βραχυπρόθεσμα δάνεια, δυσκολώτερον μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η άλληλεγγύη των όμορρύθμων εταιρών έπαυξάνει την έμπιστοσύνη των πιστωτών. Η άν. εταιρεία, σχηματίζουσα άποθεματικά, ύποκειμένα εις διαφορους διατυπώσεις, δημοσίευσιν ίσολογισμού, πβλ, επιτυγχάνει - επί ίσοις όροις - εύρύτερα και διαρκέστερα δάνεια.

Γ. Ήθικοί παράγοντες. Τά πιστωτικά στοιχεία δεν είναι οι μόνοι προσδιοριστικοί παράγοντες της πίστωσης εις την μόρφωσιν της οποίας έπεμβαίνουν ίσχυρώς : α) Η πεποίθησις περί την Ικανότητα, τό ήθος, την έντιμότητα των διαχειριστών, β. Η κατά τό παρελθόν επίδειχθεΐσα προθυμία και εύθυδικία διακανονισμού ύπο-

χρεώσεων και διαφορών. γ) Ἡ πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν συν-
δεδεμένη φήμη τῆς ἐπιχειρήσεως ἐντὸς τοῦ κλάδου αὐτῆς.

3. Σχέσεις περιουσίας κεφαλαίου. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων
ομάδων, ἀνακύπτουν πλεῖστα ὅσα ζητήματα ἀκροθιγῶς μό-
νον ἀναφερόμενα ἔνταθα:

1. Ἵπερκεφαλαίωσις-Ἵποκεφαλαίωσις. Ἡ πραγματικὴ ἀξία
τῆς καθαρῆς περιουσίας (Ἐνεργητικοῦ-ὑποχρεώσεις πρὸς
τρίτους) συμπίπτει σπανίως μὲ τὸ ἀναγραφόμενον εἰς τὸ
παθητικὸν κεφάλαιον (+ τὰ παντοειδῆ ἀποθεματικά) Διακρί-
νομεν δύο περιπτώσεις: ὅταν

α) Κεφάλαιον > ἀξίας Κ. περιουσίας = Ἵπερκεφαλαίωσις

β) Κεφάλαιον < ἀξίας κ. περιουσίας = Ἵποκεφαλαίωσις

α) Ἵπερκεφαλαίωσις (SURCAPITALISATION, O'VERCAPITALI-
ZATION, WATERING) ἐμφανίζεται 1) ὅταν στοιχεῖα τινὰ
τοῦ ἐνεργητικοῦ (ἀκίνητα, ἐμπορεύματα, μεταλλευσκτησιὰ,
προνόμια εὐρεσιτεχνίας, κτλ.) ὑπερεκτιμῶνται 2) ὅταν
διενεργοῦνται ἀνεπαρκεῖς ἀποσβέσεις, 3) ὅταν ὑποτιμῶν-
ται ὑποχρεώσεις (λ.χ. δάνεια εἰς συνάλλαγμα κτλ.). Εἰς
τάς περιπτώσεις ταύτας, τὸ λογιστικῶς ἐμφανιζόμενον
κεφάλαιον ὑπερβαίνει τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῆς ἀντιστοι-
χοῦ περιουσίας. Τοῦτο κατὰ τὸν HOFFMANN⁽¹⁾ δύναται νά
οφείλεται α) εἰς πρόθεσιν: ὅταν λ.χ. ὑπερτιμῶνται αὐτο-
βούλως αἱ εἰς εἶδος εἰσφοραὶ καὶ συνεπῶς διογκοῦνται
καταχρηστικῶς ἢ ὀνομ. ἀξία τῶν ἐκδιδομένων μετοχῶν (WA-
TERING). Τοῦτο τυγχάνει εὐχερὲς ἰδίᾳ ὅταν πρόκειται
περὶ εἰσφερομένων: ὄρυχτων, ἐπωνυμίας-σημάτων, ἐφευρέ-
σεων κλπ. β) κατ' ἀνάγκην: συνεπεῖα ν. διατάξεων ρυθμι-
ζουσῶν τὴν σύνταξιν τοῦ ἰσολογισμοῦ: ἀνεπαρκεῖς συν-
τελεσταὶ ἀποσβέσεως, ἀποτίμησις ὑποχρεώσεων εἰς συνάλ-
λαγμα εἰς χαμηλοτέραν τῆς τρεχούσης, ὑπερβολικοὶ συν-
τελεσταὶ ἀναπροσαρμογῆς ἐνεργητικοῦ κτλ.

Εἰς ἀπάσας τὰς περιπτώσεις ταύτας προκύπτει σκο-
πίμως ἢ μὴ, ἕνας "ἐξωραϊσμένος" ἰσολογισμὸς. Τοῦτο ἐπι-
διώκεται πολλάκις ὑπὸ τῶν Δ. Συμβουλίων ὅπως ἐπιτύχουν:
ἀνανέωσιν θητείας, νέας πιστοδοτήσεις, κερδοσκοπίαν
εἰς τὸ χρηματιστήριον, κλπ.

β. Ἵποκεφαλαίωσις. Προκύπτει ὅταν οἰκονομικῶς ὄρισμέ-
να περ. στοιχεῖα, εἴτε τὸ σύνολον τούτων λειτουργικῶς
λαμβάνομενον, ἀξίζει περισσότερο τῶν ἀναγραφόμενων

1) Βλ. HOFFMANN: WIRTSCHAFTSLEHRE D. KAUFMANNISCHEN UN-
TERNEHMUNG. LEIPZIG 1932.

είς τὰ βιβλία ποσών. Τοῦτο δύναται νά συμβῆ : 1) συν-
 πείφ ὑπερτιμήσεως : οἰκοπέδων, χρεωγράφων, ἔμπορευ-
 μάτων, συναλλάγματος, κτλ. 2) ἐφαρμογῆς συντελεστοῦ
 ἀποσβέσεως ὑψηλοτέρων τῆς πραγματικῆς φθορᾶς, 3) δι-
 ογκώσεως ὑποχρεώσεων ἀκαθάριστου ποσοῦ (λ.χ. ἀποζημιώ-
 σεως ὑπὸ ἐκδίκασιν), 4) ἄλλων ἀναλόγων τρόπων (νο-
 μοθετικῆ ἀναπροσαρμογῆ ἰσολογισμῶν.)

Ἰδίως ὅμως ἡ ὑποκεφαλαίωσις ἐμφανίζεται εἰς
 τὰς εὐδοκίμως λειτουργούσας ἐπιχειρήσεις, τῶν ὀφεί-
 λων ἢ συνολικῆ περιουσία ἀποκτῆ ὑπεραξίαν τινά ἐνσω-
 ματουμένην εἰς ἄλλα περ. στοιχεῖα (μὴ ἐμφανιζόμενα λο-
 γιστικῶς) : ἐπωνυμίαν, μισθωτικά δικαιώματα, κλπ.
 Πρόκειται περὶ τῆς "ἁξίας ὑπερπροσόδου τῆς ἐπιχειρή-
 σεως" (FONDS DE COMMERCE, GOODWILL) (1) (2)

Ἐκ τῶν ἐλαχίστων τούτων συνάγεται ὅτι σπανίως
 μόνον τὸ λογιστικῶς ἐμφανιζόμενον ἴδιον κεφάλαιον συμ-
 πύπτει πρὸς τὴν οἰκ. ἀξίαν τοῦ ρευστοποιηθησομένου κ.
 ἐνεργητικοῦ.

Δεύτερον. Ἐνδιαφέρον ζήτημα εἶναι ἡ ἐκάστοτε ἀριθ-
 μητικὴ σχέσις μεταξὺ : $\frac{\text{ἴδιου κεφαλαίου}}{\text{παγίου ἐνεργητικοῦ}}$ (ἐνίοτε καὶ
 ἀντιστρόφως).

δηλαδή κατὰ ποῖον ποσοστὸν τὸ πάγιον ἐνεργητικὸν κα-
 λύπεται ὑπὸ τοῦ ἴδιου κεφαλαίου. Εἰς τὰς ἐκμεταλλε-
 σεῖς ἐντάσεως παγίου κεφαλαίου συνιστάται τούτῳ ἀξι-
 στον ἢ σχέσις 1:1. Τοῦτο ἐπιτρέπει τὴν ἐξεύρεσιν μα-
 κροπροθέσμων δανείων ἐναντι ὑποθήκης καὶ ὑποβοηθεῖ εἰς
 τὴν ἐξασφάλισιν ὁμαλῆς ρευστότητος.

Ἐάν ἔχομεν : $\text{πάγιον} > \text{ἴδιον κεφάλαιον}$, τοῦτο
 ὑποδηλοῖ ὑπερπαγιοποίησιν (OVER-INVESTMENT) καὶ συνε-
 πῶς ἀνάγκην προσφυγῆς εἰς μακροπρόθεσμον δανεισμὸν
 διὰ τὴν κάλυψιν τῆς διαφορᾶς καὶ εἰς μεσο-καὶ βρα-
 χυπροθέσμους πιστώσεις πρὸς κάλυψιν τοῦ κυκλοφορικοῦ
 ἐνεργητικοῦ. Ἡ περίπτωση ἐπισημασθέντων εἰς τὴν νεα-
 ρὰν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν - εἶναι λίαν δυσμενῆς,
 διότι αἱ ἐπιχειρήσεις ἀντιμετωπίζουν συνεχῆ στενότητα

(1) Βλ. Μ. Γεωργιάδου : Ἡ ἀξία ὑπὲρ προσόδου τῆς ἐπι-
 χειρήσεως, Ἀθήναι 1946.

2) Βλ. καὶ Μ. Τσιμάρου : Ἀρχαί Γεν. Λογιστικῆς. Τεύχος
 3ον. Περὶ δυναμικοῦ ἰσολογισμοῦ, σελ. 168.

τα κεφαλαίου κινήσεως, αναλίσκουν μέγα μέρος τοῦ κέρδους εἰς τόκους καί λοιπά συναφή ἔξοδα. Στατιστικά ἔρευναι εἰς τὰς Η.Π.Α. κατέδειξαν στενήν αἰτιώδη σχέσιν μεταξύ ὑπερπαγιοποιήσεων καί πτωχεύσεων.

Ἐάν πάλιν: ἰάγιον < ἰδίου κεφαλαίου, τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἴδιον κεφάλαιον ἐπαρκεῖ ὅπως καλύψει καί μέρος τί τοῦ κυκλοφοριακοῦ ἐνεργητικοῦ. Εἶναι ἡ μᾶλλον ἐνδεδειγμένη περίπτωση.

Τρίτον. Ρευστότης. Λόγῳ τῆς σημασίας τοῦ θέματος μελετᾶται εἰς ἰδιαιτέραν παράγραφον.

§ 3

Περὶ ρευστότητος

4. 1. Ὡς ρευστότητα (LIQUIDITÉ, LIQUIDITÄT, ZAHLUNGSFAHIGKEIT) νοοῦμεν τὴν ἰκανότητα παντός οἰκονομικοῦ ὀργανισμοῦ ὅπως ἀνταποκρίνεται γενικῶς εἰς τὰς ὑποχρεώσεις του, εἰδικώτερον δὲ πρὸς τὰς βραχυπροθέσμους καί ληκτάς τοιαύτας.

Ὁ ἐκάστοτε προσδιοριζόμενος συντελεστής ρευστότητος εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον χρησιμοποιουμένων εἰς τὴν πρᾶξιν ἀριθμοδεικτῶν, διότι ἱκανοποιεῖ ἀμέσους διαχειριστικὰς ἀνάγκας, ὡς εἶναι ἡ λήψις μέτρων διὰ τὴν διασφάλισιν διαρκοῦς ταμειακῆς εὐχερείας, ἄνευ δεσμεύσεως δυσαναλόγων διαθεσίμων.

Διὰ τὴν κατανόησιν τοῦ προβλήματος τῆς ρευστότητος ὑπενθυμίζομεν ὅτι:

α. τὰ στοιχεῖα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἔχουν διαφόρους βαθμούς ρευστοποιήσεως. (1) Πρόκειται περὶ ὁμαλῆς, φυσιολογικῆς, αὐτῶν ρευστοποιήσεως διὰ τῶν συνήθων συναλλαγῶν. Δυσμενεῖς οἰκονομικαὶ συνθήκαι δυσχεραίνουν τὴν ρευστοποίησιν.

β. τὰ στοιχεῖα τοῦ παθητικοῦ χαρακτηρίζονται ἀπὸ διαφόρους βαθμούς ληκτότητος.

Κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἰκανότης τῆς ἐπιχειρήσεως ὅπως ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις της ἐμφανίζεται

(1) Δέν εἶναι ἐπιτυχίης ἡ συνήθης ἔκφρασις "ρευστότης περιουσίας" ἀφοῦ ἡ ρευστότης - ἐν οἰκονομικῇ ἐννοίᾳ - προϋποθέτει σύγκρισιν Ε πρὸς Π. Ἡ περιουσία ἔχει μόνον δυνατότητας ἢ βαθμούς ρευστοποιήσεως, ἐξαρτωμένους ἐκ τῆς συνθέσεώς της καί ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀγορᾶς.

ὡς ζήτημα ἰσορροπίας χρόνου καὶ ποσῶν (1) τῶν δύο πλευρῶν τοῦ ἰσολογισμοῦ, κατὰ τὸ ἐπόμενον θεωρητικόν σχῆμα:

Ι Σ Ο Λ Ο Γ Ι Σ Μ Ο Σ

Ὅμας στοιχείων	Χρόνος	Ποσά	Ὅμας στοιχείων	Χρόνος	Ποσά
A	πλέον ἔτους	40	K	πλέον ἔτους	30
B	9 μῆνες	20	Λ	9 μῆνες	38
Γ	6 μῆνες	25	M	6 μῆνες	14
Δ	3 μῆνες	12	N	3 μῆνες	16
E	διαθέσιμα	3	Ξ	ληκτά	2

Εἶναι βεβαίως δυνατόν νά γίνουιν καὶ συνδυαστικὲς συσχετίσεις λαμβανομένων περισσοτέρων ὁμάδων E ἢ στοιχείων τούτου, ἔναντι πλειόνων ὁμάδων ἢ στοιχείων II, ὡς ἐξῆς:

—	·	—	·	—	·	—	·
—	·	—	·	Γ	25	—	·
—	·	—	·	Δ	12	N	16
Δ	12	—	·	E	3	Ξ	2
E	<u>3</u>	Ξ	<u>2</u>		<u>40</u>		<u>18</u>
	15 ἔναντι		2		40 ἔναντι		18

Ἀκριβῶς τοιαῦται, καθ' ὁμάδας καὶ στοιχεία, συσχετίσεις λαμβάνονται διὰ τὸν προσδιορισμὸν διαφόρων "βαθμῶν" (ἢ εἰδῶν) ρευστότητος, ὡς ἐκθέτομεν κατωτέρω.

Προέχον στοιχεῖον συγκρίσεως εἶναι πάντοτε ὁ χρόνος. Ποσά πληρωτέα μετὰ τρεῖς μῆνας δεόν νά καλύπτωνται: ἀπὸ περιουσιακά στοιχεία ρευστοποιούμενα ἐν-

(1) Ὡς ἐκ τούτου καὶ ὁ LEHMANN, ὁ μᾶλλον ἀξιόλογος ἐρευνητὴς τοῦ θέματος τούτου, εἰσάγει ὡς μονάδα μετρήσεως, τὸ h, m, j (100-μάρκα-ἔτος), ἥτοι μονάδα "χρονοποσοῦ", ἀνάλογον πρὸς τὸν τοκᾶριθμον. Βλ. M. LEHMANN: OP. CIT. σελ. 178 ἐπ. καὶ M. TSIMARAS: ESSAI CRITIQUE SUR LES FONDAMENTS DE LA COMPTABILITÉ, σελ. 106. PARIS 1932.

τός τριμήνου ή όλιγώτερον.

2. Κατόπιν τούτων δυνάμεθα νά διακρίνωμεν κατηγορίας και βαθμούς (ή είδη) ρευστότητας.

A. Κατηγορία. Διακρίνομεν δύο κατηγορίας: τήν στατικήν και τήν δυναμικήν. Η στατική ρευστότης προκύπτει όταν λαμβάνονται τά στοιχεία όπως εμφανίζονται εις τόν ίσολογισμόν.

Πρόκειται περί ενός "έξωτερικού" προσδιορισμού ρευστότητας όπως άπορρέει εκ τής διακρίσεως και κατατάξεως των στοιχείων του ίσολογισμού (Εμπορεύσιμα, Βραχυπρόθεσμα κτλ). Ένταυθα άγνοείται ο πραγματικός βαθμός ρευστοποίησης των στοιχείων του Ε και απλώς πιθανολογείται ούτος αναλόγως του είδους του περιουσιακού στοιχείου: Εμπορεύματα, γραμμάτια, άπαιτήσεις εις λογαριασμόν κλπ.

Η δυναμική ρευστότης προσδιορίζεται "έσωτερικώς", όταν δηλ. διαθέτωμεν όλα τά έσωλογιστικά δεδομένα διά τόν ύπολογισμόν τής κυκλοφοριακής ταχύτητας εκάστου περιουσιακού στοιχείου"

"Εστωσαν :

.....
Εμπορεύματα	8.000.000
Χρεώστα	2.000.000	Υποχρ. 3μήν. λήξ. 5.000.000
Γραμ.Είσπρακτέα	2.000.000	Υποχρ. 0-3μήν. λήξ. 4.000.000
Διαθέσιμα	1.000.000	
	<u>13.000.000</u>	<u>9.000.000</u>

Ο συντελεστής στατικής ρευστότητας είναι ένταυθα

$$\frac{13.000.000}{9.000.000} = 1,44$$

και άφορᾷ ύποθετικήν, άμεσον διάλυσιν τής έπιχειρήσεως. πρόκειται περί τυπικής ρευστότητας.

Ο ύπολογισμός τής δυναμικής ρευστότητας έχει ως εξής: ταχύτης περιστροφής ¹

Εμπορεύματα	8.000.000 X 3	= 24.000.000 : 4 ²	= 6.000.000
Χρεώστα	2.000.000 X 2 ³	= 4.000.000 : 4	= 1.000.000
Γραμμάτια	2.000.000	(προεξόφλησις)	= 2.000.000
Διαθέσιμα	1.000.000		= 1.000.000
			<u>10.000.000</u>

(1) Υποτίθεται ένταυθα ότι ή μέση ταχύτης 3 δέν έπηρεάζεται σημαντικά από έποχιακά διακυμάνσεις. Άλλως, δέν νά ληφθῆ, ύπ' όψιν ο παράγων ούτος. (βλ. ύποσ. 2 και 3 εις σελ. 90).

‘Ο συντελεστής ρευστότητας ρίβναι ένταϋθα :

$$\frac{\text{‘Υποχρεώσεις}}{\text{Μέσα πληρωμής}} = \frac{10.000.000}{9.000.000} = 1,11$$

‘Η στατιστική ρευστότης λαμβάνει, κατ’ ανάγκη άλλωστε, τά στοιχεΐα ύπολογισμού όπως ταΐτα έμφανίζονται κατ’ όγκον -καί’ όχι κίνησιν- είς τόν ίσολογισμόν. ‘Η ύπό τών μετόχων, πιστοδοτών, χρηματιστηριακών κύκλων κ.ά., ύπολογιζομένη, βάσει του ίσολογισμού, ρευστότης, είναι του τύπου τούτου, κατ’ ανάγκη. ‘Ις εκ τούτου αξιοϋται ύψηλός συντελεστής ρευστότητας, ώς ασφαλιστικόν περιθώριον. Παρατηρητέον άκόμη ότι αναφέρεται είς τό παρελθόν, λαμβανομένης ύπ’ όσιν τής καθυστερήσεως δημοσιεύσεως τών ίσολογισμών.

‘Αντιθέτως, ό ύπολογισμός τής δυναμικής ρευστότητας γίνεται δι’ έσωτερικήν χρήσιν, δηλ. διά τās ανάγκας τής διαχειρίσεως. ‘Ανταποκρίνεται είς τήν πραγματικότητα, ιδίως όταν ληφθοϋν ύπ’ όσιν καί ποιοτικοί παράγοντες, οί όποιοί εύρίσκονται εκτός τών αριθμών: άφερεγγυότης πελατών, έλλειψις ζητήσεως προϊόντων κτλ. ‘Επίσης λαμβάνονται ύπ’ όσιν, είς τό σκέλος τών πληρωμών, όχι μόνον αί διά τών λογαριασμών διαπιστούμεναι ύποχρεώσεις, άλλ’ άπαντα τά έξοδα τής θεωρουμένης χρονικής περιόδου. Οϋτω ή ρευστότης ανάγεται έν τέλει είς τόν όλον χρηματοοικονομικόν πρόγραμμα τής έπιχειρήσεως καί είδικώτερον είς τό ταμιακόν τοιούτον⁴ (BUDGET DE TRÉSORERIE).

Β. Βαθμοί. ‘Ελέχθη ότι, θεωρητικώς δυνάμεθα, λαμβάνοντες διάφορα κλιμάκια χρόνου ληιτότητας (μετά τών σχετικών ποσών) καί συσχετίζοντες πρός τά ποσά ίσοχρόνου ρευστοποιήσεως περιουσιακών στοιχείων, νά σχηματίσωμεν περισσότερα είδη ρευστότητας. Πρόκειται (θεωρητικώς πάντοτε) περί όριζοντίου τμήμας του ίσολογισμού τά βούλησιν. Αί πραγματικά άνάγκαι περιορίζουν έν τούτοις τās συσχετίσεις Ε πρός Η είς τρεις συνήθως περιπτώσεις.

α. Θα όνομάσωμεν άμεσον ή ταμειακήν ρευστότητα τήν οχέσιν :

2. ‘Ο διαιρέτης 3 έμφαίνει τό τέταρτον του έτους, ήτοι 3μηνον διάστημα.

3. Πρόκειται περί πιστώσεων εξαμήνων.

4. Πρβλ. V. VAES OP. CIT. σελ. 77

Λήματα ὑποχρεώσεις

Διαθέσιμα

Εἰς τὰ διαθέσιμα περιλαμβάνονται καὶ τὰ προχρηματικά μέσα, οἶον, τοκομερίδια λήξαντα, ἔξωτερικόν συνάλλαγμα (μὴ δεσμευμένον), τραπεζικαὶ πιστώσεις ἐπιτρέπουσαι τὴν ἐκδοσὶν ἐπιταγῆς, κτλ.

β. Θὰ ὀνομάσωμεν κυκλοφοριακὴν ρευστότητα τὴν σχέσιν:

βραχυπρόθεσμοι ὑποχρεώσεις¹

Κυκλοφοριακόν

πρόκειται ἀκριβῶς περὶ τοῦ CURRENT RATIO (βλ.σελ.87) διὰ τὸ ὅποιον συνιστᾶται ἡ σχέση 2 πρὸς 1.

γ. Μεσάζουσα βαθμὶς εἶναι τὸ ACID TEST (βλ.σελ. 87), ἔνθα συσχετίζονται αἱ ἀπαιτήσεις καὶ τὰ διαθέσιμα πρὸς τὰ βραχυπρόθεσμα κονδύλια παθητικοῦ. Ἐπιθυμητὴ σχέση 1 πρὸς 1.

δ. Εὐρύτερα περίπτωσις εἶναι ἡ λαμβάνουσα ἅπαντα τὰ στοιχεῖα Ε, πλὴν τῶν παγίων καὶ δεσμευμένων, ἔναντι τῶν ὑποχρεώσεων μέσης καὶ βραχείας προθεσμίας.

3. Ἐναλόγως ὅθεν τῆς ἐκτάσεως τῶν συσχετιζομένων στοιχείων Ε καὶ Π γίνεται λόγος περὶ ρευστότητος πρώτου, δευτέρου, κτλ. βαθμοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ κρατῆ καὶ ὁμόφωνος ἀντίληψις ἐπὶ τῆς ἐκτάσεως τούτων. Τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐεξήγητον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐκάστοτε ζητούμενη σχέση ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἐρεύνης καὶ ἐκ τοῦ κλάδου εἰς τὸν ὅποιον ἀνῆκει ἡ ἐπιχείρησις. Πράγματι, διάφορος βαθμὸς (καὶ σύνθεσις) ρευστότητος ἐνδιαφέρει τὴν τράπεζαν ἢ ὅποια καλεῖται νὰ χορηγήσῃ ἄνοιγμα τριμήνου πιστώσεως καὶ ἄλλος βαθμὸς ἐνδιαφέρει ἰδιώτην καλούμενον νὰ χρηματοδοτήσῃ μονιμώτερον τὴν ἐπιχείρησιν ἢ νὰ συμπράξῃ μετ' αὐτῆς εἰς ὠρισμέναν συναλλαγὰς διαρκείας. Ὁ κλάδος τῆς οἰκονομίας εἶναι ἐπίσης οὐσιώδης. Ἐνταῦθα ἐμελετήθη ἡ γενικότης τῶν περιπτώσεων. Αἱ κατὰ κλάδους διαφοραὶ εἶναι σημαντικαὶ ἢ ρευστότης τῶν τραπεζῶν λ.χ. ἐμφανίζει ἰδιορρυθμίας ἀγνώστους εἰς τὴν βιομηχανίαν. Διότι ἐνῶ ὁ βιομήχανος:

(1) Ὡς ἐσημειώσαμεν ἤδη, διὰ πολλοὺς συγγραφεῖς, αἱ σχέσεις αὗται λαμβάνονται ἀντιστρόφως. Οὕτω λ.χ. ἐμ-
προκειμένῳ οἱ: DEFOSSE : OP.CIT.σελ.59 καὶ S.HANSON:
INTRODUCTION TO BUSINESS, σελ.96 N.YORK 1942

1. Γνωρίζει με μεγάλην ακρίβειαν τὰς ληξιπροθέσμους αὐτοῦ ὑποχρεώσεις.

2. Δύναται νὰ τύχη ἀναβολῆς ἐξοφλήσεως αὐτῶν μέχρι σημείου τινός, τουλάχιστον.

Ὁ τραπεζίτης:

1. Ἄγνοεῖ τὸν ὄγκον τῶν ἡμερησίων πληρωμῶν του.

2. Δέν δύναται νὰ ἀναβάλῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν τὰς περισσοτέρας τούτων.

Διὰ τοῦτο, τὸ πρόβλημα τῆς ρευστότητος ἐμφανίζεται ὀξύτερον εἰς τὰς τραπεζὰς (1). Ἡ πεῖρα-ἀπορρέουσα ἀπὸ σταθερὰς ἐκδηλώσεις τοῦ νόμου τῶν πιθανοτήτων-διδάσκει ὅτι, ὑπὸ ὁμαλῆς συνθήκας, ἡ διατήρησις διαθεσίμων 8-120/ο τῶν ὑποχρεώσεων ὄψεως, ἐπαρκεῖ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν. Ἡ δυνατότης ἀναπροεξοφλήσεως τῶν ἐμπορικῶν γραμματίων εἰς τὴν ἐκδοτικὴν τράπεζαν ἀποτελεῖ οὐσιώδη ρυθμιστὴν τῆς τραπεζικῆς ρευστότητος.

(1). Ἐν ὄψει τῆς κοινωνικῆς σημασίας τῶν τραπεζῶν, αἱ περισσότεραι νομοθεσίαι ρυθμίζουν λεπτομερῶς τὰ τῆς συντάξεως καὶ δημοσιεύσεως ἰσολογισμῶν καὶ περιδικῶν λογιστικῶν καταστάσεων. Ὁ ἐλβετικὸς ν.περὶ τραπεζῶν (1934) καθορίζει σαφῶς τὴν ἔννοιαν τῶν εὐχερῶς ρευστοποιησίμων, διαθεσίμων κτλ. Ὡς ὑποχρεώσεις βραχυπρόθεσμοι λαμβάνονται αἱ μηνιαῖαι τοιαῦται ὡς καὶ 15 ο/ο τῶν καταθέσεων ταμειυτηρίου καὶ ὄψεως. βλ. MORRIGGIA ET CHEVALLEY: OP.CIT.σελ.182

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β^{ΟΝ}

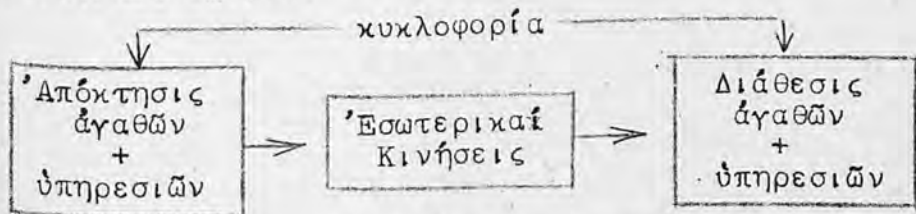
Η ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

ξ 1.

ΕΝΝΟΙΑ - ΕΙΔΗ - ΤΑΧΥΤΗΣ

1. Γενικά. Τήν κυκλοφορίαν τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν ἀπαρτί-
ζει, κατὰ τινα ἀντίληψιν, μόνον ἡ συναλλακτικὴ αὐ-
τῶν δραστηριότης ἦτοι ἡ ἀπόκτησις παντοειδῶν ἀγαθῶν
καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ ἡ διάθεσις αὐτῶν μετασχηματισθέν-
των ἢ μὴ, εἴτε ὑπηρεσιῶν. Κατ' εὐρυτέραν ἐκδοχὴν
(LEHMANN κ.ά.) ἡ κυκλοφορία περιλαμβάνει καὶ τὰς
"ἑσωτερικὰς κινήσεις" (NICKLISCH) ἦτοι τὴν τροπὴν
τῶν ἀγαθῶν εἰς ἄλλα ἀγαθὰ (π.χ. πρῶται ὕλαι-προϊόν,
σπορά-ἐσοδεῖα, κτλ.) εἴτε ὑπηρεσίας.

Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη τυγχάνει ὀρθότερα διότι τόσον
διὰ τὴν ἐπιμέτρησιν τοῦ ὄλου χρόνου τῆς κυκλοφορίας
ὅσον καὶ διὰ τὴν κοστολόγησιν -πού ἀποτελεῖ τὴν εἰς
ἀξίαν ἔκφρασιν τῆς κυκλοφορίας - συνυπολογίζονται
κατ' ἀνάγκην καὶ αἱ "ἑσωτερικαὶ κινήσεις" ('ποθήκευ-
σις ὑλῶν, διάφορα στάδια μετασχηματισμοῦ, διατήρη-
σις, μεταφορὰ καὶ χρόνος διαθέσεως προϊόντων κτλ.).
Συνοπτικῶς ἔχομεν:

2. Χρηματοοικονομικὴ εἰκὼν τῆς κυκλοφορίας. Ἀπὸ τὴν
σκοπιᾶν ταύτην ἡ κυκλοφορία ἐμφανίζεται ὡς ἓνα ἀν-
τίθετον, διπλοῦν, ρεῦμα ἐξόδων καὶ ἐσόδων. Κάθε ἄλ-
λωστε οἰκ. ὀργανισμὸς εἶναι, κατὰ τὸν MELLEROWICZ
μιὰ ὀργάνωσις (ὀργάνωσις = ὀρθολογικὴ διαρρύθμισις
καὶ διεξαγωγὴ) ἐξόδων καὶ ἐσόδων.

Ἡ ἀπόκτησις τῶν ἀγαθῶν-ἰδίᾳ τῶν ἀναλωσίμων-
ὡς καὶ αἱ ἑσωτερικαὶ κινήσεις, συνεπάγονται τὸ σκέ-
λος τῶν ἐξόδων. Ἀντιθέτως ἡ διάθεσις τῶν προϊόντων
ἢ ὑπηρεσιῶν ἀποφέρει τὸ ρεῦμα τῶν ἐσόδων. Ἡ κατὰ
χρόνον καὶ ποσὰ ἑναρμόνισις τῶν δύο τούτων ρευμάτων
προϋποθέτει τὴν ἐπίλυσιν ἀναριθμῆτων λεπτῶν προβλημά-

των. Τὴν ἀριθμητικὴν τούτων εἰκόνα ἐμφανίζει τὸ "γενικόν πρόγραμμα οἰκ. δραστηριότητος" (Περὶ τούτου βλ. τὴν σχετικὴν ξ).

2. Χρόνος καὶ ταχύτης κυκλοφορίας. Πλὴν σπανίων τινῶν ἐξαιρέσεων εἶναι προφανές ὅτι κάθε οἰκ. ὀργανισμὸς ἔχει κάθε συμφέρον ὅπως ἐπιδιώξει -δι' ὀρθολογικῶν μέσων- καὶ ἐπιτύχῃ τὴν μεγαλυτέραν δυνατὸν ἔντασιν τῆς κυκλοφορίας του, ἐντὸς δοθείσης χρονικῆς περιόδου. Συνήθως βάσις μετρήσεως εἶναι ἡ λογιστικὴ χρῆσις (ἔτος). Οὕτω π.χ.

α) Ὡς πρὸς τὸν ἐφοδιασμὸν: ἐπιδιώκονται 1) αἱ εὐθετοὶ χρόνον διαβίβασις τῶν παραγγελιῶν, 2) ἡ σύνταξις τῶν προθεσμιῶν παραλαβῆς. 3) αἱ ταχύτεραι μεταφοραί, 4) ἡ ἐπίσπευσις τῶν διατύπώσεων εἰσαγωγῆς, κτλ.

β) Ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν διαδικασίαν: 1) ἐπιλογή τῶν ταχυτέρων παραγωγικῶν μεθόδων¹⁾, 2) ἐπιλογή καταλλήλου προσωπικοῦ με ὑψηλοτέρας ἀποδόσεις, 3) ὀρθολογικὴ διαρρύθμισις τῶν παραγωγικῶν τμημάτων, κτλ. κτλ., γ) Ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν ἀγαθῶν-ὑπηρεσιῶν: 1) Τιμολογιακὴ πολιτικὴ διασφαλίζουσα τὴν ταχύτεραν διάθεσιν. 2) Κατάλληλος ὀργάνωσις διαθέσεως: ὑποκαταστήματα, πρῶτα κτλ. 3) Διαφήμισις, 4) Ταχεῖαι ἀποστολαὶ κτλ.

Πάντα ταῦτα (ἐνδεικτικῶς μόνον ἀναφερόμενα) ἀποβλέπουσιν εἰς τὸ νᾶ διασφαλίσουν τὴν ταχύτεραν δυνατὸν ὑλικὴν κίνησιν τῶν ἀγαθῶν ἐντὸς τῆς ἐκμεταλλεύσεως. Συνιστοῦν τὴν ὕλικὴν κυκλοφορίαν.

Ἐξαρτομένη ἐξ αὐτῆς, ἀλλὰ διάφορος εἶναι ἡ χρηματοοικονομικὴ κυκλοφορία. Αὕτη περιλαμβάνει ἐπὶ πλέον (ἢ ἔλαττον) τὰς προθεσμίας (χρόνον) τῶν πιστωτικῶν συναλλαγῶν (ἐφοδιασμοῦ καὶ διαθέσεως). Οὕτω ἔχομεν:

1) Προδήλως, ἐπὶ ἴσοις ὅροις ποιοτικῆς καὶ ποσοτικῆς ἀποδόσεως.

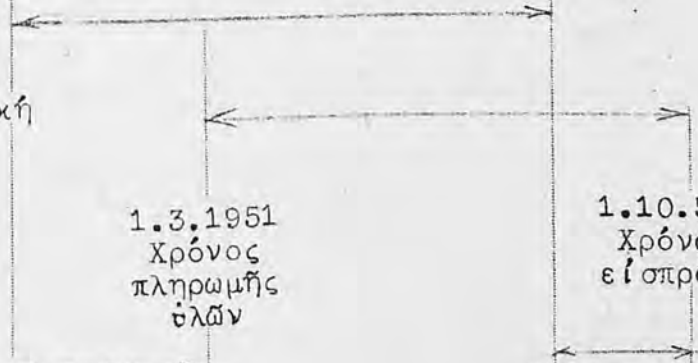
Νεκρός χρόνος
άποθηκεύσεων

'Αγορά
Παραλαβή "Έναρξιν
Α' ύλων κατεργασ. Τέλος κατεργ.
Χρόνος παραδόσ.

'Υλική
Κυκλοφορία

Χρηματοοικονομική
πιστωτική
κυκλοφορία

Χρόνος
ένεργητικής πι-
στωτικής συναλ-
λαγής

Χρόνος
παθητικής πιστω-
τικής συναλλαγής

Έκ της έπισκοπήσεως του άνωτέρω διαγράμματος συνάγεται ότι κατά κανόνα ύφίσταται έτεροχρονισμός μεταξύ κυκλοφορίας των άγαθών και της κυκλοφορίας των αξιών. Τοϋτο συμβαίνει και όταν άκόμη πρόκειται περί συναλλαγών τοίς μετρητοίς, λόγω τυχόν παρεμβολής προθεσμιών παραλαβής ή παραδόσεως.

3. Γενική και επί μέρους κυκλοφορία. Τα άνωτέρω άφορουν την κυκλοφοριαν οίκ.τινός όργανισμού ως τί τό ένιαϊον δηλ. ως σύνολον. Είναι έν τούτοις πρόδηλον ότι κάθε επί μέρους άγαθόν (ύλαι προϊόν, έμπορεύμα, ύπηρεσία κτλ.) έχει ίδιον κύκλωμα, ένίστε πολύ διαφόρου διαρκείας, έτέρου άγαθοϋ, έντός του αύτου οίκ.οργανισμού. (λ.χ.έμπορεύματα βραδείας ή ταχυτάτης καταναλώσεως, είς κατάσταση νεωτερισμών), 'Επιτυχώς ο PAWELS γράφει σχετικάς ότι: *La vie des entreprises n'est pas une succession de cycles, mais un enchevêtrement de cycles*". 'Επειδή δέ ή κυκλοφοριακή ταχύτης έπιδρά ού-

Βλ. PAUWELS: op.cit. σελ.167.

σιωδώς επί της κερδοφόρου ικανότητας των διαφόρων εί-
δων, έπεται ότι εκ της διαφορής και μόνον του χρόνου
παραμονής του αγαθού εντός του οίκ. οργανισμού, έπηρε-
άζεται κατά πολύ η πραγματική αυτού κερδοφόρος από-
δοσις. ούτω λ.χ. δύο αγορασθέντα κατά την αυτήν στιγμή
μήν πρός δρ. 1000 και πωληθέντα:

Τό Α μετά δίμηνον δραχ. 1.300

Τό Β μετά εξάμηνον " 1.400

δέν αποφέρουν κέρδος Α=300 και Β=400, ως φαίνεται. Π
θανόν μάλιστα τοῦτο νά είναι, αντιστρόφως: Α=400 και
Β=300.

4. Μέτρησις της γενικής ταχύτητος κυκλοφορίας. Αυτή έ-
ξευρίσκεται διά του τύπου:

πραγματοποιηθέντα έσοδα (κύκλος εργασιών)
άπασχοληθέν κεφάλαιον

Κατά κανόνα, εντός έτους. 'Ο γενικός ούτος τύπος έπι-
δέχεται πολλάς έρμηνείας τόσο ως πρός την έννοιαν
των έσόδων (άκαθάριστα, καθαρά, οργανικά, άνόργανα,
εις τό κόστος (AT COST) κερδοφόρα, κτλ. όσον και πρός
την έννοιαν του άπασχολουμένου κεφαλαίου (όνομαστικόν
καταβεβλημένον, εκτός δράσεως (λ.χ. οίκοδομική υπό ανέ-
γερσιν) κτλ.). Συνεπώς ό τύπος είναι τό μέν έπιδεκτικόν
διαφόρων παραλλαγών σαφώς προκαθορισμένων.

πραγματοποιηθέντα έσοδα (λογιζόμενα)
εις τό κόστος $= \frac{3 \text{ δίσ.}}{1 \text{ δίσ.}} = 3$
άπασχολούμενον κεφάλαιον (έν κινήσει)

τό δέ έπιδεκτικόν διαφόρων συγχύσεων έξ άγνοίας. 'Επί
του θέματος βλ. πλείονα: Μ. Τσιμάρα. Λογιστική Τετχός
3, σελ. 95).

5. 'Επί μέρος κυκλοφοριακά τυχότητες. Πλήν της ως ά-
νωτέρω περιπτώσεως άφορώσης την τεχύτητα περιστροφής
όλοκλήρου του άπασχολουμένου κεφαλαίου, αποδίδεται
μεγάλη σημασία εις την έξακρίβωσιν της ταχύτητος άρι-
σμένων περιουσιακών ομάδων ή στοιχείων, ως λ.χ. του
κυκλοφοριακού κεφαλαίου, ή μόνον των άπαιτήσεων, ή

λ.χ. Αί κατά των μετόχων άπαιτήσεις συνιστοῦν άνα-
φισθητήτως περιουσιακόν στοιχείον από νομικής και οί-
κονομικής άπόψεως. 'Εφ' όσον όμως πρόκειται περί δάσεων
άορίστου καταβολής δέν δύναται νά συνοπολογισθοῦν
όρώνα στοιχεία περιουσίας άποφέροντα έσοδον. Πρόκει-
ται

μόνον τῶν ἀποθεμάτων. Λ.χ.

Καθαρός κύκ. ἐργασιῶν	NET SALES	'Ιδού δεδομένα τι-
να 2) Ἀποθέματα	INVENTORY	
	Η. Π. Α.	Μέσος ὄρος πενταετίας 1940 - 1944

1. Αὐτοκίνητα καί ἀνταλλακτικά	8,5
2. Ἐνδύματα, ἀνδρικά παιδικά	9,5
3. Βαμβακερά εἶδη	8
4. Φάρμακα	5,6

6. Παράγοντες ἐπηρεάζοντες τήν γενικὴν κυκλοφοριακὴν ταχύτητα. Κατὰ πρῶτον λόγον εἶναι ὁ κλάδος οἰκονομίας εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ὁ οἰκ. ὀργανισμός. Κατὰ γενικὸν κανόνα αἱ ἐμπορικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐπιτυγχάνουν ὑψηλοτέραν κυκλοφοριακὴν ταχύτητα τῶν βιομηχανικῶν, αἱ δὲ τελευταῖαι αὐταὶ τῶν γεωργικῶν, κτλ. Εἰς τὸ πλαίσιον δὲ ἐκάστου κλάδου παρατηρεῖται σημαντικὴ διαφορὰ ἀπὸ κατηγορίας πρὸς κατηγορίαν ἐπιχειρήσεων. Οὕτω λ.χ.

Ἠνωμένα Πολιτεῖαι Δείκτης γενικῆς κ. ταχύτητος

Βιομηχανία κονσερβῶν (1921)	2,20
Βιομηχανία κρέατος "	1,81
Μηχανολογικαὶ βιομηχ. "	0,44

Δεύτερος σημαντικὸς παράγων εἶναι ἡ διανοσμένη φάσις τῆς συγκυρίας: ὕψεις, κρίσις, ἄνησις, τοπικαὶ καὶ ἔκτακτοι συνθήκαι. Οὕτω λ.χ.

Ἠν. Πολιτεῖαι

	1919	1920	1921
Βιομηχανία Κονσερβῶν	2,99	<u>4,17</u>	2,20

ξ 2.

ΤΑ ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

ΕΒΟΔΑ - ΕΣΟΔΑ

7. Ἐλέχθη ἤδη ὅτι ἡ κυκλοφορία, ἀπὸ χρηματοοικονομικῆς ἀπόψεως, συνίσταται εἰς ἓν διπλοῦν καὶ ἀντίθε-

κεῖται περί τυπικῶν κονδυλίων, ἐφεδρικῶν τρόπον τινὰ στοιχείων, εὐρισκομένων ἐκτός τοῦ περιουσιακοῦ κυκλώματος.

2) Κατὰ R. FOULKE: op. cit: σελ. 323.

τον ρεῦμα ἐξόδων ἐσόδων. Καί εἰς μὲν τοὺς ἐξισωτικούς ὀργανισμούς ταῦτα τείνουν πρὸς ἰσοσκελίσιν, εἰς δὲ τοὺς κτητικούς καὶ ποριστικούς καταβάλλεται προσπάθεια ὅπως ἐπιτευχθῆ ἡ μεγαλυτέρα μεταξύ τούτων διαφορά, διττῶς:

α) Διὰ τῆς συμπίεσεως, περιορισμοῦ, τοῦ συνόλου πᾶν ἐξόδων.

β) Διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν ἐσόδων.

Συνεπῶς παρίσταται ἀνάγκη μελέτης τῶν δύο τούτων στατικῶν τῆς κυκλοφορίας.

+ § 2. Ἐξοδα

8. Γενικά. Δέν γνωρίζομεν σαφῆ καὶ ἀκριβῆ ὄρισμόν τοῦ ἐξόδου. Ὡς τοιοῦτον δέον νά λογίζωμεν κάθε ἐσκεμμένην -κατ'ἀρχήν τουλάχιστον- ἀνάλωσιν τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς, ἐν ᾧ οἰκονομικοῦ τινός ἀποτελέσματος. Βασικῶς, τὰ ἔξοδα ἐμφανίζονται εἰς τοὺς οἰκ. ὀργανισμούς ὑπὸ τριπλῆν μορφήν: 1) ὡς ἀνάλωσις προὔπαρχόντων παγίων περ. στοιχείων (φθορᾶς οἰκοδομῶν, ἐγκαταστάσεων, ἀπώλεια καὶ ἀπαξίωσις δικαιωμάτων, κτλ. 2) ὡς ἀνάλωσις προὔπαρχόντων κυκλοφοριακῶν, ἀναλωσίμων ἀγαθῶν: ὑλῶν, καυσίμων, κτλ. 3) ὡς ἀνάλωσις παντοσιδοῦς ἰθουούσης καὶ ἐκτελεστικῆς ἐργασίας (Δ. Συμβουλίων, ὑπαλλήλων, τεχνιτῶν ἐργατῶν, κτλ.)

Εἰς τὴν σύγχρονον ἐγχρήματον οἰκονομίαν αἱ ἀναλώσεις αὗται ἐκδηλοῦνται, κατὰ κνόνα, ὑπὸ μορφήν ἀμέσων ἢ ἐμμέσων χρηματικῶν καταβολῶν: πληρωμαὶ ἡμερομισθίων, ἀγοραὶ ὑλῶν, εἰσφοραὶ ἀκινήτων, κτλ.

Κατ'ἀρχήν, τὸ ἔξοδον εἶναι ἐσκεμμένον. Συνδέεται δὲ -κατὰ πρόθεσιν- πρὸς μίαν ἀντιπαροχήν, πρὸς ἓν οἰκ. ἀντάλλαγμα. Εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις εἰδικώτερον ὅπου ἡ παραγωγή προϊόντων καὶ ὑπηρεσιῶν δέν εἶναι σκοπός, ἀλλὰ μέσον πρὸς σκοπόν, τὸ ἔξοδον γίνεται χάριν πραγματοποιήσεως, ἐν τέλει, κερδοφόρου τινός ἐσόδου. Τοῦτο μὴ ἐπιτυχανομένου ἢ ἐν μέρει μόνον πραγματοποιουμένου, τὸ ἔξοδον μετατρέπεται ἐν ὄλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς ζημίαν.

Δίαν συχνάκις, μεμονωμένον τι ἔξοδον δέν συνδέονται κατὰ τρόπον ὀφθαλμοφανῆ καὶ σταθμητόν πρὸς τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀντάλλαγμα, ἀποτέλεσμα, ἀντιπαροχήν. Δ.χ. ἔξοδα διαφημίσεως εἶναι πολλάκις δυσχερέστατον ἢ καὶ ἀδύνατον νά γνωρίζομεν ποίαν αὐξήσιν τοῦ κύκλου

έργασιων ἀπέφεραν ἢ ἂν ἀπέφεραν καὶ τοιαύτην¹⁾
Ζυχνάκις ὁ σύνδεσμος ἐξόδου-ἀποδόσεως εἶναι ἀφανής.
Συνεπεία τούτου καθίστανται ἐπίσης ἀσαφῆ τὰ ὅρια μετα-
ξύ ἐξόδου καὶ ζημίας. Ἡ ζημία δύναται νὰ εἶναι:

α) Εἴτε μία ἀπροσδόκητος καὶ ἀνεπιθύμητος ἀπώ-
λεια οἰκ. ἀγαθοῦ (ὕλων, ἐργασίας).

β) Εἴτε ἠθελημένον ἔξοδον, μὴ ἀποδώσαν - ἐν μέ-
ρει ἢ ἐν ὅλῳ- τὸ προσδοκόμενον ἀποτέλεσμα. (Λ.χ. ἐν-
τελῶς ἀνεπαρκῆς παραγωγικὴ ἀπόδοσις (ἐργάτου). Εἰς
τὴν περίπτωσιν ταύτην καθίστανται ἀσαφῆ τὰ ὅρια ἐξό-
δου καὶ ζημίας²⁾).

Εἰς τὸ πλαίσιον τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν, διὰ συνόλου
τινός ἀναλώσεων-ἐξόδων ἐπιδιώκεται ἡ ἐπίτευξις προϊ-
όντων ἢ ὑπηρεσιῶν, ἐμφανιζομένων τελικῶς ὡς ἔσοδων.
Κατόπιν τούτου διαμορφοῦνται αἱ ἐξῆς σχέσεις:

- 1.- Ὅρισμένον ἔξοδον ἀποφέρει ὀρισμένον ἔσοδον.
(Λ.χ. δαπάνη ἐκσκαφῆς φρέατος-ἀξία ἀντλουμένου
ὕδατος)
- 2.- Πλείονα ἔξοδα ἀποφέρουν ὀρισμένον ἔσοδον
(Λ.χ. Δαπάναι παραγωγῆς μοναδικοῦ προϊόντος-ὑπηρε-
σίας).
- 3.- Ὅρισμένον ἔξοδον ἀποφέρει πλείονα ἔσοδα
(Σπανιωτέρα περίπτωσις)
- 4.- Πλείονα ἔξοδα ἀποδίδουν πλείονα ἔσοδα.
(Εἶναι ἡ συνήθης περίπτωσις).

Ἡ πλοκὴ πλειόνων ἐξόδων ὀδηγεῖ εἰς τὸ κατ' ἐξοχὴν ση-
μαντικόν πρόβλημα τοῦ κόστους, συνιστώτος τὸ ἐν βασι-
κόν σκέλος τῆς κυκλοφορίας. Μεθοδολογικῶς, ἡ ἀνάπτυ-
ξις τῶν προβλημάτων τοῦ κόστους ἀνήκει ἐνταῦθα. Οὐχ'
ἦττον εἰς τὸ πλαίσιον τῶν μαθημάτων τῆς Α.Σ.Β.Σ. ἀφι-
εροῦται ἰδιαιτέρα διδασκαλία.

1) Πράγματι ἡ διαφήμησις ἐνδέχεται νὰ ἐπέδρασε ἀπο-
τελεσματικῶς ἔστω καὶ ἂν διεπιστώθη ἐλάττωσις τοῦ κύ-
κλου ἐργασιῶν, ἡ ὁποία πιθανόν νὰ ἦτο ἀκόμη μεγαλυτέ-
ρα ἐλλείψει διαφημίσεως. Καὶ ἀντιστρόφως, αὔξεισις τοῦ
κύκλου ἐργασιῶν δέν προδικάζει ἀπολύτως τὴν ἀποτελε-
σματικότητα τῆς γενομένης διαφημίσεως, οὔτε καθορίζει
τὴν ἔκτασιν αὐτῆς.

2) Τοῦτο δέν δικαιολογεῖ ποσῶς τὴν ἐμπειρικὴν Λογι-
στικὴν καὶ τὰ... συγγράμματα καταστιχογραφίας, νὰ ρί-
πτουν ἀνάμικτα, ἔξοδα καὶ ζημίας, εἰς τὸν αὐτὸν κάλα-
θον-λογαριασμὸν.

9. Συστηματική διάκρισις τῶν ἐξόδων. Διὰ τὴν βαθυτέραν κατανόησιν τῶν πλείστων θεμάτων τῆς Ο.Ε. ἐπιβάλλεται ἡ μεθοδική διάκρισις τῶν ἐξόδων, ἀπὸ περισσοτέρων ἀπόψεων ἐκ τῶν ὁποίων αἱ κυριώτεραι εἶναι:

10. Πρώτη διάκρισις: Ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἐνσωματώσεως εἰς τὸ κόστος. Δοθέντος ὅτι σύνολόν τι ἐξόδων συνίσταται ἓνα κόστος διακρίνομεν:

α) "Ἐξοδα ἄμεσα (FRAIS DIRECTS). Εἶναι τὰ ἀφορῶντα κατὰ τρόπον ἐμφανῆ (καί συνήθως εὐχεροῦς ὑπολογισμοῦ) τοὺς τελικοὺς φορεῖς κόστους (προϊόντα ὑπηρεσίας) καὶ τὰ ὅποια συνεπῶς βαρύνουσι ἀπ' εὐθείας αὐτούς. Ἀ.χ. πρώτη ὕλη Α εἰσερχομένη εἰς τὸ Α προϊόν (τάδε καπνὸς εἰς τὰδε τύπον σιγαρέτων) ἡμερομίσθια ἄμεσα ἀναλωθέντα διὰ τὴν Β κατασκευὴν, γαϊάνθρωποι κες ἀναλωθέντες κατὰ τὸ τάδε ἀτμοπλοϊκὸν ταξίδιον.

β) "Ἐξοδα ἔμμεσα (FRAIS INDIRECTS) εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια γίνονται διὰ περισσοτέρους συγχρόνως φορεῖς κόστους, χωρὶς νὰ εἶναι εὐχερές ἢ δυνατόν νὰ διαπιστώσωμεν κατὰ ποῖαν ἀναλογίαν ἀφοροῦν ἕκαστον τούτων. Κατ' ἀνάγκην λοιπὸν ἡ ἐνσωμάτωσις των εἰς τὸ κόστος ἐκάστου ἐπὶ μέρος φορέως, γίνεται κατόπιν ὑπολογισμοῦ τινος, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἱκανοποιητικῶς. Ἡ τοιαύτη ἔμμεσος ἐπιβάρυνσις προϋποθέτει ἐπιλογὴν μεταξὺ περισσοτέρων "βάσεων καταλογισμοῦ" (ἢ ἐπιβαρύνσεως) (BASES D'IMPUTATION) χωρὶς νὰ εἶναι εὐκόλον νὰ γνωρίζωμεν ποῖα εἶναι ἐκάστοτε ἡ ὀρθότερα. Ἀ.χ. "Ἐξοδα λειτουργίας μηχανήματος βαρύνοντα δι' αὐτοῦ παραχθέντα 1,2,3,4 διάφορα προϊόντα. Βάσει τινὸς κριτηρίου θά καταλογισθοῦν τὰ ἐξοδα ταῦτα εἰς βάρος ἐκάστου προϊόντος; ἀναλόγως τοῦ χρόνου κατεργασίας των, τοῦ ὄγκου, τοῦ βάρους, κτλ. Αὐτὸ τοῦτο διὰ τὰ ἐξοδα γενικῆς διοικήσεως.

Τὰ ἔμμεσα ἐξοδα, ἐν συνεχείᾳ διακρίνονται εἰς:

α) Φύσει ἔμμεσα. Εἶναι ἐκεῖνα τὰ ὅποια ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καὶ τῶν συνθηκῶν τῆς ἀναλώσεως των δέν δέονται ἐμφανῶς πρὸς ὠρισμένον μόνον φορέα κόστους, ἀλλὰ γίνονται ἀδιακρίτως δι' ἓνα σύνολον τοιούτων. Ἀ.χ. μισθὸς γενικοῦ διευθυντοῦ, τόκος ὁμολογιακοῦ δανείου.

β) Θέσει ἔμμεσα. Πρόκειται περὶ ἐκείνων τὰ ὅποια ἐνῶ μὲν εἶναι, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἄμεσα (καὶ συνεπῶς θά ἔπρεπε νὰ βαρύνουν ἀνενδοιάστως καὶ ἐπακριβῶς ἕκαστον φορέα: προϊόν, ἐμπόρευμα, ὑπηρεσία) καθίστανται ἐν τούτοις ἔμμεσα:

α) Είτε διότι έλλείπουν αί τεχνικά προϋποθέσεις διά τών όποιών έξακριβοϋται πού και πώς ήναλώθη τό έξοδον. Α.χ. έλλείψει μετρητάν ήλεκτρικού ρεύματος δι' έκάστον πιεστήριον, δέν συαθμίζεταί πόσον ήλεκτρικόν ρεύμα ανάλίσκεται δι' έκάστην έκτύπωσιν ή παραγγελίαν (βιβλίου, έντύπων, περιοδικού, κτλ.)

β) Είτε διότι ύπαρχόντων τών τεχνικών μέσων, άπουσιάζει ή πρόσ τοϋτο άπαιτουμένη διοικητική όργάνωσις (ύπάλληλοι σταθμίζοντες και καταγράφοντες τά δεδομένα, ύπηρεσία κοστολογήσεως ταξινομούσα ταϋτα, κτλ.)

γ) Είτε διότι ύπαρχουσών άκόμη τών προϋποθέσεων τούτων, τυγχάνει δαπανηρόν και άσύμφορον, δέν άξίζει τόν κόπον, όπως καταβάλλεται προσπάθεια διαπιστώσεως του έκάστοτε βαρυνομένου φορέως. Π.χ. Πόση άκριβώς μελάνη έχρησιμοποιήθη δι' έκάστην έκτυπωτικήν έργασίαν.

Είς τās περιπτώσεις ταύτας τό έξοδον, αν και άμεσον, καθίσταται θέσει έμμεσον και ως έκ τούτου βαρύνει τό κόστος έκάστου φορέως καθ' ύπολογισμόν τινά, έμμέσως και μέ σχετικήν τινά άύθαιρσίαν και άνακρίβειαν, όπως συμβαίνει, κατά κανόνα δι' όλας τās έμμέσους δαπάνας.

1. Δευτέρα διάκρισις έξόδων. 'Ως πρόσ τήν έκδήλωσιν τών. Σχετικώς διακρίνομεν: α) τὰ άντιστοιχοϋντα είς έμφανή κίνησιν άξιών και συνεπώς εύχερώς έμπίπτοντα είς τήν άντίληψιν τών κοστολογούντων: λογιστήριον, τεχνικών, διοικήσεως, έλεγκτών κτλ. Α.χ. έξοδα άντιστοιχοϋντα είς άνάλωσιν ύλικών, είς ταμειακάς πληρωμάς, κτλ.

β) 'Υπολογιστικά (CHARGE SUPPLETIVE, KALKULATORISCHE AFWAND . Είναι εκείνα τά όποια μή άντιστοιχοϋντα είς έμφανή κίνησιν άξιών, είσϋγονται είς τήν κοστολόγησιν δι' ύπολογισμού. Συνήθως μάλιστα, αν και άποτελοϋν στοιχεΐα θεωρουμένης τινός κοστολογήσεως συνιστοϋν συγχρόνως έσοδον άλλου τινός κλάδου του οίκ.όργανισμού, ή του φορέως αύτου. 'Ως λ.χ.

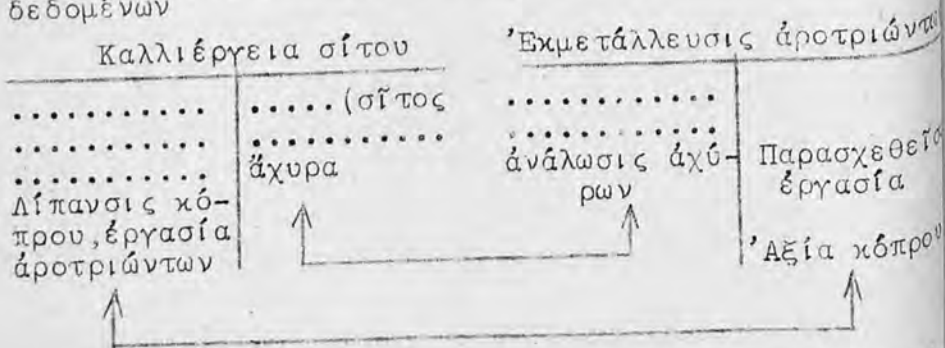
1. Τό τεκμαρτόν ένοίκιον ιδιοκατοικουμένου άκινήτου.
2. Οί ιδιωφελεΐς τόκοι.
3. 'Η άμοιβή του έπιχειρηματίου, κτλ.

Είς τήν άγροτικήν οίκονομίαν έμφανίζονται πλεΐσταί όσαι τοιαϋται περιπτώσεις ύπολογιστικών έξόδων

κλάδου τινός συνιστώντων συνάμα ἔσοδα ἑτέρου κλάδου:
 Λ.Χ.

	<u>Ἐξόδοον</u>	<u>Ἐξόδοον</u>
	ὑπολογιστικόν	ὑπολογιστικόν
Ἔργασ.ζῶων	Διὰ τὰς καλλιέργειας	Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν ζῶων
Κόπρος	" " "	" " "
Ἀνάλωσις ἀχύρων	Διὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν ζῶων	Διὰ τὰς καλλιέργειας.

Λογιστικῶς σχηματίζεται ἡ ἀκόλουθος ἀλληλεξάρτησις δεδομένων

12. Τρίτη διάκρισις ἐξόδων: ἀναλόγως τοῦ χρόνου ἀναλώσεως των: Σχετικῶς διακρίνομεν: α) Ἐσοδα δεδουλευμένα, ὡς πρὸς περίοδον τινά, συνήθως τὴν χρῆσιν. εἶναι τὰ ἀναλωθέντα κατὰ τὴν θεωρουμένην περίοδον, τὸ δὲ ἀσχέτως ἑάν:

- 1) Ἐπληρώθησαν προκαταβολικῶς (πρὸ τῆς περιόδου)
- 2) Ἐπληρώθησαν ἐντὸς τῆς περιόδου
- 3) Δέν ἐπληρώθησαν καὶ ἐξακολουθοῦν ὀφειλόμενα.

Καὶ ἑάν μὲν τὸ ἔξοδοον εἶναι χρονικόν, ὅπως οἱ μισθοί, τὰ ἐνοίκια, τὰ ἀσφάλιστρα, οἱ τόκοι, αἱ ἀποσβέσεις κτλ. τότε καθορίζεται εὐχερέστατα, τί ποσὸν ἐξόδοον ἀντιστοιχεῖ εἰς ἐκάστην χρονικὴν περίοδον: Λ.Χ. ἀσφάλιστρα δεδουλευμένα (ἀναλωθέντα) ἀπὸ 1 Αὐγούστου μέχρι 30 Νοεμβρίου. Ἐάν ὅμως ἡ δαπάνη δέν εἶναι χρονική τότε ἄλλοτε μὲν σταθμίζεται με ἀκρίβειαν (Δ. Σίτος ἀλεσοεῖς ἀπὸ... μέχρι..., Κ.Β.Ω. ἠλεκτρικὸν ρεύματος ἀπὸ... μέχρι..., κτλ.) ἄλλοτε ὅμως ὁ καθορισμὸς εἶναι δυσχερέστατος: γενομένης λιπάνσεως ἢ ἄλλοτε εὐεργετεῖ δύο διαδοχικὰς καλλιέργειας δέν γινώσκοντες ἂν ἐπακριβῶς κατὰ ποῖον ποσοστὸν (δηλ. δεδουλευμένη δαπάνη) ἠναλώθη ὑπὲρ τῆς Α καλλιέργειας (ἀπὸ...)

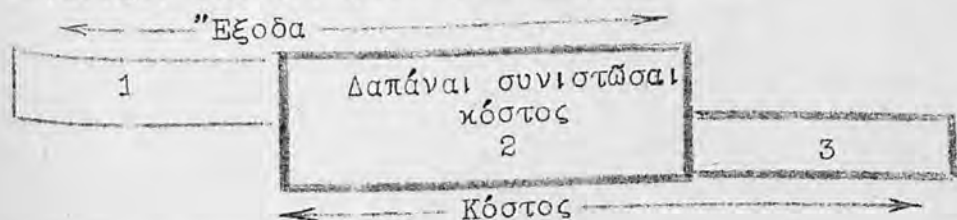
μέχρι....) καί κατά πόσον ὑπέρ τῆς Β. Ἐνίοτε πάλιν ἕτεροι δυσχέρειαι καί δὴ ἀπογραφῆς παρεμποδίζουν τὴν στάθμισιν τῆς δεδουλευμένης δαπάνης (ἐξευρισκομένης καθ' ἑμμεσον μόνον ὑπολογισμόν). Λ.χ. γαϊάνθρακες ἀναλωθέντες ὑπὸ ἀτμοπλοίου δι' ἕκαστον ταξίδιον¹⁾.

β) Ἐξοδα μὴ δεδουλευμένα, ὡς πρὸς δοθεῖσαν χρονικὴν περίοδον. Πῖναι προφανῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ναί μὲν ἐμφανίζονται (ὑπὸ μορφήν πληρωμῆς, ἀναλήψεως ὑποχρεώσεως, ἐξαγωγῆς ἐξ ἀποθήκης, κτλ.) κατὰ τινὰ περίοδον ἀλλὰ δὲν ἠναλώθησαν (καί δὲν συνιστοῦν κόστος) ἐντὸς τῆς περιόδου ταύτης: Λ.χ. ἀσφάλιστρα προσπληρωθέντα διὰ τὴν ἐπομένην χρήσιν. Τελικῶς ἔχομεν: Δεδουλευμένα: Ἀναλωθέντα ἐντὸς περιόδου τινός καί συνιστῶντα κόστος²⁾

Μὴ δεδουλευμένα: Ἐμφανιζόμενα, ἀλλὰ μὴ ἀναλωθέντα ἐντὸς τῆς περιόδου καί μὴ συνυπολογιζόμενα εἰς τὸ κόστος τῆς περιόδου ταύτης.

13. Τετάρτη διάκρισις ἐξόδων: ἀναλόγως τῆς ἐνσωματώσεως τῶν ἢ μὴ, εἰς τὸ κόστος. Σχετικῶς διακρίνομεν: ἔξοδα προσδιοριστικὰ κόστους καί ἔξοδα μὴ κοστολογήσιμα. Συνήθως νομίζεται ὅτι κάθε δαπάνη, ἀνεξαρτήτως διατί καί εἰς ποῖαν ἔκτασιν ἐπραγματοποιήθη, περιλαμβάνεται εἰς τὸ κόστος τοῦ οἰκείου προϊόντος, ὑπηρεσίας, κτλ. Τοῦτο εἶναι ἀνακριβές, διότι εἰς πλείστας ὡς περιπτώσεις ἔξοδόν τι θεωρεῖται ὡς μὴ κοστολογήσιμον.

Τὰς σχέσεις ἐξόδων - κόστους ὁ SCHMALENBACH³⁾ ἐμφανίζει διὰ τοῦ κατωτέρω διαγράμματος:

1) Ἡ Λογιστικὴ ἀντιμετωπίζει ζωηρῶς τὰς δυσκολίας ταύτας. Λ.χ. Δασμοί καί φόροι διὰ τοῦ ὁποῖου ἐγένετο ἔνστασις ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ ἀπόφασις θέλει ἐκδοθῆ μετὰ τὴν λήξιν τῆς χρήσεως, ὀφείλου ὅπως ὅποτε νὰ βαρύνουν τὴν χρήσιν εἰς τὴν ὁποίαν ἐμπίπτουν.

2) Ἐκτὸς ἐάν δὲν πρόκειται περὶ ἐξόδων κοστολογησίμων.

3) Βλ. Ε. SCHMALENBACH: Den Kontenrahmen, Leipzig 1927.

Τό υπ'άρ.1 τμήμα παριστᾷ ἔξοδα τὰ ὁποῖα δέν εἶναι προσδιοριστικά κόστους διά τούς λόγους τούς ὁποίους ἀναπτύσσομεν ἐν συνεχείᾳ.

Τό υπ'ἀριθ.2 τμήμα περιλαμβάνει ἔξοδα τὰ ὁποῖα ὡς ἐκ τῆς φύσεως καί τῆς ἐκτάσεως των εἰσέρχονται εἰς τό κόστος καί συνιστοῦν τό μεγαλύτερον μέρος αὐτοῦ.

Τό υπ'άρ.3 τμήμα ἐμφαίνει ὑπολογιστικά κατ'ἐξοχήν στοιχεῖα τὰ ὁποῖα ἐνῶ βαρύνουν τό κόστος (δοθέντος προϊόντος, ὑπηρεσίας, κλάδου τῆς ἐπιχειρήσεως) συνιστοῦν συγχρόνως ἰδιωφελῆ πρόσοδον τοῦ ἐπιχειρηματίου ἢ περιουσιακοῦ στοιχείου συνδεδεμένου πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν. (χειρωνακτικὴ ἐργασία βιοτέχνου, τεκμαρτὸν ἐνοίκιον ἰδιοκατοικουμένης οἰκίας, κτλ.). Τά κανονικά ταῦτα ὁ SCHMALENBACH χαρακτηρίζει ὡς πρόσθετα στοιχεῖα κόστους (ZUSATZKOSTEN).¹⁾

2. Ποῖοι εἶναι οἱ λόγοι διά τούς ὁποίους ἔξοδα πράγματι καταβληθέντα, δέν εἶναι στοιχεῖα προσδιοριστικά κόστους; Τοῦτο ὀφείλεται:

Πρῶτον: Εἰς τό ἀνώμαλον τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἐξόδου. Δηλαδή ὅταν τό ποσόν τῆς δαπάνης εἶναι μεγαλύτερον τοῦ συνήθους, τοῦ κανονικοῦ, τοῦ ὀμαλοῦ, τουτέστιν καθ'ὑπέρβασιν τοῦ ὀμαλῶς ἀναμενομένου καί προὑπολογιζομένου. Οὕτω λ.χ.

1. Τόκος ὑπερῆμερίας γραμματίων, δανείων, κτλ.
2. Ἀπώλεια ἐξ ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων, πέραν τοῦ εἰς τὸν κλάδον παραδεδεγμένου μέσου ποσοστοῦ.
3. Ἀπομειώσεις (φύραι) πέραν τῶν συνήθων.

1) Εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ἀποδίδεται ἰδιαιτέρως ῥα προσοχὴ εἰς τὰ τοιαῦτα "πρόσθετα στοιχεῖα κόστους" ὡς εἶναι ἡ ἐργασία τῆς καλλιεργητικῆς οἰκογενείας, ἢ κόπρος τῶν ζῶων κτλ., καταβαλλομένης προσπαθείας ὅπως προωθοῦνται οἱ κλάδοι -ὡς ὁ τῆς ἀμπελουργίας- ἐνθα ἀπαιτοῦνται πολλαὶ ἡμέραι ἐργασίας συνιστώσαι μὲν κόστος τοῦ προϊόντος ἀλλὰ καί πρόσοδον τῆς οἰκογενείας. Ὡς ἐκ τούτου ὁ KÜNZ διακρίνει ἐν τῇ Ἀγροτ.οἰκονομικῇ τὰς ἐνεργητικὰς δαπάνας (ἐργασία ἀροτριῶντων) καί τὰς παθητικὰς δαπάνας (ἀποσβέσεις ἐργαλείων). Βλ. KUENZ: Die Kostenfrage in landwirtschaftlichen Betrieb ἐν Berichte über Landwirtschaft τόμ. XVII 1933, σελ.607 ἑπ., καί Μ.ΤΣΙΜΑΡΑ: Γεωργοοικονομικαὶ ἔρευναι καί Ἀγροτικὴ Λογιστικὴ σελ.36 καί 82, Ἀθήναι 1936.

4. Πρόσθετοι φορολογικαί ἐπιβαρύνσεις λόγω ἐκπροθέ-
σμου δηλώσεως.
5. Συναλλαγματικά διαφορά (χρεωστικά) ἐξαιρετικής
ἐκτάσεως.
6. Ἐξόδα πειραματισμῶν, ἐρευνῶν, δοκιμῶν, πέραν τοῦ
ἐν τῇ κλάδῳ συνήθους ποσοστοῦ.
7. Ἐξαιρετικά φθοραὶ ἀκίνητοποιήσεων συνεπεῖρα ἀμε-
λείας, ἐκτάκτων γεγονότων, κτλ.
8. Ἀποδόσεις πρώτων ὑλῶν κάτωθι τῶν ἀναγνωριζομένων
ὀρίων.

Εἶναι πρόδηλον ὅτι τὰ ὡς ἄνω ἔξοδα ἄτινα συνι-
στοῦν φύσει στοιχεῖα κόστους (τόκος, ἀποσβέσεις, κτλ.)
δέν εἶναι δυνατόν νά βαρύνουν τελικῶς τὸ παραγωγικόν
τίμημα λόγω τοῦ ἀνωμάλου τῆς ἐκτάσεώς των.

Ὁφείλομεν ἐν τούτοις νά τονίσωμεν ὅτι τὸ οὕτω
πῶς προκύπτει κόστος, κατόπιν δηλαδή ἀπαλείψεως τῶν
καθ' ὑπερβάσιν τοῦ ὀμαλοῦ, ἐξόδων, δέν εἶναι πλέον τὸ
ἱστορικόν ἢ πραγματοποιηθέν ὑπὸ τινος βιομηχανίας καὶ
κατὰ τινα περίοδον κόστος, ἀλλὰ ἓνα κόστος εὐθυγραμ-
μιωμένον, κανονικόν, ρυθμιστικόν (NORMATIF).

Ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι κόστους ἔχουν τὸν περι-
ορισμὸν των. Τὸ ἱστορικόν τοιοῦτον δεικνύει τὸ τί
πράγματι ἐστοίχισε δοθεῖσα παραγωγή, χωρὶς γὰρ ἐρευνᾶ
ἂν καλῶς ἢ κακῶς τὰ πράγματα ἀξηλίχθησαν οὕτω. Δει-
κνύει ἀκόμη ποῖα εἶναι ἡ δυσμενῆς ἐπίδρασις ἐκτάκτων
συνθηκῶν, σφαλμάτων, ἀπρονοησίας, κτλ.

Τὸ κατόπιν λογιστικῆς ἀπαλείψεως τῶν καθ' ὑπερ-
βάσιν τοῦ ὀμαλοῦ ἐξόδων προκύπτει κανονικόν κόστος
ἔχει δύο προορισμούς:

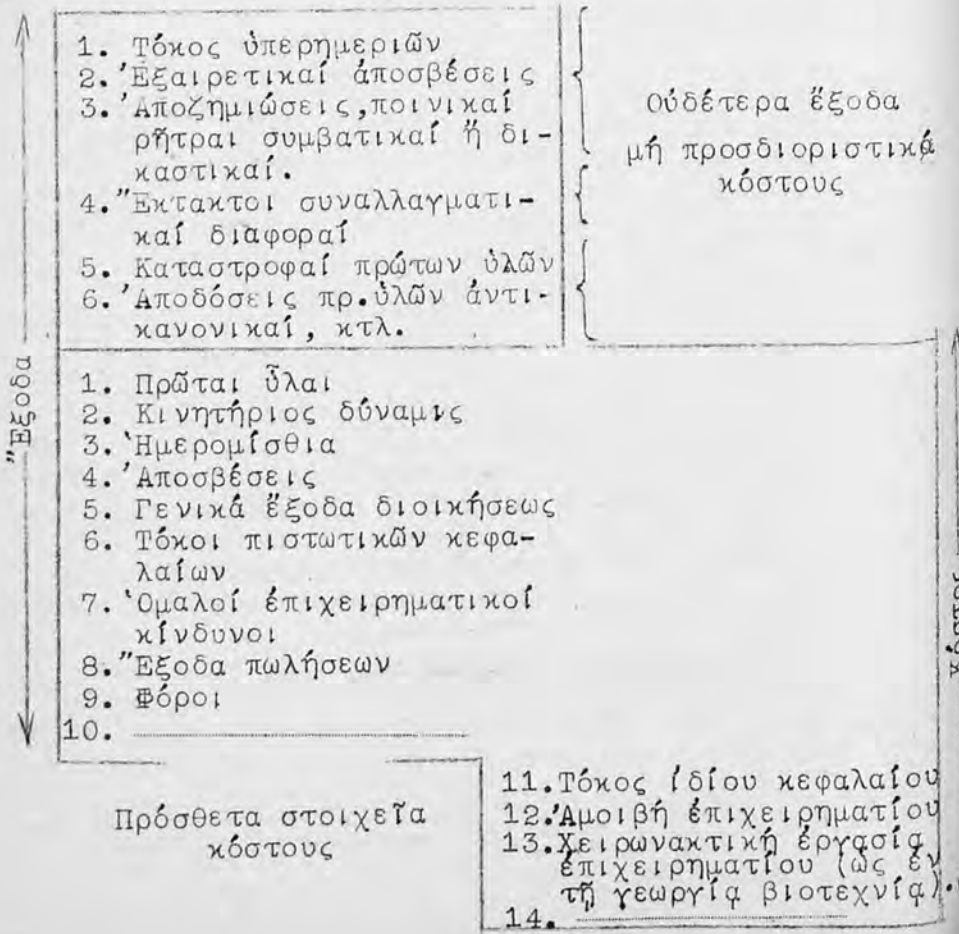
α) Εἶναι κόστος συγκριτικόν. Ἐχει ἐξαιρετικὴν
ἐνδοεπιχειρηματικὴν σημασίαν διότι ἐπιτρέπει βασίμους
συγκρίσεις: ἀπὸ περιόδου εἰς περίοδον, μεταξύ Α καὶ
Β παραγωγικῆς διαδικασίας, ἀπὸ ἐπιχειρήσεως πρὸς ἐπι-
χείρησιν¹⁾. Κατόπιν τῶν προλεχθέντων περί τοῦ ρόλου
τῆς κοστολογήσεως ὡς μέσου ἐλέγχου τῆς παραγωγικῆς
διαδικασίας, εἶναι κατάδηλος ἡ σημασία καὶ ἡ ἀνάγκη
προσδιορισμοῦ τοῦ τοιοῦτου κόστους.

β) Εἶναι κόστος ἀγορανομικόν. Εἶναι προφανές
ὅτι αἱ ἀγορανομικαὶ διατιμήσεις δέν δύνανται παρά νά
στηρίζονται ἐπὶ ἐνός μέσου κανονικοῦ κόστους ἀπηλλαγ-

1) Ἐπὶ τῆς ἐν γένει Συγκριτικῆς τῶν Ἐκμεταλλεύ-
σεων βλ. A. SCHNEITLER: Der Betriebsvergleich, Stutt-
gart 1933, W. WEIGMANN: Grundlagen des Betriebsver-
gleichs, Stuttgart, 1933.

μένου πάσης τυχαίας άνωμαλίας, σφαλμάτων ή διαχειρι-
 στικής άνεπαρκείας. Επί καθεστώς έλευθέρου ανταγω-
 νισμού υποτίθεται ότι είς τās περιπτώσεις τούτας έπέ-
 ρχεται αύτομάτως ή κύρωσις, δοθέντος ότι τό άνωμάλως
 διαμορφωθέν κόστος έξανεμίξει τό περιθώριον καθαρού
 κέρδους ή οδηγεί άκόμη και είς ζημίαν. Υπό τό καθε-
 στώς τών κρατικών διατιμήσεων δέν είναι δυνατόν νά
 άναγνωρίζεται οίονδήποτε κόστος, όπωσδήποτε έπιτυχχα-
 νόμενον, επί τή προφάσει ότι "τόσα έπληρώθησαν" ή "τό-
 ση έπετεύχθη απόδοσις πρώτων ύλών". Διότι ανεξαρτήτως
 πάσης δυνατής καταδολιεύσεως, θά έξηφανίζετο τό ένδε-
 δειγμένον κίνητρον έπιτεύξεως λελογισμένου κόστους.

3. Έάν τά κατ'έκτασιν άνώμαλα και μή κοστολογή-
 σιμα έξοδα, άποκαλέσωμεν "ούδέτερα έξοδα" (NEUTRALE
 AUFWÄNDE κατά τόν SCHMALENBACH) τό έν σελ.67 διάγραμ-
 μα έμφανίζεται αναλυτικώς ώς έξής:

Ἐκ τῆς ἐπισκοπῆσεως τοῦ ὡς ἄνω διαγράμματος προκύπτει ὅτι αἱ ἔννοιαι ἔξοδα καὶ κόστος συμπίπτουν μὲν μέχρι σημείου τινός, χωρὶς ὅμως καὶ νά ταυτίζωνται.

4. Δεύτερον: Λόγῳ τῆς φύσεώς των ὠρισμένα ἔξοδα δὲν θεωροῦνται ὡς προσδιοριστικά κόστους, ἀλλὰ ὡς ἀρνητικά στοιχεῖα τῶν ἐσόδων. Προεισαγωγικῶς ὀφείλομεν νά σημειώσωμεν ὅτι ὅταν μία πραγματοποιηθεῖσα δαπάνη δὲν ἐνοματωθῇ εἰς τὸ κόστος, τότε κατὰ ἀδήρητον μαθηματικὴν καὶ λογιστικὴν ἀνάγκην ἐμφανίζεται ὡς ἀφαιρετικόν (ἀρνητικόν) κονδύλιον τῶν ἐσόδων¹).

Οὕτω π.χ. εἰάν ἡ χορηγούμενη προμήθεια εἰς παραγγελιοδόχον διὰ τὴν διέθεσιν προϊόντος τινός δὲν περιληφθῇ εἰς τὸ κόστος τούτου, κατ' ἀνάγκην τότε τὸ οἰκεῖον ποσόν θά μειώσῃ τὸ ἐκ τῆς τιμῆς πωλήσεως προκύπτον μικτόν ἀποτέλεσμα. Π.χ.

Προμήθεια χαρακτηριζομένη

Ὡς προσθετικόν στοιχεῖον κόστους		Ὡς ἀφαιρετικόν στοιχεῖον τῶν ἐσόδων	
Τιμὴ πωλήσεως	100	Τιμὴ πωλήσεως	100
Κόστος:		Κόστος:	
1. Διὰφορα στοιχ.	75	1. Διὰφορα στοιχεῖα	75
2. Προμήθεια	5	Ἀκαθάριστον ἀποτέλεσμα	25
	80	Μεῖζον προμήθεια	5
	<hr/>	Καθαρόν ἀποτέλεσμα	20
Καθαρόν ἀποτέλεσμα	20		<hr/>

Τὸ γεγονός ὅτι τὸ καθαρόν ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον προκύπτει καί, εἰς τὰς δύο περιπτώσεις εἶναι ἴσον, δὲν πρέπει νά ὀδηγήσῃ εἰς τὴν τραγικὴν πλάνην ὅτι ὁ χαρακτηρισμὸς ὠρισμένων ἐξόδων ὡς μὴ προσδιοριστικῶν κόστους δὲν ἔχει καὶ μεγάλην σημασίαν, διότι οὕτως ἢ ἄλλως τὸ λογιστικόν ἀποτέλεσμα εἶναι τὸ αὐτό. Ἐπὶ τῆς πλάνης ταύτης ἀσχολοῦμεθα εἰς τὰ ἐπόμενα, παρατηροῦντες ἀπὸ τοῦδε ὅτι ἐνταῦθα ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς κοστολογήσεως καὶ οὐχὶ διὰ τὴν ὀρθότητα τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀποτελέσματος.

1. Ἡ τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀποτελέσματος.

5. Όπωςδήποτε και ανεξαρτήτως των άνωτέρω ώρισμένα έξοδα χαρακτηρίζονται ως μη συστατικά κόστους λόγω του έπαμφοτερίζοντος της φύσεώς των. Ποία είναι ταύτα, Τό γαλ. Λογ. Σχέδιον (1947) προκρίνει άρκετά μεγάλην κατάλογον¹).

1. Τάς άποσβέσεις: έξόδων ιδρύσεως
έξόδων αύξήσεως κεφαλαίου
έξόδων έκδόσεως όμολογιών
2. Τάς ύποτιμήσεις επί: οίκοπέδων
διαφόρων παγίων κεφαλαίων
FONDS DE COMMERCE
χαρτοφυλακίου χρεωγράφων
τίτλων συμμετοχής
άπαιτήσεις (έπισφαλείς άπαιτήσεις)
έμπορευμάτων και προϊόντων
κτλ. κτλ.
3. Τάς οικειοθελείς παροχάς ύπερ: Ταμείου συντάξεως προσωπικού.
4. Τά πρόστιμα, ποινικάς ρήτρας κτλ.
5. Τάς προβλέψεις²) διά: δικαστικάς διαφοράς
συναλλαγματικάς διαφοράς
δεσμευμένας καταθέσεις και
συναλλάγματα κτλ. κτλ.

Είς τας 'Ην.Π.Α. ο νόμος 5000 διά του οποίου έρρυθμίσθησαν κατά την πολεμικήν περίοδον αι σχέσεις μεταξύ βιομηχάνων-προμηθευτών και δημοσίου έξαιρεί επίσης διάφορα κονδύλια.

1) Βλ. L.CHARDONNET: op.cit.σελ.142, PLAN COMPTABLE, σελ.126.

2) Σημειωτέον ότι κατά την ίσχύουσαν έν Γαλλία Λογιστικήν τεχνοτροπίαν, την όποιαν καθιερώνει τό Λογιστικόν Σχέδιον, όταν έκδηλωθή ένας κίνδυνος, λ.χ. άφαιρεγγυότης άπαιτήσεως, διατυποϋται ήμερολογιακή έγγραφη του τύπου:

Προχαί χρήσεως

εις

Προβλέψεις διά...

Έπερχομένου του ζημιογόνου γεγονότος χρεούται διά τό οίκειον ποσόν ο λογαριασμός Προβλέψεις πιστώσει του έπιγεγομένου περιουσιακού στοιχείου. Ο λογαριασμός Παροχών (ή Έπιβαρύνσεις) χρήσεως (DOTATIONS DE L'EXERCICE) μεταφέρεται εις τόν λογαριασμόν κυκλοφορίας (Έκμεταλλεύσεως) και όχι εις τούς λογαριασμούς κοστολογήσεως.

Παρ' ἡμῖν, πλὴν τῶν ἀνωτέρω, τὰ ὁποῖα συνιστοῦν-
μέχρι σημείου τινός- ἀμφισβητούμενα στοιχεῖα κόστους,
δεόν νά προστεθῶσι:

1. Ὁ φόρος ἐπιτηδεύματος, ὁ ὁποῖος συνιστᾷ φό-
ρον καθαρᾶς προσόδου καὶ συνεπῶς ἀρνητικὸν στοιχεῖον
τοῦ ἐπιχειρηματικοῦ ἀποτελέσματος.

2. Ποικιλῶν νομοὶ εἰσφορᾶς, ὡς π.χ. ἡ φορολογία
εἰσαγωγέων (Δ.456/1947), ὁ Α.Ν. 1023/1946 περὶ ἐπι-
βολῆς εἰδικῆς εἰσφορᾶς εἰς βάρος τῶν δικαιούχων δεσ-
μευμένου συναλλάγματος κτλ.

Ἐπὶ τῆς φύσεως τῶν εἰσφορῶν τούτων ὡς στοιχεί-
ων μὴ προσδιοριστικῶν κόστους ἢ ἐνδεχομένως κοστολο-
γησίμων δὲν εἶναι πάντοτε σαφῆς ἢ πρόθεσις τοῦ νόμο-
θέτου, ὅπως ἐμφανίζεται τουλάχιστον διὰ τῶν ἐρμηνευτι-
κῶν ἐγκυκλίων τοῦ Ἐγπουργείου Οἰκονομικῶν".

14. Πέμπτη διάκρισις ἐξόδων: ἀναλόγως τῆς διαμορφώσεως

τῶν ἐπὶ αὐξομειουμένης οἰκ. δραστηριότητος. Τυχάνει
σχεδὸν αὐτονοήτων ὅτι ὅταν μεταβάλλεται ἡ δραστηρι-
ότης τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ (εἰς τὴν τεχνικὴν, συναλλα-
κτικὴν, διοικητικὴν καὶ χρηματοοικονομικὴν σφαῖραν)
τότε μεταβάλλονται κατὰ τινα τρόπον εἰς τὰ ἀντίστοι-
χα ἔξοδα. Σχετικῶς ὑποδεικνύονται δύο τρόποι ταξινο-
μήσεως τῶν ἐπερχομένων μεταβολῶν.

Πρώτη ταξινόμησις:

"Ἐξοδα σταθερά	}	Ἀναλογικὰ
"Ἐξοδα μεταβλητὰ		Αὐξοντα
Φθίνοντα
Παλίνδρομα ἢ ἀκανόνιστα

Δευτέρα ταξινόμησις:

"Ἐξοδα ἀναλογικὰ	}	Σταθερά
"Ἐξοδα μὴ ἀναλογικὰ		Αὐξοντα
Φθίνοντα
Παλίνδρομα ἢ ἀκανόνιστα

Καὶ αἱ δύο διακρίσεις εἶναι δικαιολογημέναι, ἀρ-
κεῖ νά γίνεται ἡ ἀρμόζουσα ἐκάστοτε χρῆσις αὐτῶν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πρέπει νά διευκρινισθῇ εἰς τὸ
ἄρχεις -διὰ νά ἀποφύγωμεν συνήθειαι παρερμηνείας-
εἶναι ὅτι αἱ ὡς ἄνω κατηγορίαι πρέπει νά ἐξετασθοῦν
διττῶς:

1. Πῶς διαμορφοῦται τὸ μέγεθος τῆς δαπάνης.
2. Πῶς διαμορφοῦται ἡ ἐπίπτωσις τῆς ἐπὶ τοῦ κα-
τά μονάδα προϊόντος κόστους.

Ἐλλείψει τῆς διευκρινίσεως ταύτης παρατηροῦνται πολυάριθμοι συγχύσεις. Κατωτέρω ἀσχολούμεθα μὲ ἐκάστη κατηγορίαν, ἀνεξαρτήτως τρόπου κατατάξεως.

1. Ἐξοδα σταθερά: (FRAIS FIXES). Εἶναι προφανῶς ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ συνολικὸν μέγεθος δὲν ἐπηρεάζεται ἀπὸ τὰς ἀξομειώσεις τῆς παραγωγικῆς (ἢ συναλλακτικῆς) δραστηριότητος. Τὸ νῦν εἶναι σταθερὸν ἕνα ἔξοδον δὲν σημαίνει ὅτι ἐμφανίζεται πάντοτε μὲ τὸ αὐτὸ ποσοδὸν κατὰ μῆνα (ἢ ἄλλην περίοδον). Σημαίνει ἀπλῶς ὅτι αἱ ἀξομειώσεις τοῦ οἰκείου ποσοῦ τυγχάνουν ἀσχετοί, ἀνεξάρτητοι, ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως. Σταθερά ἔξοδα εἶναι κατ' ἐξοχήν τὰ χρονικὰ ἔξοδα, δηλ. τὰ ἀναλισκόμενα συμμετρῶς πρὸς τὴν πύροδον τοῦ χρόνου: ἐνοίκια, μισθοί, τόκοι δανείων, ἀσφάλιστρα πυρός, ζωῆς, δικαιώματα χρησιμοποιοῦσθαι ὡς προνομίων εὐρεσιτεχνίας, συνδρομαί, ὠρισμένοι φόροι κ.ά.

Παρατηρεῖται, ἐν τούτοις, ὅτι ὠρισμένα τοῦλάχιστον στον τῶν ἐξόδων τούτων δὲν εἶναι ἀπολύτως σταθερά, ἐπηρεαζόμενα κάπως ἀπὸ τὴν ἔντασιν τῶν ἐργασιῶν. Π.χ. διπλασιαζομένης τῆς δραστηριότητος θά ἀπαιτηθῆ ἐφεδρικὸν διοικητικὸν προσωπικὸν κτλ. Πρόκειται μᾶλλον περὶ ἐξόδων ὑποκειμένων εἰς μακροχρονίους ἀναθεωρήσεις, καὶ σχετικῶς σταθερῶν εἰς συντομώτερα χρονικά διαστήματα, ἰδίως ἐντὸς μᾶς χρήσεως. Λόγω τῆς σχετικότητος ταύτης διακρίνεται, ἐνίοτε, ἡ ὑποπερίπτωσης τῶν ἡμισταθερῶν ἐξόδων (FRAIS SEMI-FIXES).

2. Συνήθεις ἀνακρίβειαι ἐκφράσεως. Τὰ σταθερά ἔξοδα δὲν πρέπει νὰ συγχέωνται μὲ τὰ γενικά ἔξοδα, πῶς κάνει ἡ καθημέραν πρᾶξις, παρασυρομένη ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι ὠρισμένα γενικά ἔξοδα (διοικήσεως) εἶναι σταθερά. Αἱ ἀπολαβαί πωλητοῦ ἀμειβομένου μὲ ποσοστὰ εἶναι γενικὸν ἔξοδον πωλήσεως ὅχι ὅμως καὶ σταθερόν¹⁾.

3. Ἐξοδα ἀναλογικά (FRAIS PROPORTIONNELS). Εἶναι ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ συνολικὸν μέγεθος βαίνει συμμετρῶς πρὸς τὰς ἀξομειώσεις τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως, δηλ. εὐρίσκονται εἰς ἀμεσον σχέσιν πρὸς τὸν ὄγκον τῆς παραγωγῆς, π.χ. ἡ πρώτη ὕλη. Ἐάν ἀπαιτηθῆ τοιαύτη 100 χγρ. διὰ παραγωγήν 10 προϊόντων, θά ἀπαιτηθῆ ὕλη

1) Πρβλ. CH. BRUNET: OP. CIT. σελ. 31.

διπλασίας ποσότητας διά διπλασίαν παραγωγήν. Καθ' ὑπόθεσιν, διότι εἰς τὴν πραγματικότητα θά προκύψουν:

1) Ἀναλογικῶς ὀλιγώτεραι φῦραι ἀποθηκεύσεως ἐπὶ μεγαλυτέρας ποσότητος.

2) Ὀλιγώτεραι ἀπομειώσεις ἐπεξεργασίας ἐπὶ συνεχοῦς παραγωγῆς.

3) Συνεξεταζομένη ἡ ἀξία τῆς πρώτης ὕλης πρὸς τοὺς ἀντικειμένους ὄρους ἀγορᾶς καὶ τὰ μεταφορικά, αἱ μεγαλύτεροι ποσότητες-προϋποθέσεις μεγαλυτέρας παραγωγῆς-εἶναι εὐθηνότεραι.

Συνεπῶς ἡ ἔννοια τῶν ἰναλογικῶν ἐξόδων - ὅπως ἄλλωστε καὶ τῶν σταθερῶν, ἀυξόντων κλπ. δέν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλά σχετική. Ἡ πρώτη ὕλη, τὰ ἄμεσα ἡμερομίσθια, ἡ κλητήριος ἐνέργεια, τὰ καύσιμα, αἱ ἐπισκευαὶ κ.ἄ., εἶναι δαπάναι GROSSO MODO ἀναλογικαί, ὡς πρὸς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνολικοῦ των μεγέθους. Ἐξεταζόμεναι ὅμως ὡς πρὸς τὴν ἐπίπτωσιν των ἐπὶ τοῦ κόστους, κατὰ μονάδα, εἶναι... σταθεραί. Πράγματι εἰς ἐκάστην ὁκᾶν σάπωνος, ἀνεξαρτήτως μικρᾶς ἢ μεγάλης παραγωγῆς, ἐνυπάρχει ἡ αὐτὴ ποσότης πυρηνελαίου.

4. "Ἐξοδα αὐξοντα (FRAIS PROGRESSIFS). Εἶναι ἕκαστα τῶν ὁποίων τὸ μέγεθος αὐξάνει περισσότερο ἀπὸ ὅτι αὐξάνει ἡ παραγωγή. Π.χ. Ὑπερῶρια προσωπικοῦ ἀμειβομένου δυσαναλόγως πρὸς τὴν πρόσθετον παραγωγήν. Ἐπίσης ἐπὶ ἡμερομισθίων μετὰ βραβείων (PRIME) ἐφ' ὅσον τὸ βραβεῖον ἔχει αὐξουσαν κλιμάκωσιν¹⁾. Ἀναλόγως ἐμφανίζονται ὠρισμένοι φόροι τῶν ὁποίων ἡ ἐπιβάρυνσις ἀκολουθεῖ αὐξουσαν ἑκατοστιαίαν ἀναλογίαν. Ἐπίσης συνηθίζεται, ὅταν ἔξοδα ἀποθηκεύσεως (τόκοι, κίνδυνοι ἀπαξιώσεως κλπ.) ὑπολογίζωνται ὡς ἑκατοστιαία ἐπιβάρυνσις τῶν STOCKS, ὅπως ὁ συντελεστής καθορίζεται αὐξων ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῶν STOCKS, λόγω μεγαλυτέρας δυσχερείας διαθέσεως αὐτῶν²⁾. Ἐτέρα ἀκόμη περίπτωσις ἐπιδρῶσα ὡς αὐξουσα δαπάνη εἶναι ἡ ἀπόρριψις συνεχῶς ὑψηλοτέρου ποσοστοῦ ἀκαταλλήλων προϊόντων (κακοτεχνημάτων) ἐπὶ ὑπερφορτισμένης παραγωγῆς.

1) Τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐπιτυχᾶνεται φθίνουσα ἐπίδρασις ἄλλων ἐξόδων. Μηχανήματα μεγάλης ἀξίας εἶναι συμφέρον, νὰ ἀξιοποιουῦνται ἐντατικᾶ ἔστω ἐπὶ τῇ καταβολῇ βραβείων ἢ ὑπερῶριων, λόγω ἐξοικονομήσεως τόκων καὶ ἀποσβέσεων.

2) Βλ. σχ. M. BOURQUIN: OP. CIT.

Ένταῦθα δεόν νά σημειώθῃ ὅτι, ὅπως καί διὰ τὰς ἐπομέγας κατηγορίας ἐξόδων (φθίνοντα καί παλίνδρομα) δέν εἶναι πάντοτε ἡ φύσις τοῦ ἐξόδου ποῦ συνεπάγεται τήν τοιαύτην ἢ τοιαύτην μεταβλητότητά του, ἀλλ'οἱ τεχνικοί ὄροι τῆς πραγματοποιήσεώς του. Οὕτω π.χ. διὰ τήν παραγωγήν 100 μονάδων ἀπαιτοῦνται 100 ἐργάται καί εἰς ἐργοδηγός, μέ τὰς ἀκολουθοῦσας ἀμοιβάς:

$$100 \text{ ἐργάται} \quad \text{πρός } 5 = 500$$

$$1 \text{ ἐργοδηγός} \quad \text{πρός } 30 = \underline{30}$$

Σύνολον 530, ἦτοι 5,30 κατά μονάδα

Ἐστω ὅμως ὅτι διὰ τήν παραγωγήν 130 μονάδων ἀπαιτοῦνται 130 ἐργάται καί εἰς ἀκόμη ἐργοδηγός, τότε ἔχομεν:

$$130 \text{ ἐργάται} \quad \text{πρός } 5 = 650$$

$$2 \text{ ἐργάται} \quad \text{πρός } 30 = \underline{60}$$

Σύνολον 710, ἦτοι 5,46 κατά μονάδα

Ὑπό τὰς τεχνικοοικονομικάς ταύτας προϋποθέσεις ἡ δαπάνη ἐργασίας κατέστη αὐξουσα. Ἐάν τώρα ἡ παραγωγή προωθηθῇ μέχρι 200 ἐργασιῶν (ὁπότε δέν παρίσταται ἀνάγκη προσθήκης ἑτέρου ἐργοδηγοῦ) ἡ δαπάνη ἀποκαθίσταται πάλιν ἀναλογικῆ¹⁾.

5. Ἐξοδα φθίνοντα (FRAIS DEGRESSIFS). Ταῦτα διαμορφοῦνται κατά τρόπον ἀκριβῶς ἀντίθετον τῶν ἀνωτέρω, δηλ. αὐξάνουν μέν κατ'ὄγκον, ἀλλά μέ ρυθμόν βραδύτερον τοῦ ρυθμοῦ αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς.

1) Ἐνδιαφέρουσα τυγχάνει ἡ περίπτωση τοῦ αὐξουσαντος κόστους εἰς τὰς ἐναερίους μεταφοράς, ἐν σχέσει πρὸς τήν διανοσμένην ἀπόστασιν, λόγω φθινούσης διαμορφώσεως τοῦ ἀφελίμου βάρους:

Ἀπόστασις μεταφορᾶς

Πολυκινητήριον ἕεροπλάνου ἔμπορ. τύπου

Απόστασις μεταφορᾶς	Βάρος καυσίμων	ἀφελίμον βάρος
300 χιλιομ.	320 χλγρ.	1840 χλγρ.
600 "	640	1520
900 "	960	1200
1200 "	1280	880
1500 "	1600	560

Συνήθως φθίνουντα είναι τὰ κόμιστρα, ναύλα καὶ ἐν γένει ἔξοδα παραδόσεως. Ἀναλόγως τὰ τηλεφωνικά τέ-
λη, ὑδρευσις, φωτισμός κτλ. εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεισέρχεται
παγία τις ἐπιβάρυνσις. Εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν τεχνι-
κῶν ἔξόδων ὁ SCHMALENBACH παρέχει τὸ ἐξῆς παράδειγμα
φθινοῦσης καταναλώσεως γαιανθράκων ἐπὶ προΐουσης ἀξι-
οποιήσεως (AUSNUTZUNGSGRAD) ἐγκαταστάσεων ἀτμοπαραγω-
γῆς:

Ἀπόδοσις εἰς ἵπποδύναμιν: 50 60 70 80 90 H.P.
Κατανάλωσις γαιανθράκων: 1,8 1,32 1,16 1,04 0,93 καθ' ὥ-
ριαῖον H.P.

Ἀνάλογος διαμόρφωσις χαρακτηρίζει τὰ καλούμενα
ἔξοδα ἐκκινήσεως (MISE EN TRAIN), τὰ ὁποῖα πραγματο-
ποιοῦνται κατὰ τὴν ἀνάληψιν παραγωγῆς νέου τύπου προ-
ϊόντος νέας παραγγελίας κτλ. Μεσολαβοῦν μελέται, σχέ-
δια, δοκιμαί, μοντέλλα, ἐσωτερικαὶ ἐντολαί, ἐντυπα
κτλ., συνιστῶντα ἐφ' ἅπαξ ἐπιβάρυνσιν ὡς πρὸς τὴν θε-
ωρουμένην παραγωγὴν. Ὅσον ἢ ἔκτασις ταύτης μεγαλυ-
τέρα καὶ ἀνανεώσιμος τόσο ἢ κατὰ μονάδα ἐπίπτωσις
μικροτέρα.

6. Ἐξοδα ἀκανονίστου μεταβλητότητος ἢ παλίν-
δρομα (FRAIS REGRESSIFS). Πρόκειται περὶ ἔξόδων τὰ
ὁποῖα ἀκολουθοῦν ἐναλλασσομένην μεταβλητότητα, ἄλλο-
τε ὡς αὔξοντα-φθίνοντα, ἄλλοτε ὡς ἀναλογικῶς φθίνον-
τα, κτλ. Τοῦτο δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ εἶδος τῆς δαπά-
νης ἀλλὰ εἰς τὰς τεχνικὰς συνθήκας τῆς ἀναλώσεως τῆς.
Ἡ περίπτωσις ἐμφανίζεται εἰδικώτερον ὅταν ἡ παραγωγή
δὲν χωρεῖ κατὰ συνεχῆ κλιμάκια ὄγκου (π.χ. 101, 102,
103, 104 μέτρα, τεμάχια, κιλά κτλ.) ἀλλὰ κατὰ ἀποτό-
μους καὶ μεγάλας σχετικῶς ἐνότητος 100-150-200 (μιά
"καζανιά", μιά "φουρνιά"). Ἐάν δὲν γίνεται πλήρης
χρησις τῆς ἐνότητος παραγωγῆς, πολλὰ ἐκ τῶν ἔξόδων
καθίστανται αὔξοντα. Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς καθί-
στανται πάλιν ἀναλογικῶς, κτλ.

7. Λογιστικὴ ὁμαδοποίησις τῶν ἔξόδων. Αἱ ἀνωτέ-
ρω ἰδιότητες ἀφοροῦν καθὲ ἔξοδον θεωρούμενον αὐτὸ
καθ' ἑαυτὸ δηλ. μεμονωμένως.

Ἡ Βιομηχανικὴ Λογιστικὴ συγκεντρώνει, ἐν τού-
τοις, περισσότερα ὁμοειδῆ ἔξοδα εἰς ἓνα λογαριασμόν,
ὡς λ.χ. "Ἐξοδα λειτουργίας συνεργείου ἐπισκευῶν, Γεν.
βιομηχανικὰ ἔξοδα, κτλ. τοῦ ὁποίου τὸ περιεχόμενον
(χρεωστικὸν ὑπόλοιπον) ἐπιρρίπτεται ἐπὶ τοῦ κόστους
ὡς νὰ ἐπρόκειτο περὶ ἐνιαίας δαπάνης. Κατ' οὐσίαν πρό-

κειται περί συνθέτου κονδυλίου, εις τήν σύνθεσιν τοῦ ὁποίου περιλαμβάνονται, σταθερά, ἀναλογικά, αὐξαντα κτλ. ἔξοδα. Ἐκ τῆς τοιαύτης συνθέσεως θά ἐξαρτηθῇ ἡ τέλει ἢ συμπεριφορά (BEHAVIOR OF MANUFACTURING EXPENSES) τοῦ κονδυλίου τούτου, ὡς πρός τὰς ἀξομειώσεις τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως. Τά τοιαῦτα λογιστικῶς ὁμαδοποιημένα ἔξοδα (GRUPPENKOSTEN)¹ διαμορφώνονται συνθῶς ὡς φθίνοντα ἐφ' ὅσον περικλείουν καί σταθερά τοιαῦτα. Οὕτω π.χ. τὰ "ΕΞΟΔΑ λειτουργίας BENZINAPOTΡΟΥ (ἔνθα: τόκος, ἀποσβέσεις, ἀσφάλιστρα, μισθός ὀδηγοῦ, καύσιμα κτλ.) θά ἔχουν φθίνουσαν ἐπίπτωσιν ἀξανομένου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καλλιεργουμένων στρεμμάτων.

8. Συνοπτική εἰκὼν. Κατωτέρω συνοψίζομεν τὰς ναπτυχθεῖσας διακρίσεις:

Αὐξομειώσεις βαθμοῦ ἀπασχολήσεως.

Α. Πῶς διαμορφώνεται τὸ μέγεθος τῶν ἐξόδων	Β. Πῶς βαρύνουν τὸ κόστος κατὰ μονάδα παραγωγῆς
1. Σταθερά	<p>1. Κατὰ τρόπον φθίνοντα</p>
2. Ἀναλογικά	<p>2. Κατὰ τρόπον εἰς/αθερόν</p>

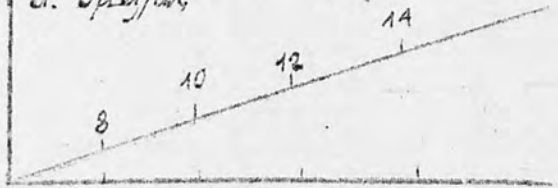
1. Βλ. Κ. ΜΕΛΛΕΡΟΒΙΤΣ: ΟΡ. ΟΙΤ. Τομ. 1 σελ. 326.

A. Πώς διαμορφώνεται
τό μέγεθος των εξόδ.

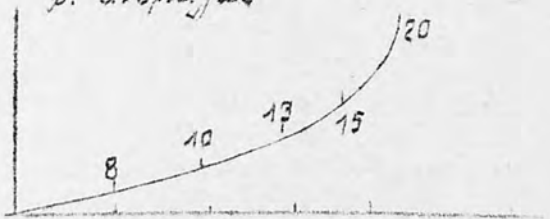
B. Πώς βαρύνουν τό κόστος κατά
μονάδα παραγωγής

3. Αύξοντα

α. Κατά τρόπον αύξοντα
β. όμολογως

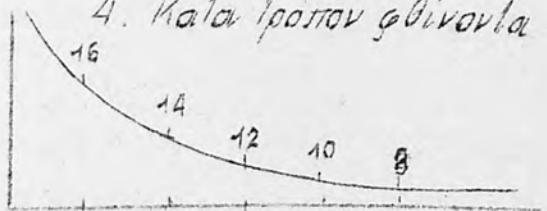

β. άνομαλως

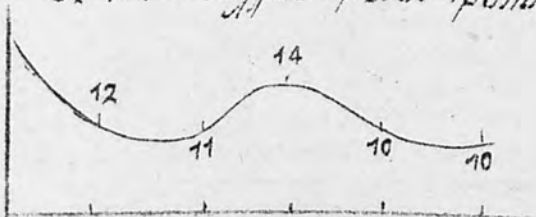
4. Φθίνοντα

4. Κατά τρόπον φθίνοντα

5. Παλίνδρομα

5. Καί' έναλλαζόμενον τρόπον

9. Παρατηρήσεις. 'Εκείνο όμως τό όποϊον πρέπει νά τονισθῆ (διότι είναι ἡ συνήθης πηγή πλήρους παρερμηνείας τῶν πραγμάτων) είναι ὅτι ἐκάστη τῶν τριῶν τῶν κατηγοριῶν ἐξόδων (ἰδίως ἡ 2α καί 3η) δέν περιλαμβάνει ἔξοδα διάφορα τῆς ἄλλης. Εἰς τρόπον ὥστε ἂν ὑποθεθῆ ὅτι ὅλα τά κατ'εἶδος ἔξοδα (ἡμερομίσθια, ἀποσβέσεις, καύσιμα, μεταφορικά κτλ. κτλ.) εἶναι, ἔστω 15, τότε τά 7 (ἔστω) εἶναι σταθερά, ἄλλα 5 εἶναι ἀναλογικά καί τά ὑπόλοιπα 3 εἶναι αὐξοντα.

Μία τοιαύτη ἀντίληψις εἶναι ἀπατηλή. Διότι τό αὐτό ἔξοδον δύναται νά εἶναι μέχρι σημείου τινός τοῦ βαθμοῦ ἀπασχολήσεως ἀναλογικόν, πέραν δέ αὐξον ἢ φθίνον. Παράδειγμα τά ἡμερομίσθια. Κατά βάσιν¹⁾ πρόκειται περί ἀναλογικῆς δαπάνης. Διά 100 προϊόντα ἀπαιτοῦνται ἡμερομίσθια 1000 δρ., διά 200 προϊόντα ἀπαιτηθοῦν 2000 δρ. Προκειμένου ὅμως ὁ ὄγκος τῆς παραγωγῆς νά αὐξηθῆ, διά νυκτερινῆς ἐργασίας, τά ἡμερομίσθια μετατρέπονται ἀπό ἀναλογικῆς εἰς αὐξουσαν δαπάνην. Ἀντιστρόφως ἐνδέχεται ὅπως τό ἀγοραῖον βιομηχανικόν ἤλεκτρικόν ρεῦμα παρέχεται μέ ἠλαττωμένον τιμολόγιον κατά τās νυκτερινάς ὥρας, (ὅπως συμβαίνει εἰς πολλάς πόλεις τῆς Γαλλίας), ὁπότε ἐπέρχεται τό ἀντίθετον ἀποτέλεσμα.

'Αλλά δέν εἶναι μόνον τά ἔξοδα τῆς τεχνικῆς σφύρας πού μεταβάλλουν κατηγορίαν. Ἀνάλογόν τι δύναται νά συμβῆ καί εἰς τά ἔξοδα διαθέσεως. Ἐάν π.χ. παραγωγῆ 100.000 κιλῶν διοχετεύεται κανονικῶς εἰς τήν ἀγοράν ἄνευ διαφημίσεως, παραγωγῆ 200.000 ἴσως ἀπαιτηθῆ ἔντονον διαφήμισιν, ὁποτε τό σύνολον τῶν ἐξόδων διαθέσεως καθίσταται αὐξον, πέραν τῶν 100.000 κιλῶν.

ἔξ 3. Ἔσοδα

15. Οὔτε ὡς πρός τά ἔσοδα ὑπάρχει ἐνιαία καί σαφῆς ἀντίληψις, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον διασταυροῦνται ἀντικρουόμενοι διάφοροι ὀρισμοί ἐξ ἐπόψεως: κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, δημοσίας οἰκονομικῆς, ἐπιχειρηματικῆς, οἰκονομίας. Ἡ ἡμετέρα φορολογικῆ νομοθεσία, ἂν καί ἀσχολουμένη κατά κόρον μέ τήν ἔννοιαν ταύτην, οὐδέποτε δίδει ὀρισμόν (N.1640). Γενικῶς δέον νά νοεῖται πᾶσα ἀπόκτησις ἀξιών καί δικαιωμάτων ἔναντι -κατά κανόνα- ἀντιπαροχῆς τινός. Τό γαλλ. Λογιστικόν Σχέδιον

1) Καί ἐντός τῶν ὀρίων σχετικότητος ἐκάστης κατηγορίας. Ἐπί τοῦ θέματος βλ. τās βαθυτέρας ἀναπτύξεις τοῦ F. HENZEL: KOSTENANALYSE, BÜHL, -BADEN 1937.

(1949) ἀντιμετωπίζον στατιστικὸν ὄρισμόν, ἀντικατέ-
στησε τὸν ὄρον REVENU διὰ τοῦ ὄρου PRODUITS (ἐν τῇ
εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ τῆς ὠφελείας-ἀποδόσεως). Ἀντιστοι-
χῶς ἡ γερμανικὴ φιλολογία¹⁾ χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρον
ERTRAG=ἀποφερόμενον ἔσοδον, εἰσόδημα)

"Ἔσοδα (PRODUITS) κατὰ τὸ Γ.Λ. Σχ. εἶναι "τὰ πο-
σά τὰ εἰσπραχθέντα ἢ πρὸς εἴσπραξιν ἀπορρέοντα ἐκ τῆς
ὀμαλῆς ἐκμεταλλεύσεως, εἴτε ὡς ἀντιπαροχὴ ἀγαθῶν, ἐρ-
γασιῶν, παροχῶν ἢ ὑπηρεσιῶν τὰ ὅποια παρεχώρησε, ἐ-
ξετέλεσε ἢ ἐπρομήθευσε ἢ ἐπιχειρήσεις, εἴτε ἄνευ ἀντι-
παροχῆς.

16. Μορφαὶ τινὲς ἔσόδων. Τὸ ἀντίτιμον πωλήσεως προϊόν-
των ἢ ὑπηρεσιῶν (νοσήλεια, δίδακτρα κτλ.) ἀνεξαρτή-
τως τρόπου διακανονισμοῦ. Κατασκευαί δι' ἴδιον λ/σμόν.
Ἐγγειος παραγωγή ἰδιοκαταναλισκομένη. Τιμολογήσεις
πρὸς ἐξηρητημένας ἐπιχειρήσεις (FILIALES). Χρηματοοι-
κονομικαὶ ὠφέλειαι: ὡς διαφοραὶ ἐκδόσεως ὑπὸ τὸ ἄρ-
τιον, συναλλαγματικαὶ διαφοραὶ (θετικαὶ) διαφοραὶ
(θετικαὶ) ἐξαγορᾶς ἰδίων μετοχῶν, ὁμολογιῶν, κτλ.
Πραγματοποιήσεις αὐτομάτου ὑπερτιμήσεως ἀκινήτων, ἐμ-
πορευμάτων, χρεωγράφων, κτλ. Ἐκχώρησις δικαιωμάτων
εὐρεσιτεχνίας, ἐπωνυμίας, σήματος καὶ ἀνάλογα.
Ἀντιθέτως δὲν συνιστοῦν ἔσοδα ἀπλαῖ κινήσεις
κεφαλαίων ὡς ἡ ἀνάληψις τραπεζικῆς καταθέσεως, ἡ εἴσ-
πραξις γραμματίου, τὰ συνεπεῖα δανεισμοῦ προερχόμενα
ποσά.

17. Σχετικότης ἐννοίας. Παρατηρητέον ὅτι ἡ ἐννοία τοῦ
ἔσοδου εἶναι πολὺ ρευστὴ καὶ συμβατικὴ. Τὸ ἀντίτιμον
πωλήσεως ἐμπορευμάτων ἀγορασθέντων ἐπὶ πιστώσει συνι-
στᾷ ἔσοδον, οὐχὶ ὅμως τὸ χρηματικὸν προϊόν δανείου.
Τοῦτο δὲ διότι τὸ ἔσοδον συνδέεται πάντοτε πρὸς τὴν
παραγωγικὴν καὶ συναλλακτικὴν δραστηριότητα, τούτων
λαμβανομένων ἐν εὐρυτάτῃ ἐννοίᾳ.

18. Πρόσοδος. Τὰ ἐννοιολογικὰ γνωρίσματα ταύτης εἶναι
σαφέστερα: Ὡς πρόσοδος λογίζεται πᾶν ἔσοδον: 1) προ-
ερχόμενον ἐξ ὠρισμένης πηγῆς σχετικῶς διαρκοῦς (με-
ταλλεῖον, ἄγρος, ἀκίνητον, χρεῶγραφα, κτλ.) 2) Προῦ-
ποθέτει ἐκμετάλλευσιν τῆς πηγῆς ταύτης, 3) ἐμφανί-
ζει ποιάν τινὰ περιοδικότητα (ὡς λ.χ. τὰ μισθώματα,
τὰ τοκομερίδια, κτλ.). Οὐχ' ἦττον δὲν πρέπει νὰ ἀπο-
δοθῇ ἀπόλυτος σημασία εἰς τὰ ἀνωτέρω γνωρίσματα. Ἡ

1) Ἡ δὲ ἱταλική: RICA VI.

ἔλλειψις ἢ ἡ πρόσκαιρος ἀλλοίωσις ἐνός τούτων δὲν σὺν ἐπάγεται ἀνάρεσιν τοῦ χαρακτήρος τῆς προσόδου¹).

μ. Ἡ πρόσσδος λογίζεται ὡς ἀκαθάριστος (GROS IN-COME) καὶ καθαρὰ. Ἡ τελευταία αὕτη ἐξευρίσκειται ὅταν ἐκ τῆς ἀκαθάριστου, ἀφαιρεθοῦν τὰ διὰ τὴν παραγωγὴν ἢ ἀπόκτησιν αὐτῆς ἔξοδα.

Ἡ φορολογικὴ μας νομοθεσία ἐπὶ τῆς καθαρᾶς προσόδου δίδει εὐρύτεραν πωρ ἔκτασιν εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην περιλαμβάνουσαν: τὰ παντοειδῆ ἔσοδα ἐκ τῆς δραστηριότητος τῶν ἐμποροβιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων (Δ' κατηγορία) τὰ εἰσοδήματα ἐκ κινητῶν ἀξιῶν, ἐξ οἰκοδομῶν, ἐκ γαιῶν, κτλ. λογίζουσα ταῦτα ὡς σταθερὰ ἐν ἐκμεταλλεύσει πηγᾶς. Περιλαμβάνει ἐν τούτοις καὶ πλασματικὰς τινὰς προσόδους ὡς τὴν αὐτόματον ὑπερτίμησιν ἀκινήτων, χρεωγράφων καὶ διαφόρους ἐκ κεφαλαίου ὠφελείας. Κατὰ ταῦτα φορολογικῶς ἡ ἔννοια τῆς ἀκαθάριστου προσόδου τείνει πρὸς τὴν τοῦ ἔσόδου.

Εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν ὡς ἀκαθόριστος προσόδος νοεῖται ἡ ἀξία τῆς (ἀκαθάριστου) παραγωγῆς, φανιζομένης ὑπὸ μορφήν:

- α. Εἰσπράξεων ἐκ πωλήσεως προϊόντων.
- β. Παροχῶν εἰς εἶδος πρὸς τὰς προσηρτημένας ἐκμεταλλεύσεις (EXPLOITATIONS ANNEXES) καὶ πρὸς τὴν καλλιεργητικὴν οἰκογένειαν. Δ.χ. διατροφή κουνίλων ἐκ προϊόντων λαχανοκήπου.
- γ. Προϊόντων ἰδιοπαραγωγῶν παγίως ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐπενδυομένων (προϊόντα δάσους ὡς ξυλεία ὑποστῆγων κτλ.).
- δ. Προσαυξήσεων τοῦ ἐμψύχου ὑποστατικοῦ (εἰς μονάδας καὶ βάρος), τοῦ ἀψύχου ὑλικοῦ, τῶν ἀποθεμάτων, προσαυξήσεων μὴ προερχομένων βεβαίως ἐκ τῆς ἀγορᾶς).

Πολλοί, ἐν τούτοις, χαρακτηρίζουν, ὡς ἀκαθάριστον τὸν πρόσσδον οὐχὶ τὴν ἀκαθάριστον παραγωγὴν, ἀλλὰ τὸ ἀπομένον μέρος μετ' ἀφαιρέσιν τῆς ἀξίας των πρὸς ἀναπαραγωγὴν ἀπαιτουμένων ὑλικῶν (σπορά, λίπανσις, φάρμακα, ἀποσβέσεις), Ἡ διαφορὰ αὕτη δέον νὰ καλεῖται "καθαρόν προϊόν" (PRODOTTO NETTO) καὶ ἐμφαίνει τὰ προσθέτως παραχθέντα ἀγαθὰ πέραν τῶν ἀρχικῶς προϋπαρχόντων. Εἶναι τὸ ἀπορρέον τὸ ἐκ τῆς ἐργασίας ἐπὶ τῆς φύσεως ἀπορρέον "κοινωνικόν εἰσόδημα" (VOLK-

1) Βλ. Α. Σάντη: Ἡ ἔννοια τοῦ φορολογικοῦ εἰσοδήματος. Ἀθῆναι 1928. Π. Νομικοῦ: Ἡ φορολογία τῶν καθαρῶν προσόδων. Τομ. I, σελ. 48 ἐπ.

WIRTSCHAFTLICHES EINKOMMEN)

Σχηματικῶς ἔχομεν:

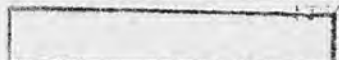
Ἀκαθάριστος πρὸσδος
(PRODOTTO LORDO)

Καταστρα-
φέντα ὑλι-
κά

Καθαρόν προϊόν =
Κοινωνικόν εἰσόδημα

Ἀμοιβή
ἐργασίας

Ἔτεραι
δαπάναι

Καθαρά
πρὸσδος

Ἡ οὕτω πως λογιζομένη καθαρά πρὸσδος (REINER-TRAG, REDDITO DEI CAPITALI INVESTITI, RENDEMENT-NET) καλύπτει τὸν τόκον τῶν ἀπασχολουμένων κεφαλαίων (συνεπῶς ἐνταῦθα καὶ τὴν ἔγγειον πρὸσδον) ὡς καὶ τὸ ἐπιχειρηματικὸν κέρδος¹⁾

Ὡς πρὸς τὰ ἀνωτέρω δεδομένα ἰδοῦ σχετικά-τινὲς ἑκατοστιαῖα ἀναλογίαι:

Ἀγρεκμεταλλεύσεις κεντρικῆς Ἰταλίας²⁾

	1926	1927	1928
1. Καθαρόν προϊόν	100	100	100
2. Ἀμοιβή ἐργασίας	51	52	51
3. Πρὸσδοι κεφαλαίων (ἐγγείων, ἑδαφοπαγῶν, κυκλοφοριακῶν)	44	40	43

Ἔσοδον-πρὸσδος-εἰσόδημα. Φραστικαί διευκρινίσεις.

Κάθε πρὸσδος εἶναι ἔσοδον, ἀλλὰ πᾶν ἔσοδον δέν εἶναι πρὸσδος παρά ἐφ' ὅσον ἔχει τὰ γνωρίσματα τῆς περιόδου-κῆτος, κτλ. Ὁ ὅρος πρὸσδος ἀναφέρεται εἰς τὴν παράγουσαν αὐτὸ πηγήν (ἀκίνητον, μεταλλεῖον, ἀγρόκτημα, κτλ.) Ὁ ὅρος εἰσόδημα ἀφορᾷ τὸ καρπούμενον τὴν πρὸσδον πρὸσωπον (τὸ εἰσόδημα τοῦ ἀκινήτου μου).

Κύκλος ἐργασιῶν. Ἀκαθάριστος, καθαρὸς. Μᾶλλον ἀκριβῆς ἐμφανίζεται ἡ ἐννοία τοῦ κύκλου ἐργασιῶν. Πρὸ κέ-

1) Ἐφ' ὅλων τούτων, βλ. ἐκτενῶς: Μ.Τοιμάρ: Γεωργο-οικονομικαὶ ἐρευναι καὶ Ἀγροτικὴ Λογιστικὴ, σελ. 43 ἐπ.

2) Κατὰ TASSINARI: LA DISTRIBUZIONE DEL REDDITO NEL AGRICOLTURA ITALIANA, σελ. 284. PIACCUZA 1931.

ται, περί των έσόδων τά όποτα πραγματοποιεί ό οίκ. όργανισμός έκ τής πραγματοποιήσεως τοϋ κυρίου και βοηθητικού αύτοϋ σκοπών: Λ.χ. νοσήλεια και ώφέλεια έκ πωλήσεως φαρμάκων, αναλύσεων κλπ. είς κλινικήν, τόκοι προμήθειαι, φύλακτρα, είσπρακτικά, κλπ. είς τράπεζαν κόμιστρα, άποθήκευτρα, κλπ. είς έπιχείρησιν μεταφορῶν πωλήσεις προϊόντων, ύποπαραγώγων, ύπολειμμάτων είς βιομηχανικήν έπιχείρησιν κλπ.

Ό παρ' ήμίν ν. 660/1937 περί φορολογίας τοϋ κύκλου έργασιών (ώς έτροποποιήθη μεταγενεστέρως: Α.Ν. 324/1945 Ν.Δ. 60/1948, Α.Ν. 880/1949) έχει ως άντικείμενον τά άκαθόριστα έσοδα ως ταϋτα" ύπολογίζονται, κατά κανόνα, επί τής βάσει των γενικών αρχών των έφαρμοζομένων έν τή Δ' κατηγορία τής Φορολ. Καθαρών Προσόδων". Είς τόν Φ. Κ.Ε. ύπόκεινται: αί βιομηχανικάί και βιοτεχνικάί έπιχειρήσεις (διά τά έσοδα έκ πωλήσεως των ίδιων προϊόντων). αί τράπεζαι και οί είσαγωγείς (εκ τής άλλοδαπής) έμπορευμάτων και πάσης φύσεως άντικειμένων.

Συνεπώς έχει περιορισμένην έκτασιν. Εάν ή βιομηχανία πραγματοποιήσει παρεπομένας ώφελείας: προμηθειάς, έσοδα έκ πωλήσεως πρώτων ύλών ή ύλικών συσκευασίας, δικαιώματα έξ έκχωρήσεως σχεδίων, κτλ. ταϋτα έξ οίκον. άπόψεως συνιστοϋν κύκλον έργασιών, αλλά μή ύπαγόμενον είς φορολόγησιν.

Κατά τό γαλλικόν Λογ. Δχέδιον (1947, άφ' έτέρου, ως κύκλος έργασιών (CHIFFRE D'AFFAIRES) νοείται "τό ποσόν των πωλήσεων ή τό ποσόν των μισθωμάτων των κατά παραγωγήν έργων (TRAVAUX & FACON) προμηθειών, μεσιτειών, κ.ά. Δέν περιλαμβάνει ούτε παρεπομένας είσπράξεις (RECETTES ACCESSOIRES) και χρηματοοικονομικάς (τόκους, μερίσματα, κ.άναλόγα) ούτε έσοδα έξαιρετικού χαρακτήρος, ως τά έσοδα έξ έκποιήσεως άκινήτοποιήσεων ή χρεωγράφων".

21. Άριθμητική είκών τοϋ κύκλου έργασιών: "απωτέρω έμφανίζομεν τόν μάλλον παραδεδεγμένον τρόπον.

Ι. Όνομαστική αξία τιμολογήσεων
+ Έπιχορηγήσεις έξαγωγής και άναλόγα
(Είδικάί παροχαί καρτέλ. κλπ.)
ΑΝΙΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

500.000.000
10.000.000

510.000.000

-Μείζον:

Επιστροφαί
Λογιστικοί έντι λογιμοί
Διαφοραί ζυγολογίων

Είς μεταφοράν

510.000.000

'Εκ Μεταφορᾶς	510.000.000
'Εκπτώσεις (πλὴν τῶν ταμειακῶν) CASH DISCOUNT)	
Κόμιστρα-Ἀσφάλιστρα	
Φόρος κύκλου ἐργασιῶν	80.000.000
	<u>.....</u>	430.000.000
+ Πλέον:		
'Εσωτερικαὶ τιμολογήσεις (καπσκευαὶ δι' ἴδιον λ/σμών Τιμολογήσεις πρὸς ἐξηρτημέ- νας καὶ συνησπισμένας ἐπι- χειρήσεις. (SUBSIDIARIES AND AFFILIATES)	20.000.000
ΚΑΘΑΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ		450.000.000
<p>Ὁ οὕτω πως καθοριζόμενος πίναξ τοῦ μικτοῦ καὶ καθαροῦ κύκλου ἐργασιῶν, ἐπίδεικτικός διαφόρων παραλλαγῶν- ἀναλόγως τοῦ κλάδου οἰκονομίας καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ἐπιδιώξεων τῆς ἐρεύνης- συνδυάζεται καὶ προεκτείνεται πρὸς κατάρτισιν τῆς καταστάσεως ἀποτελεσμάτων χρήσεως (STATEMENT OF PROFIT AND LOSS).</p>		
2. Καθαρὸς κύκλος ἐργασιῶν		450.000.000
-Μεῖον: Τεχνικὸν κόστος (ὕλικά+ἐργασία+Γεν.Βιο- μηχανικά ἔξοδα)	300.000.000
3. Μικτόν, ἀκαθάριστον, κέρδος (GROSS PROFIT)		150.000.000
-Μεῖον: ἔξοδα διαχειρίσε- ως καὶ πωλήσεως	50.000.000
4. Συναλλακτικὸν κέρδος (GESCHAFTSGEWINN)		100.000.000
-Μεῖον : χρηματοοικονομικά ἔξοδα	
+Πλέον : θετικὰ ἀνόργανα ὠφέλη	
-Μεῖον : Ἀρνητικὰ ἀνόρ- γανα ἀποτελέσματα	40.000.000
5. ΚΑΘΑΡΟΝ ΚΕΡΔΟΣ (NET INCOME)		60.000.000

Ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα, τὴν κατάταξιν καὶ τὰς κατηγορίας τῆς ὡς ἄνω καταστάσεως ὑποδεικνύονται διάφοροι παραλλαγαί. Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἐπικρατεῖ σχεδὸν ὁμοιοφύρωσ (FEDERAL RESERVE BANK, DUN AND BRAD TREET JNC, κτλ.) (ο ἀκόλουθος πίναξ:

ται, περί των εσόδων τά όποια πραγματοποιεί ό οίκ. όργανισμός έκ τής πραγματοποιήσεως του κυρίου και βοηθητικού αυτού οκοπών: Λ.χ. νοσήλεια και ώφέλεια έκ πωλήσεως φαρμάκων, αναλύσεων κλπ. είς κλινικήν, τόκοι προμήθειαι, φύλακτρα, είσπρακτικά, κλπ. είς τράπεζαν κόμιστρα, αποθήκευτρα, κλπ. είς επιχείρησιν μεταφορτών πωλήσεις προϊόντων, ύποπαραγώνων, ύπολειμμάτων είς βιομηχανικήν επιχείρησιν κλπ.

Ό παρ' ήμίν ν.660/1937 περί φορολογίας του κύκλου εργασιών (ώς έτροποποιήθη μεταγενεστέρως: Α.Ν. 324/1945 Ν.Δ. 60/1948, Α.Ν. 880/1949) έχει ως αντιείμενον τά άκαθόριστα έσοδα ως ταύτα" ύπολογίζονται, κατά κανόνα, επί τής βάσει των γενικών αρχών των εφαρμοζομένων έν τή Δ' κατηγορία τής Φορολ. Καθαρών Προσόδων". Είς τών Φ. Κ.Ε. ύπόκεινται: αί βιομηχανικάί και βιοτεχνικάί επιχειρήσεις (διά τά έσοδα έκ πωλήσεως των ίδιων προϊόντων). αί τράπεζαι και οί είσαγωγείς (έκ τής άλλοδαπής) έμπορευμάτων και πάσης φύσεως αντικειμένων.

Συνεπώς έχει περιορισμένην έκτασιν. Εάν ή βιομηχανία πραγματοποιήσει παρεπομένας ώφελείας: προμηθειάς, έσοδα έκ πωλήσεως πρώτων ύλών ή ύλικών συσκευασίας, δικαιώματα έξ έκχωρήσεως σχεδίων, κτλ. ταύτα έξ οίκον. άπόψεως συνιστούν κύκλον εργασιών, αλλά μή ύπαγόμενον είς φορολόγησιν.

Κατά τό γαλλικόν Λογ. Δχέδιον (1947, άφ' έτέρου, ως κύκλος εργασιών (CHIFFRE D'AFFAIRES) νοείται "τό ποσόν των πωλήσεων ή τό ποσόν των μισθωμάτων των κατά παραγωγήν έργων (TRAVAUX A FAÇON) προμηθειών, μεσιτειών, κ.ά. Δέν περιλαμβάνει ούτε παρεπομένας είσπράξεις (RECETTES ACCESSOIRES) και χρηματοοικονομικάς (τόκους, μερίσματα, κ.άναλόγα) ούτε έσοδα έξαιρετικού χαρακτήρος, ως τά έσοδα έξ έκποιήσεως άκίνητοποιήσεων ή χρωεγράφων

21. Άριθμητική είκών του κύκλου εργασιών: "αυτώτέρω έμφανίζομεν τον μάλλον παραδεδεγμένον τρόπον.

I. Όνομαστική άξία τιμολογήσεων	500.000.00
+ Επιορηγήσεις έξαγωγής και άνάλογα (Είδικαί παροχαί καρτέλ. κλπ.)	10.000.00
ΑΝΕΚΑΘΑΡΙΣΤΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	510.000.00

-Μεΐον:

Επιστροφαι	_____
Λογιστικοί ύπυλογισμοί	_____
Διαφοραι ζυγολογιών	_____
Είς μεταφοράν	510.000.00

Έκ Μεταφορᾶς	510.000.000
Έκπτώσεις (πλὴν τῶν ταμειακῶν) CASH DISCOUNT)	
Κόμιστρα-Ἀσφάλιστρα	
Φόρος κύκλου ἐργασιῶν	80.000.000
	<u>430.000.000</u>
+ Πλέον:	
Ἐσωτερικαὶ τιμολογήσεις (καπσκευαὶ δι' ἴδιον λ/σμόν Τιμολογήσεις πρὸς ἐξηρημέ- νας καὶ συνησπισμένας ἐπι- χειρήσεις. (SUBSIDIARIES AND AFFILIATES)	20.000.000
ΚΑΘΑΡΟΣ ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	450.000.000
<p>Ὁ οὕτω πως καθοριζόμενος πῖναξ τοῦ μικτοῦ καὶ καθαροῦ κύκλου ἐργασιῶν, ἐπιδεικτικός διαφόρων παραλλαγῶν- ἀναλόγως τοῦ κλάδου οἰκονομίας καὶ τῶν ἰδιαιτέρων ἐπιδιώξεων τῆς ἐρεύνης- συνδυάζεται καὶ προεκτείνεται πρὸς κατάρτισιν τῆς καταστάσεως ἀποτελεσμάτων χρήσεως (STATEMENT OF PROFIT AND LOSS).</p>	
2. Καθαρὸς κύκλος ἐργασιῶν	450.000.000
-Μεῖον: Τεχνικὸν κόστος (ὕλικά+ἐργασία+Γεν.Βιο- μηχανικά ἔξοδα)	<u>300.000.000</u>
3. Μικτόν, ἀκαθάριστον, κέρδος (GROSS PROFIT)	150.000.000
-Μεῖον: ἔξοδα διαχειρίσε- ως καὶ πωλήσεως	<u>50.000.000</u>
4. Συναλλακτικὸν κέρδος (GESCHAFTSGEWINN)	100.000.000
-Μεῖον : χρηματοοικονομικά ἔξοδα	
+Πλέον : θετικὰ ἀνόργανα ὠφέλη	
-Μεῖον : Ἀρνητικὰ ἀνόρ- γανα ἀποτελέσματα	<u>40.000.000</u>
5. ΚΑΘΑΡΟΝ ΚΕΡΔΟΣ (NET INCOME)	60.000.000

Ὡς πρὸς τὰ στοιχεῖα, τὴν κατάταξιν καὶ τὰς κατηγορίας τῆς ὡς ἄνω καταστάσεως ὑποδεικνύονται διάφοροι παραλλαγαί. Εἰς τὰς Η.Π.Α. ἐπικρατεῖ σχεδὸν ὁμοιοφύρως (FEDERAL RESERVE BANK, DUN AND BRAD TREET JNC, κτλ.) ὁ ἀκόλουθος πῖναξ:

ΑΝΕΚΑΘΑΡΙΣΤΟΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ Πρὸς
ἐξηγήτημένους (κτλ.) ἐπιχει-
ρήσεις.

Πρὸς τρίτους

Μεῖον ἐπιστροφῶν καὶ ἀφέ-
σεις χρέους

ΚΑΘΑΡΑΙ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

Ἀρχικὴ ἀπογραφὴ

Ἀγοραὶ περιόδου

Ἄμεσα ἐργατικά

Ἔτερα παραγωγικά ἔξοδα

Σύνολον

Μεῖον τελικὴ ἀπογραφὴ

Κόστος πωληθέντων

Ἀκαθάριστον κέρδος (GROSS
PROFIT)

Ἔξοδα διοικήσεως

Ἔξοδα πωλήσεως

Καθαρόν κέρδος ἐκμεταλεύ-
σεως. (NET OPERATING PROFIT)

- Μεῖον: ἔτερα ἔξοδα

(χορηγηθεῖσαι ταμειακαὶ
ἐκπτώσεις, κτλ.)

+ Πλέον: ἔτερα ἔσοδα

Καθαρόν κέρδος (πρόσοδος)
περιόδου .NET INCOME
PERIOD.

22. Διακρίσεις. Διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ποιοτικῆς ὑπο-
στάσεως τῆς κυκλοφορίας διακρίνομεν:

α) Ἔσοδα ὀργανικά. Τὰ ἀπορέοντα ἀπὸ τὸν εὐρύτε-
ρον σκοπὸν τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ. Ἡ στενοτέρα ἐκδοχὴ
τῶν πωλήσεων συνιστᾷ τὸν κύκλον ἐργασιῶν. Ἀ.χ. ἀπο-
ζημίωσις ἐκ μέρους καρτέλλ διὰ τὸν περιορισμὸν τῆς
παραγωγῆς εἶναι ὀργανικὸν ἔσοδον, ἀλλ' ὄχι κύκλος ἐρ-
γασιῶν.

β) Ἔσοδα ἀνόργανα. Τὰ πηγάζοντα ἐξ ἐτέρων πηγῶν
καὶ συνηθέστερον ἔκτακτα. Ἡ διαστολὴ α καὶ β εἶναι
δυσχερῆς. Ἀ.χ. ἐκποίησης ἀκαταλλήλου πρώτης ὕλης,
ἐκχώρησις δικαιώματος ἀντιγραφῆς (ἀπομήμισεως) σχεδίων
κτλ.

Τά μερίσματα ἐκ συμμετοχῆς εἰς ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις εἶναι ὀργανικά, εἰς ἑτεροειδεῖς δέ εἶναι -κατά κανόνα- ἀνόργανα. Δυσχέρεια ἐμφανίζεται ἐπί ἐπιχειρήσεων παραγουσῶν συμπληρωματικά ἀγαθά (BENI COMPLIMENTARI). Βιομηχανία αὐτοκινήτων συμμετέχει . βιομηχανίας ἐλαστικῶν, ἡ Πάουερ εἰς βιομηχανίαν λαμπτήρων, κτλ.

Ἡ διάκρισις ὀργανικῶν-ἀνοργάνων ἑσόδων ἔχει πρακτικόν σκοπόν, διότι ἐξ αὐτῶν ἀπορρέουν ὀργανικά ἢ ἀνόργανα κέρδη, ἡ δέ διάκρισις των εἶναι θεμελιώδης διά τὴν μόρφωσιν γνώμης ἐπί τῆς πραγματικῆς πορείας καὶ τῆς ἀξίας τοῦ οἴκ. ὀργανισμοῦ.

Διακρίνομεν ἀκόμη : γ) Ἔσοδα τακτικά ἢ ὁμαλά, πραγματοποιούμενα ὑπὸ κανονικῆς συνθήκας ἐκμεταλλεύσεως, ὡς περίπου ἐπιθανολογήθησαν αὐτὰ κατά τὴν ἵδρυσιν τοῦ ὀργανισμοῦ.

δ) Ἔσοδα συγκυρίας, διαμορφούμενα (εὐμενῶς ἢ δυσμενῶς) συνεπιείᾳ ἀναταραχῶν εἴτε τῆς ἐν γένει οἰκονομίας ζωῆς (ἐναλλαγῆ τοῦ οἴκ. ρυθμοῦ) εἴτε εἰδικωτέρων συνθηκῶν πού ἐπηρεάζουν τὴν δρᾶσιν τοῦ ὀργανισμοῦ: λ.χ. Πενιχρά ἑσοδεῖα ἐλαίου εὐνοοῦσα βιομηχανίας ὑδρογονώσεως σπορελαίου, κτλ. Ἐνίοτε εἰδικόν συγκυριακόν γεγονός μονιμοποιούμενον (λ.χ. διάνοιξις συγκοινωνιακῆς ἀρτηρίας, κτλ.) καθιστᾷ τὰ συγκυριακά ἑσοδα, μόνιμα καὶ ὁμαλά.

Συνδυαστικῶς ἔχομεν:

ΟΡΓΑΝΙΚΑ	ΑΝΟΡΓΑΝΑ
1. Κανονικά	1. Κανονικά
2. Συγκυριακά α) εὐμενῆ β) δυσμενῆ	2. Συγκυριακά α) εὐμενῆ β) δυσμενῆ

Τὸ σχῆμα τοῦτο ὁδηγεῖ εἰς ἀκριβεστέραν ἐκτίμησιν τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος.

Κεφ. 7ον

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ
ΤΩΝ ΟΙΚΟΝ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

§ 1. ΓΕΝΙΚΑ

1. Άπαντες οί οίκ. οργανισμοί εΐτε τό επίδιώκουν κατό-
κύριον λόγον, ώς αϊ επιχειρήσεις, εΐτε μή, πραγματοποιο-
ούν εϊς τό τέλος περιόδου τινός, οίκ. άποτελέσματα, θε-
τικά ή άρνητικά.

Εϊς τά Η.Π.Δ.Δ., εϊς τά σωματεϊα, κοινωφελή ή
δρύματα, κτλ. όσάκις συνιστούν άμιγώς έξιαστικούς όρ-
γανισμούς, πλεονάσματα τυχόν έσόδων εναντι των έξόδων
έμφανίζονται διά τοϋ συντασσομένου ίσολογισμοϋ (όσα-
κις καταρτίζεται :) ώς συνολική περιουσιακή προσάθεσις,
ήτοι, υπό μορφήν άποθεματικοϋ. Αϊ πηγαί προελεύσεως
τοϋ πλεονάσματος (άντιστοιχώς: περφοουσιακοϋ έλλείμματος)
εύρίσκονται διάχυτοι εϊς τά κονδύλια τοϋ άπολογισμοϋ.

Εϊς τούς κτητικούς καί ποριστικούς όργανισμούς
(ϊδίως τούς τελευταίους) καταβάλλεται συστηματική προ-
πάθεια λεπτολόγου καθορισμοϋ των άποτελεσμάτων: κατά
χρόνον, πηγάς προελεύσεως, κέντρα παραγωγής, κτλ.

2. Τά οίκ. άποτελέσματα προκύπτουν εκ δύο μεγάλων κα-
γοριών αίτιών :

α) Εκ τής τεχνικοσυναλλακτικής δραστηριότητος
καί λογιστικώς εϊκονίζονται ώς μία διαφορά έξόδων
έσόδων, υπό τήν προϋπόθεσιν όρθής συσχετίσεως τούτων
(όπερ δέν συμβαίνει πάντοτε).

β) Εξ ύπερτιμήσεων καί ύποτιμήσεων των συστα-
τικών τής περιουσίας (ένεργητικοϋ καί παθητικοϋ).

Α.χ. κέρδος εκ άγοράς καί πώλησεως έμπορευμάτων
(μέ τά συναφή έξοδα) επηρεάζεται εκ τής ύποτιμήσεως
των μεγόντων, ή τοϋ άκινήτου κλπ. Ο διαδυσμοϋς (DUALIS-
MUS) οϋτος εγείρει αναβίθμητα οικονομικο-λογιστικά
(BETRIEBSWIRTSCHAFTLICHE) προβλήματα.

§ 2. Περί τοϋ επιχειρηματικοϋ κέρδους
είδικώτερον.

3. Κατωτέρω έπισκοποϋμεν περιληπτικώς τό σημαντικό
το θέμα, βάσει τής άκολουθου πρωτοτύπου κατατάξεως

1) Χαρακτηριστική τυγχάνει ή έπάρχεια των γενικών
σγγραμμάτων: Ο CAMPION επί 360 σελ. άφιερώνει 4 εις
αϊτια τοϋ κέρδους, ο PRION (εκ των καλυτέρων έργων)
θετεϊ τήν λογιστικήν σκοπιάν, ο MURAT αναφέρεται εις
ADAM SMITH, RICARDO MARSHALL, ο LEHMANN άσχολεϊται
άφηρημένον τρόπον μέ μίαν μόνον διάκρισιν, κ.ο.κ.

Πράγματι τό ἐπιχειρηματικόν κέρδος δέον νά ἐρευνηται:
 1) Ὡς πρὸς τὰ γενεσιουργικά του αἴτια (περί κέρδους θεωρίαι). 2. Ὡς πρὸς τήν ὑπόστασίν του. 3) Ὡς πρὸς τὰς συνθήκας πραγματοποιήσεώς του. 4. Ὡς πρὸς τήν ἔκτασιν καί σύνθεσιν του. 5) Ὡς πρὸς τόν χρόνον καθορισμοῦ του. 6) Ὡς πρὸς τὰς πηγὰς προελεύσεώς του. 7) Ὡς πρὸς τοὺς διέποντας τήν ἐξεύρεσιν τοῦ κανόνας, κτλ.

4. Ὡς πρὸς τὰ γενεσιουργικά αἴτια. Τό θέμα ἀφορᾷ ἀποκλειστικῶς τήν Κοινωνικὴν Οἰκονομικὴν, ἀσχολουμένην μὲ τὰ μακροσκοπικά φαινόμενα τῆς οἰκονομίας. Ἡ Οἰκ. Ἐκμεταλλεύσεων διαπιστώνει μόνον τήν ὑπαρξίν τοῦ ἐπιχ. κέρδους, καί ἀναλύει τὰς διαφόρους αὐτοῦ περιπτώσεις. Δέν ὑπεισέρχεται εἰς τήν αἰτιολόγησιν του παρά ἐν τῷ μέτρῳ ὅπου τό κέρδος ἀπορρέει ἐξ ἐσωτερικῶν διαρρυθμίσεων. Κατ'ἐπέκτασιν τοῦ σημείου τούτου ἐπαφῆς γίνεται ἡ ἀνάπτυξις τῆς περὶ κέρδους διδασκαλίας (GEWINN-LEHRE) εἰς τόν κλάδον μας.

Θεωρίαι κατὰ τὰς ὁποίας τό κέρδος οφείλεται -ί- δίῳ εἰς τό πλαίσιον συνεχῶν μεταβολῶν καί ἀναπροσαρμογῶν τῆς οἰκονομίας¹⁾.

1. Εἰς τὰς συνδυαστικὰς καί ὀργανωτικὰς ἰκανότητας τοῦ ἐπιχειρηματίου (HOBSON) ὅστις δικαιούται μιᾶς ἀμοιβῆς διὰ τήν εἰς τήν ὑπηρεσίαν τοῦ συνόλου καταβαλομένην ἰδιότυπον ἐργασίαν (A. WEBER, DIEHL, κ. ἄ.)

2. Εἰς τὰς "ἰσχυράς θέσεις" (OPPENHEIMER) καί εἰδικώτερον τήν ἔννομον τάξιν διὰ τῆς ὁποίας ὁ ἐπιχειρηματίας καρποῦται τήν ὑπεραξίαν τῆς ἐργασίας. (MARX) Ἐνταῦθα τό κέρδος παρουσιάζεται ὡς ἱστορικὴ καί οὐχί οἰκ. ἀναγκαιότης.

3. Εἰς τήν ἀνάληψιν τῶν κινδύνων, τούτων περιοριζομένων εἰς τοὺς ἀσταθμίτους καί εἰς τήν ἐν γένει ἀβεβαιότητα τῆς ἐπιχ. δραστηριότητος. (ARIAS, HAWLEY, DEL VECCHIO, HELLAUER, ARNDT, κ. ἄ.). Ὁρθῶς νομίζομεν παρατηρεῖ ὁ MURAT²⁾ ὅτι οἱ ἀναλαμβανόμενοι κίνδυνοι δύνανται, τό πολύ, νά δικαιολογήσουν ποῖος δέον νά καρποῦται τό κέρδος, δέν ἐξηγοῦν ὅμως ἐπαρκῶς διατί δημιουργεῖται τό κέρδος. Ὁρθῶς δέ διότι, ἐάν ὁ A

1) Τήν προϋπόθεσιν τῆς δυναμικῆς οἰκονομίας ὡς ἀναγκαίου πλαισίου ἐντός τοῦ ὁποίου διαμορφοῦνται κέρδη, ἀνάπτυξαν ἰδίῳ οἱ J. B. CLARK, ὁ SCHUMPETER, κ. ἄ.)
 βλ. σχ. Α. ΣΙΑΔΕΡΙ: Ἱστορία Οἰκονομικῶν θεωριῶν, Τεῦχος Γ. σελ. 56 ἐπ.

2) βλ. MURAT: OP. CIT. σελ. 166

διακινδυνεύων προβαίνει λ.χ. εἰς παραγωγὴν νέου τύπου ἢ μορφῆς κτλ. προϊόντος ἢ ὑπηρεσίας, τὸ ἐνδεχόμενον κέρδος δὲν εἶναι συνέπεια τοῦ κινδύνου, ἀλλὰ τοῦ νέου συνδυασμοῦ τῶν παραγωγικῶν συντελεστῶν.

Ὁ κίνδυνος ἀναδεικνύει τὸν δικαιοῦχον καὶ ὄχι τὴν αἰτίαν.

4. Τέλος, ἀνεπτύχθησαν ποικίλαι καὶ διάφοροι θεωρίαι.¹⁾ Δὲν ἀποτελεῖ θέμα τῆς Ο.Ε. ἡ προώθησις τοῦ θέματος τούτου.

5. Ὡς πρὸς τὴν ὑπόστασιν των. Τὰ ἀποτελέσματα γενικώτερον, ὡς καθορίζονται λογιστικῶς διὰ τινὰ περίοδον δύνανται νὰ εἶναι:

α) Πραγματικά β) Πλασματικά.

Τὰ πρῶτα ἀντιστοιχοῦν εἰς οὐσιαστικὰς αὐξήσεις ἢ ἐλάττωσεις τῆς καθαρᾶς περιουσίας. Κατὰ τὸν NICKLISOH μάλιστα, κέρδος -εἰδικώτερον- εἶναι τὸ περιοδικὸν ἐκείνο πλεόνασμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀναλωθῇ, χωρὶς νὰ προκαλέσῃ ἐλάττωσιν τῆς ἀρχικῆς καθαρᾶς περιουσίας. Εἶναι ἐν τούτοις πρόφανές ὅτι ἡ πραγματικότης ἢ μὴ τοῦ ἀποτελέσματος συνδέεται ἀναποσπᾶστως πρὸς ὠρισμένην θεωρίαν ἀποτιμήσεως. Διὰ τὴν ὀργανικὴν θεωρίαν τὸ κέρδος ἢ ἡ ζημία καθορίζονται μόνον μετὰ τὴν ἀντικατάστασιν (πραγματοποιηθεῖσαν ἢ ὑπολογιζομένην) τῶν ἀναλωθέντων εἰς τὰς τρεχοῦσας τιμὰς. Κατὰ τοὺς στατικούς (OSBAHR, BLISS, κ.ἄ.) τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν. Τὸ πραγματικόν, ἀληθὲς ἀποτέλεσμα ἀπορρέει ἀπὸ τὴν διαφοράν²⁾: τιμαὶ κτήσεως-τιμαὶ πωλήσεως. Τυχάνει δὲ ἄσχετον ἂν διὰ λόγους προνοίας, κέρδος οὕτω πως καθορισθῆν δὲν θέλει διανεμηθῆ ἐν περιπτώσει ἐκδηλωθείσης ἢ πιθανολογουμένης ὑποτιμήσεως περιουσιακῶν στοιχείων.

Τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῶν "πραγματικῶν" ἀποτελεσμάτων εἶναι ὑψίστης πρακτικῆς σημασίας (λ.χ. ἀπορρίπτωσις ἀποχωρήσεως ἐταίρου, καθορισμοῦ κληρονομικῶν δικαιοματιῶν, ἀποζημιώσεις ὑπαλλήλου ἐπὶ ποσοστοῖς εἰς τὰ κέρδη κτλ.). Δυστυχῶς ἡ θεωρία τυχάνει ἐνταῦθα ἀνίσχυρος. Διότι ἐάν μὲν ἡ ἔννοια τυχάνει σαφῆς, οἱ τρόποι ἐξευρέσεως τοῦ περιοδικοῦ "πραγματικοῦ" ἀποτελέσματος εἶναι ἀναρίθμητοι καὶ ἀμφισβητούμενοι.

1) Ἐκτενῶς βλ. Α. Σίδερι: ἔνθ. ἄνωτ.

2) Πρόφανῶς: ἀλγεβρικὸν ἄθροισμα πολλῶν ἐπὶ μέρους διαφορῶν.

β) ὡς πλασματικά ἀποτελέσματα ὀφείλομεν νά θεωρήσωμεν ἀπό οἰκ. ἀπόψεως τὰ ὀφειλόμενα εἰς τιμαριθμικά μεταβολάς. Οὕτω λ.χ. καθαρὰ περιουσία 50, ἐπί τιμαριθμικῆς βάσεως 100, μεταβάλλεται εἰς 60 ἐπί τιμαριθμικῆς βάσεως 200. Ἀριθμητικῶς προκύπτει ἓνα "πλεόνασμα" (SURPLUS) τό ὁποῖον δέν ἔχει προδήλως οὐδεμίαν οἰκ. ὑπόστασιν. Εἶναι μάλιστα ὀφθαλμοφανές ὅτι ὁ οἰκ. ὀργανισμός ὑπέστη μείωσιν τῆς κ.περιουσίας αὐτοῦ ἴσην πρὸς: $50 \text{ εἰς τό διπλάσιον} = 100 \text{ μείον } 60 = 40$. Οὐχ' ἤττον τὰ οἰκ. τὰ τοιαύτης προελεύσεως πλασματικά ἀποτελέσματα, τυγχάνουν νομικῶς ἰσχυρά, διότι στηρίζουν τήν ἐπιβολήν φόρου κ. προσόδου, τήν διανομήν μερισμάτων, τόν σχηματισμόν ἀποθεματικῶν κτλ.

Πλασματικά εἶναι ἀκόμη τὰ ἀποτελέσματα τὰ ὀφειλόμενα εἰς σκοπίμους "ἐξωραϊσμούς" τοῦ ἰσολογισμοῦ: ἐλάττωσιν τῶν ἀποσβέσεων, παρασιώπησιν ὀφειλομένων ἀποζημιώσεων, ἐπισηφῶν ἀπαιτήσεων κτλ. Ἀλλά καί ἀντιθέτως, ὅταν σκοπίμως καταρτίζεται ἐντελῶς ἀπαισιόδοξος ἰσολογισμός. Βεβαίως, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις ταύτας, εἶναι ἐνίστε δυσχερές νά καθορίσωμεν τὰ ὅρια μεταξύ ἀφ' ἐνός μὲν "αἰσιοδόξου" ἢ "ἀπαισιόδοξου" συντάξεως τοῦ ἰσολογισμοῦ ἐξ ἀγαθῆς προθέσεως καί, ἀφ' ἑτέρου τῶν περιπτώσεων πού περικλείουν δολιότητα. Ἐντελῶς σαφῆς εἶναι ἡ περίπτωσις λογιστικῶν νοθειῶν, σκοπίμων... σφαλμάτων ὁδηγοῦσα εἰς εἰκονικά ἀποτελέσματα.

Σαφῆς διαστολή ἐπιβάλλεται μεταξύ "πραγματικῶν" καί "πραγματοποιηθέντων ἢ μὴ ἀποτελεσμάτων". Ἡ "πραγματοποιήσις" εἶναι ζήτημα χρόνου. Οὕτω λ.χ. ἡ ἄφέλεια ἐξ ἐκδόσεως ὁμολογιῶν ὑπὸ τό ἄρτιον λογίζεται πραγματοποιημένη κατὰ τήν ἐξόφλησιν τοῦ δανείου καί οὐχί κατὰ τόν χρόνον συνάψεως αὐτοῦ, κτλ.

Ὡς πρὸς τὰς συνθήκας τῆς πραγματοποιήσεώς των. Ἐλέχθη ἤδη σελ. 123 ὅτι διακρίνομεν: 1) ἀποτελέσματα διαμορφούμενα ἐντός ὁμαλῶν συνθηκῶν ἐκμετάλλευσσεως. Ποίται ἀκριβῶς αἱ προϋποθέσεις καί τὰ ἀριθμητικά ὅρια τοῦ ὁμαλοῦ εἶναι τίττό σχετικόν. Ὡς βάσει ἐκτίμησης δέον νά λαμβάνωνται αἱ προβλέψεις ἰδρύσεως, ἢ ἐπί πλείονα ἔτη διαμορφωθείσα κατάστασις,, τό ἔτησίως καταρτιζόμενον γενικόν πρόγραμμα δραστηριότητος, κτλ. Τό γαλ. λογιστικόν Σχέδιον τονίζει ἐπίσης τὰς δυσχερείας ἐξευρέσεως τῆς "ACTIVITE NORMALE". Τὰ ἐντός τοῦ πλαισίου τοῦτου διαμορφούμενα διακρίνονται ὡς "ἀποτελέσματα ἐκμεταλλευσσεως". Ταῦτα ἀντιτίθενται πρὸς τὰ "ἀποτελέ-

σματα συγκυρίας" (KONJUNKTURGEWINNE). Είναι τὰ ὀφειλόμενα εἰς μεταπτώσεις τῆς οἰκονομίας εἴτε λόγῳ κυκλικῶν διακυμάνσεων εἴτε ἐξ ἄλλων αἰτίων (πολεμικῶν δημογραφικῶν, κτλ.) Ἄρκει νὰ συνεπάγονται μεταβολὴ (±) εἰς τὴν προσφορὰν-ζήτησιν καὶ τὰς τιμὰς¹⁾. Συγκυριακαὶ λογίζονται αἱ συνθήκαι ὅταν ἐπηρεάζουν γενικῶς ἓνα κλάδον ἢ εἰδικότητα (λ.χ. ναυτιλιακὴ κρίσις) ὑποκατάστασις φυσικῆς μετᾶξης διὰ τῆς τεχνητῆς, κτλ. Σποραδικὰ καὶ τυχαῖα γεγονότα θίγοντα εὐμενῶς ἢ δυσμενῶς ὀρισμένας μόνον ἐπιχειρήσεις, ὀδηγοῦν εἰς "ἔκτακτα" ἀποτελέσματα, διάφορα τῶν συγκυριακῶν (λ. τοπικὴ ἀνομβρία).

Τοιαύτη τυγχάνει ἡ εὐρύτερα ἐκδοχὴ τῶν ἀποτελεσμάτων ἐκμεταλλεύσεως καὶ συγκυρίας. Διδάσκεται ἐν τούτοις καὶ στενωτέρα ἐρμηνεῖα τούτων. (SCHMALENBACH, MAHLBERG κτλ.) Τὰ πρῶτα (BETRIEBSGEWINNE) ἀπορρέουν ἐκ τετελεσμένων συναλλαγῶν. Τὰ δεύτερα συνίστανται εἰς ὑπερτιμήσεις ἢ ὑποτιμήσεις τῶν περιουσιακῶν στοιχείων. (ἀκινήτων, ἀποθεμάτων, ἀξιογράφων, κτλ.) Ἴδου πῶς ἐπιτυγχάνεται ἡ διαστολὴ τούτων (κατὰ SCHMALENBACH):²⁾

Ἄγρορ, τιμὴ κτήσεως	20.000			Τελικὴ
Τιμὴ ἀντικαταστάσεως	15.000	Ζημία συγκυρ.	5.000	διαφορ.
Τιμὴ πωλήσεως	18.000	Κέρδ. ἐκμεταλ.	3.000	-2.000
Τιμὴ κτήσεως	10.000			
Τιμὴ ἀντικαταστάσεως	12.000	Συγκυρ. κέρδ.	2.000	
Τιμὴ πωλήσεως	11.000	Ζημία ἐκμετ.	1.000	+1.000

Καὶ ὑπὸ τὰς δύο ἐκδοχὰς ἡ διαστολὴ εἶναι δυσχερὴς. Τὰ ὅρια τῶν δύο κατηγοριῶν ἀποτελεσμάτων εἶναι συγκυριακῶς κεχυμένα. Ἄλλὰ ἡ προσπάθεια τῆς σχετικῆς ἔστω διαστολῆς τῶν ἔχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν μόρφωσιν τῆς κρίσεως ἐπὶ τῆς ἀξίας τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς συνόλου, καὶ ἐπὶ τῆς διαχειριστικῆς ἰκανότητος τῶν διοικούντων κτλ.

7. Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ περιεχομένου τῶν Διακρινομένων: α) Τὸ κέρδος ἐπιχειρηματίου (UNTERNEHMERGEWINN) ἢ "χρηματοοικονομικόν" (FINANZWIRTSCHAFTLICHE ERFOLG κατὰ LEHMANN).

1) βλ. R. FRICKE: KONJUNKTUR UND EINKOMMEN, σελ. 16.
 2) βλ. K. HAX: DER GEWINNBEGRIFF (κτλ.) σελ. 16.
 3) Κατὰ τὸν χρόνον πωλήσεως.

Προκύπτει όταν εκ των άκαθάριστων έσόδων εκπέσωμεν άπαντα άνεξαιρέτως τά έξοδα (της αύτης περιόδου) καθώς και τούς τόκους πιστωτικού και τοϋ ίδιου κεφαλαίου:

'Ακαθάριστα έσοδα		100
- Παραγωγικά έξοδα ¹⁾	70	
Τόκος πιστωτ.κεφ.	15	
Τόκος ίδιου κεφ.	5	90
Κέρδος έπιχειρηματίου		10

Τό μέγεθος τοϋτο, τείνει -κατά την θεωρητικήν κοινωνικήν οικονομικήν και δή WALRAS, PARETO, κλπ. -συνεπεία τοϋ άνταγωνισμού, πρὸς έκμηδενισμόν.

β) Τό κέρδος έπιχειρήσεως (UNTERNEHMUNGSGEWINN) ή "παραγωγικόν" (PRODUKTIONSWIRTSCHAFTLICHES ERFOLG, κατά LEHMANN). Προκύπτει όταν εκ των άκαθάριστων έσόδων εκπέσωμεν άπαντα τά παραγωγικά έξοδα²⁾, ούχι όμως τούς τόκους των πιστωτικών και ίδιων κεφαλαίων:

'Ακαθάριστα έσοδα		100
- έξοδα παραγωγής	70	30

Είς τό άπομένον "κέρδος έπιχειρήσεως" (30) περιλαμβάνονται, προδήλως, τρία τινά:

1. 'Ο τόκος ό όποϊος άναλογεί είς τά πιστωτικά κεφάλαια και ό όποϊος κατεβλήθη ή όφείλεται είς τούς δανειστάς, έστω 15
2. 'Ο τόκος ό όποϊος άναλογεί είς τό 'ίδιον κεφάλαιον λογιζόμενος είς τό τρέχον έπιτόκιον μακροπροθέσμων δανείων, έστω 5
20

Τό άπομένον ύπόλοιπον (30-20=10) συνιστά τό άμιγές κέρδος τοϋ έπιχειρηματίου· είναι ή ιδιότυπος άμοιβή αύτοϋ, διά τās συνδυαστικές του κλπ. ικανότητας, διά την άνάληψιν των κινδύνων, κτλ. (ως αίτιολογεΐται έκαστοτε παρά των διαφόρων θεωριών). Επί των άνωτέρω έπιβάλλονται δύο παρατηρήσεις:

- α) Τό "κέρδος έπιχειρηματίου" (10) περικλείει πάντοτε ένα άσφάλιστρον²⁾ καλύπτον τούς άσταθμήτους κινδύνους τούς δυναμένους νά μειώσουν ή εκμηδενίσουν

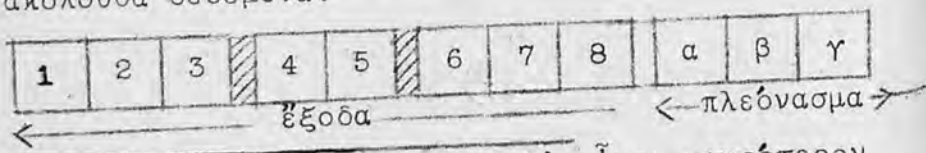
1) 2) "Παραγωγικά" έν εύρυτάτη έννοία, περιλαμβάνονται και τά έξοδα διοικήσεως, διαθέσεως, ή άμοιβή της έργασίας τοϋ έπιχειρηματίου, κτλ.
2) Εκτός εάν είς τά έξοδα περιελήφθη εύρύ κονδύλιον άυτασφάλισσεως των άσταθμήτων κινδύνων, ή εκ τοϋ 30 έγένετο παρακράτησις σχετικού άποθεματικού, αλλά

β) μελλοντικῶς τὸ καταβληθὲν κεφάλαιον.
 "Ὡς παρατηρεῖ ὁ PERROUX²⁾" τὸ κέρδος ἐπιχειρήσεως" ἀποτελεῖ τί τὸ ἐνιαῖον, δηλ. ὅτι ἡ διαφορά (30) καλύπτει ἐπαρκῶς, ἀνεπαρκῶς, ἢ δὲν καλύπτει συλλήβδην τὰ τρία ὡς ἄνω ὑποδειχθέντα συστατικά. Λ.χ. ἐάν τὸ πλεόνασμα εἶναι μόνον 17 τί δὲν ἐπετεύχθη: ὁ τόκος τοῦ ἰδίου κεφαλαίου, ἢ κέρδος κτλ. Ἐτέρα ἐπιβαλλομένη παρατήρησις ὅτι τὸ "Κ.Ε." νοεῖται ἀνεξαρτήτως φόρου καθαρᾶς προσόδου, διότι δεικνύει τὸ τί ἀπέδωκεν ὁ οἰκ. ὀργανισμός, ὡς αὐτοτελὲς οἶκ. μονάς καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς συμμετοχῆς τοῦ κράτους.

Τὸ μέγεθος τοῦτο ("κ.ε."=30) ἔχει μεγίστην ὄχι μόνον θεωρητικὴν ἀλλὰ καὶ πρακτικὴν σημασίαν. Διότι:

- α) Ὡς ἐλέχθη, παριστάνει ἀντικειμενικῶς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Τοῦτο δὲ ἀνεξαρτήτως τῆς ἀπόδοσιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Τοῦτο δὲ ἀνεξαρτήτως τῆς χρηματοδοτήσεως. Πράγματι ἔστωσαν δύο ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦσαι 1000 δρ. κεφάλαιον. Εἰς τὴν Α' τοῦτο εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου "ἴδιον" εἰς τὴν Β' τοῦτο εἶναι ἀποκλειστικῶς "πιστωτικόν". Ἀμφότεραι ἀπέδωκαν πλεόνασμα ἀτόκων ἐξόδων-ἐσόδων + 30. Τὸ μέγεθος τοῦτο καὶ μόνον ἀντικειμενικοποιεῖ τὴν ὑπόστασιν τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν, ἀνεξαρτήτως, πῶς θέλει κατανεμηθῆ τὸ πλεόνασμα τοῦτο μεταξύ τῶν δικαιούχων τοῦ κεφαλαίου. Τοῦτο δὲν ἐνδιαφέρει τὸν οἰκ. ὀργανισμόν -συνιστᾶντα αὐτοτελεῖ ὀντότητα διάρρηκτον τοῦ ἐπιχειρηματίου (βλ. σελ. 51)
- β) Συνεπῶς τὸ μέγεθος τοῦτα καὶ μόνον παρέχει τὴν βάσιν συγκρίσεως, τῆς ἀποδόσεως.
 - αα) τοῦ αὐτοῦ ὀργανισμοῦ εἰς δύο ἢ κλείονας διαψύρους περιόδους.
 - ββ) δύο ἢ πλειόνων ὀργανισμῶν κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον.

8. Συνδυαστικὰ τινὰ μεγέθη ἀποτελέσματος: "Ἐστωσαν τὰ ἀκόλουθα δεδομένα:

- 1) τότε τὸ κέρδος ἐπιχειρηματίου θά εἶναι μικρότερον (ἔστω 8)
- 2) Βλ. Fr. Perroux: Le problème du profit, σελ. 437, κατὰ Champion op. cit.

- α = χειρονακτική εργασία επιχειρηματίου
 β = διοικητική " "
 γ = τόκος πιστωτικών κεφαλαίων
 δ = " ίδιου κεφαλαίου
 ε = " καθαρ. κέρδος επιχειρηματίου

συνάμεθα νά προβώμεν εἰς περισσότερους συνδυασμούς
 εγγεθῶν, "ἀποτελέσματος" (DERIVATERFOLGRGRÖSSE) κατὰ
 (EHMANN) μεγίστης πρακτικῆς σημασίας:

Πρῶτον: β+γ. Συνιστᾶ τὴν ὑπὸ τῆς φορολογίας καλουμένην
 "καθαράν πρόσδοσιν" ἀντικείμενον τοῦ Φ.Κ.Π. (N.
 640). Παρατηρητέον ὅτι δέν περιλαμβάνει τοὺς παθη-
 τικοὺς τόκους, λογιζομένους ὡς ἐκπεστέαν δαπάνην.
 Ὑπὸ τοῦτο ἰσχύει ἐν Γαλλίᾳ. Εἰς ὠριμαμένα ἐλβετικά
 ἀντόνια (VALAIS, NEUCHATEL, SCHAFFHOUSE, κτλ.) γίνε-
 ται ἐπίσης δεκτὴ ἔκπτωσης τόκου 3-4% ἐπὶ τοῦ ἰδίου
 κεφαλαίου (β) Συνεπῶς ἡ καθαρά πρόσδοσις τυγχάνει, ἐ-
 στὴ στενωτέρας ἐκδοχῆς.

Διὰ τὸ μέγεθος τοῦτο (β+γ) τὸ ὅποῖον συνιστᾶ
 ὑπὸ τῶν Ἐπιχειρηματιῶν παρεχόμενον μέρημα, δέν
 πᾶρχει -παραδόξως- σαφῆς ὀνομασία! Δύναται νά ἀπο-
 δοθῇ διὰ τῶν ὄρων: σύνθετον ἐπιχειρ. ἀποτέλεσμα ἢ
 πρόσδοσις καθαρᾶς περιουσίας (VERMÖGENSRENTE).

Δεύτερον: Συνδυάζοντες τὰ στοιχεῖα: 4+γ ἐπιτυγχάνο-
 μεν τὸ εἰς τὴν Ἀγροτικὴν οἰκονομίαν καλούμενον "εἰ-
 σόδημα ἢ προϊόν ἐργασίας" (FAMILY LABOUR INCOME, AR-
 BEITSVERDIENST). Ἡ γνώσις αὐτοῦ ἔχει μεγίστην σημα-
 σίαν εἰς κλάδους τινὰς ὡς ἡ βιοτεχνία, γεωργία,
 ἢ "ἐπιχειρηματίας" εἶναι κυρίως ἐργάτης. Ἐκα-
 στον εἶδος καλλιέργειας (σιτηρὰ, ἄμπελος) ἕκαστον
 εἶδος παραγγελίας (ἀνδρικό, γυναικεῖα ἐνδύματα), ἀ-
 ποδίδει διάφορον "πρόϊόν ἐργασίας" καὶ συνεπῶς καθο-
 ρίζει τὴν -κατὰ τὸ δυνατόν- προτιμητέαν ἐπιλογὴν.

Τρίτον. Ἐξεύρεσις τῆς ἐγγείου πρόσδοσις. Τὸ "κέρδος
 ἐπιχειρήσεως" ἀναλύεται εἰς:

1) Τόκον τῶν πιστωτικῶν κεφαλαίων	(α)	(15)
2) Τόκον τῶν ἰδίων κεφαλαίων	(β)	(10)
ἤτοι τόκον τοῦ συνολικῶς ἀπα- σχολουμένου κεφαλαίου	...	25
3) Τὸ καθαρόν κέρδος ἐπιχειρηματίου γ		<u>5</u>
		30

1) Γερμανιστί ἀποδίδεται διὰ τῶν ὄρων: Finanzer-
 folg (Lehmann) Bilanzgewinn (συνήθως) Reingewinn
 (Kalveram, Schmaltz) Vermögensrente (Laur) Reimer-
 trag (ἐνίοτε).

Είς τήν αγροτικήν οικονομίαν τό άπασχολούμενον κεφάλαιον άποτελείται: από: α) τήν άξίαν τής γής, β) τά έδαφοπαγή κεφάλαια, γ) τά καλλιεργητικά κεφάλαια (περιουσιακά στοιχεία). Η έγγειος πρόσοδος συνίσταται είς τόν έκτοκισμόν τοῦ κεφαλαίου τής γής σὺν τό κέρδος τοῦ έπιχειρηματίου, κατά τό έξής διάγραμμα:

κέρδος
έπιχει-
ρηματί-
ου

--

} έγγειος πρόσοδος

τόκος
άπασχο-
λουμένου
κεφαλαί-
ου

a_1
a_2
a_3

$a_1 =$ άξία γής
 $a_2 =$ άξία έδαφοπαγών στοιχείων
 $a_3 =$ άξία καλλιεργητικού κεφαλ.

9. Τά άποτελέσματα ως πρός είδος αὐτῶν: Διακρίνομεν: τά όργανικά, ήτοι τά άπορρέοντα από τήν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν τοῦ όργανισμοῦ (έν εύρείᾳ σχετικῶς έρμηνείᾳ). Τά άνόργανα (BETRIEBSFREMDEGEWINNE) τά προερχόμενα από διαφόρους άλλας πηγάς. Είς όριακάς τινάς περιπτώσεις ή διαστολή παρουσιάζει δυσχερείας. (Π.χ. είσαγωγική έπιχείρησις παραιτουμένη διαβιβασθείσης παραγγελίας, έκχωρεῖ τό σχετικόν συνάλλαγμα μετά κέρδους, κ.ά.). "Ας παρατηρηθῆ ότι τά άνόργανα άποτελέσματα ἄν καί συνηθέστερον τυγχάνουν έκτακτα, δύνανται νά είναι καί τακτικά.

10. Τά άποτελέσματα ως πρός τήν έσωτερικήν των προέλευσιν: Οσάκις ό οικ.όργανισμός περιλαμβάνει περισσοτέρους κυρίους, προσηρτημένους καί βοηθητικούς κλάδους, διακρίνομεν:

α) Τό συνολικόν άποτέλεσμα προκύπτον έκ τοῦ άλγεβρικού άθροίσματος τῶν κλαδικῶν άποτελεσμάτων λ.χ.

Αροτρίαίαι καλλιέργεια	+ 30	
Λαχανόκηποι	- 10	
Πτηνοτροφείον, κτλ.	+ 20	+ 40

Αλλά καί όταν δέν πρόκειται περί διαφόρων κλάδων, αλλά περί διαφόρων όμοειδῶν ή άνομοίων κυρίων κέντρων δραστηριότητος (PRODUCTIVE CENTERS) καί βοηθητικῶν ύπηρεσιῶν (SERVICE DEPARTMENTS) τίθεται τό

ζήτημα της σταθμίσεως ενδοτμηματικών (INTERDEPARTMENTAL) αποτελεσμάτων. Ούτω λ.χ. εις έριοβιομηχανίαν, θά έχωμεν, καθαρώς λογιστικά, αποτελέσματα του βαφείου-πλυντηρίου, κλωστηρίου, ύφαντηρίου, κτλ. Ταυτα έξευρίσκονται προφανώς διά της συγκρίσεως του κόστους παραγωγής των ήμικατηργασμένων προς την αγοραϊαν τιμήν. Αί έσωτερικαί έκχωρήσεις (λ.χ. κλωσταί προς ύφαντήριον, CESSIONS INTERNES) γίνονται εις τάς τιμάς της αγοράς, ώστε κάθε παραγωγικόν τμήμα νά καθίσταται ένότης έξόδων-τεκμαρτών έσόδων, συνεπώς ύπολογιστικών αποτελεσμάτων. Κατά ταυτα διακρίνομεν:

β) Ένδοτμηματικά, μερικά, αποτελέσματα. Ο ύπολογισμός τοιούτων συνιστάται υπό των συγγραφέων, διότι έπιτρέπει νά καθορίσωμεν την οίκονομικότητα (άποτελεσματικότητα) του κλάδου ή τμήματος.

11. Τά αποτελέσματα ως προς τους κανόνες τους διέποντας τόν καθορισμόν των. Τά πραγματικά αποτελέσματα προσπαθεϊ νύ καθορίση έννοιολογικώς μέν ή Ο.Ε. άριθμητικώς δέ -έκάστοτε- ή Λογιστική. Ούχ ήττον διακρίνομεν καί συμβατικά τοιαυτα καθοριζόμενα από φορολογικούς καί αγορανομικούς κανόνες. Είναί δέ συμβατικά διότι οί σχετικοί κανόνες άδυνατοῦντες νά έξατομικεύσουν τάς περιπτώσεις, άρκοῦνται εις άποδοχήν μέσων ποσοστών, μέσων λύσεων, κτλ. Ούτω λ.χ. εΐτε ή έπιχειρήσις ύποαπασχολείται εΐτε ύπεραπασχολείται ό άνώτατος συντελεστής άποσβέσεως μένει ό αύτός, τά έσοδα πολάκις έξευρίσκονται έμμέσως: Λ.χ. ό Φ.Κ. Έργασιων επί των έσόδων κατασκευαστών χαλκικίου ή άμμου έξευρίσκεται βάσει της... χρησιμοποιηθείσης... δυναμίμίτιδος, αί άπώλειαι έξ έπισημασμένων άπαιτήσεων των Τραπεζών λογίζονται παγίως εις 1% έτησίως, αί αγορανομικαί άρχαί άναγνωρίζουν συμβατικώς μόνον ώρισμένα έξοδα, κτλ.κτλ.

Αί μοιραϊαι αύται, μέχρι σημείου τινός, άπλοποιήσεις όδηγοῦν εις άνακριβή συνήθως αποτελέσματα, μέ πλείστας έντεῦθεν συνεπειάς. α) επί του διανεμητέου μερίσματος, β) επί της πολιτικης των άποθεματικών, γ) επί της φορολογητέας ύλης, κ.ά.

12. Έτεραι διακρίσεις. Τά αποτελέσματα δέον νά διακριθούν από άναριθμήτων άκόμη άπόψεων : όλικά -περιοδικά- βραχύχρονα, μικτά- καθαρά, δεδουλευμένα καί μή, πραγματοποιηθέντα - πιθανά, κ.ά. Ο χώρος δέν έπι-

τρέπει τήν ανάπτυξιν τούτων. Παραλείπονται επίσης τα
περί διαθέσεως τών κερδών, έννοιας τών ζημιών, καλώς
ψεως ταύτης, κτλ.

§ § 2. 'Αποδοτικότητα

13. "Έννοια. 'Η αποδοτικότητα συνιστά μίαν σχέσιν, ικανο-
ποιητικήν ή όχι, μεταξύ επιτευχθέντος κέρδους και του
άπασχοληθέντος πρὸς τούτο κεφαλαίου.

'Ο τύπος είναι υπό τήν γενικωτέραν του μορφήν $\frac{\text{κέρδος}}{\text{κεφάλαιον}}$

Κατά τινας αντιλήψεις (L. MISES, BLISS, HELLAUER, κτλ.)
πρόκειται περί του ύψιστου τών δεικτών αποτελεσματικ-
τητος διότι, έν τελεικῇ ἀναλύσει, τά πάντα έν τῇ ἐπι-
χειρήσει κατατείνουσι ή υποτάσσονται εἰς τό αἴτημα τῆς
ἀποδοτικότητος.

14. Τά συστατικά στοιχεία τῆς ἀποδοτικότητος. Ὡς πρὸς
κέρδος γνωρίζομεν (σελ. 128/129) ὅτι πρῶτο δύναται νά
ληφθῆ κατά τρεῖς τουλάχιστον ἀριθμητικὰ ἐκτίσεις:

α) κέρδος ἐπιχειρήσεως (30) καθαρά πρόσσοδος ή σύνθετον ἐπι-
ρηματικόν ἀποτέλεσμα (σελ. 131), κέρδος ἐπιχειρηματίου
β) ὡς πρὸς τό κεφάλαιον δύναται νά ληφθῆ, εἴτε τό συνολικόν
κῶς ἀπασχοληθέν ή τό ἴδιον τοιοῦτον. Ἐπ' ἀμφοτέρων
κρίθῃναι ἀκόλουθοι παρατηρήσεις.

'Απασχολούμενον κεφάλαιον. Δέον νά λαμβάνηται
σύνολον τών πράγματι έν ἐκμεταλλεύσει εὐρισκομένων
οὐσιαστικῶν στοιχείων τά ὁποῖα συνέβαλον εἰς τήν παρα-
γωγὴν τοῦ συσχετιζομένου ἀποτελέσματος. Ἀπορριπτέα
γίνονται εἰκονικά λογιστικά κονδύλια. (1) Ἀμοιβολαί
νῶνται ὡς πρὸς στοιχεῖα τινά (γῆμεδα-κτίσματα ἐκτός
μεταλλεύσεως, οἰκοδομάς ὑπό ἀνέγερσιν, κ.ά.). Κατ' ἀρχ-
ῆν δέον νά περιλαμβάνονται ἐφ' ὅσον -ἔστω καί ἀδρανῶν-
συνιστοῦν ὀργανικόν τμήμα τῆς περιουσίας. Ζήτημα ἐπι-
στήσεως τίθεται εἰάν δέον νά λαμβάνηται τό ἀρχικόν ή μέσο-
ν κεφάλαιον ἀπασχολούμενον διαρκούσεως τῆς χρήσεως κεφαλαίου.
Ἐπιπλέον δέον νά λαμβάνηται τό δεύτερον ή ὁποῖον ἄλλο
θότερον τό δεύτερον ἂν καί πρακτικῶς δυσχερές.

"Ἰδιον κεφάλαιον. Περιλαμβάνει τό ἀρχικόν καί
ἐπίκτητον τοιοῦτον, ἤτοι ἐπί ἀνωρύμου ἐταιρείας τό με-
τοχικόν κεφάλαιον καί τά πάσης φύσεως ἀποθεματικά.
περιλαμβανομένων καί τών ἁφανῶν ἐφ' ὅσον τυγχάνουσι
στά. Δέν περιλαμβάνεται ή ὑπεραξία τῆς ἐπιχειρήσεως
(FONDS DE COMMERCE) ἐκτός εἰάν αὕτη ἀποκτηθῆδι ἀγοράς.

15. Κατηγορίαι ἀποδοτικότητος. Συνδυάζοντες ἡδη τὰς
τρεῖς περιπτώσεις τοῦ ἀποτελέσματος πρὸς τὰς δύο τοῦ
κεφαλαίου δύναμεθα νά σχηματίσωμεν ἕξ θείματα

(1) Ἀποσβεσθῆν ὁμολογιακόν δάνειον.

ρητικούς τύπους αποδοτικότητας :

1. $\frac{\text{κέρδος \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3}}{\u03b1\u03c0\u03b1\u03c3\u03c7\u03bf\u03bb\u03bf\u03c5\u03bc\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$	2. $\frac{\text{κέρδος \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3}}{\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$
3. $\frac{\text{σ\u03cd\u03b8\u03b5\u03c4\u03bf\u03bd \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7. \u03b1\u03c0\u03bf\u03c4\u03b5\u03bb\u03b5\u03c3\u03bc\u03b1}}{\u03b1\u03c0\u03b1\u03c3\u03c7\u03bf\u03bb\u03bf\u03c5\u03bc\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$	4. $\frac{\text{σ\u03cd\u03b8\u03b5\u03c4\u03bf\u03bd \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7. \u03b1\u03c0\u03bf\u03c4\u03b5\u03bb\u03b5\u03c3\u03bc\u03b1}}{\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$
5. $\frac{\text{κέρδος \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03bf\u03c5}}{\u03b1\u03c0\u03b1\u03c3\u03c7\u03bf\u03bb\u03bf\u03c5\u03bc\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$	6. $\frac{\text{κέρδος \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03c5}}{\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \text{ \u03ba\u03b5}\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd}$

Ἐκ τούτων σημασίαν ἔχουν οἱ \u03c4\u03c5\u03c0\u03bf\u03b9 1, 4, καὶ 6, \u03c5\u03bd\u03b9\u03c3\u03c4\u03c1\u03c9\u03bd\u03c4\u03b5\u03c3 \u03c4\u03ac\u03c2 \u03b5\u03be\u03b9\u03c3 \u03b4\u03cd\u03c9 \u03ba\u03b1\u03c4\u03b7\u03b3\u03bf\u03c1\u03b9\u03ac\u03c2 :

A. \u0391\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c2 \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3 (1) Προσδιορίζεται \u03c4\u03bf \u03c4\u03c5\u03c0\u03bf\u03b9 1 καὶ \u03b5\u03bc\u03c6\u03b1\u03b9\u03bd\u03b5\u03b9 \u03c4\u03bf \u03c4\u03b9 \u03ba\u03b1\u03c1\u03c0\u03bf\u03c5\u03c3 \u03b1\u03c0\u03b5\u03b4\u03c9\u03ba\u03b5 \u03cc \u03cc\u03bd\u03bf\u03bc\u03bf\u03bd\u03b9\u03ba\u03cc\u03c3 \u03cc\u03c1\u03b3\u03b1\u03bd\u03b9\u03c3\u03bc\u03bf\u03c2 \u03c9\u03c2 \u03c4\u03bf\u03b9\u03bf\u03c5\u03c4\u03bf\u03c3 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03b1\u03bd\u03b5\u03be\u03c1\u03b1\u03c4\u03b7\u03c4\u03c9\u03c3 \u03c0\u03c9\u03c2 \u03b5\u03b9 \u03c4\u03b9\u03bd\u03b9 \u03c4\u03c1\u03cc\u03c0\u03c9 \u03bc\u03b5\u03c1\u03b9\u03b6\u03b5\u03c4\u03b1\u03b9 \u03cc \u03ba\u03b1\u03c1\u03c0\u03bf\u03c5\u03c3 \u03cc\u03c4\u03bf\u03c3 \u03bc\u03b5\u03c4\u03b1\u03be\u03cd \u03c4\u03c9\u03bd \u03b4\u03b9\u03ba\u03b1\u03b9\u03bf\u03c5\u03c7\u03c9\u03bd \u03c4\u03bf\u03c5 \u03c3\u03bd\u03bf\u03bb\u03b9\u03ba\u03bf\u03c5 \u03ba\u03b5\u03c6\u03b1\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03c5. \u0395\u03bd \u03c4\u03b7 \u03b5\u03bd\u03c4\u03b1\u03c5\u03c4\u03b7 \u03cc\u03c1\u03b8\u03c9\u03c2 \u03ba\u03b1\u03bb\u03b5\u03b9\u03c4\u03b1\u03b9 "\u03c0\u03b1\u03c1\u03b1\u03b3\u03c9\u03b3\u03b9\u03ba\u03b7 \u03b1\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c2." \u0391\u03bd\u03b9\u03c3\u03c4\u03c1\u03c9\u03bd\u03c4\u03b5 \u03c4\u03bf \u03c0\u03c1\u03b1\u03b3\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03bd \u03bc\u03b5\u03c4\u03c1\u03bf\u03bd \u03ba\u03c1\u03b9\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3 \u03c0\u03b5\u03c1\u03b9 \u03c4\u03b7\u03c2 \u03b9\u03ba\u03b1\u03bd\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03bf\u03c3 \u03c4\u03bf\u03c5 \u03cc\u03c1\u03b3\u03b1\u03bd\u03b9\u03c3\u03bc\u03bf\u03c5 \u03cc\u03c0\u03c9\u03c2 \u03b1\u03c0\u03bf\u03b4\u03c9\u03c3\u03b7 \u03cc\u03b9\u03ba\u03bf\u03bd\u03bf\u03bc\u03b9\u03ba\u03cc\u03bd \u03b1\u03c0\u03bf\u03c4\u03b5\u03bb\u03b5\u03c3\u03bc\u03b1 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03c3\u03c5\u03bd\u03b5\u03c4\u03b9\u03c3 \u03b5\u03b9\u03bd\u03b1\u03b9 \u03b7 \u03bc\u03b1\u03bd\u03b7 \u03bc\u03bf\u03c1\u03c6\u03b7 \u03b1\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03bf\u03c3, \u03b7 \u03cc\u03c0\u03bf\u03b9\u03b1 \u03b4\u03cd\u03bd\u03b1\u03c4\u03b1\u03b9 \u03bd\u03ac \u03b1\u03c0\u03bf\u03c4\u03b5\u03bb\u03b5\u03c3\u03b7 \u03c4\u03b7\u03bd \u03b2\u03ac\u03c3\u03b9\u03bd \u03c3\u03c5\u03ba\u03c1\u03b9\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3 \u03c0\u03c1\u03cc\u03c2 \u03c0\u03c1\u03cc\u03c3\u03b5\u03b4\u03b5\u03b9\u03c3 \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03c3\u03b5\u03b9\u03c3, \u03b7 \u03c4\u03b7\u03c2 \u03bc\u03b5\u03c3\u03b7\u03c2 \u03b1\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03bf\u03c3 \u03c4\u03bf\u03c5 \u03c0\u03c1\u03cc\u03c2 \u03b5\u03c4\u03b5\u03c1\u03bf\u03c5\u03c3 \u03ba\u03bb\u03ac\u03b4\u03bf\u03c5\u03c3 \u03c4\u03b7\u03c2 \u03cc\u03b9\u03ba\u03bf\u03bd\u03bf\u03bc\u03b9\u03ac\u03c2.

B. \u0391\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c2 \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03c5 . Προσδιορίζεται \u03c4\u03bf \u03c4\u03c5\u03c0\u03bf\u03b9 6 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03b4\u03b5\u03b9\u03ba\u03bd\u03cd\u03c3\u03b5\u03b9 \u03c4\u03bf \u03c4\u03b9 \u03ba\u03b1\u03c1\u03c0\u03bf\u03c5\u03c4\u03b1\u03b9 \u03cc \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03c5 \u03b5\u03bd \u03c4\u03b7 \u03b9\u03b4\u03b9\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03b7 \u03c4\u03bf\u03c5 \u03ba\u03b1\u03c5\u03c4\u03b7 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03bc\u03cc\u03bd\u03b7, \u03ba\u03b1\u03b9 \u03b5\u03bd \u03c3\u03c7\u03b5\u03c3\u03b7 \u03c0\u03c1\u03cc\u03c2 \u03c4\u03bf \u03ba\u03b1\u03c4\u03b1\u03b2\u03bb\u03b7\u03b8\u03b5\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb\u03b1\u03b9\u03bf\u03bd. \u0397 \u03b1\u03c0\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b9\u03ba\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03bf\u03c3 \u03b1\u03c5\u03c4\u03b7\u03c2, \u03b5\u03be\u03c1\u03c9\u03c4\u03c9\u03bc\u03b5\u03bd\u03b7 \u03b9\u03c3\u03c7\u03c1\u03c9\u03c2 \u03b5\u03ba \u03c4\u03bf\u03c5 \u03c4\u03c1\u03cc\u03c0\u03bf\u03c5 \u03c7\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3 \u03b5\u03c0\u03b9\u03c7\u03b5\u03b9\u03c1\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3, \u03b5\u03c7\u03b5\u03b9 \u03c0\u03b5\u03c1\u03b9\u03c9\u03c1\u03b9\u03c3\u03bc\u03b5\u03bd\u03b7\u03bd-\u03c5\u03c0\u03bf\u03ba\u03b5\u03b9\u03bc\u03b5\u03bd\u03b9\u03ba\u03b7\u03bd-\u03c3\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03b9\u03b1\u03bd (2) \u03ba\u03b1\u03b9 \u03b4\u03b5\u03bd \u03b4\u03cd\u03bd\u03b1\u03c4\u03b1\u03b9 \u03bd\u03ac \u03c7\u03c1\u03b7\u03c3\u03b9\u03bc\u03bf\u03c0\u03bf\u03b9\u03b7\u03b8\u03b7 \u03b4\u03b9\u03ac \u03c3\u03c5\u03ba\u03c1\u03b9\u03ba\u03cc\u03c5 \u03cc\u03ba\u03bf\u03c0\u03bf\u03c5\u03c3. \u0399\u03b4\u03bf\u03c5 \u03c0\u03c9\u03c2 \u03b5\u03c0\u03b9\u03b4\u03c1\u03ac\u03c6 \u03b7 \u03c3\u03cd\u03b8\u03b5\u03c3\u03b9\u03c3 \u03c4\u03b7\u03c2 \u03c7\u03c1\u03b7\u03bc\u03b1\u03c4\u03bf\u03b4\u03bf\u03c4\u03b7\u03c3\u03b5\u03c9\u03c3 :

<table border="0"> <tr> <td>Επιχείρ. Α</td> <td>"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 80</td> <td>Επιχείρ. Β</td> <td>"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 20</td> </tr> <tr> <td></td> <td>\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 20</td> <td></td> <td>\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 80</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="text-align: center;">100</td> <td></td> <td style="text-align: center;">100</td> </tr> </table>	Επιχείρ. Α	"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 80	Επιχείρ. Β	"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 20		\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 20		\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 80		100		100	
Επιχείρ. Α	"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 80	Επιχείρ. Β	"\u0399\u03b4\u03b9\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 20										
	\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6\u03ac\u03bb. 20		\u0399\u03b5\u03bd\u03bf\u03bd \u03ba\u03b5\u03c6. 80										
	100		100										

(1) \u039f\u03b9 \u03b1\u03bd\u03c4\u03b9\u03c3\u03c4\u03bf\u03b9\u03c7\u03bf\u03b9 \u03be\u03bd\u03bf\u03b9 \u03cc\u03c1\u03bf\u03b9: RENDITO DEI CAPITALI INDUSTRIALI, GESAMTKAPITAL RENTABILIT\u00c4T \u03c1. \u03b1. \u03b4\u03b5\u03bd \u03b5\u03b9\u03bd\u03b1\u03b9 \u03b9\u03ba\u03b1\u03bd\u03cc\u03c4\u03b7\u03c4\u03bf\u03c5 \u03b4\u03b9\u03cc\u03c4\u03b9, \u03b1\u03bd\u03b1\u03c6\u03b5\u03c1\u03bf\u03bd\u03c4\u03b1\u03b9 \u03bc\u03cc\u03bd\u03bf\u03bd \u03b5\u03b9\u03c2 \u03c4\u03bf\u03bd \u03c0\u03b1\u03c1\u03bf\u03bd\u03bf\u03bc\u03b1\u03c3\u03c4\u03b7\u03bd \u03c4\u03c5\u03c0\u03bf\u03c5 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03cc\u03c7\u03b9 \u03b5\u03b9\u03c2 \u03c4\u03b7\u03bd \u03c1\u03bf\u03c3\u03b9\u03b1\u03bd \u03c4\u03bf\u03c5.
(2) \u039f\u03c5\u03c7 \u03b7\u03c4\u03c4\u03bf\u03bd \u03cc HELLAUER, \u03c9\u03c2 \u03ba\u03b1\u03b9 \u03cc BLISS, \u03c4\u03b7\u03bd \u03b8\u03b5\u03c9\u03c1\u03b5\u03b9 \u03c9\u03c2 \u03c0\u03c1\u03c9\u03c4\u03b5\u03c5\u03c9\u03c3\u03b1\u03bd (IASSGEBENDE). \u0392\u039b. HELLAUER: KALKULATION IN HANDEL UND INDUSTRIE, \u03c3\u03b5\u03bb. 19.

Ἄμφότεραι ἠπέδωκαν κέρδος ἐπιχειρηματικόν 10. %
χομεν:

$$A = \frac{10}{80} = 12,5 \text{ ο/ο} \quad B = \frac{10}{20} = 50 \text{ ο/ο.}$$

Παραλλαγὴν τῆς κατηγορίας ταύτης ἀποτελεῖ ὁ τύπος 4, ὅπου εἰς τὸ κρινόμενον ἀποτελεσμα περιλαμβάνεται καὶ ὁ τόκος τοῦ ἰδίου κεφαλαίου. Ἐνταῦθα ὁ φορεὺς τῆς ἐπιχειρήσεως ἀμείβεται ὡς ἐπιχειρηματίας καὶ ὡς κεφαλαιούχος συγχρόως. Πρόκειται περὶ μικτῆς περιπτώσεως ἀνταποκρινομένης καὶ πάλιν εἰς ἀναζητήσεις ὑποκειμένου τοῦ περιεχομένου. Οἱ δημοσιευόμενοι εἰς τὰ περιοδικὰ καὶ ἡμερήσιον τύπον πίνακες "ἀποδοτικότητος τῶν Ἐπιχειρημάτων" ἀντιστοιχοῦν συνήθως εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην καὶ συνεπῶς στεροῦνται εὐρυτέρας συγκριτικῆς σημασίας.

Γ. Ἔτεροι κατηγορίαι. Οἱ λοιποὶ τύποι 2, 3, 5 ἀντιστοιχοῦν εἰς τι τὸ συγκεκριμένον, πλὴν ἴσως τοῦ ἐμφανόντος ἰδιορρυθμον τινά "δοαφορικὴν" καλουμένην ἀποδοτικότητα (DIFFERENTIALRENTABILITÄT, κατὰ τὸν SCHMIDT).

15. Περικὴ κατὰ κλάδους ἀποδοτικότης. Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἢ ἐπιχειρήσεις λαμβάνεται ὡς ἐνιαῖον σύνολον. Ἀνάγκαι τοῦ λογισμοῦ ἐπιβάλλουν ἐν τούτοις ὅπως προὐποθετοῦν διορίζωμεν τὴν ἀποδοτικότητα ἐκάστου κλάδου, τμηματικῆς ἐργασίας, προϊόντος τῆς ἐπιχειρήσεως ἰδιαίτέρως.

λ.χ. ἀποδοτικότης κλάδου πυρός (ἠσφαλιστικαὶ ἐπιχειρήσεις) κλάδου ἰδιοσκευασμάτων (χημικὴ ἐπιχειρήσεις), καλλιέργειας τῆς ἀμπέλου (ἀγροτικὴ ἐπιχειρήσεις) μέχρις ἀκόμη ἄρισμένου προϊόντος. Ὅσον προχωροῦμεν πρὸς μερικωτέρας περιπτώσιν τόσο αἱ δυσχέρειαι ἀπομονώσεως τοῦ εἰς τὸν κλάδον (κλπ.) πράγματι ἀπασχολουμένου κεφαλαίου καὶ τοῦ εἰς αὐτὸν ὀφειλομένου ἀποτελέσματος καθίστανται χερέστεραι. Ἡ ἀποδοτικότης λ.χ. τῆς σιτοκαλλιέργειας προϋποθέτει διαστολὴν τοῦ ἀπασχοληθέντος παγίου καὶ κλοφοριακοῦ κεφαλαίου, ἐκ τοῦ συνολικοῦ τοιοῦτου, ἢ διαστολὴ τυγχάνει τοσοῦτῳ πλέον δύσκολος ὅσον πλεονόμοιο ὀργανικὰ εἶναι συνδεδεμένος ὁ κλάδος πρὸς τὸ σύνολον. Ἀκόμη δὲ δυσκολωτέρα εἶναι ἡ ἐξατομίκευσις τοῦ κλαδικοῦ κόστους.

Παρά τὰς ἀμφιβολίας τὰς ὁποίας ἐμπνεουν τὰ τοιαῦτα μερικὰ δεδομένα, ἡ κλαδικὴ ἀποδοτικότης παρέχει ἐνδείξεις ἀξίας προσοχῆς, ἐπιτρέπουσα τὴν GROSSO MODI διαστολὴν τῶν ἀποδοτικῶν καὶ μὴ τμημάτων τοῦ ὅλου οικονομικοῦ ὀργανισμοῦ. (βλ. σελ. 59).

4. Κριτική της αποδοτικότητας. Ο καθηγητής ARNDT, εις την αξιολογόν ειδικήν πραγματείαν του, άσκει ξεΐαν κριτικήν κατ' αϋτής ταύτης τής έννοίας τής άποδοτικότητας. Αφ' οϋ τό άποτέλεσμα δέν όφείλεται μόνον εις τό κεφάλαιον, αλλά και εις την έργασίαν και εις έξωτε- ρικάς εύμενείς συνθήκας, ή άναγωγή του εις ένα μόνον παράγοντων τούτων δέν έχει νόημα. Είναι, περίπου, ως νά θέλωμεν νά συσχετίσωμεν τό κέρδος πρός τόν άριθμόν τών παραθύρων τοϋ έργοστασίου: "Αν και υπερβολικά, ή ανάπτυξις τοϋ ARNDT δέν στεροϋνται βασιμότητος. Δε- όμενοι και ήμεΐς ότι τό εκάστοτε προσδιοριζόμενον πο- στόν έχει συμβατικό τινά χαρακτήρα, φρονούμεν έν τού- ταις ότι ή κατεύθυνσις έξελίξεως αϋτοϋ (TREND) από έ- τούς εις έτος έχει άπόλυτον άξίαν:

	1946	1947	1948
Συντελεστής άποδοτικότητας	120/ο	160/ο	180/ο

Η ένταϋθα διαπιστουμένη άνιούσα, ως κατεύθυν- ρις και οϋχι ως έντασις, έχει άναμφισβήτητον σημειολο- γικήν άξίαν.

§ § 2. Η άποδοτικότητα ως έξηρητημένον μέγεθος τών προσδιοριστικών αϋτής παραγόντων.

Εις τούς έπομένους άριθμητικούς πίνακας μελε- τώμεν πώς διαμορφούται ή άποδοτικότητα (των άπασχολουμέ- των κεφαλαίων) όταν μεταβάλλονται έναλλάξ:

1. τό άπασχολούμενον κεφάλαιον, 2. τό κόστος, 3 κύκλος έργασιών.

Αί άπορρέουσαι συνέπειαι εκ των μελετωμένων έν- ταϋθα μεταβολών συνιστοϋν αϋτό τοϋτο τό βάθρον τοϋ οί- κονομικοϋ λογισμοϋ, ειδικώτερον των έπιχειρήσεων, όπου τελικόν κίνητρον είναι ή ιδιωφέλεια. Εις τούς σπου- δαστάς μας τής Α.Σ.Ο.Ε.Ε. συνιστώμεν πλήρη κατανόησιν των επομένων άλληλεξαρτήσεων. 1)

1. Όταν μειούται τό κόστος (επί σταθερώ κύκλω έργα)

1 Κεφά- λαιον	2 Κύκλος έργα- σιών	3 Ταχύτ κύκλω- φορ.	4 Κυκλοφορία κόστος Κέρδ.		5 Κ έ ρ δ ο ς ως ο/ο κύκλωφ. ως ο/ο κόστ.	6 Αποδοτικ. άπασχολου- μένου κεφ.	
50	50	1	40	10	20	25	20
50	50	1	30 (-)	20 (+)	40 (+)	66 (+)	40 (+)
50	50	1	20 (-)	30 (+)	60 (+)	150 (+)	60 (+)

(1) Πρβλ. W. PRION: Die Lehre vom Wirtschaftsbetrieb. Τόμ. 2ος σελ. 5 Berlin 1935.

Ἡ μείωσις τοῦ κόστους εἰς τό ἥμισυ ἐπέφερε τριπλασιασμόν τῆς ἀποδοτικότητος.

2. Ὄταν μειοῦται τό κεφάλαιον (ἐπί σταθερῶ κύκλῳ ἔργων)

50	50	1	40	10	20	25	20
40(-)	50	1,2(+)	40	10	20	25	25(+)
30(-)	50	1,6(+)	40	10	20	25	33(+)

Ἡ μείωσις τοῦ κεφαλαίου, συμπηφιζομένη ἀπό αὐξήσιν τῆς κυκλοφοριακῆς ταχύτητος, διετήρησε τόν κύκλον ἔργων εἰς τό αὐτό ἐπίπεδον. Ἡ ἀποδοτικότης ἐβελτιώθη.

3. Ὄταν αὐξάνη τό κεφάλαιον (ἐπί σταθερῶ κύκλῳ ἔργων)

50	50	1	40	10	20	25	20
100(+)	50	0,5	40	10	20	25	10(-)
150(+)	50	0,33	40	10	20	25	0,66(-)

Ἡ αὐξήσις τοῦ κεφαλαίου, ἐφ' ὅσον δέν ἀδῆγησεν εἰς ἀνάλογον αὐξήσιν τῆς κυκλοφορίας, ἠλάττωσε τήν ἀποδοτικότητά.

4. Ὄταν μειοῦται ἡ κυκλοφορία (μέ σύμμετρον μείωσιν τοῦ κόστους).

50	50	1	40	10	20(-)	25	20
50	40(-)	0,8(-)	30(-)	10	25(-)	33(+)	20
50	30(-)	0,6(-)	20(-)	10	23(-)	50(+)	20

Ἐνταῦθα ἡ μείωσις τῆς κυκλοφορίας, συμπηφιζομένη ἀπό ἀνάλογον μείωσιν τοῦ κόστους, δέν ἐπηρέαζει δυσμενῶς τήν ἀποδοτικότητά. Ἡ περίπτωσις εἶναι ἐξαιρετική, διότι προϋποθέτει ὅτι ὅλαι αἱ δαπάναι εἶναι ἀναλογικαί, ὅπερ σπάνιον.

5. Ὄταν αὐξάνη ἡ κυκλοφορία (μέ σύμμετρον αὐξήσιν τοῦ κόστους)

50	50	1	40	10	20	25	20
50	100(+)	2(+)	80(+)	20(+)	20	25	40(+)
50	150(+)	3(+)	120(+)	30(+)	20	25	60(+)

Δοθέντος ὅτι τό κεφάλαιον παρέμεινε σταθερόν, ἡ διεύρυνσις τοῦ κύκλου ἔργων ἐπετεύχθη χάρις εἰς τήν αὐξήσιν τῆς κυκλοφοριακῆς ταχύτητος. Ἐπειδή δέ τό κόστος ἠῆξίθη παραλλήλως πρός τήν κυκλοφορίαν, ἡ βελτίωσις τῆς ἀποδοτικότητος εἶναι σύμμετρος πρός τήν ἔντασιν τῆς κυκλοφοριακῆς ταχύτητος.

6. Όταν αύξάνει ή κυκλοφορία (μέ αύξουσας διαμόρφωσιν κόστους)

50	50	1	40	10	20	25	20
50	100(+)	2(+)	90(+)	10	10(-)	11(-)	20
50	150(+)	3(+)	140(+)	10	6,6(-)	7(-)	20

Ένταυθα ή δυσμενής διαμόρφωσις του κόστους έξουδετερώνει τό πλεονέκτημα της αύξήσεως του κύκλου έργων και ή άποδοτικότητα μένει άμετάβλητος. Ο βαθμός άπασχολήσεως ένετάθη πέραν του σημείου του εύνοϊκωτέρου κόστους.

7. Όταν αύξάνη ή κυκλοφορία (μέ φθίνουσας διαμόρφωσιν κόστους)

50	50	1	40	10	20	25	20
50	100(+)	2(+)	75(-)	25	20(+)	33(+)	50
50	150(+)	3(+)	110(-)	40	26(+)	36(+)	80

Η άποδοτικότητα βαίνει ένταυθα ραγδαίως αύξουσα συνεπεία της διπλής εύμενουσ επιδράσεως την οποίαν έχουσι επί άμεταβλήτω κεφαλαίω ή αύξησις του κύκλου έργων και τό εύθυνότερον κόστος.

8. Όταν συμμεταβάλλωνται: κεφάλαιον, κυκλοφορία, κόστος (κατά διαφόρους αναλογίας)

50	50	1	40	10(+)	20	25	20
60(+)	100(+)	1,6(+)	87(+)	13(+)	13(-)	15(-)	22(+)
75(+)	150(+)	2(+)	130(+)	20(+)	13(-)	15(-)	27(+)

Ένταυθα τό κεφάλαιον βαίνει αύξον, τό δέ κόστος διαμορφούται δυσμενώς. Αλλά ή αύξησις της κυκλοφορίας συμπληρίζει την δυσμενή των επίδρασιν και επιτρέπει έλαφράν βελτίωσιν της άποδοτικότητας. λαμβάνοντες διαφόρους αναλογίας των μεταβλητών παραγόντων δυνάμεθα νά επιτύχωμεν αντίθετον επίδρασιν επί της άποδοτικότητας.

Η μελέτη των άλληλεξαρτήσεων τούτων άνακεφαλαιώνει συνθετικώς θεμελιώδη προβλήματα της Ο.Ε. ζυγιστάται ζωηράς είς τούς σπουδαστάς.

- 6 ερωτ θ=ου ερωτ -

24-5-52

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Βον

Α Π Ο Τ Ι Μ Η Τ Ι Κ Η

1. Σύνολον μεταβ αλλομένων' αξιῶν, τῶσον ἢ περιουσία ὅσον καὶ τὰ ἀποτελέσματα ἔχουν ἀνάγκην περιοδικοῦ προσδιορισμοῦ. Αἱ ὑποστηριζόμεναι σχετικῶς θεωρίαι καὶ οἱ προβαλλόμενοι κανόνες συνιστοῦν τὴν 'Αποτιμητικὴν (BEWERTUNGSLEHRE).

Αἱ θεωρίαι καὶ οἱ κανόνες τῆς 'Αποτιμητικῆς δηλ. τῆς εἰς χρῆμα ἐκφράσεως τῆς περιουσίας, κατὰ διάφορα χρονικά διαστήματα, ἐπηρεάζονται οὕσιωδως:

- α) Ἐκ τοῦ κλάδου οἰκονομίας εἰς τὸν ὁποῖον ἀνήκει ἡ οἰκον. μονάς.
- β) Ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀποτιμῆσεως.
- γ) Ἐκ τοῦ εἴδους τῶν περιουσιακῶν στοιχείων.

A. Ὁ κλάδος ἐπηρεάζει τὴν ἀποτίμησιν διότι κατὰ τὴν διεξαγωγὴν ταύτης ἀπαιτοῦνται καὶ χρησιμοποιοῦνται ἐν ἀρρήκτῳ ἐξαρτήσῃ γνώσεις τεχνικαὶ καὶ γνώσεις οἰκονομικαί. Ἀ.χ. εἰς ἀσφαλιστικὴν ἐπιχείρησιν πρόβ. ἔχει ἡ ἀποτίμησις τῶν ὑποχρεώσεων ἐκ "κινδύνων ἐν ἰσχύει", δεδ. ζήτημα καθαρῶς μαθηματικῆς φύσεως. Εἰς τὴν 'Αγροτικὴν καὶ Δασικὴν οἰκονομίαν ἐπεμβαίνουν εἰδικαὶ καὶ τεχνικαὶ γνώσεις: προσαύξεσις συστάδων δάσους, ἡλικία δένδρων, ζῶων, ποσότης ἡρτημένων καρπῶν, κλπ. κλπ. Εἰς ἕκαστον ὅθεν κλάδον, ποσότητες καὶ ἀξίαι ἐμφανίζουσι διαφόρους δυσχερείας καθορισμοῦ.

B. Ὁ σκοπὸς τῆς ἀποτιμῆσεως, εἶναι ἐπίσης ἀποφασιστικὸς, οὕτω λ.χ. εἰς περίπτωσιν πτωχεύσεως ὁ σύνδικος ἀποτιμᾷ τὴν περιουσίαν μὲ προοπτικὴν τὴν ταχύτεραν ἀδιάλυσιν τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ. Διάφοροι τυγχάνουσι ἀκατευθύνσεις εἰς τὰς περιπτώσεις συγχωρεύσεως, πρόσληψεως ἐταίρου, κτλ. Εἰδικώτερον αἱ διάφοροι ἀποτιμῆσεως θεωρίαι ἐγενήθησαν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ἐτησίου ἰσολογισμοῦ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐκλήθησαν θεωρίαι ἰσολογισμοῦ. Πράγματι ἐρωτᾶται ποῦ ὁ σκοπὸς τούτου:

- 1) Προσδιορισμὸς τῆς περιουσίας (ὅποτε ἰσχύουσι οἱ Α - Β κανόνες).
- 2) Ἐξεύρεσις ἀποτελεσμάτων (ὅποτε ἰσχύουσι οἱ Γ - Δ κανόνες).

διότι οἱ δύο οὗτοι σκοποὶ δὲν συμπέπτουν καθόλου, ὡς

ὡς πιστεύεται. Πράγματι ἔστωσαν δύο ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις αἱ ὁποῖαι ἠγόρασαν καὶ ἐπώλησαν διαφόρους ποσότητας ζακχάρως, τελικῶς ὅμως (τέλος χρήσεως) κατέχουν ἀνά 100 σάκκους. Εἶναι προφανές ὅτι ὡς πρὸς τὸ στοιχεῖον τοῦτο ἔχουν ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν περιουσίαν. Διὰ νὰ τὴν ἐμφανίσουν ὁμοιομόρφως ὀφείλουν νὰ υἱοθετήσουν τὸν κανόνα τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας.

Ἴσολογισμός Α

Ἴσολογισμός Β

100 σάκκοι πρὸς 500δρ. = 50000 Ταμεῖον	Κεφάλ....	100 σάκκοι πρὸς 500δρ. = 50000 Ταμεῖον	Κεφάλ....
.....		

Ἐάν ὅμως υἱοθετήσουν τὴν τιμὴν κτήσεως-πραγματοποιηθεῖσαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ συνθήκας, τότε κατέχουσαι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα θὰ ἐμφανίσουν διάφορον ἀξίαν περιουσίας. Τὸ ἀντίθετον θέλει συμβῆ ὡς πρὸς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ἀποτελεσμάτων. Ἡ τιμὴ κτήσεως καθορίζει ἐπακριβῶς τὰ συναλλακτικὰ ἀποτελέσματα (ἐκμεταλλεύσεως = BETRIEBSERFOLG). Ἡ τιμὴ τῆς ἡμέρας τὰ συμμιγνύει μετὰ τῶν διακυμάνσεων τῆς ἀγορᾶς (συγκυριακά ἀποτελέσματα). Ἴδού λοιπὸν διατί προέχει νὰ καθορισθῆ ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ ἐτησίου ἱσολογισμοῦ.

Κατὰ τὸν HAUCK⁽¹⁾ αἱ σχετικαὶ θεωρίαι διαιροῦνται εἰς δύο ομάδας:

1) Εἰς ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι πρῶτον θέτουν ὠρισμένον σκοπὸν (περιουσία-ἀποτελέσματα-οἰκονομικότης) καὶ κατόπιν ἀναζητοῦν τοὺς κατ'ἀλληλοτέρους τρόπους ἀποτιμήσεως.

2) Εἰς ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι προτάσσουν ἕνα κανόνα ἀποτιμήσεως καὶ ἀναλόγως τούτου ὀδηγοῦνται εἰς ὠρισμένην θεωρίαν ἱσολογισμοῦ. Οὕτω ἔχομεν:

NICKLISCH

RIEGER

Ἰδρυτικὸς σκοπὸς ὁ προσδιορισμὸς τῆς ὀρθῆς περιουσιακῆς καταστάσεως.

Ἀποτίμησις εἰς ἰδιόρρυθμον "ἐνεστῶσαν ἀξίαν" (HEUTIGE WERT), θεωρία ὀνομαστικοῦ ἱσολογισμοῦ (NOMINALE BILANZ)

Στατικὴ θεωρία.

SCHMALENBACH

SCHMIDT

Ἰδρυτικὸς σκοπὸς ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀποτελεσμάτων.
Δυναμικὴ θεωρία.

Ἀποτίμησις εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας, ὡς σύνθεσις ὁκωπῶν (περιουσιᾶ-ἀποτελεσμάτων) ὁργανικαὶ θεωρίαι ἱσολ/σμοῦ.

(1) βλ. W; HAUCK: Bilanz-Theorien σελ. 51, Bühl-Baden 1933

5. Δυνέπεται τῆς ἀποτιμῆσεως εἰς τὴν τιμὴν κτήσεως.

Ὁ οἰκ. ὀργανισμὸς ὅστις ἐκλέγει τὴν βάσιν ταύτην, δέν ἔχει ἐλπίδα νά ἐμφανίσῃ τὴν πραγματικὴν του περιουσιακὴν κατάστασιν (παρὰ μόνον τυχαίως). Αἱ τρέχουσαι τιμαὶ συνεχῶς μεταβάλλονται καὶ ἀπομακρύνονται τῶν τοῦ ἔτους κτήσεως. Τοῦτο δέκα ἔξ ἐπί σταθερῷ τιμαριθμῷ. Εἰς ἀντάλλαγμα ὁμως διὰ τῶν τιμῶν κτήσεως ἐπιτυγχάνεται -κατὰ τινὰς ἀντιλήψεις, ἀποδεικνυομένης ἐν τούτοις ἄβασίμους - ἡ ἐξεύρεσις τῶν "πραγματοποιουμένων" ἀποτελεσμάτων. Πράγματι, ἀγοράζω 1000 Α πρὸς δρ. 5 = 5000. Πωλῶ τὰ 600 πρὸς 6 = 3600. Τὸ πραγματοποιηθέν συναλλακτικὸν κέρδος εἶναι δρ. 600 (600 X 1). Θὰ ἐξευρεθῇ δέ μόνον ἂν τὰ ἀπομενοντα 400 Α ἀποτιμηθούσιν εἰς τὴν τιμὴν κτήσεως τῶν 5 δρ. Οἰαδήποτε ἄλλη ἀποτίμησις τῶν STOCK νοθεύει τὸ ὄντως προκῦψαν ἀποτέλεσμα.

Συνεπῶς ἔχομεν : 1) Ἀνακριβῆ περιουσιακὴν θέσιν. 2) Ἀκριβῆ ἀποτελέσματα (κατὰ τινὰ δοξασίαν).

6. Πλεονεκτῆματα καὶ μειονεκτῆματα. Χαίρει τῆς προτιμῆσεως τῆς πράξεως. Θεωρεῖται εὐχεροῦς ἐφαρμογῆς, τοῦτο ὁμως διότι διαστρέφεται περιοριζομένη εἰς τὰς τιμολογιακὰς ἀξίας + τὰ εἰδικὰ ἔξοδα. Πιστοσημνικῶς νοουμένη εἶναι δυσχερεστάτης ἐφαρμογῆς. Αἱ τιμαὶ κτήσεως εἰκονίζουσαι φευγαλέας καὶ ἀσταθεῖς ἰσορροπίας τῆς οἰκονομίας, εἶναι νεκρὰ ἀριθμητικὰ σύμβολα. Εἶναι "τέως τρέχουσαι τιμαὶ." Ἀπόδειξις τῆς εἰκονικότητος αὐτῶν παρέχεται διὰ τῆς συγκρίσεως διαδοχικῶν ἰσολογισμῶν. Ἰσολογισμὸς τῆς Ἑταιρείας Χ, τοῦ 1938, ἀναγράφων τιμὰς κτήσεως τοῦ 1928, οὐδέν πράγματι εἰκονίζει.

§ § 2. Κανὼν ἀποτιμῆσεως εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας.

7. Ἐννοια. Διακρίνονται δύο ἐκδοχαί: α) εἶναι ἡ τιμὴ εἰς τὴν ὁποίαν ὁ οἰκ. ὀργανισμὸς δύναται νά προμηθευθῇ, τὸ πρᾶγμα, ἐν δοθείσῃ στιγμῇ, β) ἡ τιμὴ εἰς τὴν ὁποίαν δύναται νά πωλήσῃ τὸ πρᾶγμα. Ἡ ἐκδοχὴ αὕτη (ὑποστηρικταί: DEL VECCHIO, BLISS, KESTER, KANNING, RIEGER, DUMARCHEY (1) κ. ἄ) δύναται νά τύχῃ περιωρισμένης μόνον ἐφαρμογῆς (συγχώνευσις, ἐξαγορά μεριδίου, κτλ.). Γενικῶς ὡς τρέχουσα τιμὴ νοεῖται ἡ ἀφορῶσα τὸν ἐφοδιασμὸν ἐκ τῆς συνήθους ἢ πλησιέστερας ἀγορᾶς προελεύσεως. Ἐξακριβοῦνται δέ εὐχερῶς

(1) Βλ. Μ. Τσιμάρρα: Λογιστικὴ Β' σελ. 100

καί μέ ακρίβειαν προκειμένου περί χρηματιστηριακῶν εἰ-
δῶν (ἀξιών, συναλλάγματος, ἐμπορευμάτων) καί ἀγορανομι-
κῶς διατετιμημένων. Προκειμένης καταρτίσεως ἰσολογισμοῦ,
καί πρὸς ἀποφυγὴν ἐντελῶς τυχαίων ἡμερησίων διακυμάνσε-
ων τιμῆς, νομοθεσίαι τινές ὀρίζουν τὴν μέσσην τιμὴν τοῦ
τελευταίου 15ημέρου ἢ μηνός.

Ἐξ ἐπόψεως Κοινωνικῆς Οἰκονομικῆς ἢ μεταβολῆ τῆς
τρεχούσης τιμῆς πράγματός τινος δύναται νά εἶναι: 1)
πραγματική, δηλ. μεταβολῆ τῆς ἀξίας του (ἀνταλλακτικῆς
του ἰκανότητος) ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ. Ἀ.χ. σήμερον
1 ὄρυζα = 1 ζάχαρις, αὔριον 1 ὄρυζα = 2 ζάχαρις, κτλ)
2) εἰκονική, ὀφειλᾶμένη εἰς γενικὴν τιμαριθμικὴν μετα-
βολὴν, ἐφ' ὅσον ἡ τιμὴ τοῦ πράγματος μεταβάλλεται συμ-
μέτρως πρὸς τὸν τιμαριθμὸν. εἰάν προτρέχει ἢ καθυστερεῖ
ἔχομεν μικτὴν περίπτωσιν πραγματικῆς καί τιμαριθμικῆς
συγχρόνως μεταβολῆς:

Μεταβολαί τιμῆς ἐπὶ σταθερῷ τιμαριθμῷ.

Χρόνος	Τιμαριθ- μος	Τιμὴ	πραγματικὴ μεταβολὴ
1.3.1950	100	2.000	- ἢ ἐν σχέσει πρὸς ἀφετηρίαν
1.4.1950	100	2.600	+ 600 + 600
15.4.1950	100	2.100	- 500 + 100
1.5.1950	100	2.300	+ 200 + 300

Μεταβολαί τιμῆς ἐπὶ τιμαριθμικῇ ἀνόδῳ

1.5.1950	100	3.000	σύμμετρος ἀνατίμησις = οὐδεμία οὐσιαστικὴ με- ταβολή.
1.6.1950	150	4.500	
1.7.1950	200	5.000	οὐσιαστικὴ ὑποτίμησις: 100 (3000X2=6000-5000= =1000)
1.8.1950	250	8.000	οὐσιαστικὴ ὑπερτίμησις: :500 (3.000X2,5=7.500- -8000=500)

Κατὰ πάντα αἱ ἀξιομειώσεις τῆς τρεχούσης τιμῆς
εἴδους τινός δύνανται νά ὑποδηλοῦν: καθαρῶς ἀριθμη-
τικόν πλουτισμόν,

πραγματικόν πλουτισμόν
ἀνάμικτον περίπτωσιν

8. Συνέπειαι τῆς ἀποτιμῆσεως εἰς τὰς τιμὰς τῆς ἡμέρας. Δύο ἐπιχειρήσεις κατέχουσαι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ἀνεξαρτήτως πότε καὶ πῶς τὸ ἀπέκτησαν, υἱοθετοῦσαι τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας, θὰ ἐμφανίσουν τὸ αὐτὸ ἐνεργητικόν. Ὅπερ ἀπολύτως ὀρθόν. Ἀμφισβήτησις ὁμῶς γεννᾶται ὡς πρὸς τὰ ἀποτελέσματα. Τοῦτο δὲ διότι τὰ ἐκ τῶν τετελεσμένων συναλλαγῶν προκύψαντα τοιαῦτα ἐπηρεάζονται (θετικῶς ἢ ἀρνητικῶς) ἐκ τῶν ὑπερτιμῆσεων ἢ ὑποτιμῆσεων τῆς οἰκίας περικλείουν αἱ τιμαὶ τῆς ἡμέρας.

Ἔστωσαν :

Ἀγορά	100	X	3	=	300	
Πώλησις	40	X	5	=	200	
Μένοντα	60	X	4 ὑπερτ.	=	240	
					300	440

Τὸ προκύπτον πλεόνασμα (440-300-140) εἶναι κρᾶμα συναλλακτικοῦ κέρδους (40 X 2=80) καὶ συγκυριακῆς ὑπερτιμῆσεως (60 X I = 60). Πῆ διάφορα ποσά θὰ ἴδονά-μεθα νά ἔχωμεν :

ὑποτίμησιν ὑπερκαλυπτομένην ἀπὸ συναλλακτικόν κέρδος ὑπερτίμησιν συγκαλύπτουσαν συναλλακτικὴν ζημίαν κτλ.

Ἐντεῦθεν προκύπτουν δύο μέγιστα ἄτοπα: α) ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν μερισμάτων: Νά γίνῃ ἡ διανομὴ κερδῶν τὰ ὅποια ἐν μέρει μόνον ἢ οὐδόλως ἐπραγματοποιήθησαν, ἢ λά στήρίζονται ἀποκλειστικῶς εἰς μίαν ἀνατίμησιν, ἢ ὅποια δύναται νά εἶναι παροδική. Συνεπῶς κίνδυνος εἰ-κοδικῶν μερισμάτων, β) ὡς πρὸς τὴν μόρφωσιν δικαίας κρί-σεως ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς οἰκονομικότητος τοῦ ὀργανισμοῦ. Πράγματι, μία ἐλεεινὴ ἐσωτερικὴ ὀργάνωσις, μέ σπατά-λας, κόστος ἐπηυξημένον καὶ ἀτυχεῖς συναλλαγᾶς δύνα-ται νά συγκαληθῇ χάρις εἰς ὑπερτίμησιν τῶν στόκ. Ἐν-τιθέτως, τὰ ὠφέλη τὰ ἀπορρέοντα ἐκ τῆς πλέον ὀρθολο-γικῆς ὀργάνωσεως καὶ ἐπιδεξίῳ διοικήσεως δύναται νά σκιασθοῦν ἐξ ὑποτιμῆσεως ὀφειλομένης εἰς τὸ ἐξωτερικόν περιβάλλον (ἀφθονία ἐσοδείας, ἐμφάνισις ὑποκαταστάτου, κτλ.).

Ἀνωτέρω ἐδώσαμεν σκοπίμως μηχανικὴν τρόπον τινὰ καὶ ἀνελαστικὴν εἰκόνα ἐφαρμογῆς τῆς τιμῆς τῆς ἡμέρας. Τοῦτο δὲ πρὸς ἀποσαφήνισιν τῶν πραγμάτων.

Συγκρίνοντες ἤδη τὰς συνεπειὰς ἐπὶ τοῦ ἰσολο-γισμοῦ τῆς υἱοθετήσεως τῆς τιμῆς κτήσεως καὶ τιμῆς ἡμέρας ἔχομεν:

Τιμή κτήσεως		Αποτελέσματα χρήσεως	
Ίσολογισμός			
Ανακριβής εικών περιουσίας			Ακριβή (συναλλακτικά)
Τιμή ήμερας		Αποτελέσματα	
Ίσολογισμός			
Ακριβής εικών περιουσίας			Ανακριβή (άλγεβρικών άθροισμα συναλλακτικών καί συγκυριακών)

Πλεονεκτήματα καί μειονεκτήματα. Αποφεύγονται οί πο-
 ύπλοκοι υπολογισμοί, ή αί αυθαίρετοι άπλοποιήσεις τής
 τιμής κτήσεως. Αί άποτιμήσεις έλέγχονται εύχερώς καί
 αντικειμενικώς. Οί Ίσολογισμοί έναρμονίζονται πρὸς τήν
 εἰκ. εξέλιξιν. Αντικέτως: δέν άναγνωρίζεται υπό τής
 πορολογικῆς νομοθεσίας γενικῶς, έμφανίζει σοβαράς δυσ-
 λειψείας προκειμένου περί εἰδῶν εκτός τρεχούσης συναλ-
 λαγῆς (εἰδικά κτίσματα, παλαιά μηχανήματα, εἶδη τέχνης
 κ.ά.).

§ 3. Πανών άποτιμήσεως εἰς τήν χαμηλοτέρα τιμήν.

Έννοια. Συνίσταται εἰς τήν έπιλογήν τής εκάστοτε μι-
 κροτέρας τούτων, κατά δύο εκδοχάς: α) συνολικῶς χαμη-
 λοτέρα: λ.χ.

Τιμαί κτήσεως :	A 100	τιμαί ήμέρας :	A 80	- 20
	B 150		B 160	+ 10
	Γ 230		Γ 225	- 5
	Δ 500		Δ 525	+ 25
	<u>980</u>		<u>990</u>	

Θέλουν ληφθῆ αἱ τιμαί κτήσεως πῶν όποίων τό άθροι-
 σμα εἶναι (συνολικῶς) χαμηλότερον (980 < 990). Τόν τρό-
 πον τούτον καθορίζει ό ν.2190 περί άνωνόμων εταιρειών
 (άρθρ. 43 § 2α).

β) Επί μέρους χαμηλοτέρα. δηλ. έξ εκάστης στή-
 λης θέλει ληφθῆ ή χαμηλοτέρα τιμή :

A	είς τήν	τιμήν	ἡμέρας	80	<	κτήσεως:	100	
B	"	"	τιμήν	κτήσεως	150	<	ἡμέρας :	160
Γ	"	"	τιμήν	ἡμέρας	225	<	κτήσεως:	230
Δ	"	"	τιμήν	κτήσεως	500	<	ἡμέρας :	525
Χαμηλότερα				955			<	1015

Τήν ἐκδοχήν ταύτην, τῆς "ἀνά στοιχεῖον χαμηλοτέρως τιμῆς" ὀρίζει τό ἀρ. 3 τοῦ Ν.Δ.578/1948 περί τηρήσεως βιβλίων ὑπό τῶν ἐπιτηδευματιῶν."

11. Συνέπειαι: Τῶν περιουσιακῶν στοιχείων ἀποτιμωμένων βάσει τοῦ καταλόγου τῶν χαμηλοτέρων τιμῶν, ἔχομεν:

- 1) Κέρδη συναλλακτικά πραγματοποιηθέντα, μειοῦνται κατά τὰς πιθανάς ζημίας ἐξ ἀγοραίας ἀποτιμῆσεως.
- 2) Πραγματοποιηθεῖσαι τυχόν συναλλακτικαί ζημιαὶ προσαυξάνονται κατά τὰς πιθανάς τοιαύτας.

καί εἰς τὰς δύο περιπτώσεις τό προκύπτον τελικῶς ποσόν ἀποτελέσματος εἶναι μία συνισταμένη, διαφορά, δυσδιακρίτων- ἀφανῶν μᾶλλον- παραγόντων. Οὕτω δέν καταπιστεύμενον τελικόν ἀποτέλεσμα. Συνεπῶς αἶρεται ἡ διαφοριστική διαστολή μεταξύ κερδοζημιῶν ὀφειλομένων εἰς θετικές ἐπιχειρηματικές ἐνεργείας καί τοιούτων ὀφειλομένων εἰς ἐξωτερικάς ἐπιδράσεις.

12. Παραλλαγαί. Πρὸς ἀποσῶβησιν τῆς συσκοτίσεως ταύτης ὑποστηρίζονται τὰ ἀκόλουθα, (DUMARCHEY, FINNEY, κ.ἄ.)

- 1) Ὅπως ὡς βᾶσις ἀποτιμῆσεως λαμβάνηται ὁ λογος τῶν τιμῶν κτήσεως (980)
- 2) Ἐάν ἡ διαφορά πρὸς τὸν κατάλογον τῶν τιμῶν ἡμέρας (990) συνιστᾷ συνολικῶς μίαν υπερτίμησιν αὐτὴ παρασιωπᾶται (δέν λαμβάνεται ὁ ὄψιν). (1)
- 3) Ἐάν ἡ διαφορά συνιστᾷ μίαν υποτίμησιν, ἀπειλοῦσαν τὰ ἐξευρεθέντα κέρδη (βάσει τῶν τιμῶν κτήσεως) τότε:

α) Ταῦτα περιορίζονται, κατά τό διακινδυνεσον

(1) Διότι -ὡς ὑποστηρίζεται -πρόκειται περί συγκριτικῶν κέρδους ἀβεβαίας πραγματοποιήσεως. Ἡ ἀναγραφὴ τούτου εἰς τὸν ἰσολογισμόν ὡς Ἀποθεματικῶν ἐξ ὑπερτίμῆσεως (ἢ προβλέψεως δι' ὑποτίμησιν (ὀρθότερον) φορολογεῖται κατά τὰ 4/5 ὡς αὐτόματον ὑπερτίμημα. Συνεπῶς ἀποτρέπεται ἡ ἐμφάνισις του.

ποσόν, διά τῆς δημιουργίας ἰσοπόσου ἀποθεματικοῦ (ὑπό διαφόρους τίτλους: Ἀποθεματικόν (ἢ Πρόβλεψις) δι' ὑποτίμησιν ἀξιών, RESERVE FOR MARKET DEPRECIATION OF INVENTORY, FOR FUTURE INVENTORY LOSSES, κτλ.)

β) λογίζεται ὡς ἐπι δεκτικόν διανομῆς - ἢ ἀντιστοίχου χρησιμοποίησεως μόνον τὸ ὑπόλοιπον.

Σχετικῶς πρὸς τὴν παραλλαγὴν ταύτην, ἄς παρατηρήσωμεν ὅτι συνιστᾷ:

α) Ἐἴτε βελτιωμένην ἐκδοχὴν τῆς τιμῆς κτήσεως

β) Ἐἴτε νόθον χειρισμὸν τῆς τιμῆς ἡμέρας.

13. Πλεονεκτήματα - Μειονεκτήματα. Ἐξυπηρετῆ μίαν διαχειριστικὴν σκοπιμότητα, συντηρητικῆς ἐμπνεύσεως: Προτιμότερον νὰ ὑπάρχουν κέρδη ἀγνοούμενα ἢ λανθάνοντα καὶ τὰ μὴ διανεμόμενα, παρά νὰ διανεμόνται τοιαῦτα μὴ ἐπαρκῶς ἐξησφαλισμένα. Ἐπιστημονικώτερον:

1) Πᾶν κέρδος διανεμόμενον πρέπει νὰ εἶναι κέρδος πραγματοποιηθέν.

2) Πᾶν κέρδος διανεμόμενον πρέπει νὰ εἶναι τὸ πλεόνασμα πραγματοποιηθέντος κέρδους ἐπὶ ἐκδηλωθεῖσης πιθανῆς ζημίας (ὑποτιμήσεις, ποινικαὶ ρῆτραι, ἀποζημιώσεις ἐκκρεμοῦσαι, κτλ.).

Ἡ ἀποψις αὕτη λογίζεται τόσο σοβαρά ὥστε ὁ κανὼν νὰ χαίρῃ γενικῆς προτιμήσεως καὶ νὰ τυγχάνει, κατὰ νόμον, ἐφαρμοστέος εἰς τὰς περισσοτέρας χώρας (καὶ παρ' ἡμῶν).

Καθ' ἡμᾶς ἐν τούτοις, τὸ μὲν συσκοτίζει τὰ πράγματα, τὸ δὲ - ὡς περ χειρισμὸν - δὲν ἐξασφαλίζει ποσῶς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν. Ἱστορικῶς ἐπισκοπούμενοι οἱ ἰσολογισμοὶ διαψεύδουν, τὰς σχετικὰς προσδοκίας. Ἐπὶ πλεον ὡς καὶ ὁ κανὼν τῆς τιμῆς κτήσεως στηρίζεται ἐπὶ ἐντελῶς ἐσφαμμένης ἐννοίας τοῦ κέρδους.

§ § 4. Κανὼν ἀποτιμήσεως εἰς τὴν τιμὴν τῆς ἡμέρας λογιζομένην ὡς τιμὴν ἀντικαταστάσεως.

14. Θέσις τοῦ ζητήματος. Τὰ ἀνωτέρω στηρίζονται εἰς τὴν ἐσφαμμένην ἀποψιν ὅτι ἡ κυκλοφορία εἰς τοὺς οἴκ. ὀργανισμοὺς - μετῶν διὰ τοῦ σχήματος: χρῆμα-πράγμα-χρῆμα. Κατὰ τὰς ἀντιλήψεις ὅμως τῆς θεωρίας τοῦ ὀργανικοῦ ἰσολογισμοῦ (F. SCHMIDT, J. M. KLARK, J. SCOTT) τὸ κύκλωμα τῆς ἐπιχειρήσεως-θεωρουμένης ὡς κυττάρου τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας καὶ οὐχὶ ὡς μέσου ἰδιωφελοῦς ἐπιμερδείας - εἶναι:

Πράγμα - χρῆμα - πρᾶγμα
δὲν ἀρκεῖ, κατὰ τὴν δοξασίαν ταύτην ὅπως ἡ ἐπι-

χειρήσεις αγοράση, μετατρέψη και μεταπώληση με χρηματικόν πλεόνασμα, διά νά αποκομίση κέρδος. Προτού γίνει λόγος περί τοιούτου ή οίκ. μονάς όφείλει νά αντικαταστήση - πραγματικώς ή υπολογιστικώς - τά αναλωθέντα αύτης περιουσιακά στοιχεία και νά διατηρήση τήν θέσιν οίκείου κλάδου. Η διατήρησις τής παραγωγικής της ικανότητος προϋποθέτει διατήρησιν και δυνατότητα αντικαταστάσεως τών αρχικών περιουσιακών στοιχείων, τούτων των παγίων όσον και τών κυκλοφοριακών.

Η αντικατάστασις αύτη δέν δύναται νά γίνη κατ' ανάγκην, παρά εις τήν τρέχουσαν τιμήν τής ημέρας. Η τιμή αύτη είναι όθεν ή βάση όλου του συστήματος υπολογισμών και αποτιμήσεων τής οικονομικής μονάδος.

4. Η δοξασία αύτη γινεται εύρύτερον δεκτηή έν ώρα νομισματικής υποτιμήσεως, όταν δηλ. αλλοιοϋται ή αξία του χρήματος. Τά εισπραττόμενα έκ τής πωλήσεως χρήματα δέν είναι τά αύτά με τά καταβληθέντα διά τήν αγοράν. Εφ' όσον δέ τό χρήμα παύει νά αποτελή τό σταθερόν μέτρον τών αξιών, κατ' ανάγκην κάθε υπολογισμός και αποτίμησις στηρίζονται κατά προτίμησιν εις ποσοτικές συγκρίσεις: πράγμα - χρήμα - πράγμα. Ως αποτέλεσμα δέν λογίζεται ή διαφορά:

$$\begin{array}{rcl} \text{Αντίτιμον πωλήσεων} & \text{-} & \text{κόστος πωληθέντων} \\ 130.000 & \text{-} & 100.000 \\ & & = + 30.000 \end{array}$$

άλλά διαφορά:

$$\begin{array}{rcl} \text{Αντίτιμον πωλήσεων} & \text{-} & \text{τιμή ημέρας πωληθέντων (1)} \\ 130.000 & \text{-} & 140.000 \\ & & = + 10.000 \end{array}$$

Ο παρ' ήμιν ραγδαίος πληθωρισμός τών πολεμικών έτών έχει αυτσαμάτως αποσαφηνίσει τό ζήτημα τούτο, ώστε νά παρέλκη κάθε περαιτέρω ανάπτυξις.

Ισχυρά όθεν έν ώρα νομισματικής υποτιμήσεως ή θέρωρία τής τιμής τής ημέρας άμφισβητείται - λόγω ανεπαρκούς κατανοήσεως - εις περιόδους νομισματικής σταθερότητος. Εις τάς περιόδους ταύτας ή υπερτίμησις προϊόντος τινός - υπό καθεσώς τιμαρίθμου άπολύτως σταθερού πέραν του κόστους παραγωγής αυτού (ή άποκτήσεως) θεωρείται ότι συνιστά πραγματικόν πλουτισμόν. Ο εκποικίλ-

(1) Η τιμή ημέρας νοείται ένταυθα είτε ως τιμή άντικαταστάσεως ετοίμου προϊόντος, είτε ως κόστος αναπαραγωγής αυτού.

αὐτὸ ἀποκτῆ ἀγοραστικὴν δύναμιν μείζονα τῆς καταβλη-
θείσης. Πραγματοποιεῖ κέρδος ἐν οὐσιαστικῇ οἰκονομι-
κῇ ἐννοίᾳ. Ἀκριβῶς τὸν τοιοῦτον πλουτισμὸν ἂν καὶ μὴ
πραγματοποιηθέντα, ἀλλ' ἐν δυνατότητι τελούντα (BENE-
FICIE POTENTIAL), δύναται καὶ ὀφείλει νὰ δεικνύῃ ὁ ἰσο-
λογισμὸς, ἐπὶ ὑπερτιμῆσεως τῶν ἀποθεμάτων, τὸ ἐναντί-
ον βεβαίως εἰς τὰς περιπτώσεις ὑποτιμῆσεως.

Ἐνταῦθα ὅμως ἔγκειται ἡ μεγάλη πλάνη. Διότι ἡ
ἐπιχειρήσις-δοθέντος ὅτι πρόκειται νὰ συνεχίσῃ τὴν
δράσιν της - θὰ ἀνανεώσῃ τὰ ἀποθέματά της, γενικώτερον
πάντα τὰ ἀναλισκόμενα περιουσιακὰ της στοιχεῖα, τοῦτο
δὲ θὰ γίνῃ κατ' ἀνάγκην εἰς τὰς ἰσχυούσας τιμὰς τῆς ἡ-
μέρας ἀνεφοδιασμοῦ. Αἱ σημειούμεναι ὑπερτιμῆσεις δὲν
δύνανται νὰ νοηθοῦν ὡς πλουτισμὸς παρὰ ὑπὸ μίαν, ρι-
ζικῶς ἀνατρεπτικὴν, προϋπόθεσιν: ὅτι ἡ οἰκ. μονάς δια-
λύεται ἢ μεταβάλλει σκοπὸν καὶ ἀντικείμενον καὶ ὅτι
τὸ χρηματικὸν προϊόν τῆς διαλύσεως - ἔνθα καὶ αἱ πιστο-
ποιηθεῖσαι ὑπερτιμῆσεις - περιέρχεται εἰς τὴν ἰδιωτι-
κὴν οἰκονομίαν τοῦ φορέως (ἐπιχειρηματίου).

Ἀλλὰ τὴν Ο.Ε. δὲν ἐνδιαφέρει ποσῶς ἂν ὁ φορεὺς
θὰ ἀποκομίσῃ χρήμα μείζον τοῦ ἀρχικοῦ κεφαλαίου ὅ-
ταν κάποτε διαλύσῃ τὴν ἐπιχείρησιν (1). Ἐνδιαφέρεται
ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν οἰκονομικὴν μονάδα, θεωρουμέ-
νην ἕξ ἐπόψεως τοῦ κοινωνικοῦ της προορισμοῦ, καὶ
συνεπῶς ἐνδιαφέρεται διὰ τὰς συνθήκας λειτουργίας
αὐτῆς.

Ἡροτοῦ διαπιστωθῶσι καὶ διανεμηθῶσι κέρδη (εἰς
τούς μετόχους, εταίρους κτλ.) προέχει ἀπολύτως ὅπως ἡ
ἐπιχείρησις διατηρήσῃ ἀνεπαφα τὰ ἀρχικά της μέσα δρά-
σεως καὶ διατηρήσῃ ἀκεραίαν τὴν παραγωγικὴν τῆς δυνα-
μικότητα, εἰς τὸ πλαίσιον τοῦ οἰκείου κλάδου. Ἡρὸς
τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖται ὅπως ἀνανεώσῃ τὰ ἀρχικά της πε-
ριουσιακὰ στοιχεῖα, τοῦτο δὲ βεβαίως γίνεται εἰς τὴν
τιμὴν τῆς ἡμέρας.

Ἐννοία : Ὡς τιμὴ ἡμέρας νοεῖται ἐνταῦθα ἡ τιμὴ ἀνε-
φοδιασμοῦ:

α) Πράγματις ἀκριβῶς ὁμοίου πρὸς τὸ ἀναλωθέν:
εἶδος, ποσότης, ποικιλία, συνθήκαι προελεύσεως.

β) Δὲν ἐνδιαφέρει εἰς τί ὀφείλεται ἡ μεταβολὴ
τῆς ἀξίας του : τιμολογιακὴ τιμὴ, συνάλλαγμα, δασμοί
κτλ. Ἀρκεῖ ὅτι θὰ καταβληθοῦν περισσότερα ἢ ὀλιγότε-
ρα διὰ τὴν ἀπόκτησίν του.

(1) Τὸν λόγον τότε ἔχει ἡ οἰκονομικὴ ἔφορτα.

γ) ὡς χρόνος ἀντικαταστάσεως θεωρεῖται ὁ χρόνος πραγματοποιήσεως τοῦ ἐσόδου (πωλήσεως).

16. Λογιστική τεχνική. Τὰ περιουσιακά στοιχεῖα (πάγια καὶ κυκλοφοριακά) ἀποτιμῶνται εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν τῆς ἡμέρας. λ.χ.

	Τιμὴ κτήσεως	Τιμὴ ἡμέρας
100 σάκκοι καφφέ	50 ἐκ.	70 ἐκ.
200 ὁμολογίαι Α	20 ἐκ.	15 ἐκ.

Ὁ ἰσολογισμὸς θά καταρτισθῆ βάσει τῶν τιμῶν ἡμέρας, ὥστε δύο ἐπιχειρήσεις ἔχουσαι τὰ αὐτὰ πράγματα νά ἐμφανίσουν τὴν ἴδιαν -εἰς χρῆμα- περιουσίαν.

Ἄλλ' ὁ οὐσιώδης διαφορισμὸς ἔγκειται εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῶν προκυπτόντων συναλλακτικῶν ἀποτελεσμάτων:

Κλασσικὸς ὑπολογισμὸς :

'Αγορά 100 X 5 = 500	Πωλήσεις 60 X 6 = 360
Κέρδος 60	'Απογραφή 40 X 5 = 200
	560 Κέρδος 60

Ὑπολογισμὸς ἀντικαταστάσεως

'Αγορά 100 X 5 = 500	Πωλῆσ: 60 X 6 = 360	Τιμὴ ἀντικαταστάσ. 60
Περιου. μεταβολή:	Ἀπογρ: 40 X 6, 5 = 260	'Εσοδα πωληθ. : 360
100 X 1, 5 = 150	Ζημία 30	'Αντικατάστασις 390
650	650	Ζημία... 30

17. Πλεονεκτήματα-Μειονεκτήματα: Ἐναντιοβητήτως τῶρα πλεον ἀποσοβεῖται ἡ διανομὴ "λογιστικῶν ἀποτελεσμάτων (SCHEINGEWINNE) ἀνυπάρκτων οἰκονομικῶς. Ἡ ἀπόψη αὕτη ἀνεγνωρίσθη παρ' ἡμῖν καὶ νομοθετικῶς (Α.Ν. 782/1948 (ἄρθρ. 3) Ἀγορανομικὴ διατάξις ἀρ. 22/1948). Κατὰ ταῦτα ἀγορανομικῶς μὲν ἀνεγνωρίζεται ἡ τιμὴ ἀντικαταστάσεως, ὡς βᾶσις συναλλαγῶν καὶ λογισμοῦ τοῦ κέρδους, οὐχὶ ὅμως φορολογικῶς ὅπου κέρδος = τιμὴ πωλήσεως - τιμὴ κτήσεως.

Μειονεκτήματα εἶναι ὅτι : 1) διὰ πολλὰ εἶδη δὲν ὑπάρχει σαφῶς καθωρισμένη τιμὴ ἡμέρας, εἰς δοθεῖσαν στιγμὴν (λ.χ. παλαιὰ μηχανήματα, ἰδιόρρυθμοι οἰκοδομικοὶ κ.ἄ). 2) Ὅτι πολλάκις ὁ ἀνεφοδιασμὸς δὲν εἶναι δυνατὸς κατὰ τὸν χρόνον πωλήσεως. (λ.χ. βιομηχανία ντοματῶν τοπολοῦ πωλεῖ τὰ προϊόντα της κατὰ Ἰανουάριον. Παρὰ

ή τιμή αντικαταστάσεως της πρώτης ύλης, έχουσης εποχιακόν ρυθμόν παραγωγής-προσφοράς). Θεωρητικώς επίσης κρίνεται ότι τὰ συναλλακτικά αποτελέσματα αναμιγνύονται συγχεδόμενα μετά των συγκοριακῶν (κριτική Σχολής Κολωνίας), κλπ.

§ § 5. Ἄτεροι κανόνες.

7. Εἰς τὴν τιμὴν ἀναπαραγωγῆς. (REPRODUKTIONSKOSTENWERT) Αὕτη ἀποτελεῖ ἀπλὴν παραλλαγὴν τῆς τιμῆς ἡμέρας καὶ συνίσταται εἰς τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων, τὰ ὅποια ἀπαιτοῦνται εἰς δοθεῖσαν στιγμὴν, ὅπως ἕνα εἶσιμον ἀγαθόν, ἀναπαραχθῆ. Τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων εἶναι πρόδηλον ὅτι δύναται νὰ περικλείει ἓν μῆρει ὑπερτιμήσεις (λ.χ. αὐξησὶς ἡμερομισθίων) ἓν μῆρει ὑποτιμήσεις. (πρωτὸ ὑλῶν). Καὶ γὰρ μὲν τιμὴ ἀναπαραγωγῆς καὶ τιμὴ ἡμέρας τείνουν νὰ εἶναι αἱ αὐταί, πολλάκις ὅμως δέν συμπίπτουν. Λ.χ. κρατοῦντος ἐνοικιοστασίου, ἡ τιμὴ πωλήσεως ἀκινήτου δύναται νὰ εἶναι πολὺ κατωτέρα τοῦ κόστους ἀνοικοδομήσεως τοῦ αὐτοῦ ἀκινήτου.

Ἡ τιμὴ ἡμέρας ἀφορῶσα τὰ ἔτοιμα ἀγαθὰ ἐνδιαφέρει κυρίως τὸ ἐμπόριον. Ἡ τιμὴ ἀναπαραγωγῆς τὴν βιομηχανίαν. Οὕτω λ.χ. κυλινδρόμυλος θὰ ἀποτιμῆσῃ τὰ κατεχόμενα ὑπ' αὐτοῦ ἄλευρα, ὄχι ὅσον ἐστοίχισαν, ἀλλὰ ὅσον θὰ ἐστοίχιζαν ἀναπαραγόμενα κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀποτιμήσεως.

Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ τιμὴ ἀναπαραγωγῆς εἶναι δεκτικὴ τῶν αὐτῶν χειρισμῶν ὡς καὶ ἡ τιμὴ ἡμέρας. (§ § 2 καὶ § § 4).

8. Εἰς τὴν τιμὴν κεφαλαιοποιήσεως τῆς προσόδου. Δι' ὠρισμένα περιουσιακὰ στοιχεῖα εἴτε μεμονωμένα (προνόμιον εὐρεσιτεχνίας, ἵππος κτλ.) εἴτε συνιστῶντα λειτουργικῶς ἐνότητος (ἀλωνιστικόν συγκρότημα, κτλ.) ἡ ἀποτίμησις βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐλπιζομένης - καθ' ὑποκειμενικόν τρόπον - προσόδου. Ἡ προσοδος αὕτη κεφαλαιοποιεῖται πρὸς τὰ τρέχοντα ἐπιτόκια, πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς ἀξίας. Ἡ ἐλπιζομένη προσοδος διαμορφώνει τελικῶς τὴν μέσσην ζήτησιν καὶ συνεπῶς τὰς πραγματοποιούμενας τιμὰς.

Κατὰ μείζονα λόγον τοῦτο ἔχει ἐφαρμογὴν ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, θεωρουμένων ὡς κερδοφόρου ὑλειουργικῆς ἐνότητος, ὡσάκις αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἀγοραπωλησίας. Τὸ ζήτημα τοῦτο ὁδηγεῖ εἰς τὰς ἐπομένους ἀναπτύξεις.

ξ 2. Ἡ συνολικὴ ἀξία τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐνδεχομένη ὑπεραξία (FONDS DE COMMERCE, GOODWILL)

19. Ἀδυναμία στατικῆς εἰκόνας. Οἷονδῆποτε καὶ ἂν προκρίνομεν τρόπον ἀποτιμῆσεως τῶν στοιχείων τοῦ ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ, ἡ πραγματικὴ καθαρὰ περιουσία τῆς ἐπιχειρήσεως σπανιότατα ταυτίζεται πρὸς τὸ λογιστικῶς ἐμφανιζόμενον ἴδιον κεφάλαιον. (1) Τοῦτο δὲ διότι ἡ πραγματικὴ ἀξία τῶν περιουσιακῶν στοιχείων εἶναι πάντοτε διάφορος (μεγαλυτέρα ἢ μικροτέρα) τοῦ ἀθροίσματος τῶν ἐπὶ μέρους στοιχείων. Ἐστω ὁ ἰσολογισμὸς :

Ἀκίνητα	100	Κ. Περιουσία	200
Μηχανήματα	150	Ἐπιχειρήσεως	
Ἐγκαταστάσεις	50	α	
Πρώται ὑλαί	80	β	
Ἡμικατεργασμένα	20	γ	
Προϊόντα	30	δ	310
Ἀπαιτήσεις	30		
Γραμμάτια	10		
Προπληρωθέντα ἔξοδα	15		
Ταμεῖον κλπ.	5		
	<hr/>		<hr/>
ἑκατομ.	510		510

Θά ἦτο μεγίστη πλάνη νά νομισθῇ ὅτι πράγματι τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνέρχονται εἰς 510 ἑκατομ., ἔστω καὶ ἂν ἡ ἀποτίμησις ἔλαβε χώραν εἰς τὰς τιμὰς τῆς ἡμέρας (ἀνεξαρτήτως τῆς δυσχερείας ἀκριβοῦς προσδιορισμοῦ ταύτης).

20. Δυναμικὴ εἰκὼν. Διότι ἀφ' ἧς στιγμῆς τὰ στοιχεῖα ταῦτα συνενυρέθησαν ὀργανωμένα ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπιχειρήσεως, παύουν πλέον νά ἔχουν αὐτοτελεῆ ἐπὶ μέρους ἀξίαν. Ἀντιθέτως προσλαμβάνουν συνολικὴν, ἐνιαίαν ἀξίαν, τῆς ὁποίας τὸ μέγεθος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐπιτυχές ἢ μὴ τῆς ὀργανώσεως καὶ ἐκμεταλλεύσεως αὐτῶν, δηλαδή ἀπὸ τὴν ἀποδοτικότητά τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἐνδεχομένη ἐκποίησης ἐνὸς ἐκάστου στοιχείου, μεμονωμένως, δέν θά ἀπέδιδε -παρὰ τυχαίως- τὴν ἀναγραφομένην εἰς τὸν ἰσολογισμὸν τιμὴν (πλὴν ἴσως τῶν χρηματι-

(1) Λ.χ. ὁ πωλὴν τὸ κατάστημά του ἔμπορος, οὐδέποτε θά προσέξῃ τὰ ἀναγραφόμενα εἰς τὰ βιβλία κοινῶν ὀφείλων καὶ ἂν δεικνύουν πιστῶς τὴν ἐπὶ μέρους ἀξίαν τῶν περ. στοιχείων. Διότι γνωρίζει ὅτι, ἡ ἐπιχείρησις, ὡς σύνολον, ἔχει διάφορον ἀξίαν τοῦ ἀθροίσματος τῶν μερῶν.

ων αξιων, και τουτο ουχι παντοτε). Ενδεχομενη δε εκ-
οιησις η αλλη τις μεταβιβασις του συνολου της περιου-
ιας ως οργανωμενης επιχειρησεως, θα γινη παντοτε υπο
ιαφορον τιμην, συνηθως μεγαλυτεραν εφ' οσον προκειται
επι ευδοκιμωσ λειτουργουσης επιχειρησεως.

Η τοιαυτη υπεραξια της επιχειρησεως, (καλουμενη
πισης: ιδανικη αξια, αξια υπερπροσδου, κτλ.) η πε-
αν των υλικων αυτης περιουσιακων στοιχειων διαμορφου-
ενη, συνιστα το FONDS DE COMMERCE, GOODWILL. Συστα-
ικα στοιχεια της τοιαυτης υπεραξιας ειναι, ως γνωστον
επωνυμια, ο τοπος εγκαταστασεως, τα εμποροβιομηχανι-
α σηματα, προνομια ευρεσιτεχνιας, απορρητοι μεθοδοι
αραγωγης, κτλ. κτλ.).

Δια την μεταβιβασιν-εις τας περιπτωσεις αγορα-
λησιας- της επιχειρησεως δεν αρκει οθεν η παραδοσις
ων υλικων στοιχειων (οικοδομων, μηχανηματων, προιον-
ων κτλ.) αλλο απαιτειται πρωτιστως η μεταβιβασις των
ε ανω αυλων στοιχειων (επωνυμιας, σηματος, μισθωτικων
καιωματων, κτλ.) Η παραλειψις ενος τουτων δυνα αι
ματαιωση την κερδοφορον δυναμιν του συνολου. (1)

Η υπεραξια της επιχειρησεως δυναται να συνδεε-
αι προς ενα κατ' εσοχην, των αυλων τουτων στοιχειων-
ον τον εγκαταστασεως-π.χ. εστιατοριον, καφενεϊον)
να εξαρταται ες όλων τουτων δυσδιακριτως. Το μεγεθος
ης υπεραξιας θα ειναι οπωσδηποτε μια συναρτησις της
ποδοτικότητος και δη της αποδοτικότητος επιχειρησεως
προσδιοριζεται αυτη δια του τυπου 1". (Βλ. σελ. 135).
σον μεγαλυτερα η αποδοτικότης, τωσον μεγαλυτερα και
υπεραξια της επιχειρησεως. Ιδου λοιπον διατι προε-
ν σκοπος του ισολογισμου δεν ειναι η - ανεφικτος -
φανισις της περιουσιας αλλα ο ακριβης προσδιορισμος
ν αποτελεσματων. Το μεγεθος τουτων καθοριζει το με-
θος της περιουσιας.

Δια τον υπολογισμον της υπεραξιας λαμβανεται η
ση αποδοτικότης τριετιας η πενταετιας. Υποστηριζον-
ι δε πολυαριθμοι τροποι υπολογισμου. (BERLINER, RE-
IL, AULER, LEAKE, κ.α.).

Υποκειμενικότης υπεραξιας. Ειναι αληθες οτι η συνο-
κη -δυναμικη- αποτιμησις της περιουσιας περικλειει πολ-
κις εντονα υποκειμενικα στοιχεια. Ουτω λ.χ. η εκ της
ποδοτικότητος εξαρτωμενη αξια πλοιου τινος ειναι σο-
ρως διαφορος δια εφοπλιστην-πλοιαρχον η δια εφοπλι-

Δια τουτο επωνυμια και σημα συμμεταβιβαζονται μετα
της επιχειρησεως.

στήν -κεφαλαιοῦχον. Ἡ ἀξία ἀγροκλήματος (ὡς κερδοφόρου συνόλου) ποικίλει δι' ἕκαστον καλλιεργητὴν ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τῆς οἰκογενείας του, ὁπότε οὗτος ὑπολογίζει κυρίως τὴν δυνατότητα ἀμειβομένης ἀπασχολήσεως τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας του. (VALEUR D'EXISTENCE κατὰ LAUR). Ἐνταῦθα καταδεικνύεται ἡ σημασία τῶν διαφόρων ἐννοιῶν τοῦ κέρδους, κατ' ἕκτασιν. (DERIVATER-FOLGSGROSSE).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 9ον

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΩ ΟΙΚ. ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΟΣ

καί άπολογιστικός αύτων έλεγχος. Budgetary Control

1. - Ανάγκη καί σημασία αύτων. Από καιροϋ έχει ήδη καταστή άντιληπτον ότι οί οικ. οργανισμοί, είδικώτερον δέ αι έπιχειρήσεις (έξ αύτων δέ ίδίως αι μεγαλύ-τεραι) δέν είναι δυνατόν νά κυβερνώνται πλέον βάσει έμπειρικών μεθόδων, στιγμιαίων διαισθήσεων καί άσυνδέτων αποφάσεων, δηλαδή μιας κατά τό μάλλον ή ήττον συγκεκαλυμμένης προχειρολογίας. Η σύγχρονος οίκονομία, τόσον ή κρατική όσον καί ή ιδιωτική, αντιμετωπίζουσαι σωρείαν προβλημάτων άλληλεξηρητημένων, υποτάσσονται όσημέραι περισσότερο εις την άνάγκην του προγραμματισμοϋ (planification, planning). Τοϋτο είναι άπόρροια άφ' ενός μέν του πολυπλόκου των συγχρόνων οικονομικών σχέσεων, άφ' έτέρου δέ της προϊούσης έπικρατήσεως του όρθολογισμοϋ. Είς τό πλαίσιον του τελευταίου τούτου, είναι γνωστόν ότι ή πρόβλεψις συνίστα ένα των άκρογωνιαίων λίθων του "όρθολογισμοϋ έν τη διοικήσει" (Fayol, Carliz). Πρόκειται ένταϋθα περί συνόλου προβλέσεων στηριζομένων επί της προσεκτικής μελέτης αριθμητικών στοιχείων αναφερομένων εις τό άπώτερον καί άμεσον παρεθόν καθώς καί εις ήμιαν πρόγνωσιν, άντικειμενικώς τούλάχιστον, πιθανοφανή της έξελίξεως των πραγμάτων.

Κατά ταϋτα μία σύγχρονος έπιχείρησις διά νά έξασφαλίση τάς περισσοτέρας, δυνατόν, πιθανότητας έπιτυχίας δέν δύναται σήμερα παρά νά προγραμματίξη έξ ολοκλήρου την δρᾶσιν αύτης. Η τοιαύτη προσχεδιασις δύναται νά άφορᾷ την κατάρτισιν πολυετών προγραμμάτων δράσεως, εις γενικάς γραμμάς καί λεπτομερών έτησίων τοιούτων. Συνήθως συμβαίνει τό τελευταίον των πολυετών προγραμμάτων περιοριζομένων εις προβλέψεις τεχνικής επεκτάσεως (νέων κτισμάτων, προσθήκης έγκαταστάσεων κλπ.) πολιτικής άποθεματοποιήσεως καί μερισμάτων, διευρύνσεως δικτύου ύποκαταστημάτων κλπ.

2. Κατάστρωσις προγραμμάτων. Τό σύνολον της δράσεως της έπιχειρήσεως κατανέμεται εις περισσότερα προγράμματα, τά οποῖα ως εύνόητον εύρίσκονται εις σχέσιν άμοιβαίας έξαρτήσεως καί μάλιστα κατά την άκόλουθον φυσικήν σειράν:

1. Συμφώνως προς τά πορίσματα του International Management Institut Συνέλευσις Γενεύης 1930.

1. Έν πρώτοις, ένα πρόγραμμα έτησιών πωλήσεων.
2. Βάσει τούτου ένα πρόγραμμα παραγωγής.
3. Βάσει τούτου ένα πρόγραμμα άνεφοδιασμού.
4. Βάσει τούτων ένα πρόγραμμα χρηματοοικονομικών.

α. Έτήσιον πρόγραμμα πωλήσεων. Δι' αὐτοῦ προκαθορίζονται τὰ εἶδη, αἱ ποσότητες, αἱ τιμαί, ὁ χρόνος κ.ά. τῶν ἐπιδιωκομένων πωλήσεων:

Μήνες	I	II	III	XII	Σύνολον
Π ο σ ό τ η τ ε ς						
A	3.500	3.200	3.000	2.500	38.000
B	2.700	3.100	3.200	3.000	36.000
Γ	6.000	5.000	4.000	5.000	54.000
Δ	3.000	4.000	5.000	3.500	43.000

Αναλόγως καί κατ' άξίαν (χρονικός ρυθμός κύκλου εργασιών). Ποῦ θά στηριχθοῦν αἱ προβλέψεις διά τήν κατάρτισιν τόσον σοβαροῦ προγράμματος, τὸ ὁποῖον νά μή διαψεύση ἢ πραγματικότης; κατά πρώτον: εἰς τήν γνώσιν. Δηλαδή εἰς τόν καθορισμόν τῆς πορείας (trend) τήν ὁποίαν, εἰς γενικάς γραμμάς, διανύει ἡ οἰκονομική συγκυρία (conjuncture), μέ τās γνωστάς φάσεις, έντάσεως τῶν συναλλαγῶν, ύφέσεως, κρίσεως κλπ. Τοῦτο εἶναι βεβαίως ἔργον τῶν εἰδικῶν ἢ πανεπιστημιακῶν ἰνστιτούτων¹ οἰκονομικῆς προγνώσεως, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν πραγματικά παρατηρητήρια οἰκονομικῆς μετεωρολογίας. Ἐκ τῶν ὑποδείξεων τούτων ὁ ἐπιχειρηματικός κόσμος ἀντλεῖ τὰ γενικά πλαίσια έντός τῶν ὁποίων προβαίνει εἰς τήν μελέτην τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἰδίου κλάδου καί προϊόντος (μουσικά ὄργανα, χημικά προϊόντα κτλ). Ἡ τοιαύτη ἐπιστημονική ἀνάλυσις καί μελέτη ὠρισμένης ἀγορᾶς (Marketing, Marktanalyse) ἀποτελεῖ νέαν σύγχρονον οἰκονομικήν τεχνικήν, ἐπί τῆς ὁποίας ἀδυνατοῦμεν νά ἐνδιατρίψωμεν ένταῦθα. Γενικῶς λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν, ὁ πληθευσμός περιοχῆς τινος ἐρεῦνης, ἡ δημογραφική του σύνθεσις, ἡ ἐπαγγελματική διαστρωμάτωσις, ἡ ἀγο-

1. Ὡς τά : Harvard University Committee of Economic Research, National Bureau of Economic Researches (Ν. Ἰόρκης) London and Cambridge Economic Service, Institut für Konjunkturforschung (Βερολίνου) κ.ά.

αστική ικανότης τῶν στρωμάτων, αἱ καταναλωτικαί συνή-
ται, ὁ κάθετος καί ὀριζώντιος ἀνταγωνισμός, τὰ ὑποκα-
τάστατα κ.ἄ.κ.ἄ. Κατά δεῦτερον λόγον ἡ ἐπιχείρησις θά
τηριχθῆ εἰς στατιστικά δεδομένα τὰ ὅποια ὀφείλει νά
παρέχη ἕνα καλῶς ὀργανωμένον λογιστήριον. Βάσει ὅλων
αὐτῶν τῶν ἐνδείξεων εἶναι δυνατός ὁ προσδιορισμός θε-
τικοῦ προγράμματος πωλήσεων.

β. Ἐτήσιον πρόγραμμα παραγωγῆς. Τοῦτο, στηριζόμε-
νον ἐπὶ τῶν προβλέψεων τοῦ προηγουμένου, καθορίζει τὴν
σειράν ἐκβιομηχανίσεως τῶν προϊόντων, τὴν ἑναρμόνισιν
ἐπιτελεστικῆς τῶν παραγωγικῶν τμημάτων, τὴν ἐπὶ μέρος
ἐπιτελεστικῆς τούτων, τὸν συντονισμόν τοῦ γραφείου μελετῶν
καὶ σχεδίων κ.λ. οὕτως ὥστε νά διασφαλίζεται ἡ ὁμαλωτέ-
στα δυνατὸν ροή τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας, χωρὶς χά-
λαρα, διακοπὰς καί ἀσυγχρονισμούς. Χάριν τούτων προ-
βλεπόμεναι πολλάκις ἀνάγκη συμπληρώσεως, ἀνακαινίσεως ἢ ἀ-
διατάξεως τῶν μηχανικῶν μέσων, οὕτως ὥστε νά ὑπάρ-
ῃ πλήρης ἀρμονία τῶν τεχνικῶν δυνατοτήτων.

Τόσον τὸ πρόγραμμα παραγωγῆς, ὅσον καί τὸ τῆς πω-
λήσεως, ἐπηρεάζονται ἀπὸ ἕνα σημαντικόν ἐν προκειμένῳ
πρόβλημα: τὴν ἀνάγκην ὅπως ὁ ἐν γένει βαθμὸς ἀπασχολή-
σεως ἢ δραστηριότητος (BESCHAFTIGUNGSGRAD) τῆς ἐκμεταλ-
λήσεως καθορίζεται εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον
ἐπιτυγχάνεται τὸ εὐνοϊκώτερον κόστος κατὰ μονάδα προϊ-
όντος. Ἐνδεχομένη ἔντασις τῆς δραστηριότητος (ὑπερπα-
σχολήσεως) ἢ χαλάρωσις ταύτης (ὑποπασχολήσεως) κἀνωθι τοῦ
σημείου τῆς ἀρίστης (OPTIMALE) ἀπασχολήσεως, αὐξάνει -
ἢ ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις - τὸ κόστος παραγωγῆς. Ἡ
ἀρμονισίς ὅθεν: βαθμοῦ ἀπασχολήσεως (καί συνεπῶς ποσό-
τος προϊόντων) κόστους αὐτῶν καί ἐλπιζομένων τιμῶν
πώλησεως, ἀποτελεῖ τὸ θεμελιωδέστερον πρόβλημα τῆς ἐπι-
ρηματικῆς διακυβερνήσεως, τὸ ὁποῖον διαφωτίζει ἰσχυ-
ρῶς ὁ οἰκονομικὸς λογισμὸς.

γ. Ἐτήσιον πρόγραμμα ἀνεφοδιασμοῦ. Ὁ καθορισμὸς
ἐπίου παραγωγῆς κατὰ χρόνον καί εἶδος, καθορίζει τὰς
ἀνάγκας ἀνεφοδιασμοῦ εἰς πρώτας καί βοηθητικὰς ὑλὰς,
ὄργανα, ἀνταλλακτικά, εἶδη συσκευασίας κ.ἄ. Ἡ προγραμ-
ματικὴ τῶν ἀνεφοδιασμῶν λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τῆς τῆς πη-
ρᾶς προελεύσεως τούτων, τὸν χρόνον τῆς μεταφορᾶς καί
τῶν διατυπώσεων, τὰς διαβλεπομένας διακυμάνσεις τιμῶν
καὶ καθορίζει τὰ ἐλάχιστα καί ἀνώτατα ὅρια τῶν ἀποθε-
σῶν (STOCKS) καθορίζει τὴν σειράν διαβιβάσεως καί πα-
ρολοουθήσεως τῶν ἀγορῶν, μεριμνῶσα διὰ τὴν συνεχῆ
ἐπιτελεστικῆν ἀσφαλιστικῶν περιθωρίων, ἐν ὅψει πάντοτε δυ-

σαρέστων άπροόπτων. 'Υπερεπάρκεια άποθεμάτων σημαίνει άγονον δέσμευσιν κεφαλαίων. 'Ανεπάρκεια τοιούτων οδηγεί εις χαλάρωσιν ή διακοπήν τής εργασίας ώρισμένων τμημάτων ή τής όλης έκμεταλλεύσεως, μέ τās εύνοήτους βαρείας έντεϋθεν συνεπειάς. 'Η όρθολογική προγραμμάτωσις τών άνεφοδιασμών άποτρέπει ή περιορίζει και τούς κινδύνους τούτους. Καθορίζει δέ συνάμα τά καθήκοντα και τās εύθυνας τής άρμοδίας ύπηρεσίας άγορών. 'Αλλά και όταν άκόμη δέν ύπάρχει τοιαύτη ύπηρεσία-όπως συμβαίνει εις τās μικράς και μέσας βιομηχανίας- δέν παύει ύπάρχουσα ή αντίστοιχος λειτουργία και συνεπώς ή αντίστοιχος δρῆσις και εύθύνη.

δ. 'Ετήσιον χρηματοοικονομικόν πρόγραμμα (BUDGET FINANCIER). 'Η πραγματοποίησις τών τριών άνωτέρω προγραμμάτων συγπάγεται δύο συνεχή ρεύματα αντίθετου φορῆς: τών έξόδων και έσόδων. 'Η κατάστροφωσις του προϋπολογισμού έσόδων στηρίζεται επί τών: ρευστοποιουμένων και διαθεσίμων χρηματικῶν μέσων, τών έπιτευχθησομένων τραπεζικῶν και λοιπῶν πιστώσεων και επί τών έσόδων πωλήσεως και έτέρων ένδεχομένων έσόδων. 'Ενίοτε επί μακροπροθέσμων δανείων (ύποθηκικῶν, όμολογιακῶν) πρόκειται περι λεπτῆς φύσεως προγράμματος, του όποιου κεντρική έπιδίωξις είναι ή κατά χρόνον και ποσά έναρμόνισις τών έξόδων και έσόδων κατά τό άκόλουθον ένδεικτικόν διάγραμμα: (όρα σελ. 161)

'Ενδεχόμεναι δυσαρμονίαί εις τήν χρονικήν και ποσοτικήν συσχέτισιν έξόδων και έσόδων συνεπάγονται περίσσειαν διαθεσίμων, τών όποιων άναζητείται όπωσδήποτε έπωφελῆς τοποθέτησις (χρηματιστηριακά ρεπόρ, και εΐτε οδηγούν εις έλλειψιν έπαρκούς ρευστότητος, ή οποία -πέραν τών έξησφαλισμένων κανονικῶν πιστώσεων τραπεζῶν και τρίτων- οδηγεί προς βεβιασμένους και άσυνφόρους δανεισμούς.

ε. Γενικόν έτήσιον πρόγραμμα.¹ Τά άναφερθέντα επί μέρους προγράμματα συντονιζόμενα συναποτελούν τό γενικόν πρόγραμμα βάσει του όποιου διακυβερνάται έκμετάλλεϋσις. Κατά τήν κατάστροφωσιν τούτου άντιμετωπίζονται προς επίλυσιν και άλλα προβλήματα:

1. "Άξιον παρατηρήσεως είναι τό γεγονός ότι παρ' ήμιν και ως προς τούς συνεταιρισμούς καθιερώθη υπό του ν. 5289 (άρθ. 18) τροποποιήσαντος και συμπληρώσαντος τον νόμον 602, ή ύποχρεωτική σύνταξις και έφαρμογή "προϋπολογισμού έξόδων και έξόδων διοικήσεως".

	Γανουαρ.	Φεβρουαρ.	Μάρτιος	Δεκέμβ.	Σύνολ.
"Εξοδα					
1. Αμοιβαι προσ/κοῦ	1.000.000
2. Ανεφοδιασμ. (υλικ.)	5.000.000
3. Γεν. ἔξοδα διαχ/ως	2.000.000
4. Δήξεις παρελθουσῶν πιστώσεων	1.000.000
7. Φορολ. ὑποχ/σεις	500.000
6.
7. Απρόβλεπτα	500.000
	10.000.000	15.000.000	12.000.000	18.000.000	
"Εσοδα					
1. Πωλήσεις προϊόντ.	5.000.000
2. Ἔτερα ἔσοδα (ἀκινήτ. χρεωγρ.)	500.000
3. Ρευστοποιήσεις ἀπαιτήσεων	1.500.000
4. Πιστώσεις Τραπεζ.	1.000.000
5. Πιστώσεις προμηθ.
6.
	9.500.000
	1.000.000
	10.500.000
	10.000.000
	500.000	500,000
Διαθέσιμα					
+					
-					
Διαθέσιμα εἰς νέον μεταφερόμενα εἰς ἐπόμενον μῆνα					

κοιτικῶν προσωπικῶν, ὀργανώσεως, πρατηρίων, κ.α., κ, ἢ

3.- Ἡ κτηθεῖσα εὐρεῖα πέτρα, εἰς τὰς Ἡν. Πολιτείας. Μεγ. Βρεταννίαν- διὰ νά μή ἀναφέρωμεν τήν Σοβιετικήν Ἐνωσιν ὅπου ἡ προγραμματική διοίκησις τῶν κρατικῶν ἐκμεταλλεύσεων εἶναι ἡ φυσική προέκτασις τῆς ὅλης σχετικότητας καί τήν ἀναμφισβήτητον πρακτικήν ἀξίαν τῆς προγραμματικῆς δράσεως. Ἀναφέρονται ἐπιχειρήσεις αἱ ὅποια προσεγγίζουν πλέον τῶν 950/ο τῶν προϋπολογισθέντων. Διότι τὰ προγράμματα δράσεως μελετῶνται ἐξοχυριστικῶς, ἀναθεωροῦνται καί ἀναπροσαρμόζονται. Δέν εἶναι ἄσφυκτικά πλαίσια, ἀλλά λελογισμένα κατευθύνσεις. Διὰ τήν κατάρτισιν τῶν συνεργάζονται ὅλοι οἱ φορεῖς εὐθύνης καί τοιοῦτοτρόπως δημιουργεῖται ἕνα κλίμα κοινότητος ἐπιδιώξεων καί καταμερισμοῦ εὐθυνῶν.

4.- Λογιστικὸς μετέλεγχος προγραμμάτων δράσεως.
 Ἄριστος εἶναι ἓν προκειμένῳ ὁ ρόλος τῆς λογιστικῆς; εἶναι διττός. Ἀφ' ἑνὸς μὲν καλεῖται νά προμηθεύσῃ ἕνα σημαντικό μέρος τῶν στοιχείων πού λαμβάνονται ὑπὸ ὄψιν διὰ τήν κατάρτισιν τῶν προγραμμάτων. Ἀφ' ἑτέρου δέ καί διαρκούσης τῆς χρήσεως - ἢ ὅπωςδήποτε εἰς τὸ τέλος ταύτης - παρέχει τὰ στοιχεῖα διὰ τήν σύγκρισιν τῶν προβλέψεων πρὸς τὰς πραγματοποιήσεις.
 Ἡ τεχνική τῶν τοιούτων "μετελέγχων" (ἢ ἀπολογιστικῶν ἐλέγχων) δέν ἔχει ἀκόμη ἀποσαφηνισθῆ κατὰ πλήρη καί ενιαῖον τρόπον. Θεωρητικῶς διανοίγονται δύο τρόποι, μεταξύ τῶν ὁποίων ἔχουν διχασθῆ ἡ θεωρία καί ἡ πρᾶξις.

Κατὰ τὸν ἕνα τρόπον τὰ προκαθορισμένα, ὑπὸ τῶν προγραμμάτων, δέδομένα δέον νά ἐνσωματοῦνται εἰς τὴν τηρουμένην λογιστικήν ὡς οὕτως ὥστε νά προκύπτῃ αὐτῷ μᾶτος ἀντιπαραβολή καί διαπίστῳσις τῶν ἐπὶ πλέον ἢ ἔλαττον διαφορῶν. Πρὸς τοῦτο ὑποδεικνύεται τὸ ἀνοιχτῶνα λογαριασμῶν προβλέψεων παραλλήλως πρὸς τοὺς συνήθεις λ/σμούς. (Λ/σμόν SOLL καί λ/σμόν IST εἰς τὴν γερμανικὴν φιλολογίαν.) Αἱ προκύπτουσαι διαφοραὶ ἀναφαίνονται ἐν τῷ μέτρῳ τῆς πραγματοποίησεως τοῦ προγράμματος. Ἡ τοιαύτη ἀνάμιξις εἰς τὰ λογιστικὰ βιβλία, τιμῶν προκαθορισμένων καί

1. "Budgetary control may be defined as accounting in terms of the future" Cost Accountant's Handbook,

καί τιμών πραγματικῶν, δέν συνιστᾶται κατά τινος, "διότι περιπλέκει ἀδικαιολογήτως τὰς λογιστικὰς ἐγγραφάς" 1. Τοῦτο δέν εἶναι, καθ' ἡμᾶς, ὀρθόν διότι δέν πρόκειται περὶ ὀλοκληρωτικῆς ἐνωματώσεως, εἰς τοὺς λογαριασμοὺς, ὅλων τῶν προβλέψεων, ἀλλ' ὠρισμένων μόνον περιπτώσεων· εἰδικώτερον τῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν κοστολόγησιν, (Τεχνική τῶν STANDARD COSTS).

Ἀπὸ τὸν ἕτερον τρόπον, τὰ προϋπολογισθέντα στοιχεῖα μένουσιν ἐκτός τῶν λογιστικῶν ἐγγραφῶν. Περιοριστικῶς δέ, κατά τοῖμηνον, ἐξάμηνον ἢ ἑτησίως καταρτίζονται ἰδιαίτεραί συγκριτικαὶ καταστάσεις περιλαμβάνουσαι :

- α) Τὰ προϋπολογισθέντα ποσά.
- β) Τὰ πραγματοποιηθέντα ποσά.
- γ) Τίς ἐπὶ πλέον (θετικὰς) ἀποκλίσεις (εἰς ποσά

καί εἰς ο/ο).
 δ) τίς ἐπὶ ἔλαττον (ἀρνητικὰς) ἀποκλίσεις (εἰς ποσά καί εἰς ο/ο).

- ε) Αἰτιολογικὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἀποκλίσεων.

Ἡ διοίκησις τοῦ οἰκ. ὀργανισμοῦ μελετᾷσα τῆ συν-εργασία ὅλων τῶν συνυπευθύνων διοικητικῶν στελεχῶν τὰ αἰτία τῶν ἀποκλίσεων, ἀφ' ἐνός, μὲν διαφωτίζεται, ὡς πρὸς τὴν βασιμότητα τῶν προβλέψεων, ἀφ' ἑτέρου εἶναι εἰς θέσιν νά λάβῃ τὰ ἐνδεδειγμένα ἐκάστοτε μέτρα βελτιώσεως τῆς οἰκονομικότητος.²

Ἴδού ἀπλοποιημένον ὑπόδειγμα ἐξωλογιστικῆς καταστάσεως, ἀπολογιστικοῦ ἐλέγχου:

Εἰσπράξεις πω- λήσεων	Ἰανουάρ.	Φεβρουάρ. . . .	Ἐτησίως
Προβλέψεις	50.000.000	30.000.000	600.000.000
Πραγματοποιήσεις	40.000.000	35.000.000	540.000.000
Διαφοραὶ +	-	5.000.000	-
Διαφοραὶ -	10.000.000	-	60.000.000
Εἰς ποσοστά ο/ο	- 20ο/ο	+ 16,6	- 10ο/ο

1. Βλ. M. MAREUSE : op.cit; σελ.48
 2. " Das System bildet mehr einen Antrieb zu höheren Wirtschaftlichkeit, als dass es ein Ausdruck der Wirtschaftlichkeit ist".
 K. SCHMALTZ: op.cit. σελ.161.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ 10ον

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΑ καί ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ

ΟΙΚ. ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

1.- Διευκρινίσεις: Η μορφολογία άφορᾷ τὰ προβλήματα τὰ άπορρέοντα άπό τήν νομικήν μορφήν τών οίκ.όργανισμών (Ν.Π.Δ.Δ. συνεταιρισμοί, όμόρρυθμος, άνώνυμος, κλπ. έταιρείαι). Η νομική μορφή άποτελεῖ πάντοτε ένα ένδυμα τό όποίον περιβάλλονται αι οίκ.μονάδες, περίβλημα τό όποίον ρυθμίζει πλείστας όσας έσωτερικᾶς σχέσεις κυρίως δέ τās πρὸς τρίτους τοιαύτας " LA FORME C'EST L'ORDRE DES CONTACTS" κατὰ τόν P. VALERY.

Η τυπολογία αναφέρεται εἰς τούς οίκ.τύπους τούς όποίους γεννᾷ ἡ οίκ.ζωή. Καθ' ἡμᾶς, δέον νά διακρίνωμεν τήν έσωτερικήν τυπολογία (περί τῆς όποίας άσχολούμεθα κατωτέρω) καί τήν έξωτερικήν τοιαύτην τήν αναφερομένην εἰς οίκ. τύπους, οι όποιοι πραγματωποιοῦνται διά συνασπισμοῦ (CARTELLS, HOLDINGS, TRUSTS, κ.ά) χάρις εἰς τās συνδυαστικᾶς δυνατότητας πού παρέχουν αι νομικαί μορφαί.

Οὐχ' ἤττον διά πολλούς συγγραφείς (LIEFMANN, JAMES) ἡ μορφολογία περιλαμβάνει τήν έξωτερικήν τυπολογία, αλλά τότε πρόκειται περί οίκονομικῆς καί οὐχί νομικῆς μορφολογίας. Έκ τών άνωτέρω άπορρέει ἡ άκόλουθος διάτάξις διακρίσεων.

A

B

Μορφολογία (νομική μορφή)	Τυπολογία (έσωτερική)
Τυπολογία { έσωτερική έξωτερική (συνασπισμοί)	Μορφολογία { Νομική (άπλατ μορφαί οίκονομική (συνασπισμοί)

ξ 1. Μορφολογία

2. Η νομική μορφή τήν όποιάν προσλαμβάνει έκαστος οίκ.όργανισμός, άπορρέει άλλοτε μέν κατ' άνάγκην αὐτῆς ταύτης τῆς ύποστάσεως τοῦ οίκ.όργανισμοῦ (συνματεῖον, Ν.Π.Δ.Δ. συνεταιρισμός) άλλοτε δέ εκλέγεται

(1) Όσάκις ό νόμος δέν έπιβάλλει άρισμένην μορφήν Αἱ τραπεζικαί, ώς καί άσφαλιστικαί έπιχειρήσεις ιδρύονται μόνον ώς Άνων.εταιρείαι.

-ούχι άνευ ένδοιασμών -ώς ή προσφορωτέρα τοιαύτη διά τήν έξυπνότησιν τών σκοπών και τών ίδιαιτέρων συνθηκών λειτουργίας τοῦ οργανισμοῦ. (χρηματοδοτήσεως, διοικήσεως, κ.ά.).

Είς ολας όμως τάς περιπτώσεις ή νομική μορφή άσκει μεγάλην επίδρασιν επί τής ζωής τοῦ οργανισμοῦ. Εϊδικώτερον ένταῦθα μᾶς ενδιαφέρουν αϊ μορφαί τών έμπορικῶν εταιριῶν: όμόρρυθμος, ή άπλη και κατά μετοχάς έτερρόρρυθμος, ή ετ. περιωρισμένης εύθύνης, ή άνων. εταιρία κτλ.

Η επίδρασις τοῦ προσλαμβανόμενου έξωτερικοῦ ένδύματος εϊναι σημαντική διότι καθορίζει πλείστας όσας σχέσεις τοῦ οργανισμοῦ εϊτε πρός τό έξωτερικόν αύτου περιβάλλον, εϊτε έσωτερικάς. Πράγματι επίδρα:

α) Ός πρός τήν φορολογίαν. Τά αύτά κεφάλαια, συναλλαγαι, και άποτελέσματα, φορολογοῦνται διαφοροτρόπως λ.χ. εϊς τήν όμόρρυθμον ή εϊς τήν άνων. εταιρείαν.

β) Ός πρός τούς έφαρμοστέους κανόνας δικαίου: εργατικοῦ, έμπορικοῦ, κτλ. λ.χ. ή άνων. εταιρεία τυγχάνει πάντοτε έμπορική, άσχέτως άντικειμένου δραστηριότητος. Θί οργανισμοί δημοσίου δικαίου δέν υπόκεινται εϊς πτώχευσιν, κ.ά.

γ) Ός πρός τήν ικανότητα χρηματοληψίας ιδία μακροπροθέσμου, ή οποία άποδεικνύεται εϊς τήν πράξιν και υπό τάς αύτάς συνθήκας διάφορος δι' εκάστην μορφήν.

δ) Ός πρός τήν διασποράν κατά χῶρον και τήν άποκέντρωσιν τής δραστηριότητος τών έπιχειρήσεων. Διά τής ίδρύσεως έξηρητημένων έπιχειρήσεων υπό μορφήν 'Αν. έταιρ. εϊς διαφόρους χῶρας έπιτυγχάνεται ή επέκτασις τής δραστηριότητος και η προσαρμογή πρός τήν έπιτοπίως ισχύουσαν νομοθεσίαν και τάς εκει οίκονομικάς συνθήκας.

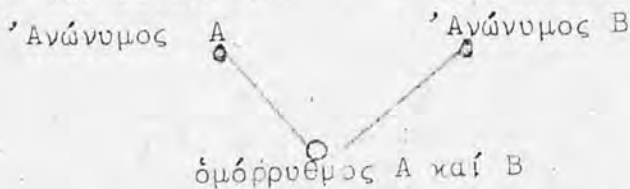
'Αλλά και από στενωτέρας έσωτερικῆς σκοπιᾶς ή νομική μορφή άποτελεϊ προσδιοριστικόν παράγοντα άναριθμητῶν δυνατοτήτων και ενεργειῶν: διαχειριστική ικανότης, πολιτική διανομῆς κερδῶν ή άποθεματοποιήσεως, δικαιώματα έσωτερικοῦ έλέγχου, εκπροσωποιήσεως τοῦ οργανισμοῦ, κ.ά.

Κατά ταῦτα τήν μορφολογίαν τών αϊκ. οργανισμῶν δεν ενδιαφέρουν οί κανόνες δικαίου, οι καθορίζοντες τάς ιδιορρυθμίας εκάστης μορφῆς, αύτοί καθ' εαυτούς. Τοῦτο εϊναι έργον τοῦ δικαίου και εϊδικώτερον τοῦ έμπορικοῦ (οίκονομικοῦ). Άντικείμενον αύτῆς εϊναι αϊ δυνατότητες και αϊ συνέπειαι εκάστης μορφῆς (όμόρρυθμου,

έτερορρυθμού, άνωύμου, κτλ.) ώς πρός τήν διαχειριστικήν εύχέρειαν, τήν φορολογίαν, τήν ικανότητα μεταστάσεως άλλαχοϋ κ.ά.

3. Δέν πρόκειται ένταϋθα νά άναταράξωμεν τήν παλαιάν εριδα εάν τό δίκαιον διαπλάθη τήν οίκονομίαν ή ή οίκονομία διαμορφώνει τό δίκαιον.¹

Καθ' ήμᾶς ή οίκονομία συνιστά τήν κινητήριον δύναμιν, τό δέ δίκαιον άποτελεῖ τό κατάλληλον εκάστοτε σύστημα διοχετεύσεως διά τοϋ όποίου και κυκλοφορεῖ και κατανέμεται ο πλοϋτος. Δέν πρόκειται βεβαίως περί άδρανών σωληνώσεων, διότι οι κανόνες δικαίου, δημιουργήματα τής οίκονομίας άντεπιδροϋν και επηρεάζουν τήν διαμόρφωσιν αϋτής. Ειδικώτερον ένταϋθα αί απλαῖ μορφαί τοϋ έμπορικοϋ δικαίου, παρέχουσι πλουσίας δυνατότητας συνδυασμοϋ. Οἱ συνδυασμοί οϋτοι έμπίπτουσι άκριβώς εις τό πεδίο τής επιχειρηματικῆς μορφολογίας. Οϋτω λ.χ. Αἱ όμοειδεῖς άγ. εταιρεῖται Α και Β έπιθυμοϋσι νά συγχωνευθῶσι εις ενα οργανισμόν. Επειδή όμως τά τέλη μεταβιβάσεως τών περιουσιακῶν στοιχείων είναι υπέρογκα καταφεύγουσι εις τήν ίδρυσιν όμορρυθμου εταιρείας Α και Β ή όποία αναλαμβάνει τήν διεξαγωγήν τών συναλλαγών των. Σχηματικῶς έχομεν:

Τό ακόλουθον πραγματικόν παράδειγμα είκονίζει τήν συνθετότητα ώρισμένων συνδυασμών.²

Αἱ δύο Α.Ε. ίδρϋουσι μίαν εταιρ. περιορισμένης εύθύνης. Αϋτη καθίσταται τό όμόρρυθμον μέλος νέας έτερορρυθμου εταιρείας τής όποις αί δύο Α.Ε. καθίστανται έτερορρυθμα μέλη. Οϋτω ή έκτασις τών εργασιών δύναται νά είναι τριστία ενώ ή εύθύνη έλαχίστη. Οϋδεμία τών Α.Ε. είναι όμόρρυθμος, ώστε νά

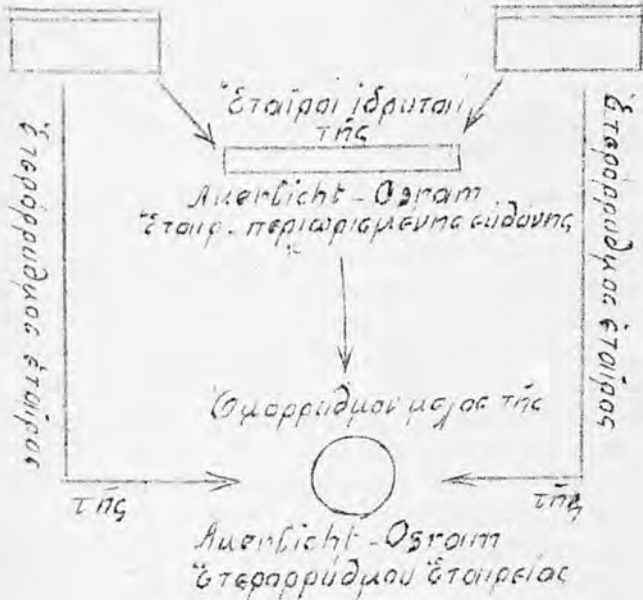
(1) Ο GAETAN PIROU άποφαίνεται ότι: "Les règles pondiquées forment le premier élément du cadre de la vie économique". Βλ. Traité d'Economie Politique, σελ. 292, 1933.

(2) Κατά A. Fourgeaud: La rationalisation. Etas-Unis, Allemagne σελ. 213 Paris 1929.

δύναται δι' ὅλης τῆς περιουσίας αὐτῆς.

Αν. ἔτ. Αἰετ

Αν. ἔτ. Οὐρατ

διὰ τῶν τοιούτων συνδυασμῶν ἐξυπηρετοῦνται ἀναρίθμηται
 διδωξίαι: διοικητικῆς ἀποκεντρώσεως, φορολογικαί ὑπεκ-
 ογαί, περιορισμοῦ τῆς εὐθύνης ὡς πρὸς ὠρισμένας συναλ-
 γὰς, μερικῆς συμμετοχῆς εἰς συνασπισμούς, (καρτέλ, κλπ)
 ἄ. Μέγα μέρος τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου διοχετεύεται καί
 κυκλοφορεῖ μέσῳ τῶν τοιούτων πλοκῶν διὰ τῶν ὁποίων
 ἐξυπηρετοῦνται τόσον νόμιμα ὅσον καὶ ἀθέμιτα συμφέροντα.
 ὅτω λ.χ. παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἄρθρ. 13 § 1 τοῦ ν. 5076/1931
 ἐπὶ τραπεζῶν" ἀπαγορεύεται εἰς τὰς τραπεζὰς ἢ κατ' ἐπάγ-
 ελμα "καὶ δι' ἴδιον λογαριασμὸν ἄσκησις ἐμπορίου καὶ
 βιομηχανίας ... κλπ.". Τὸ οὐσιαστικόν περιεχόμενον τῆς
 ἀτάξεως ταύτης παρακάμπτεται καθημερινῶς, ἡ τράπεζα
 ἰδρύει ἢ ἀποκτᾷ τὸ 80-90 ο/ο τῶν μετοχῶν τῆς βιομη-
 χανίας Β'. οὕτω "δὲν ἀσχεῖ δι' ἴδιον λ/σμόν "βιομηχανία!"

Ἐκπρωτέρω ἀναφέρονται ἀκροθιγῶς μόνον παρατηρήσεις
 ὡς πρὸς τὰς ἀπλᾶς μορφὰς τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου.
Ἀτομικὴ ἐπιχείρησις. Νομικῶς δὲν ἔχει ὑπαρξιν¹. Συνι-
 τῶν ροὴν συναλλαγῶν αἱ ὁποῖαι δεσμεύουν τὸ φυσικόν

¹ Πλὴν ἐξαιρετικῶν τινῶν περιπτώσεων καὶ ὡς πρὸς ὠρι-
 ἔνους μόνον σκοποῦς. Βλ. σελ. 53

πρόσωπον (ὡς δικαιοπραξίαί ἐνοχικοῦ ἢ ἐμπραγμάτου δικαίου). Δέν ὑπάρχει "οἰκονομικός ὀργανισμός". Ἡ ἐπιχείρησις εἶναι ἡ ἀντανάκλασις τῶν περιουσιακῶν δικαιομάτων καί υποχρεώσεων τοῦ φορέως. Ἐλέχθη ὅμως (σελ. 45/46) διατί ἔχει οἰκονομικήν ὄντότητα. Οπουδῆποτε ἡ ἀτομική ἐπιχείρησις, ἀποτελοῦσα καί σήμερον σημαντικόν ὑπόσπρωμα τῆς κεφαλαιακῆς οἰκονομίας, συνδέεται πρὸς τὰ ἀκόλουθα:

α) Π λ ε ο ν ε κ τ ῆ μ α τ α . Ὁ ἀτομικός ἐπιχειρηματίας 1) δύναται νά λαμβάνῃ ἀνεμποδίστως ταχείας ἀποφάσεις: ὡς πρὸς τὴν μεταβολήν, ὀλοκλήρωσιν, κτλ. τοῦ σκοποῦ (καφεμεῖον μεπιτρεπόμενον εἰς μᾶρ, κτλ.) ὡς πρὸς τὰς συναλλαγὰς (ἐπωφελεῖται ἀμέσως φευγαλέων περιστάσεων, κτλ.) ὡς πρὸς τὰ διατιθέμενα μέσα (ἀνάληψις ἢ συμπλήρωσις κεφαλαίου, διάθεσις κερδῶν, κτλ.). Ἡ ταχύτης τῶν ἀποφάσεων ἀναγνωρίζεται γενικῶς ὡς ἕξέχον στοιχεῖον τῆς μορφῆς ταύτης. 2) Ἄσκει ἄμεσον ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ προσωπικοῦ, ἐπιτυχῶν οὕτω τὴν ἀνωτέραν ἀποδοτικότητα ἐργασίας.

3) Ἀπευθύνει προσωπικῶς τὰς ἐργασίας του προσδίδων εἰς αὐτάς τὴν κατάλληλον ἐκάστοτε ἔκτασιν καί ρυθμόν. 4) Ἐκ τῆς ἐν γένει αὐτενεργείας τοῦ ἐπιχειρηματίου προκύπτει εὐκόλος περιορισμός τῶν ἐξόδων. 5) ὁ ζῆλος καί ἡ δραστηριότης ἀναπτύσσονται εἰς τὸ ἔπακρον δοθέντος ὅτι ὁ ἀτομικός ἐπιχειρηματίας ταυτίζει -κατὰ κανόνα- τὴν ζωὴν του καί τὸ μέλλον του πρὸς τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως. Λόγω τῶν ἀνωτέρω πλεονεκτημάτων παρετηρήθη ὅτι ἡ ἀτομική μορφή προσιδιάζει εἰς τὸ ἐμπόριον τὴν γεωργίαν καί τὴν βιοτεχνίαν.

β) Μ ε ι ο ν ε κ τ ῆ μ α τ α : 1) Ἡ ἐπιχείρησις στερεῖται σταθερότητος καί διαρκείας (Ἄσθενειαι, θάνατος κτλ. κλονίζουσιν ἢ διαλύουσιν τὴν ἐπιχείρησιν). 2) Ἡ πιστοληπτική αὐτῆς ἰκανότης περιορίζεται εἰς πιστωτικὴν ἐπιφάνειαν τοῦ φορέως. Εἶναι τρόπον τινὰ προσωποπαγῆς. 3) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐπιχειρήσεως περιορίζεται κατ' ἀνάγκην εἰς ὁ σημεῖον ἕξαντλεῖται ἡ ἰκανότης (διανοητική, ψυχολογική, σωματική) τοῦ ἐπιχειρηματίου.

"Ἄς σπεύσωμεν νά παρατηρήσωμεν ὅτι τὰ ἀνωτέρω δέν ἀπορρέουν μόνον ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐπιχείρησις εἶναι ἀτομική, ἀλλά ἐξ ἴσου τουλάχιστον, ὅτι εἶναι μικρά. Ἐνταῦθα μέγεθος καί μορφή (ἄτυπος) ἀλληλοπροσδιορίζονται. Αἱ τελευταῖαι δεκαεταίαι ἀνέδειξαν τὰς μικρὰς ἀτομικὰς ἐπιχειρήσεις (διανεμητικόν ἐμπόριον,

παροχής υπηρεσιών, βιοτεχνίας. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεγάλων βιομηχανικῶν συγκροτημάτων καὶ τὴν μαζικὴν παραγωγὴν προϊόντων τὰ ὅποια χρῆζονται εἴτε προωθήσεως (χρώματα, βερνίκια, φάρμακα, κτλ.) εἴτε συναρμολογήσεως - ἐπισκευῆς (αὐτοκίνητα - ραδιόφωνα, ψυγεία, ποδήλατα, μηχανήματα, κτλ.) οὕτω αἱ μεγάλα ἐπιχειρήσεις δημιουργοῦν δραστηριότητα διὰ μικρὰς - συμπληρωματικὰς ἢ βοηθητικὰς - ἐπιχειρήσεις.

Ἐταιρικὰ μορφά. Ἡ ἀτομικὴ μορφή δυσχερῶς εὐδοκίμεται ὡς ἂν πρόκειται περὶ μεγάλων ἐπιχειρήσεων αἱ ὅποια απαιτοῦν δαπανηρὸν ἐξοπλισμὸν, εὐρείας ἐκτάσεως, ὀργάνωσιν καὶ συνεπῶς προϋποθέτουν τὴν διάθεσιν μεγάλων κεφαλαίων, τὴν σύμπραξιν - εἰς ὑπευθύνους θέσεις - προσίων μὲ ποικίλλας ἰκανότητας καὶ ἐξειδικευμένας γνώσεις. Ὡς ἐκ τούτου ἡ κεφαλαιακὴ οἰκονομία ἐξεπὸνθη, κατὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς, τὸ κατάλληλον δίκαιον - τῶν ἐταιρειῶν. Χάρις εἰς τὰς ἐπινοηθείσας Ἐταιρικὰς μορφὰς ἐπιτυγχάνεται ἡ συνεργασία προσωπικῶν δυνάμεων καὶ ἡ συγκέντρωσις κεφαλαίων κατὰ διαφόρους τρόπους. Ἐκάστη μορφή ἀνταποκρίνεται εἰς ἰδιαιτέρας συνδυαστικὰς ἀνάγκας.

Διακρίνομεν τὰς ἀμικτὰς προσωπικὰς ἐταιρείας,
τὰς ἀμικτεῖς ἐταιρ. κεφαλαίου, καὶ μικτὰς τινὰς μορφὰς.

Ὡς προσωπικὰ ἐταιρεῖται λογίζονται:

α) Ἡ ἀφανὴς (συμμετοχικὴ) ἐτ. (SOC. EN PARTICIPATION). Τὰ νομικὰ αὐτῆς γνωρίσματα θεωροῦμεν γνωστά. Οἰκονομικῶς ὀλίγον διαφέρει τῆς ἀτομικῆς ἐπιχειρήσεως ἀποτελεῖ προσωρινὴν συνήθως σύμπραξιν ὀλίγων προσώπων καὶ ὡς πρὸς ὠρισμένας συναλλαγὰς. Ἐχει περιορισμένην ἔκτασιν, σκοπὸν καὶ διάρκειαν (πολλάκις ἐποχιακὴν: ἐμπόριον ὀπωρῶν).

β) Ἡ ὁμόρρυθμος ἐταιρεία (SOC. EN NOM COLLECTIF) τὰ νομικὰ γνωρίσματα (ἀλληλεγγύου εὐθύνης ἀνεξαρτήτως ποσοτοῦ συμμετοχῆς, κτλ.) θεωροῦμεν γνωστά. Οἰκ. γνωρίσματα: Προϋποθέτει ἀμοιβαίαν ἐμπιστοσύνην τῶν μετεχόντων ἐταίρων, ἀπορρέουσιν ἀπὸ γνωριμίαν, φιλίαν, συγγένειαν κλπ. Συνιστᾷ κυρίως συγκέντρωσιν ἀτομικῶν ἰκανότητων (γνώσιν τῆς ἀγορᾶς, πιστοληπτικὰς σχέσεις, ἐπαγγελματικὴν ἐξειδίκευσιν, κτλ.) Λόγω τῆς εὐχεροῦς συστάσεως καὶ διακυβερνήσεως ἐξυπηρετεῖ τὰ μέγιστα τὰς μικρὰς ἢ μέσας ἐπιχειρήσεις. Εἶναι εὐπαθὴς λόγῳ τοῦ ἐπικρατοῦντος προσωπικοῦ χαρακτήρος (διαφωνίαι, ἀσθένειαι, θάνατος, κτλ.) Παρ' ἡμῖν καὶ γενικῶς ἔχει νομικὴν προσωπικότητα. Ἐνίοτε ἐμφισβητεῖται. γ) ἡ ἀπλῆ ἑτερόρ-

ρυθμός. (SOC. EN COMMANDITE SIMPLE). Ένταῦθα, οἱ ἑτερόρρυθμοι εἰσφέρουν μόνον τὰ κεφάλαιά των. Οὐχ ἦττον ὁ προσωπικός δεσμός μεταξύ ἐταίρων εἶναι ἰσχυρότατος, ὥστε ἡ μορφή αὐτὴ νὰ λογίζεται ὡς προσωπικὴ εἰσαίρεσις. Ἐξυπηρετεῖ περιπτώσεις τινάς, λ.χ. προσώπων μὴ ἐπιθυμούντων νὰ ἐμφανίζονται ὡς ἐπιχειρηματίαι, ἢ ἀποβλεπόντων εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς συμβολῆς καὶ τοῦ κινδύνου των. Ἐχει νομικὴν προσωπικότητα.

δ) Ἡ συμπλοιοκτησία. Ἡ μορφή αὐτὴ στηρίζεται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπὶ τοῦ δικαιώματος συνιδιοκτησίας τοῦ πλοίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐκ τῶν μεταξύ συνιδιοκτητῶν γεννωμένων οἰκ. σχέσεων. Δέν ἔχει νομ. προσωπικότητα. Ἐχει ἐμπορικὴν ιδιότητα λόγω τῆς φύσεως τῶν ἀσχολιῶν της.

6. Ἡ Ἄμιγξ ἐταιρ. κεφαλαίου τυγχάνει ἢ Ἄνω ἄνυμος Ἐταιρεία. Συνιστᾷ συγκέντρωσιν κεφαλαίων (καὶ ἰθουούσης ἐργασίας) ἀπροσώπου χαρακτήρος. Λόγω τῶν πλεονεκτημάτων της (βλ. κατωτέρω) θεωρεῖται τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄργανον ἀναπτύξεως τοῦ καπιταλισμοῦ καὶ ὡς μία θαυμασιὰ ἐπινοήσις αὐτοῦ (RIPPERT). Τονίζεται κυρίως ὅτι χάρις εἰς τὴν Α.Ε. ἐπετεύχθη τὸ μὲν συγκέντρωσις πλούτου καὶ ἡ δημιουργία μεγίστων οἰκ. ὀργανισμῶν, συγχρόνως ὅμως ἐπετεύχθη ἀποκέντρωσις τῆς ιδιοκτησίας (διασπορά μετοχῶν: Τράπεζα Γαλλίας, 440/0 κατέχουν μίαν μετοχὴν, 660/0 πλείονας, MINES DE LENS: 105.000 μέτοχοι, οἱ κάτοχοι ἄνω τῶν 500 μετοχῶν συγκεντρώνουν τὰ 140/0 τοῦ κεφαλαίου).

Πλεονεκτήματα: 1) ἐπιτυγχάνεται μεγάλη, θεωρητικῶς ἀπεριόριστος, συγκέντρωσις κεφαλαίων, 2) Λόγω τοῦ ἀπροσώπου χαρακτήρος αὐτῆς ἔχει σταθερότητα καὶ διαρκείαν. 3) Συνεπῶς δύναται νὰ ἐπιδοθῇ εἰς ἔργα μακρᾶς πνοῆς καὶ μεγάλης ἀλλά βραδείας ἀποδόσεως (ἰσθμός Σουέζ). 4) Ὑπόκειται εἰς αὐστηροὺς νομικοὺς κανόνας ὡς πρὸς τὴν λειτουργίαν της (συγκρότησις συνέλευσεων, κτλ. εἰς δημοσιότητα (ἰσολογισμός, κτλ.) ἐνίσταται εἰς ἀμεσοκρατικὸν ἔλεγχον. Ἐντεῦθεν κατοχυροῦται ἡ ἀσφάλεια τοῦ μετοχικοῦ καὶ πιστωτικοῦ κεφαλαίου. 5) Δέν δύναται νὰ διανεῖμῃ κέρδη πρὸ τῆς καλύψεως προγενεστέρων ζημιῶν καὶ σχηματισμοῦ ἀποθεματικῶν. Λίαν προσφυσᾷ γράφει ὁ RIPPERT: "Les pertes restent à l'actif de son bilan, comme un remords". 6) Τὰ ἀνωτέρω ὀδηγοῦν εἰς

αύξησιν τῆς πιστοληπτικῆς τῆς ἰκανότητος. 7) Οἱ κίνδυνοι (ἀπωλείας τοῦ κεφαλαίου) περιορίζονται ἀπολύτως (ἀξία μετοχῆς) τό δέ κατανέμονται ἐπί πολλῶν.

Μειονεκτήματα: 1) Τάς γενικὰς Συνελεύσεις χαρακτηρίζει ἀναρμοδιότης καί ἀβουλία. Ἐλάχιστοι μέτοχοι ἔχουν γνώμην καί γνώσεις. Πολλάκις ἡ ἀπαρτία στηρίζεται εἰς "ἐξουσιοδοτήσεις ἐν λευκῷ" (MANDATS EN BLANC). 2) Ὁ μέτοχος κατὰ τύπους τυγχάνει κυρίαρχος. Τά πάντα κατευθύνει τό Δ. Συμβούλιον, οὐχί πάντοτε πρὸς ὄφελος τοῦ μετόχου. 3) Ἡ πλειοψηφία ἐκμεταλλεῖται - ἐνίοτε καταφόρως - τὴν μειοψηφίαν. Πολλάκις συν-ομολογοῦνται συμβάσεις καί συναλλαγαί σαφῶς ζημιολογῶναι εἰς ὄφελος ἄλλων ἐπιχειρήσεων εἰς τὰς ὁποίας τό Δ. Συμβούλιον μετέχει μέ μεγαλύτερα ποσοστά.¹ 4) Τά Δ. Συμβούλια καρποῦνται δυσανάλογα ὄφελῃ, διὰ τοῦ συστήματος τῶν διαδοχικῶς ἐξηρητημένων ἐταιρειῶν (SOCIETA A CATENA). Π.χ. ἡ Τράπεζα Α ἰδρύει τό βαμβακοκλωστήριον Β. τοῦτο δέ τό ἐκκοκιστήριον βάμβακος Γ. τὰ κέρδη τοῦτου περιέρχονται εἰς τὴν ἐταιρ. Β. καί ἐκεῖθεν εἰς τὴν Τράπεζαν. Τό Δ. Συμβούλιον μετέχει καί τῶν τριῶν καί φορολογεῖ τρεῖς φορές τό αὐτό κέρδος. Ὁ PIROU ἀναφέρει ὅτι 90 πρόσωπα κατεῖχον ἐν Γαλλίᾳ 735 θέσεις Δ. Συμβούλων μεγάλων ἐπιχειρήσεων². "Ἦτοι 8 θέσεις ἑκάστα: Νομοθεσίαι τινές ἀντέδρασαν σχετικῶς (Μεγ. Βρεταννία: νόμος CLAYTON). 5) Ἡ Α.Ε. φορολογεῖται, κατ'ἀναλογίαν, ὑψηλότερον, ὑπόκειται πολλάκις εἰς ἐπαχθεστέρας κοινωνικὰς ἐπιβαρύνσεις, κ.ἀ. 6) Ἡ διασπορά τῶν μετοχῶν εἶναι δυνατὴ, ἀλλὰ ὄχι καί ἀναγκαῖα.

7. - Βέβαιον εἶναι ὅτι διὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς ἀνωνυμίας καί τῶν συνδυαστικῶν δυνατοτήτων πού παρέχει αὕτη, ἐπὶ ἡγευτικῆς σημαντικῆς διάσπασις μεταξύ "ἰδιοκτησίας" καί "ἡγευτικῆς" (οἰκονομικῆς) οὕτω διαμορφοῦται μία κοινωνικὴ τάξις, ἡ τῶν "MANAGERS" εἰς τὴν ὁποίαν οὐσιαστικῶς περιέρχεται ἡ εὐθύνη διαμορφώσεως τῆς οἰκονομίας, συνενεπῶς καί ἡ ἀντίστοιχος κοινωνικὴ δύναμις.

8. - Στατιστικὰ στοιχεῖα Κατανομῆ τῶν βελγικῶν Βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ὁμόρρυθμοι ἐταιρεῖαι	47,6	Περιορισμένης εὐθύνης	3,43
Ἀνώνυμοι	"	Ἀπλῆ ἑτερόρρυθμος	2,14
Συνεταιρισμοί	"	Μετοχ.	0,35

(1) Τά Γαλλικά δικαστήρια ἐδικαίωσαν σχετικὰς προσφυγὰς τῆς μειοψηφίας.

(2) Βλ. G. PIROU: LA CRISE DU CAPITALISME.

9.- Μικταί εταιρικάί μορφαί εἶναι ἢ κατὰ μετοχάς ἑτερόρρυθμος, ἢ ἑταιρ. περιορισμένης εὐθύνης (ἐφ' ὅσον τὰ μερίδια τυγχάνουν ἐλευθέρως μεταβίβασιμα), εἰς τὰς μορφάς τάντας ἐπικρατεῖ ἐξ ἴσου ὁ προσωπικός ὅσον καί ὁ κεφαλαιακός χαρακτήρ. Ἰδιοτυπίαν παρουσιάζει ἡ συνεργατική (συνεταιρισμός, COOPERATIVE). Δέν συνιστᾶ ἀπλῶς μίαν μορφήν. Ὅπισθεν ταύτης ἀναπτύσσεται ὁλόκληρος ὁ θεσμός καί ἡ κοσμοθεωρία τῆς συνεταιριστικῆς οἰκονομίας. Κεντρική ἐπιδίωξις ταύτης εἶναι ἡ διά τῆς αὐτοβοηθείας (συνεργασίας) προαγωγή τῶν κοινῶν συμφερόντων. Οἱ συνεταιρισμοί, προσλαμβάνοντες σημαντικὴν ἔκτασιν, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ καπιταλισμοῦ, συνιστοῦν ἀναίρεσιν τῶν ἀρχῶν καί ἀνταγωνιστικόν ρεῦμα τούτου.¹ Παρ' ἡμῖν διέπονται ὑπὸ τοῦ βασικοῦ ν. 602. Ἐχουν νομικὴν προσωπικότητα (ἰδιωτικοῦ δικαίου) καί ἔχουν τὴν ἐμπροστικὴν ιδιότητα² ἀνεξαρτήτως ἀντικειμένου δράσεως (Ἀμφισβητεῖται).

Διεθνῆς Στατιστικὴ 1937

		Ἀριθ. Μελῶν
I. Ἀστικοὶ συνεταιρισμοί		59.514.157
α. Καταναλωτικοί	50.279	8.408.354
β. Οἰκονομικοί	21.474	10.879.632
γ. Ἐπαγγελματικοί	56.942	63.935.295
II. Γεωργικοί	672.184	523.515
III. Διάφοροι Συνεταιρισμοί	9.633	
	<u>810.512</u>	<u>143.260.953</u>

(1) Βλ. Θ. Τζωρτζάκη : Συνεταιριστικὴ οἰκονομία (παραδόσεις) 1947 Ν: Πολύζου: Θεμελιώδεις ἀρχαί τῶν συνεταιρισμῶν 1950.

(2) Βλ. Α. Κλήμη : Ἑλληνικόν συνεταιριστικόν Δίκαιον.

Συνοπτικός Πίναξ

Προσωπικάί	Νομική Προσωπικότης	Ἐμπορικὴ Ἰδιότης
1. Συμμετοχική	ὄχι	ἀναλόγως ἔργασιαῶν.
2. Ὁμόρρυθμος	Γενικῶς δεκτὴ	Ὁμοίως
3. Ἀπλῆ ἑτερόρρυθμος	Ὁμοίως	Ὁμοίως
4. Συμπλοιοκτησία	ὄχι	Κατ' ἀνάγκην συνεπέια τοῦ σκοποῦ της.
<u>Κεφαλαίου</u>		
5. Ἀνώνυμος Ἐταιρία	Ναί	Ἀνεξαρτήτως σκοποῦ.
<u>Μικταί</u>		
6. Κατά Μετοχάς ἑτερόρρυθμος	Ναί	Ἀναλόγως σκοποῦ
7. Περιορισμένης εὐθύνης.	Ναί	-
8. Συνεταιρισμός	Ναί	Ἀνεξαρτήτως σκοποῦ Ἀναλόγως) (ἀμφισβητεῖται)

ξ Συνδυαστικάί δυνατότητες
ἀπλῶν Νομικῶν μορφῶν.

0.- Τὴν ἐπιχειρηματικὴν ζωὴν χαρακτηρίζει κυκλῶν ἀντικρουσμένων διασταυρωμένων καὶ ἀλληλεξαρτομένων συμφερόντων. Ὅπισθεν τοῦ νομικοῦ προσώπου δοθείσης ἐπιχειρήσεως δὲν ὑπάρχει πάντοτε - ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται - μία πραγματικὴ οἰκονομικὴ αὐτοτέλεια, περιουσίας καὶ διαχειρίσεως. Αἱ ἐπιχειρήσεις δὲν εἶναι πάντοτε στεγανά δοχεῖα συμφερόντων· συχνάκις ἀποτελοῦν συγκοινωνοῦντα ἄγγεϊα, ἐνίοτε μάλιστα μέ. ἀφαντᾶστως πολυπλόκους σχέσεις.

Αἱ ἀπλᾶί νομικαί μορφαί, καταλλήλως συνδυαζόμεναι, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἱκαναί ὅπως ἐξυπηρετήσουν τὰ παντοειδῶς διασταυρούμενα σχήματα συμφερόντων. Κατωτέρω ἀναφέρομεν ὑποτυπώδεις τινὰς συνδυαστικὰς δυνατότητας.

- I 'H 'Ομόρρυθμος A } ιδρύουν τήν 'Ομόρρυθμον Α καί Β
 'H 'Ομόρρυθμος B }
- II 'H 'Ομόρρυθμος A } ιδρύουν τήν 'Ανώνυμον Κ.
 'H 'Ομόρρυθμος B }
 'H 'Ομόρρυθμος Γ }
- III 'H 'Ανώνυμος A } ιδρύουν τήν 'Ομόρρυθμον Α-Β καί Σία
 'H 'Ανώνυμος B }
 'H 'Ανώνυμος Γ }
- IV 'H 'Ανώνυμος A } ιδρύουν άπλην έτερον. { 'Ομόρρυθμον
 'H 'Ομόρρυθμος B } μέλος Γ
 'H 'Ομόρρυθμος Γ } { 'Ετερόρρυθμα
 A+B }

"Αν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔχομεν περισσότερας νομικᾶς μορφάς, ὅτι αὐταὶ δύνανται νά συνδυασθοῦν πρὸς δημιοργίαν πλειόνων, τύποις αὐτοτελῶν, μονάδων, ὅτι αὐταὶ δύνανται νά ἀνασυνδυασθῶσι, κ.ο.κ. καθίσταται φανερόν ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ ἀφαντάστου ποικιλίας, πλοκῶν. Ἐν σελ. 167 παρετέθη ἡ περίπτωσις τῶν εταιρειῶν AUER-OSRAM, ἐκ τῶν ἐλάχιστων συνθέτων πλοκῶν.

'Εφ' ὅσον γνωρίζομεν δὲν ἐγένετο μία συστηματικὴ πρὸς τήν κατεύθυνσιν ταύτην μελέτη τῆς πραγματικῆς οἰκ. μορφολογίας, ἂν καὶ διὰ τῶν συνδυασμῶν τούτων δημιουργοῦνται καὶ ἐξυπηρετοῦνται οἱ οἰκονομικοὶ τύποι. Αὐατωτέρω ἀσχολούμεθα μὲ τήν ὑποπερίπτωσιν τῶν ἐξηρητημένων ἐπιχειρήσεων (ἐλεγχόμενων ἢ καὶ παραφυάδων καλουμένων).

11. 'Εξηρητημένα ἐπιχειρήσεις (FILIALES). Ἐχομεν ἐξηρητημένην τοιαύτην (Α) ὡσάκις ἡ Β ἀσχεῖ κυρίαρχον ρόλον εἰς τήν διοίκησιν τῆς (Α) Τοῦτο συνήθως ἐπιτυγχάνεται εἴτε διότι ἡ Β ἰδρύει τήν Α εἴτε διότι ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποκτᾷ μετοχάς ἢ μερίδια ἐξασφαλίζοντα εἰς αὐτὴν πρωτεύοντα διοικητικόν ρόλον. Πρὸς τοῦτο ἀπαιτεῖται θεωρητικῶς ἡ διακατοχὴ ποσοστοῦ 51 ο/ο τοῦ κεφαλαίου. Εἰς τήν πραγματικότητα ὅμως εἴτε χάρις εἰς τὰς μετοχάς πολλαπλασίας ψήφου (Α VOTE PLURAL) εἴτε συνέπεια διασπορᾶς καὶ ἐλλείψεως ενιαίου μετώπου τῶν λοιπῶν ἑταιρ.μεριδίων, διασφαλίζεται ἡ διοίκησις μὲ μικρότερον ποσοστόν.

Αί ἐξηρητημένα ἐπιχειρήσεις ἀριθμοῦνται κατὰ χιλιάδας. Δι' αὐτῶν ἐξασφαλίζεται τὸ μὲν ἢ ἐπέκτασις τῆς κυριάρχου ἐπιχειρήσεως (SOCIETE-MERE) εἰς διαφόρους χώρας, το δὲ ὁ περιορισμὸς τῆς εὐθύνης αὐτῆς ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν δραστηριότητα.

Γενικῶς εἰς τὸν σύνδεσμον τοῦτον ἀναγνωρίζονται τὰ ἀκόλουθα:

α) Π λ ε ο ν ε κ τ ῆ μ α τ α: 1) Συνιστᾷ εὐλόγιστον, ἐλαστικὸν τρόπον. Πράγματι εὐκόλως πραγματοποιεῖται καὶ εὐκόλως διαλύεται ὁ δεσμὸς τῆς κυριάρχου ἐπὶ τῆς ἐξηρητημένης.

Προσιδιάζουσα μορφή ταύτης εἶναι ἡ τῆς Α.Ε. (ἔξυπακουομένη ἐνταῦθα). 2) Εἶναι τρόπος ἀσφαλῆς. Δέν ἀπαιτεῖται ἡ καλή πίστις τῆς ἐξηρητημένης, ὡς συμβαίνει μὲ τὰς συμβατικὰς συνεργασίας. Συνεπῶς οὔτε κίνδυνοι δικαστικῶν ἀγώνων, οὔτε ὄργανα ἐποπτείας καὶ προληπτικοῦ ἐλέγχου, κλπ.¹ 3) Εἶναι τρόπος μυστικός. Αἱ σχέσεις κυριάρχου-ἐξηρητημένης δέν εἶναι ἐμφανεῖς εἰς τρίτους. Τοῦτο πολλάκις ἐξυπηρετεῖ ἀμφοτέρας: διότι παρέχει τὴν ἐντύπωσιν ἀνταγωνισμοῦ (πραγματικῶς ἀνυπάρκτου) β) διογκώνει τὴν πιστωτικὴν ἐπιφάνειαν τῆς αὐτῆς περιουσίας.

Παρ' ἡμῖν² εἰς τὴν ΕΛΛ.Α.Σ μετεῖχεν ἡ SCOTTISCH AVIATION κατὰ 40 ο/ο

Εἰς τὴν Τ.Α.Ε. μετεῖχεν ἡ Τ.Υ.Α κατὰ 35 ο/ο

4) Εἶναι τρόπος οἰκονομικός. Διότι δέν συνεπάγεται οὐδενίαν σοβαρὰν δαπάνην, πλὴν τῶν ἐξόδων μεταβιβάσεως μετοχῶν. 5) Παρέχει τὴν δυνατότητα ἐπεκτάσεως πρὸς διαφόρους ἢ συναφεῖς σκοπούς. π.χ. Τράπεζα ἰδρύει ἀσφαλιστικὴν ἐταιρείαν. Βιομηχανία τεχνητῆς μετᾶξης κυριαρχεῖ βιομηχανίας φυσικῆς μετᾶξης (ἢ ἀντιστρόφως) πρὸς περιορισμὸν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

Ὡς μειονεκτήματα, ἀφ' ἑτέρου ἀναφέρονται: 1) ἡ δυνατότης δημιουργίας τεχνητῆς πίστεως καὶ δὴ διὰ τῆς ἐκδόσεως συναλλαγματικῶν ἀρεσκείας (τῆς Α ἐπὶ τῆς Β καὶ ἀντιστρόφως), μὲ δυνατότητα κατ' ἐπανάληψιν ἀνανεώσεως αὐτῶν. 2) Ἡ κυριάρχος δύναται νά "ἀποστραγγίση" τὴν ἐξηρητημένην ἐπιβάλλουσα εἰς αὐτὴν ἀσυμφόρους δόσοληψίας εἰς ὄφελος τρίτων ἢ ταύτης. (Μεταλλουργία)

(1) Πλὴν τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐλέγχου πού πρέπει νά ἔχη καθ' ἑαυτὴν ἐπιχειρήσεις.

(2) Εὐρύτερον βλ. Δ. Στεφανίδου: Ἡ εἰσορὴ ξένων κεφαλαίων. Θεσσαλονίκη 1930

τις εταιρείαι της Πράγας, αποκτήσασα τήν πλειοψηφίαν
άνθρακορυχείου της Σιλεσίας επέβαλλεν εις αυτό τήν
προμήθειαν γαιανθράκων εις κατωτέρας τών τρεχουσών τι-
μᾶς. Οὕτω μέρος τῆς περιουσίας τῆς ἐξηρητημένης μετέ-
στη εις τήν κυρίαρχον, δηλ. ἡ πλειοψηφία ἐκμεταλλεύ-
εται τήν μειοψηφίαν) 3) Μέσω τῆς FILIALE ἐνεργοῦνται
κερδοσκοπικαί ἐνέργειαι ἀπαγορευόμεναι ὑπό τοῦ κατα-
στατικοῦ τῆς διοικήσεως -μητρός, 4) τὰ κέρδη τῆς ἐ-
ξηρητημένης φορολογοῦνται μίαν, πρώτην, φοράν ὅταν δια-
νέμονται ὑπ' αὐτῆς πρὸς τήν κυρίαρχον, καί διὰ δευτέ-
ραν φοράν ὅταν διανεμονται ὑπό ταύτης πρὸς τοὺς με-
τόχους της. Νομοθεσίαι τινές (ὡς ἡ Γαλλικὴ : 31.12.1936)
ἀπαλλάσσουν τὰ μερίσματα τῆς διπλῆς ταύτης φορολογίας,
ὑφ' ὠρισμένας προϋποθέσεις.

Παρά ταῦτα διὰ τῶν FILIALES, ἰδίως ἐκείνων αἱ
ἀποταί ἰδρύονται ὡς τοιαῦται, ἐπιτυγχάνονται σπουδαῖα
ἀποτελέσματα καί δὴ ἡ παραγωγικὴ ἀποκέντρωσις καί ἡ
ἐγκατάστασις εἰς χώρας εὐρείας καταναλώσεως (καί μέ-
εὐθηνόν τοπικόν κόστος παραγωγῆς). Οὕτω ὑπερπηδῶνται
δασμολογικά τεῖχη πᾶσα θά καθίστων, ἄλλως, δυσ-
χερεστάτην τήν ἐξαγωγήν. (Οὕτω λ.χ. ἡ SANDOZ A.G. BASEL
παράγει τὰ φάρμακά της διὰ τῶν FILIALES αὐτῆς ἐδρευου-
σῶν εἰς ὑπερποντίους χώρας. Ἡ κυρίαρχος διατηρεῖ
τήν ἐπισημονικὴν, τεχνικὴν, χρηματοοικονομικὴν καί
διοικητικὴν κηδεμονίαν. Εἶναι ὁ διευθύνων νοῦς.

Τυπολογία

1.- Τὴν ἐξέλιξιν τῆς κεφαλαιακῆς οἰκονομίας χαρακτηρίζουν δύο τάσεις: 1) ἡ τῆς ἐξειδικεύσεως καὶ 2) ἡ τῆς συγκεντρώσεως τῶν οἰκ. μονάδων.

Α'. Ἐξειδίκευσις. Δέν εἶναι παρά ἡ ρολή πρὸς τὸν καταμερισμὸν τῶν ἔργων μέ τὰ ἐντεῦθεν ἀπορρέοντα σημαντικά ὀφέλη ταχυτέρας καὶ καλυτέρας παραγωγῆς, Προκειμένου ἰδίᾳ περὶ βιομηχανιῶν ἢ ἐπιστημονικῆ πρόοδος ἐπέτρεψε τὴν ραγδαίαν προώθησιν τῆς ἐξειδικεύσεως (π.χ. βιομηχ. ἐλατηρίων ὠρολογίων) μέ ταυτόχρονον προσπάθειαν τυποποιήσεως τῶν προϊόντων. Ἡ ἐξειδίκευσις εἶναι καθολικόν φαινόμενον ἀπαντῶμενον εἰς ὅλους τοὺς κλάδους οἰκονομίας (π.χ. συγκοινωνία: τουριστικά λεωφορεῖτα, κτλ.) ἀλλά οὐχί ἐξ ἴσου ἔντονος. Εἰς τὴν ἀγροτικὴν οἰκονομίαν π.χ. ἡ μονοκαλλιέργεια δέν εἶναι πάντοτε συμφέρουσα, διότι ἐλλεῖψει ἀμειψισποράς τὸ ἔδαφος καταπονεῖται περισσότερο, ἡ ἀγροτικὴ οἰκογένεια δέν ἀσχολεῖται καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ἔξοδα καὶ ἔσοδα δέν συγχρονίζονται κλπ. Παρά τὴν μεγίστην σημασίαν τοῦ θέματος ἡ ἐξειδίκευσις δέν ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα.

Β'. Συγκέντρωσις. Ἐξ ἴσου ἰσχυρά καὶ μέχρι σημείου τινός ἀντίρροπος, καταδεικνύεται ἡ τάσις τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν πρὸς τὴν σύμπραξιν, τὸν συνασπισμὸν, τὴν συγκέντρωσιν. Τὰ αἷτια ἐνυπάρχουν τὸ μὲν εἰς τὴν φύσιν τῆς κεφαλαιακῆς οἰκονομίας (LA CONCURRENCE Τῆς LA CONCURRENCE) τὸ δέ εὐρίσκονται πέραν ταύτης καὶ ἀπορρέουν ἐν πολλοῖς, ἐκ τῶν μειονεκτημάτων τῆς ἐξειδικεύσεως (ἐξ οὗ καὶ ἡ τάσις ἰδρύσεως ὀλοκληρωμένων ὀργανισμῶν. (KOMBINAT ἐν Ε.Σ.Σ.Δ).

Ἡ ρολή αὐτὴ πρὸς διαφόρου ἐντάσεως συνασπισμούς καὶ ὑπὸ διαφόρους προϋποθέσεις, δίδει ἀφορμὴν εἰς τὴν δημιουργίαν διαφόρων οἰκ. τύπων, τῶν ὁποίων ἡ μελέτη ἀφορᾷ τὴν "τυπολογίαν" (κατ' ἄλλους δέ τὴν οἰκονομικὴν μορφολογίαν".)

2. Ἐλέχθη ἐν τούτοις (σελ. 164) ὅτι ἡμεῖς διακρίνομεν: τὴν ἐσωτερικὴν καὶ τὴν ἐξωτερικὴν τυπολογίαν. Ἡ πρώτη ἀναζητεῖ καὶ διαπιστᾷ ὁμοιομορφία ἀφορώσας τὴν διάρθρωσιν, τὰς λειτουργίας, τῶν οἰκ. ὀργανισμῶν. Ἐκ τῆς ἀναγωγῆς ταύτης εἰς τύπους καὶ τῆς ἀναδείξεως κοινῶν γνωρισμάτων εἰς οἰκ. ὀργανισμοὺς φαινομενικῶς διαφορούς, ἀποκαλύπτεται οὐσιαστικὴ συγγένεια μεταξὺ τούτων καὶ συνεπῶς ὁμοιομορφος δεον -

λογική μεταχείρισις αὐτῶν (κανόνες διακυβερνήσεως).
Ὅτω π.χ. εἰάν οὐσιαστικὴ ἐκμετάλλευσις καὶ ... θέατρον
τυγχάνουν ὁργανισμοὶ ὑψηλοῦ ποσοστοῦ παγίας περιου-
σίας, ἔχουν οὐσιώδεις κοινὸν γνώρισμα συνεπαγόμενον
τὰς αὐτὰς συνεπείας ὡς πρὸς τὴν χρηματοδότησιν.

"Ὡς σπεύσωμεν νὰ τονίσωμεν ὅτι μέχρι σήμερον
δέν ἐπετεύχθη ἡ συστηματικὴ μελέτη, καὶ ἐνοποιήσις
ἀπόψεων ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς τυπολογίας.

Ἡ ἐξωτερικὴ τοιαύτη μελέτη τοῦ οἰκ. τύπου,
οἱ ὁποῖοι γεννῶνται συνεπείᾳ τῆς ροπῆς πρὸς τὴν συγ-
κέντρωσιν, προσλαμβάνοντες τὴν κατάλληλον νομικὴν
μορφὴν (μεταξύ τῶν ἰσχυουσῶν εἰς ἐκάστην χώραν τοι-
ούτων).

§ 1. Ἐσωτερικὴ τυπολογία

3. - Ἀναζητεῖ, ὡς ἐλέχθη, ὁμοιότητας εἰς τὴν συγκρότησιν
καὶ τὰς λειτουργίας τῶν οἰκ. ὁργανισμῶν, ὁμοιότητας
ἱκανὰς νὰ ὁδηγήσουσιν εἰς γόνιμα πορίσματα. (1) Γνω-
στότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι διακρίσεις:

1. Ἀναλόγως τῆς περιουσιακῆς διαρθρώσεως (στα-
τικῆ τῆς περιουσίας).

2. Ἀναλόγως τῆς συνθέσεως τοῦ κόστους αὐτῶν
(Δυναμικῆ, τῆς περιουσίας) ἐπὶ τούτων ἠσχολήθησαν ἡ-
δη σελ. 27-32 καὶ ἐγνωρίσαμεν ποῖα σημαντικὰ πορί-
σματα ἀπορρέουν.

3. Ἀναλόγως τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας (μηχανι-
κῆς χημικῆς, μετὰ ἢ ἄνευ συμπαραγῶν κτλ.).

4. Ἀναλόγως τῆς μεθόδου κατεργασίας (FERTI-
GUNGS-METHODE) (μαζικὴ, συνεχοῦς ροῆς, κατὰ διακεκρι-
μένας μονάδας, κατὰ σειρὰς (PAR LOTS) κτλ.). Ἐκ τῶν
γνωρισμάτων 3 καὶ 4 ἀπορρέουν συνέπειαι: ὡς πρὸς τὴν
οργάνωσιν τῆς ἐργασίας ὡς πρὸς τὴν κοστολόγησιν, κ. ἄ.

5. Ἀναλόγως τοῦ ρυθμοῦ τοῦ παραγωγικοῦ καὶ
συναλλακτικοῦ κυκλώματος: ἐπιχειρήσεως ἐποχιακῆς παρα-
γωγῆς, ἐποχιακῆς πωλήσεως, ἀκανονίστου πωλήσεως, κ. ἄ.
(Με συνεπείας ἐπὶ τῆς ρευστότητος, τοῦ ρυθμοῦ ἐργα-
σίας, κ. ἄ.).

(1) "Διὰ GRUPPIERUNG DER BETRIEBE BRINGT ORDNUNG IN
DAS VIELERLEI UND ERMÖGLICHT VEREINHEITLICHUNG BE-
TRIEBLICHEN METHODE: DER ORGANISATION, DES RECHNUNGS-
WESEN, DER FINANZIERUNG" MELLEROWICZ: KOSTEN U.
KOSTENRECHNUNG. Τομ. I σελ. 281

6. Αναλόγως τῆς ἄσκουμένης τιμολογιακῆς πο-
 τῆς: ὀργανισμοὶ ἐξισωτικοί, κτητικοί, ποριστικοί.
 ἑκάστοτε ἐφαρμοζομένη πολιτικὴ ἀπορρέει ἀπὸ αὐτῆν
 τὴν τὴν ὑπόστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ. Λ.χ. Ἴδρυμα ἐπι-
 μωνικῆς ἐρεῦνης ὡς Ν.Π.Δ.Δ. (Ἀντικαρκινικὸν Ἴνστι-
 τούτον), κ.ἄ.

7. Αναλόγως τῷ μεγέθους αὐτῶν. Βλ. ἀναπτύξεις
 20. Ὁ MELLEROWICZ φρονεῖ, σχετικῶς, ὅτι "μία ἐπι-
 ῆσις χονδρικοῦ ἐμπορίου καὶ μία μεγάλη βιομηχα-
 ῶνται νὰ εἶναι συγγενέστεραι παρά ἡ ἐπιχειρήσις
 ῆσις ἐν σχέσει πρὸς ἐπιχειρήσιν λιανικοῦ ἐμπορίου"

8. Ἀναλόγως τοῦ βαθμοῦ τῆς ὀλοκληρώσεως τῶν
 ματικαὶ ἢ μερικαὶ μονάδες (TEILBETRIEBE) ἢ ὀλοκληρω-
 ναὶ τοιαῦτα! (GLOBALBETRIEBE) π.χ. Κλωστήρια-Υφαν-
 ρια, Κλωστοῦφαντήρια.

Εἶναι γεγονός ὅτι, παρά τὴν συμβολὴν τοῦ MELLE-
 WICZ, δέν ἐπετεύχθη, οὔτε τυγχάνει κἄν γνωστῆ εἰς
 λλοῦς, μία συστηματικὴ τυπολογικὴ κατάταξις τῶν οἰκ.
 γανισμῶν.

Τυπικὴ ἐπιχειρήσις. ὡς θεωρήσωμεν ἑκατὸν ὁμοειδεῖς
 χειρήσεις. Ἐὰν τὰς κατατάξωμεν ἀναλόγως τοῦ ἀπασχο-
 μένου ὑπ' αὐτῶν κεφαλαίου (ἢ ἀριθμοῦ ἐργατῶν, ἢ ἄλ-
 τινός κριτηρίου) θά διαπιστώσωμεν ὅτι, κατὰ κανό-
 τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τούτων συμπυκνοῦται περὶ
 τινά μεγέθους κεφαλαίου : π.χ.

17	ἐπιχειρήσεις ἀπασχολοῦν κεφάλαιον	100	ἐκ.
25	"	"	200
32	"	"	300
16	"	"	400
8	"	"	500
100			

τὸ σημεῖον τῆς μεγίστης πυκνότητος (300 ἐκ.) ἐνέ-
 μεγάλην σημασίαν. Αἱ ἔχουσαι τὸ κεφάλαιον τοῦτο
 ῆσεις εἶναι ἀντιπροσωπευτικαί, τῆς ὅλης ὁμάδος
 πρὸς τὸ γνῶρισμα τοῦτο (καὶ μόνον). Εἶναι τυπι-
 αί. αὐτὸ τοῦτο συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς ἕτερα γνωρι-
 ατα: ἀναλογίαν παγιοποιήσεως, ο/ο ξένης χρηματοδοτήσε-
 ὕψος τοῦ παραγωγικοῦ κόστους, ἀναλογίαν σταθερῶν
 ἀ μεταβλητῶν ἐξόδων, ὄγκον κύκλου ἐργασιῶν καὶ πολλά
 ἄλλα.

Παλαιότερον ἤδη διετυπώθη ὑπὸ τῶν PANTALEONI,
 AMOROSO, κ.ἄ. ἡ ἄποψις ὅτι ὑπὸ τὸ καθεστῶς τοῦ ἀντα-
 νισμοῦ αἱ ἐπιχειρήσεις τείνουν, διὰ συνεχῶν προσαρ-
 ῶν, πρὸς τὸ μέγεθος:

(DIMENSIONE OTTIMA, OPTIMALE, BETRIEBSGRÖSSE). Τό μέγεθος τούτο, τό ἀποφέρων τήν μεγίστην ἀποδοτικότητα, εἶναι τό ἰδανικόν (ὑφ' ὠριαμένης συνθήκας) σημεῖον πρὸς τό ὅποσον τείνουν ἅπασαι αἱ ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις (αἱ τελευτῶσαι ὑπὸ τὰς αὐτάς συνθήκας). Εἰδικαὶ στατιστικαὶ ἔρευναί γενόμεναι ἐπὶ ἑκατοντάδων ἀγροεμεταλλεύσεων, ἐν Ἰταλίᾳ, κατέδειξαν ὅτι πρᾶγματι αὗται τείνουν νά εἶναι τυπικαί, ὡς πρὸς οὐσιώδη τιμὰ γινώσιστα. (1)

Τό θέμα τοῦ καθορισμοῦ ἐντιπροσωπευτικῶν ἐπιχειρήσεων δι' ἕκαστον κλάδον, περιφέρειαν, κτλ. εἶναι ναι μεγίστης πρακτικῆς σημασίας, ὡς βασική προϋπόθεσις τῆς δασμολογικῆς προστασίας, τῆς φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως, τῶν κρατικῶν διατιμῆσεων. Πῶς θέλουν γίνεσθαι αὗται ἄνευ τῆς γνώσεως τοῦ τυπικοῦ, ἀντιπροσωπευτικοῦ, κόστους κλάδου τινός;

§ § 1. Οἰκονομική μορφολογία (ἢ ἔξωτερική Τυπολογία)

5. - Ἀφορᾷ τούς οἰκ. τύπους οἱ ὅποιοι γεννῶνται ἐκ τῆς τάσεως τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς συγκέντρωσιν, αὕτη προκύπτει ἐκ τῶν ποικίλλης ἐκτάσεως ἢ βαθμοῦ συνασπισμῶν.

6. Σκοπὸς συνασπισμοῦ. Κατὰ κύριον λόγον αἱ ἐπιχειρήσεις ἀποβλέπουν τό μὲν νά ἐξουδετερώσουν - ἢ νά περιορίσουν τουλάχιστον - τόν ἀνταγωνισμόν, τό δέ νά κυριαρχήσουν - κατὰ τό μᾶλλον ἢ ἥττον - μονοπωλιακῶς ἐπὶ θεοῦ ἀγορᾶς. Δευτερεύοντες σκοποί, ἢ τουλάχιστον ἐμμέσως ἐπιτυχανόμενα ἀποτελέσματα εἶναι ἡ ἐπιτυχεστέρα ρύθμισις τῆς παραγωγῆς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνάγκας, ἢ μᾶλλον ὀρθολογική κατὰ χῶρον διασπορά τῶν ἐπιχειρήσεων, ἢ τυποποίησις τῶν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν, κ. ἄ.

7. - Προϋποθέσεις συνασπισμοῦ. Τόσον διὰ τήν οὐστασίν ὅσον καὶ τήν εὐδόκιμον λειτουργίαν τῶν συνασπισμῶν εἰδικώτερον τοῦ τύπου καρτέλλ - ἀπαιτεῖται ὅπως συντρέχουν προϋποθέσεις τινές:

α) Ὁμοιομορφία προϊόντων. (ἄνθραξ, οἰνόπνευμα, πυρεῖτα, σόδα, ζῦθος κλπ. Ἡ ἰδιότης αὕτη συμβαδίζει

(1) Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου βλ. ἔκτενῶς : Μ. Τσιμάρια: Γεωργοοικονομικαὶ ἔρευναί καὶ ἀγροτικὴ λογιστικὴ. Ἀθῆναι 1936 καὶ Τὸ πρόβλημα τῆς ἀρίστης συγκροτήσεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Θεσσαλονίκη 1939.

πρός τὸ γεγονός τῆς εὐρείας καταναλώσεως τοῦ εἴδους. Προϊόντα ἀνομοιόμορφα, ἐξειδικευμένα, μέ καταναλωτικόν κοινόν ἀνομοιογενές (π.χ. γυναικεῖα φορέματα) δυσχεραίνουν τὰς συνεννοήσεις.

β) Ὑψηλόν ποσοστὸν συμμετοχῆς τῶν ἐπιχειρήσεων τοῦ κλάδου. Κυριαρχία ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, (ὡς καὶ περιορισμὸς τοῦ ἀνταγωνισμοῦ) προϋποθέτουν ὅτι οἱ συνασπιζόμενοι συγκεντρώνουν τὴν μεγαλύτεραν παραγωγικὴν (ἢ συναλλακτικὴν) δύναμιν ἐντὸς τοῦ κλάδου. Τὸ ποσοστὸν ἀποτελεσματικῆς συνθέσεως τοῦ καρτέλλ-προκειμένου περὶ τοιούτου ποικίλει πολὺ καὶ ἐξαρτᾶται καὶ ἐκ τῆς φύσεως τοῦ προϊόντος. Ἐπὶ σοβαροῦ ἀνταγωνισμοῦ ὑποκαταστάτων (φυσικόν-τεχνητὸν καουτσούκ) ἀπαιτεῖται ὑψηλότερον ποσοστὸν συνασπισμοῦ.

γ) Ἐξουδετέρωσις τῶν μεγάλων ἀνισοτήτων μεταξὺ τῶν μελῶν. Ἡ ἀρμονικὴ συνεργασία τούτων δυσχεραίνεται σοβαρῶς ὅταν οἱ συνασπιζόμενοι διαφέρουν οὐσιωδῶς ὡς πρὸς τὸ κόστος παραγωγῆς, τὴν παραγωγικὴν καὶ πιστοληπτικὴν ἱκανότητα. Συνεπείρ τούτου ἐπιδιώκεται ἡ ἀπάμβλυνσις τῶν διαφορῶν. Ἐνταῦθα διακριτέαι δύο περιπτώσεις. Ἐπὶ συνασπισῶν ἀσταθῶν, ὡς εἶναι τὰ καρτέλλ, αἱ ἐπιδιωκόμεναι ἀπαμβλύνσεις δέν ἐνέχουν εἰς τὸ μόνιμον εἶναι προσωριναί καὶ ἀκίνδυνοι: λ.χ. εἰς τὸν ὀριακὸν παραγωγὸν χορηγοῦνται τραπεζ. ἐγγυήσεις διὰ βραχυπρόθεσμα δάνεια, τίθεται εἰς τὴν διάθεσίν του τὸ δίκτυον ἀνταποκριτῶν, ἀντιπροσώπων κ.ἄ. τῶν ἰσχυροτέρων μελῶν, Διότι πάντα ταῦτα αἴρονται ἄμέσως μόλις κλονισθῇ ἡ καρτελλικὴ συνεργασία. Ἀντιθέτως μονιμότεραι ἀπαμβλύνσεις, (λ.χ. ἀνανέωσις ἐγκαταστάσεων) λαμβάνει χώραν ἐπὶ σταθεροτέρων συνασπισμῶν ὡς τὰ τράστ.

Κατωτέρω ἐξετάζονται αἱ κυριώτεραι μορφαὶ συνασπισμοῦ.

Ι. Κ Α Ρ Τ Ε Λ Λ

Τὰ καρτέλλ εἶναι συμβατικαὶ δεσμεύσεις ὁμοειδῶν, κατὰ κανόνα, ἐπιχειρήσεων, ἐπιδιώκουσαι τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, κατὰ τὸ δυνατόν καὶ τὴν διαμόρφωσιν δυνατοτήτων ἐπικρατήσεως ἢ καὶ μονοπωλήσεως τῆς ἀγορᾶς.

Πλὴν ἐξαιρέσεων τινῶν, διὰ τῆς συμπήξεως τοῦ καρτέλλ, δέν δημιουργεῖται νέα τις, πρόσθετος, οἰκ. μονάς. Τὸ καρτέλλ εἶναι μία σύμβασις ρυθμίζουσα καινούσκανόνας δραστηριότητος μέ στενώτερον ἢ εὐρύτερον περιεχόμενον (ὄργανον παραγωγῆς ὅσους ἐφοδιασμοῦ, ὅσους

πωλήσεως, τιμής, κτλ.). 'Η τοιαύτη συμβατική δεσμευσις άλλοτε τυγχάνει άφανής, άλλοτε όμως εμφανίζεται δησία, όπως ιδία τό καρτέλλ ιδρύσει νέον οργανισμόν έπιφορτισμένον μέ τόν συντονισμόν, τόν έλεγχον τών συμπεφωνημένων. Έν όψει τής σημαντικής επίδράσεως τών καρτέλλ επί τής οίκονομίας, νομοθεσίαι τινές (λ.χ. Ούγγρική 1931) ύποχρεώνουν όπως γίνεται δήλωσις καί καταγραφή εις ειδικόν μητρώον, πάσης έπιχειρηματικής συνεννοήσεως άφορώσης τήν ρύθμισιν τής παραγωγής, τής προσφορής, κτλ.

Έκ τοϋ γεγονότος ότι τό καρτέλλ συνιστά μόνον σύμβασιν τινά, έπεται ότι αι μετέχουσαι έπιχειρήσεις-πάσης νομικής μορφής: 'Ομόρρυθμοι, Άνώνυμοι κτλ.) διατηροϋν άκεραίαν τήν νομικήν καί περιουσιακήν των αυτοτέλειαν, συνεχίζουσαι ως καί πριν νά εργάζωνται, νά συναλλάσσωνται, νά χρηματοδοϋνται, κτλ. αυτοτελώς.

Διά τής συμπήξεως, άφανους ή έμφανους, τοϋ καρτέλλ δημιουργοϋνται εύμενείς συνθήκαι άγοράς, έπιτρέπουσαι άποδοτικότητα καί εις τās "όριακάς, έπιχειρήσεις, όλο. τās λειτουργούσας υπό τās δυσμενεστέρας τεχνικο-οικονομικάς συνθήκας. Συνεπεία τούτου αι πλέον συγχρονισμένα καί άρτιώτερον συγκεκριτημένα έπιχειρήσεις-μέλη, άποκομίζουν ένα έπηρεξημένον, πρόσθετον τοϋ κανονικοϋ, κέρδος, καλούμενον "διαφορικόν κέρδος" (PROFIT DIFFERENTIAL) ή "καρτελλικήν ράνταν." 'Η σχετική άπάμβλυσις καί έξουδετέρωσις τών διαφορών περιορίζει κάπως τήν έκτασιν τής καρτελλικής ράντας.

9. - Κατηγορίαι καρτέλλ. Αναλόγως τής έκτάσεως καί τοϋ περιεχομένου τής συμφωνίας τά καρτέλλ διακρίνονται:

α) Ός προς τήν τοπικήν δραστηριότητα: περιφερειακά (καρτέλλ Νηματουργείων Μακεδονίας) έθνικά (καρτέλλ εκ.ζυθοποιών) διεθνή (μέταλλα, άνθραξ, ηλεκτρικοί λαμπτήρες). Τά διεθνή άφορώντα βασικάς προ. ύλας, ή τυποποιημένα προϊόντα, άπορρέουν συνήθως εκ συμφωνίας, έθνικών καρτέλλ ('Ηλ. λαμπτήρες τά 95 ο/ο παγκοσμίου παραγωγής).

β. Ός προς τήν συστατικήν των βάσιν. Διακρίνονται τά έλευθέρως συνιστώμενα καί τά άναγκαστικά συνεπεία νομοθετικής έπιταγής. Πράγματι τό κράτος έπιβάλλει πολλάκις τόν άναγκαστικόν συνασπισμόν έλευθέρων έπιχειρήσεων ίνα επιτύχη γενικωτέρους τινάς σκοπούς: λ.χ. δυνατότητα συντονισμένων έξαγωγών (Άνθραξ Ρούρ) ένιαίαν ρύθμισιν καί έλεγχον τών τιμών.

Τοιοῦτος τυγχάνει, παρ' ἡμῖν, περίπου ὁ χαρακτήρ τῶν παντοειδῶν ἑνώσεων εἰσαγωγῶν, διὰ τῶν ὁποίων συντονίζεται τὸ πρόγραμμα εἰσαγωγῆς, ἡ χορήγησις συναλλαγμάτων, κτλ.

γ. Ἔς πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς δεσμεύσεως των.

Διακρίνονται διάφοροι ἀποχρώσεις, ἐξαρτώμενοι τὸσον ἐκ τοῦ ἀντικειμένου τῆς συμφωνίας, ὅσον καὶ ἐκ τῶν ὄρων αὐτῆς (κυρώσεις, ἐγγυήσεις, συλλογικὴ ὀργάνωσις, κτλ.). Γενικῶς διαχωρίζονται εἰς : 1) χαλαρὰς δεσμεύσεως (ἢ κατωτέρας τάξεως) ὡς τοιαῦτα λήγοντα τὰ καρτέλλ καθορισμοῦ ὄρων, κατανομῆς περιοχῶν, περιορισμοῦ παραγομένων ποικιλιῶν, κτλ. 2) Ἰσχυρὰς δεσμεύσεως (ἢ ἀνωτέρας τάξεως) θεωροῦνται τὰ ἀποσκοποῦντα εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς παραγωγῆς, τὸν καθορισμὸν ενιαίας ἢ κατωτάτης τιμῆς πωλήσεως, κ.ἄ.

10. - Ἐἶδη καρτέλλ. Ἐξετάζοντες ταῦτα ὡς πρὸς τὸ κύριον ἀντικείμενον τῆς συμφωνίας διακρίνομεν δύο ομάδες : α) Καρτέλλ ρυθμίζοντα ζητήματα τοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν μελῶν. β) Καρτέλλ ρυθμίζοντα τὴν διάθεσιν τῶν προϊόντων των, τὰ πρῶτα, καλούμενα καρτέλλ ζητήσεως, ἀποβλέπουσιν εἰς τὸν μετριασμὸν ἢ τὴν ἐξουδετέρωσιν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν ἀνταγωνισμοῦ κατὰ τὴν ζήτησιν : πρῶτων ὑλῶν, βοηθητικῶν ὑλῶν (ἢ καὶ προϊόντων. Π.χ. ποτοποιοὶ προμηθευόμενοι φιάλας), ἐνίοτε ἐπιδιώκεται ἡ ἐνιαία ρύθμισις ζητήσεως τῆς ἐργασίας ἰδίᾳ ἐξειδικευμένου προσωπικοῦ. (Συνεπῶς τὰ μέλη δέου πλειοδοτοῦν πρὸς προσέλκυσιν τῶν εἰδικῶν, ὁ δὲ ἀπολυόμενος ἢ παραιτούμενος δυσχερῶς προσλαμβάνεται εἰς τῆς λοιπὰς ἐπιχειρήσεις).

Ἡ σημασία καὶ ἡ ἔκτασις τῶν καρτέλλ ζητήσεως εἶναι περιορισμένη. Ἀσυγκρίτως μεγαλύτερα εἶναι ἡ τῶν καρτέλλ προσφορᾶς. Ταῦτα διακρίνονται εἰς :

α) Καθορισμοῦ ὄρων. (Ἡ συμφωνία περιορίζεται μόνον εἰς τὴν ὁμοίομορφον ρύθμισιν τῶν ὄρων πωλήσεως, ἥτοι χρόνον καὶ τρόπον παραδόσεως (CIF, FOB, κλπ.) χρόνον καὶ τρόπον πληρωμῆς (ἐπί πιστῶσει, ἐναντι φορτωτικῶν ἐγγράφων κτλ.).

β) Καθορισμοῦ γεωγραφικῶν περιοχῶν, καταναλώσεως. Ἐφ' ὅσον ἡ ἐπιβολὴ ενιαίας τιμῆς καθίσταται ἀδύνατος ἢ δυσχερὴς διὰ ποικίλλους λόγους, τότε ὁ ἀνταγωνισμὸς περιορίζεται σημαντικῶς, διὰ τοῦ καθορισμοῦ περιφερειῶν εἰς τὰς ὁποίας ἕκαστον μέλος δικαιούται νὰ πωλῇ μονοπωλιακῶς. Τοῦτο δὲν ἐμποδίζει τὰ προϊόντα νὰ κυκλοφοροῦν ἀπὸ τὰς δια-

φόρους περιφέρειας ἐφ' ὅσον ὑπάρχει σημαντικὴ διαφορὰ τιμῆς κατὰ τόπους. Ἀλλὰ ἡ τοιαύτη κυκλοφορία καὶ ἐξισσορρόπησις τιμῶν δυσχεραίνεται λόγω παρεμβολῆς τῶν διαμεσάζοντων, εἴς τινας περιπτώσεις (ἐπιχειρήσεις συγκοινωνιακαί, παροχῆς ἤλεκτρισμοῦ, κλπ.) διὰ τοῦ καθορισμοῦ περιοχῶν, ἀποφεύγεται ἡ ἐγκατάστασις ἀνταγωνιζομένων ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χώρου.

Πολλάκις ἡ διανομὴ τῶν περιοχῶν (PARTAGE DES DEBOUCHÉS) συναντᾷ μεγίστας δυσκολίας (ἀνισος ἀγοραστικὴ ἰκανότης, κτλ.). Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπαγόρευσις τιμολογήσεως πρὸς ἀγοραστήν ἀπηγορευμένης ζώνης δυσχερῶς ἐλέγχεται. Διὰ τοῦτο προβλέπεται συνήθως ἡ ἴδρυσίς κοινῶν γραφείου συγκεντρώσεως καὶ κατανομῆς τῶν παραγγελιῶν, ὡς συμβαίνει καὶ εἰς ἄλλα εἴδη καρτέλλ. Σχετικῶς πρὸς τὸν τύπον τοῦτον παρατηρεῖται ὅτι δι' αὐτοῦ ἐπιτυγχάνεται μέχρι σημείου τινὸς ὀρθολογισμὸς (RATIONALISATION) ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ τῶν ἀγαθῶν (τυποποιημένων) λ.χ. ἀποφεύγεται ἡ ἀποστολὴ τοιμμένων ἐκ Στερεῆς Ἑλλάδος εἰς Μακεδονίαν καὶ ἀντιστρόφως.

γ) Περιορισμὸς τοῦ ὄγκου παραγωγῆς καὶ καθορισμὸς ποσοστώσεως. Ὅσάκις ἡ ὀξύτης τοῦ ἀνταγωνισμοῦ ἀποδίδεται κυρίως εἰς τὴν ὑπερπαραγωγὴν (συνδραστικῶς ἢ καὶ ἀνεξαρτήτως πρὸς ἄλλα αἴτια) τότε ἡ συμφωνία ἀφορᾷ εἰς τὸν καθορισμὸν συνολικοῦ τινὸς ὄγκου παραγωγῆς, ὁ ὅποιος κατανέμεται κατὰ ποσοστὰ (CONTINGENTS, QUOTEN) μεταξύ τῶν μελῶν, ἀναλόγως τῆς παραγωγικῆς τῶν ἰκανότητος. Ὁ καθορισμὸς τῶν ποσοστῶν προσκρούει εἰς σοβαρὰς δυσχερεῖας διότι ὁ σύμμετρος περιορισμὸς τῆς παραγωγῆς δύναται νὰ ἔχη - καὶ ἔχει, πάντοτε - ἐντελῶς διάφορον ἀντίκτυπον ἐπὶ τοῦ κόστους παραγωγῆς ἐκάστης ἐπιχειρήσεως, ἀναλόγως τῆς συγκροτήσεώς της, ἐξ οὗ ἐπιπονοὶ διαπραγματεύσεις - διαφωτιζόμεναι ὑπὸ τῆς κοστολογήσεως - καταλήγουσαι τελικῶς εἰς ὠρισμένα ποσοστὰ. Διὰ τὴν ἐπίτευξιν συμφωνίας γίνονται προσῆτι ἀμοιβαῖαι παροχαί καὶ διευκολύνσεις (χορηγήσεις πιστώσεων, ἕδεια ἐκμεταλλεύσεως προνομίων (BREVETS) κτλ.). καὶ ἐνταῦθα τίθεται ζήτημα ἐλέγχου κυρώσεως τῶν συμπεφωνημένων.

δ) καθορισμὸς τιμῆς πωλήσεως. Ἐνταῦθα ἐμφανίζονται δύο περιπτώσεις: α) εἴτε καθορίζεται ἀπολύτως ἐνιαία τιμὴ, ὅσάκις τὸ προϊόν εἶναι ἐπαρκῶς

ή απόλυτως όμοιομορφον (οινόπνευμα 95°), β) εΐτε καθο-
ρίζεται κατώτατων τι όριον, πέραν του όποιου εξα-
στον μέλος ρυθμίζει τήν τιμολογιακήν του πολιτικήν.
Τούτο συμβαίνει όσάκις ύπάρχει σοβαρός διαφορισμός
συνθηκών (κεκτημένα πελατεία, τοπική υπεροχή, ύψηλά
μεταφορικά έξοδα, κτλ.) εΐτε παραλλαγαί εΐς τήν ποιό-
τητα ή εμφάνισιν του προϊόντος.

Η κατωτάτη ή ενιαία τιμή καλύπτει προφανώς
τό κόστος και τής άσθενεστερας επιχειρήσεως-μέλους.
Αί ισχυρότεροι έχουν τήν δυνατότητα -συνεπώς και τον
πειρασμόν - νά προσελκύσουν τήν πελατεϊαν παρέχουσαι
έμμέσως διευκολύνσεις (έκπτώσεις επί κύκλου εργασιών,
δωρεάν συσκευασίαν κλπ.) διά τουτο τά καρτέλλ τι-
μών είναι συνήθως και καρτέλλ όρων πωλήσεως. Καί έν-
ταυθα ή όργάνωσις κοινού γραφείου πωλήσεως (υπό
κατάλληλον νομικήν μορφήν) αποβαίνει συνήθως αναγ-
καία.

1.- Τά άνωτέρω αναφέρονται εΐς τους κυριώτερους και
άμιγεις τύπους καρτέλλ. Ούχ ήττον εΐς τήν πραγματι-
κότητα άπαντώνται αναρίθμητοι παραλλαγαί και συν-
δασμοί περιλαμβάνοντες και άλλους σκοπούς. Εΐς τήν
νεωτέραν ιδίαν εξέλιξιν των καρτέλλ παρατηρείται ή
τάσις ένοποιήσεως των μεθόδων παραγωγής, κοινής μελέ-
της τής άφοράς, τυποποιήσεως των προϊόντων κτλ.
Η όμαλή λειτουργία των καρτέλλ προϋποθέτει
πιστήν τήρησιν, των όρων τής συμφωνίας. Προς διασφά-
λισιν τούτου:

α) Όργανούται κοινόν γραφείον πωλήσεως εΐτε
εϋρυτέρας άρμοδιότητος (μελέτη άγορών, ανταλλαγαί τεχ-
νικής πείρας, και έρευναί επί τής εργασίας, κοινού
κανόνες καταλογήσεως, κλπ.) 1)

β) Ανατίθεται ή παρακολούθησις και έποπτεία
των μελών υπό Όρκωτών Λογιστών επιφορτισμένων με
τήν καταγγελίαν πάσης καταστρατηγήσεως.

γ) Προβλέπεται έσωτερική διαδικασία (JURI-
DICTION) έπιβολής κυρώσεων.

δ) Αί κυρώσεις στηρίζονται εΐς έπαρκεΐς έγ-
γυήσεις.

12.- Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα. Ταυτα τυγχάνουν
έξεταστέα: έξ έπόψεως των επιχειρήσεων -μελών άφ' ενός
και του καταναλωτου και γενικώτερον τής κοινωνικής

(1) Επί τούτων βλ. J.P. HAUS: CARTELS ET RATIONALISATION.

οικονομίας ἀφ' ἑτέρου (ἐργατῶν κλπ.). Αἱ γνῶμαι διίστανται. Τονίζεται κυρίως ὅτι κατόπιν τῆς συμφωνίας τὰ μέλη ἐφησυχάζουν, ἢ πρόοδος παραμελεῖται, διαμορφοῦνται σημαντικὴ καρτελλικὴ ράντα (ὁ TSCHIERSSCHKY 1) ἀναφέρει ὅτι εἰς τὴν γερμανικὴν τσιμεντοβιομηχανίαν ἐπραγματοποιεῖτο τοιαύτη, 50 ο/ο). Ὁ H. SCHACHT τὰ θεωρεῖ ὡς "ἐταιρία ἀμοιβαίας διασφαλίσεως κέρδους κτλ. Κατ' ἄλλους, πάλιν, πραγματοποιεῖται ἐξυγιάνσις τῆς ἀγορᾶς, ἐπιτυγχάνεται ἐνότης τῆς παραγωγικῆς πολιτικῆς (ἀποτρέπεται υπερπαραγωγή καὶ ἀπολύσεις προφωπικοῦ). Ἀναφέρονται ἀκόμη σημαντικαὶ ἐπιτυχίαι ὡς πρὸς τὴν τυποποίησιν τῶν προϊόντων: Λ.χ. ὑελοποιεῖται περιορισμὸς τῶν ἐπιτραπεζίων ποτηρίων ἀπὸ 240 εἰς 130 τύπους (Γερμανία) Σοκολατοποιεῖται, περιορισμὸς τῶν ποικιλιῶν (Μεγ. Βρεττανία) Ὑφαντουργία: δημιουργία τῶν " UTILITY CLOTHES " (λαϊκῶν ἐνδυμάτων) κλπ.

- 13.- Τὰ καρτέλλ λόγῳ τῆς συμβατικῆς φύσεως τοῦ δεσμοῦ τῶν δέν εἶναι πολὺ σταθερά. Νομισματικαὶ ἀρρυθμίαι, μεταβολαὶ εἰς τὴν παραγωγικὴν τεχνικὴν, ἀνταγωνισμὸς ὑποκαταστάτων, κ.ἄ. ὁδηγοῦν εἰς χαλάρωσιν καὶ διάλυσιν τοῦ Καρτέλλ. 2) Συνεπεῖα τούτου ἡ ροπή πρὸς τὴν ἐπιχειρηματικὴν συγκέντρωσιν ἐξυπηρετεῖται πλέον ἀποτελεσματικὰ δι' ἄλλων μορφῶν ἐντονωτέρας δεσμεύσεως.

II. ΕΝΩΣΕΙΣ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΩΝ (INTERESSENGEMEINSCHAFT)

- 14.- Ἐρῶκεται περὶ τίτλου (ὀνομασίας) περιληπτικοῦ ἀφορῶντος ποικιλίαν συνδυασμῶν διὰ τῶν ὁποίων πραγματοποιεῖται ἰσχυρὰ ἐνότης συμφερόντων καὶ ἡ ὁποία συνίσταται εἰς κοινόν κόστος καὶ κοινότητα ἐσόδων καὶ συνεπῶς κέρδους.
Ἡ τοιαύτη ἀλληλεξάρτησις συμφερόντων πραγματοποιεῖται ἰδίῳ διὰ τῶν Κονσέρν, τῶν ὁποίων ἀπαντῶνται πλείονες παραλλαγαί.

(1) S. TSCHIERSSCHKY: KARTELLPOLITIK, σελ. 22 BERLIN 1930.

(2) Ὁ B. LAVERGNE γράφει ὅτι " LA MORTALITÉ DES CARTELS EST PRESQUE AUSSI GRANDE QUE LEUR NATALITÉ ". Τό ἀληθές εἶναι ὅτι τὴν διάλυσιν τῶν ἐπακολουθεῖ συντόμως ἀνασύστασις ὑπὸ τροποποιημένους ὄρους. Βλ. B. LAVERGNE : ESSOR ET DECADENCE DU CAPITALISME, σελ. 74 PARIS 1938.

III. Κ Ο Ν Σ Ε Ρ Ν .

Τά Κονσέρν είναι μορφαί συνασπισμοῦ ἰσχυρᾶς δεσμεύσεως χαρακτηριζόμενα ἀπό ἐνότητα διοικήσεως. Αἱ ἐπιχειρήσεις-μέλη διατηροῦν μέν τὴν νομικὴν τῶν ἀνεξαρτησίαν.¹⁾ μὲ ὅλας τὰς ἀπορρεούσας συνεπείας: συναλλαγαί ἐπὶ ἰδίᾳ ὀνόματι, ἰδίᾳ περιουσίᾳ, ὑποχρεώσεις ἐκ συμβάσεων ἐργασίας, κλπ. Χάνουν ἐν τούτοις τὴν διοικητικὴν τῶν αὐτοτέλειαν, ὡς πρὸς τὰς οὐσιώδεις βεβαίως ἐνεργείας τῶν: ποσότητα καὶ εἶδος παραγωγῆς, ὄρους πωλήσεως, τιμάς, κλπ.

16.- Ποικιλία Κονσέρν. α) Διὰ τοῦ τρόπου τῆς ἐκμισθώσεως (PACHTWEISEZUSAMMENFASSUNGEN). Αἱ ἐπιχειρήσεις μέλη ἐνοικιάζουν τὰς ἐγκαταστάσεις τῶν εἰς τὴν ἰθύνουσαν ἐπιχείρησιν, καλουμένην καὶ "κορυφὴν" (SPITZGESELLSCHAFT) οὕτω ἐπέρχεται ἀπόλυτος διοικητικὸς συντονισμὸς. ἐποφεύγονται δε καὶ τὰ ἔξοδα μεταβιβάσεως μεριδίων ἀπὸ ἐπιχειρήσεως εἰς ἐπιχείρησιν.

β) Διὰ τοῦ τρόπου τῆς κεφαλαιακῆς ἀλληλεξαρτήσεως. Τότε τὸ Κονσέρν ἀπαρτίζεται ἀπὸ ἐνα οἰονδήποτε ἀριθμὸν νομικῶς αὐτοτελῶν ἐπιχειρήσεων-μελῶν (ἀνωνύμων, ὁμορρυθμῶν, περιορισμ. εὐθύνης, κτλ.) καὶ ἀπὸ μίαν προϊσταμένην ἐπιχείρησιν (καταλλήλου μορφῆς) ἀναλαμβάνουσαν τὸν συντονισμὸν τῆς διοικήσεως. Ἡ ἰθύνουσα δύναται νά προϋπάρχη εἴτε ἰδρύεται πρὸς τοῦτο. Προτιμᾶται ἡ μορφή τῆς ἐταίρ. περιορισμένης εὐθύνης (S. a R.L., G. m. b. H) λόγῳ τῆς εὐχερεστερας συγκροτήσεως καὶ τῶν ὀλιγωτέρων τυπικῶν δεσμεύσεων.

Ἡ κεφαλαιακὴ δέσμευσις πραγματοποιεῖται οὕτω: Αἱ ἐπιχειρήσεις μέλη μεταβιβάζουν ἐπαρκῆς μέρος τῶν μεριδίων ἢ μετοχῶν τῶν πρὸς τὴν ἰθύνουσαν ἢ ὁποία ὡς ἀντάλλαγμα ἀντιπαρέχει τὰς ἰδίᾳς αὐτῆς μετοχάς (ἢ ἐταίρ. μερίδια). Ἡ λογιστικὴ εἰκὼν τῶν τοιούτων ἀνταλλαγῶν ἔχει οὕτω: (Ἴσολογισμὸς Α, Β, Γ - ἰθυνούσης).

(1) Βλ. W. SOMBART : DER MODERNE KAPITALISMUS
Τομ. 3, σελ. 548

'Αν. έτ. Α' (μέλος)		Α.Ε. 3'		Α.Ε. Γ'	
Διάφορα στοιχεία	Μετοχικό κεφάλ.	Όμοίως	Όμοίως	Όμοίως	Όμοίως
Μετοχάι Ίθννούσ. 100	α) είς χειράς εταίρων β) είς χειράς Ίθννούσ.	Μετοχάι Ίθννούσ. σης 100		Μετοχάι Ίθννούσ. σης 100	

Κορυφή - Ίθννούσα Α.Ε.			
Περιουσία		Μετοχικό κεφάλαιον	
100	μετοχάι Α	300	{ διατεθέν είς Α, " " Β, " " Γ.
100	μετοχάι Β		
100	μετοχάι Γ		

17.- Αί ποσότητες και ή αξία των ανταλασσομένων μεριδίων ή μετοχών ρυθμίζεται κατά πλείστους τρόπους ώστε :

α) Οί διοικοῦντες τας εξηρημένας επιχειρήσεις νά μετέχουν περισσότερο ή ολιγώτερον είς τήν διοίκησιν τής Ίθννούσης.

β) Οί διοικοῦντες τήν Ίθννούσαν νά ἔχουν ἀποφασιστικό ρόλον είς τήν διοίκησιν των εξηρημένων. Προς επίτευξιν των ενίοτε αντιφατικών τούτων επιδιώξεων, γίνεται χρῆσις μετοχών πολλαπλασίας ψήφου ή και εξουδετερώνται τμήματα τινά μετοχικού κεφαλαίου διά τοῦ καλουμένου BLOCKAGE DES TITRES (κατατίθενται παρά τρίτω μεσεγγυητή κτλ.).

18.- Ὑπό τας προϋποθέσεις αὐτάς και ἄλλας συναφετέλυσεις, είναι προφανές ότι ἐπέρχεται -ὡς ἐκ τής κεφαλαιακῆς και μόνον ἀλληλεξαρτήσεως κοινότης συμφερόντων και συνεπῶς εξουδετέρωσις τοῦ ανταγωνισμού. Διότι εἴτε ή πώλησις γίνει ὑπό τής Δ εἴτε ὑπό τής Β Γ, τό ἀποτέλεσμα αὐτομάτως μεταγγίζεται είς ὅλας τας συνησπισμένας επιχειρήσεις.

19.- Ἐνίοτε πάλιν δέν ὑφίσταται ή γέτης επιχείρησις ὅποτε διά τής ανταλλαγῆς και μόνον μετοχών και μεριδίων ἐκάστη των επιχειρήσεων συμμετέχει των ἄλλων τοῦτο δέ :

α) εἴτε κατὰ διαδοχικόν τρόπον: Ἡ Α μετέχει εἰς τὴν Β ἢ Β εἰς τὴν Γ κ.ο.κ. Εἶναι αἱ καλούμεναι SOCIETE A CATENA, ὁδὸς, ὡς

β) Εἴτε κατὰ συλλογικόν τρόπον. Ἡ Α εἰς τὴν $\left\{ \begin{matrix} B \\ \Gamma \end{matrix} \right.$ ἢ Β εἰς $\left\{ \begin{matrix} A \\ \Gamma \end{matrix} \right.$, ἢ Γ εἰς τὴν $\left\{ \begin{matrix} A \\ B \end{matrix} \right.$

οὕτω ἡ ἀμοιβαία διεξόδους εἶναι τόσων περι-
οδιστικῆ ὅσον καὶ διοικητικῆ.

20.- Ἡ ποικιλία τῶν τειούτων πλοκῶν εἶναι βεβαίως
μεγάλη, ἐξαρτημένη καὶ ἐκ τῶν εἰς ἕκαστον χώραν
ἀναγνωριζομένων νομικῶν μορφῶν. Οὐσιαστικὴν ἐν τοῦ-
τοις σημασίαν ἔχει καὶ ὁ ἰδιαίτερος σκοπὸς εἰς
τὸν ὅποιον ἀποβλέπει ἡ ἐνότης τῆς διοικήσεως. Οὕτω
διακρίνομεν :

α) Κονσέρν χρηματοδοτήσεως. Π.χ. ἡ ἰθύνουσα
τυγχάνει τράπεζα. Χάρις εἰς τὸν συντονιστικόν, ἰθύ-
νοντα, ρόλον τῆς ἐπιτυγχάνεται ὀρθολογικὴ διακίνη-
σις τῶν κεφαλαίων, ὡσάκις μάλιστα τὰ ἐποχιακά πι-
στωτικὰ κεφάλαια τῶν ἐξηρητημένων εἶναι διαδοχικά.
τὰ πλεονάζοντα εἰς τὴν Α μεταφέρονται εἰς τὴν Β
Αἱ νοσοῦσαι, οἰκονομικῶς, ἐπιχειρήσεις ἀξυγιαίνον-
ται. Μεσοπρόθεσμοι πιστώσεις μετατρέπονται εἰς μα-
κροπρόθεσμοις, κτλ. Ἡ ἰθύνουσα δὲν εἶναι βεβαίως
ἀπαραίτητον νὰ εἶναι τράπεζα. Ἐπίσης τὰ κεφάλαιά
τῆς δύνανται νὰ εὐρίσκονται εἰς χεῖρας κεφαλαιού-
χων, ἄλλων συγγενῶν συνασπισμῶν ὅχι δὲ τῶν ἐξηρ-
τημένων. Τὰ τοιαῦτα Κονσέρν χρηματοδοτήσεως καλοῦν-
ται πολλάκις SOCIETE FINANCIERE ἢ HOLDING χρημα-
τοδοτήσεως.

β) Κονσέρν τεχνικῆς ἡγεσίας. Ἡ ἰθύνουσα ἀ-
ναλαμβάνει νὰ συγκεντρώσῃ καὶ νὰ ἐνοποιήσῃ : τὰ
γραφεῖα μελετῶν καὶ σχεδιάσεων, τὰ ἐργαστήρια ἐρεῦ-
νης (σημαντικὰ εἰς τὴν φαρμακοβιομηχανίαν, κ.ἄ) ἀνα-
λύσεως τῶν ὑλῶν, τὴν ἐξαγορὰν προνομίων εὐρεσιτε-
χνίας, κ.ο.κ. Πολλάκις ἡ ἡγετις προὔπηρξε τῶν ἐ-
ξηρητημένων καὶ εἶναι ἡ ἴδια παραγωγικὴ μονάς. Οὕ-
τω π.χ. αἱ ελβετικαὶ εἰταιρεῖαι SULZER FRERES,
WINTERTHUR, BROWN BOWERI, BADEN, κτλ. δεσπόζουν ἀνα-
ριθμῶν, ἀνά τὸν κόσμον ἐξηρητημένων - πλὴν νομικῶς
αὐτοτελεῶν, ἐπιχειρήσεων αἱ ὅποιοι παράγουν βάσει τῶν
σχεδίων, καὶ τῆς τεχνικῆς βοήθειας τῆς ἡγετιδος-
μητρός.

γ. Ἑτεροὶ κατηγοροῦνται. ὡς εὐνόητον ἢ ἡγέτις δύναται νὰ ἐπιλαμβάνεται ὅλων συγχρόνως τῶν δραστηριοτήτων (συναλλακτικῆς, χρηματοοικονομικῆς, κτλ.) ἐπὶ τῷ σκοπῷ συντονισμοῦ αὐτῶν.

IV. Τ Ρ Α Σ Τ (TRUST)

21. Ἀποτελοῦν τὴν συμπαγεστέραν μορφήν συνασπισμοῦ διότι αἱ μετέχουσαι ἐπιχειρήσεις συγχωνεύονται εἰς μίαν πλέον οἰκ. μονάδα καὶ παύρουν νὰ ἔχουν ἰδίαν νομικὴν ὕπαρξιν, ἰδίαν περιουσίαν, ἰδίαν διοίκησιν κτλ. Συνεπῶς ἐξαφανίζονται καὶ τὰ τελευταῖα ἔχνη ἀνεξαρτησίας καὶ ἀτομικῆς συμπεριφορᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς τὴν ἀγοράν. Ἡ νέα πλέον ἐπιχειρήσεις συγκεντρώνουσα μεγίστην ἐνίοτε τεραστίαν δύναμιν (ὡς ἡ STANDARD OIL, U.S. STEEL CORPORATION, κ.ά.) εἶναι εἰς θέσιν νὰ χαράξουν ἐνιαίαν πολιτικὴν παραγωγῆς καὶ τιμῶν, τοσοῦτον μᾶλλον ὅσον τὰ τράστ ἀφομοιώνουν ἐπιχειρήσεις καθέτου παραγωγικῆς διατάξεως (Ἀνθρακωρυχεῖον - Ἠλεκτροπαραγωγή - τριχιόδρομοι). Ἡ ἐξαφάνισις τῆς αὐτοτελείας τῶν ἀπορροφωμένων ἐπιχειρήσεων δέν εἶναι ἀναγκαστικὴ, ἀλλὰ δυνητικὴ. Εἰς τὴν πρᾶξιν τὰ τράστ εἶναι συγκροτήματα πολύπλοκα ἔνθα ἔνυπάρχουν συγχωνεύσεις, κεφαλαιακαὶ δεσμεύσεις ἀκόμη δὲ καὶ συμβατικαὶ δεσμεύσεις πρὸς μικρότερα συγκροτήματα.

Διὰ τοῦ τράστ δημιουργεῖται μία μεγίστη μονάς ἔχουσα τὰ πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα τῶν ἀπορρέοντα γενικῶς ἐκ τοῦ μεγέθους τούτου. Οὐχ ἥττον αἱ συνθήκαι συμπήξεως διαμορφώνουν καὶ εἰδικὰ τοιαῦτα.

α) Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ συγκρότησις τοῦ τράστ (διὰ τοῦ ὁποίου προβλέπονται σημαντικὰ μονοπωλιακά κέρδη) κατβάλλονται ὑπέρογκα ποσὰ ἐξαγορᾶς τῶν συγχωνευομένων ἐπιχειρήσεων (2) (πέραν τῆς πραγματικῆς τῶν ἀξίας) οὕτω προκύπτει μία ἀχαλίνατος πολλακίς ὑπερκεφαλαιώσις (βλ. σελ. 35) (WATERING) μὴ δικαιολογουμένη ὑπὸ τῆς στάθμης τῶν κερδῶν.

β) Ἀχρηστεύονται ἀξιόλογοι ἐπιχειρηματικά

(1) Ἄν καὶ αὗται ἐμφανίζονται τύποις ὡς HOLDING.

2) Τὸ τράστ σιγαρέττων ἰδρύθη μὲ 25 ἐκ. δολλάρια ἔναντι πραγματικῶν εἰσφορῶν, 5.5 ἐκ. βλ. R. LEFMANN, KARTELLE UND TRUSTS (5η ἔκδ.) 1920

διοικητικάί δυνάμεις, μή εύρίσκουσαι είς τό πλαίσιον του τράστ δυνατότητα αναπτύξεως. (θέσεις ύφισταμένων ργομίσθων).

γ) Ήξαπατάται τό κοινόν, διότι διά τίν πραγματικήν άξίαν των έισφορών έκδίδονται προνομιού-τοι μετοχαί, ενώ διά τό WATERING (ύποθετικήν ύπεραξίαν) χορηγούνται κοιναί μετοχαί διοχετευόμεναι διά τοϋ χρηματιστηρίου. Επί τούτων επίπίπτει κυρίως πύσα διάψευσις των προσδοκιών έπηρεξημένου κέρδους (EARNING CAPACITY).

δ) Αποκοτύν μεγάλην πολιτικήν ίσχύν, έπεμβαίνονουν άποτελεσματικώς αλλά και έγωϊστικώς επί της νομοθετικής έξουσίας (διά τήν ρύθμισιν της έμπορικης πολιτικής, του εργατικού δικαίου, κτλ.) διαφθερίζουν συνειδήσεις, κτλ.

Είς τό σκέλος των πλεονεκτημάτων εύρίσκονται τά άπορρέοντα έκ του μεγάλου όγκου: Δυνατότης έπινοήσεως (μελέτης) και εφαρμογής έπιστημονικών μεθόδων παραγωγής, οργανώσεως, διαθέσεως. Ορθολογική χρησιμοποίησις του άνθρωπίνου παράγοντος. Έξοβελισμός παρασιτικών έπιχειρήσεων διαμεσολαβήσεως κτλ. Κυρίως δέ τονίζεται ότι διά του τράστ εκκαθαρίζεται ή κατάσπασις διά της θέσεως είς άργίαν των έπιχειρήσεων πεπαλαιωμένου έξοπλισμού, κακώς άργανωμένων και διοικουμένων. Αναφέρεται ότι τό τράστ του WHISKY επί 80 έργοστασίων, εκλείσε τά 68, άνευ περιορισμού της παραγωγής ¹⁾ Τοϋτο όμως έπιτυχάνεται και υπό των Καρτέλλ (συμβατική άργία) (Περιορισμός ποδηλατοβιομηχανιών από 73 είς 46. Γερμανία 1942).

V. ΕΤΑΙΡΕΙΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΣ ΚΕΦΑΛΙΩΝ

Αί άμιγεις τοιαύται, ρυθμιζόμεναι νομοθετικώς, έχουν ως αποκλειστικόν άντικείμενον τήν διαχείρισιν χαρτοφυλακίου τίτλων. Ίδρυόμεναι ως εν. Εταιρ. συγκεντρώνουν κεφάλαια δι' έκδόσεως μετοχών και όμολογιών ²⁾ τά όποια τοποθετούν είς τίτλους άλλων εταιρειών πάσης φύσεως και κατηγορίας.

(1) Τοϋτο καθ' ήμάς ύποδηλοϋ κυρίως τήν άφανή σπατάλην δυνάμεων ή όποία προκύπτει έκ των άναζητήσεων, των πειραματισμών και των προσαρμογών της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, θεωρουμένης ότι άποδίδει .. τό MAXIMUM της κοινωνικής άφελείας.

(2) Τών ... ήταιρειών, ή καλλ. νόμος 1945

Οὕτως ἐπέρχεται: α) μείζων ἀσφάλεια, διότι ὡς ἀντίξοοι συνθήκαι θά πληξοῦν ὅλους συγχρόνως κλάδους οἰκονομίας εἰς τοὺς ὁποίους μετέχει διὰ τοῦ χαρτοφυλακίου της, ἢ ἔταιρ. ἐπενδύσεως κεφαλαίων β) σταθερότης ἀποδόσεως, διότι ἐκ τῆς πληθύος τῶν τίτλων προκύπτει μία μέση ἀπόδοσις, ἐξουδετερουμένων ριζικῶν περιπτώσεως ὑπερκέρδους καὶ ζημίας.

Οὕτω ὁ ἐπιθυμῶν νὰ ἐπενδύσῃ κεφάλαια χρηματιστηριακῶς, ἔχει πᾶν συμφέρον νὰ ἀγοράσῃ τίτλους ἔταιρ. ἐπενδύσεως κεφαλαίων, διότι τοιοῦτοτρόπως ἐπιτυγάνει ἕμμεσον συμμετοχὴν ἐπὶ πληθύος χρηματιστηριακῶν ἄξιων καὶ ἀποφεύγει ἀτυχὴ ἔνδεχομένως ὑποκειμένην ἐπιλογὴν.

Αἱ ἔταιρ. ἐπ. κεφ. δέν ἀποτελοῦν ἐπιχειρηματικούς συνασπισμούς. Τοῦτο δύναται νὰ συμβῇ ἐάν καὶ ἐφ' ὅσον ἡ Ε.Ε.Κ. (INVESTMENT TRUST) ἀποκτήσῃ τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν ἐπιχειρήσεων (ὀριζόντιου ἢ κῆθῆτου διατάξεως) ὥστε νὰ ἀποβῇ ἰθύνουσα τούτων (HOLDING ἑλέγχου).

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς παρεκλίσεως, ἐκ τοῦ κυρίων σκοποῦ, ὁ δ. τῆς ἀσφαλοῦς (κατὰ τὸ δυνατόν) ἐπενδύσεως ἀποταμιευμάτων, νομοθεσίαι τινές ρυθμίζουν λεπτομερῶς τὰ τῆς λειτουργίας τῶν ἑταιρειῶν τούτων.

- Οὕτω ὁ γαλλ. νόμος (2.11.1945) προβλέπει:
- 1) τὴν ὑποχρεωτικὴν σύστασιν ὑπὸ μορφήν Α.Ε.
 - 2) ἐλάχιστον κεφάλαιον 250 ἐκ. φρ.
 - 3) Ἡ συμμετοχὴ (κατοχὴ τίτλων) εἰς ἐκάστην ἑταιρείαν δέν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τὰ 10 ο/ο τοῦ ὀνομ. κεφαλαίου ταύτης.
 - 4) Ἀπαγορεύονται ἡ ἀπόκτησις ἀκινήτων (συνεπῶς κτηματικὴ κερδοσκοπία) πέραν τῶν δι' ἰδίας ἀνάγκας προοριζομένων.
 - 5) τὰ γενικά των ἔξοδα δέν πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν 1 ο/ο τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου καὶ ἀποθεματικῶν.

Τοιοῦτοτρόπως κατοχυροῦται ὁ προορισμός των ἐν τῆς συνίσταται εἰς τὴν ἀσφαλῆ τοποθέτησιν τῆς λαϊκῆς ἰδία ἀποταμιεύσεως.

VI. ΑΤΥΠΟΙ ΜΟΡΦΑΙ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΩΝ

23.- Ὁ πόθος τῆς κερδοσκοπίας, ἡ ροπή ἐπιχειρήσεως ἐπὶ τῆς ἀγορᾆς ἀνάγκη συμπράξεως καὶ ἑμυνητικῆς συνεργασίας ἀδήγησαν ἀνεκαθεν εἰς τὸν σχηματισμὸν, προσκαίρων ὡς νήθως συνασπισμῶν οἱ ὁποῖοι δέν περιβάλλονται ὑπὸ τὴν νομοκῆν μορφήν, οὔτε κἂν στηρίζονται εἰς ἑγγραφὸν συμφωνίαν ὁσάκις μάλιστα ἡ τοιαύτη συμφωνία τίκεται εἰς τὰ χρησιὰ ἦθη.

Τοιαῦται περιπτώσεις ἀπαντῶνται ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν :

1. - GENTLEMEN AGREEMENTS (συμφωνίαι κυρίων). Εἶναι συμφωνίαι συναφεῖς πρὸς τὰ Καρτέλλ, ἀλλὰ στηρίζονται ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς καλῆς πιστώσεως, τῶν ἐνδιαφερομένων. Ἀπαντῶνται εἰς τὰς χώρας, ἰδίως ἄγγλοσαξωνικὰς, ὅπου ἡ νομοθεσία κατεπολέμησε πάντοτε κάθε ἄμεσον ἢ ἔμμεσον τρόπον περιορισμοῦ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ.

2. POOLS. Εἶναι κοινοπραξίαι ὁμοειδῶν ἐπιχειρήσεων μὲ περιορισμένον ἀντικείμενον. Ἀναλόγως τοῦ περιεχομένου τούτου, δύνανται νὰ εἶναι νόμιμοι καὶ συνεπῶς ἔγγραφοι, εἴτε κερδοσκοπικαὶ καὶ παράνομοι. Παρ' ἡμῖν συνεπήχθη ἡ κοινοπραξία πετρελαιοειδῶν, συμβληθεῖσα μετὰ τοῦ Δημοσίου, διὰ τὸν συντονισμόν τῆς εἰσαγωγῆς καὶ διακινήσεως τῶν ὑγρῶν καυσίμων. Τὸ POOL ἀπετέλεσαν ἀνταγωνιζόμεναι ἀντιπροσώπευται διεθνῶν Τράστ πετρελαίου.

3. CORNEY-RINGS. Πρόκειται περὶ κερδοσκοπικῶν, βραχείας διάρκειας συμπράξεων, κατ' ἀνάγκην προφορικῶν μεταξὺ ἐμπόρων κερδοκόπων, κτλ. διὰ τῆς ὁποίας ἐπιδιώκεται ἡ δημιουργία τεχνητῆς σπανιότητος καὶ ἀνατιμώσεως, εἰδῶν εὐρείας καταναλώσεως (ἰδίᾳ ἐποχιακῶν, ὀπάραι κτλ.) ἢ χρηματιστηριακῶν ἀξιῶν. Ἡ ἐπιτυχία των εἶναι τοπικὴ, παροδικὴ καὶ ἰδίᾳ προβληματικὴ, διότι ἐξαρτᾶται ἀπὸ πολλὰς προϋποθέσεις, δυσχεροῦς πραγματοποιήσεως. Εὐδοκίμοῦν εὐχερέστερον εἰς ἀνωμάλους περιστάσεις.

§ § 1. Σύγκρισις ὀριζοντίων καὶ καθέτων συγκεντρώσεων.

24. - Ἀνωτέρω ἐξετάσαμεν τοὺς διαφόρους τύπους συνασπισμοῦ κατὰ τὸν κλασσικόν τρόπον. ὁλο. ἀναλόγως τῶν νομικῶν γνωρισμάτων τῆς δεσμεύσεώς των. Ἀλλὰ τὴν προσοχὴν ἡμῶν δεόν νὰ ἀπασχολήσῃ ἐξ ἴσου τουλάχιστον ἡ διάταξις τῆς συγκεντρώσεως διότι ἐξ αὐτῆς καμὸν -ἀνεξαρτήτως ἂν πρόκειται περὶ καρτέλλ ἢ τράστ- προκύπτουν σημαντικαὶ διαφοραὶ (συνέπειαι) διὰ τὴν κοινωνικὴν οἰκονομίαν.

α) Ὀριζόντιος συγκεντρώσις. Ἀφοῦ ἐπιχειρήσεις κατὰ βάσιν ὁμοειδεῖς ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς προσφερομένης ἐξυπηρετήσεως. Π.χ. Σιδηροδρομοὶ καὶ αὐτοκίνητιστικαὶ συκοινωνίαι εἶναι ἐν πολλοῖς ὁμοειδεῖς.

ὄν καὶ τεχνικῶς διάφοροι. Ἐπὶ ἐξουδετέρωσιν τοῦ ἀνταγωνισμοῦ καὶ ἐγκατάστασιν καθεστῶτος μονοπωλιακοῦ χαρακτῆρος ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς (τοπικῆς, ἐθνικῆς, διεθνοῦς) αἱ ὁμοειδεῖς ἐπιχειρήσεις περιορίζουν τὴν παραγωγὴν, κατανέμουν τὴν ἀγορὰν, ὀρίζουν κατωτάτην τιμὴν κτλ. Ἄπαντα ταῦτα ἔχουν ὡς συνέπειαν:

1. Τὴν ἐπιβίωσιν ἐπιχειρήσεων ἀπρηχαιομένου ἐξοπλισμοῦ, ὀργανωτικῶς καθυστερημένων καὶ ἀσυγχρόνιστων, αἱ ὁποῖαι τοιοῦτοτρόπως καταθῶνουν νὰ διατηροῦνται ἐν ζωῇ "πέραν τοῦ φυσικοῦ χρόνου τοῦ θανάτου αὐτῶν". Πρόκειται περὶ "διασώσεως ἀντιοικονομικῆς καὶ ἀνηθίκου" (1) ἐπιτυχχανομένης χάρις εἰς τὰς τεχνητῶς ὑψηλὰς τιμὰς καὶ εἰς βάρος τῆς καταναλώσεως.

2. Χαλαροῦται ἡ τάσις πρὸς τὴν πρόοδον. Οἱ ὀρίζοντιοὶ συνασπισμοὶ θεωροῦνται γενικῶς ὡς στατικά, συντηρητικά, κατασκευάσματα. Πολλὰκις νέαι ἐφευρέσεις, θίγουσαι τὸν κλάδον, ἀγοράζονται καὶ ἔχρηστεύονται διὰ νὰ μὴ διαταραχθῇ τὸ STATUS QUO.

3. Περιορίζεται ἡ συνολικὴ κατανάλωσις τοῦ εἴδους, ὅπερ ἀντικοινωνικόν (ἐκτός ἐάν πρόκειται διὰ ... WHISKY:) τυγχάνει δὲ ἀσχετον ἐάν τὸ σχῆμα: "μειωμένος ὄγκος πωλήσεων X ὑψηλῆ τιμῇ" ἀποβαίνει διὰ τοῦς ἐνδιαφερομένους πλεον ἄποδοτικόν ἀπὸ τὸν τύπον: "ἠϋξημένος ὄγκος παραγωγῆς X χαμηλῆ τιμῇ". Ἡ προσφυγὴ τῆς καταναλώσεως εἰς τὰ ὑποκατάστατα μετριάξει πολλάκις ἀλλὰ δὲν ἐξουδετερώνει πάντοτε τὴν κερδοσκοπικὴν ἱκανότητα τῶν καρτέλλ, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὴν κατ' ἐξοχὴν μορφήν τῶν ὀριζοντίων συνασπισμῶν.

Εἰς τὰ ἀνωτέρω ἀντιπαρατηρεῖται ὅτι καὶ τὰ καρτέλλ ἔχουν ἐξελιχθῆ διότι οἱ ἡγέται των ἀντιλαμβάνονται σήμερον καλύτερον τὸ νόημα τοῦ ὅλου κοινωνικοῦ μηχανισμοῦ. Ὑπὲρ αὐτῶν ἀναφέρεται ἡ προσπάθεια ἐξυγιάνσεως καθυστερημένων ἐπιχειρήσεων, ἡ συστηματικὴ μελέτη τῶν ἀναγκῶν τῆς ἀγορᾶς, ἡ ἀπὸ κοινοῦ μελέτη τεχνικῶν βελτιώσεων κ. ἄ. ὡς τοιαύτη ἐμφανίζεται ἡ δραστηριότης λ.χ. τοῦ διεθνοῦς Καρτέλλ ἠλεκτρικῶν λαμπτήρων, 2)

(1) Κατὰ B. LAVERGNE: ESSOR ET DÉCADENCE DU CAPITALISME, σελ. 76 PARIS 1938.

(2) Bλ. I. HAUS. OP. CITATA.

5. - β. Κάθετος συγκέντρωσις. Αύτη συνίσταται εις τόν συνασπισμόν μονάδων αι οποῖαι διαδέχονται ἀλλήλας εις τήν διαδρομήν παραγωγῆς -καταναλώσεως. Καί ἄλλοτε μέν ἡ δέσμευσις περιορίζεται εις 2-3 σπονδύλους μόνον τῆς παραγωγῆς (ἐξόρυξις πετρελαίου-διϋλιστήρια) ἄλλοτε μόνον τῆς κυκλοφορίας (χονδρικόν -λιανικόν ἔμπόριον· ἐνίοτε πάλιν καλύπτει ὅλην τήν διαδρομήν, ὡς τό τράστ, ὑποδηματοποιίας BALLY, τό ὅποῖον διαθέτει καταστήματα πωλήσεως εις πλείστας χώρας. Μέσω τούτων ἡ ἀγορά (ποσότης, μέγεθος, χρῶμα, εἶδος κλπ.) παρακολουθεῖται κατά τόπους πολύ αποτελεσματικώτερον παρά μέσω ἔμπόρων, ἐχόντων ἀντιτιθέμενα συμφέροντα, διατηρούντων δυσανάλογα STOCK κτλ.

Ἡ κάθετος συγκέντρωσις ἐμφανίζεται ὡς ἀναγκαστική συνέπεια τῆς ἐντόνου εἰδικεύσεως (SPECIALIZATION) τῶν ἐπιχειρήσεων. Διά τῆς εἰδικεύσεως ἐπετεύχθησαν βεβαίως θαύματα (ἀποδόσεως, ποιότητος) ἀλλά καί ἐπῆλθε ἄκρα κατάτμησις τῆς διαδρομῆς παραγωγῆς-κατανάλωσις. Συνέπεια τούτου εἶναι 1) ἡ ἔλλειψις συνοχῆς καί συντονισμοῦ, ἐκάστη τῶν ἐπιχειρήσεων ἐργαζομένη βάσει ἰδίων προβλέψεων καί σχεδίων, 2) γεννᾶται πληθὺς ἀντικρουομένων συμφερόντων καί ἀναπτύσσονται παρασιτικάί δραστηριότητες, 3) Δημιουργοῦνται δυσαναλόγως μεγάλα ἀδρανούντα ἀποθέματα πρ. ὑλῶν, ἡμικατεργασμένων καί ετοίμων προϊόντων, 4) τὰ συνολικῶς δεσμευόμενα, εις τόν κλάδον κεφάλαια δέν χρησιμοποιοῦνται ὀρθολογικῶς κλπ.

Ὡς ποριστικοί ὀργανισμοί, τὰ τράστ διά τῶν ὁποίων κυρίως πραγματοποιοῦνται, αἱ κάθετοι συγκεντρώσεις, ἐμφανίζουσι ἀσφαλῶς τὰ μειονεκτήματα παντός ποριστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ἀλλά τουλάχιστον διά τῶν συνασπισμῶν καθέτου διατάξεως, ἐπέρχεται μία ὁλοκληρώσις (INTEGRATION) καί πραγματοποιεῖται ἕνα σημαντικόν βῆμα πρὸς τόν ὀρθολογισμόν τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας.

Πράγματι διά τῆς ὁλοκληρώσεως, αἱ συνησπισμένα ἐπιχειρήσεις, μετατραπεῖσαι διά τῆς συγχωνεύσεως εις ἀπλᾶ ἐκτελεστικά ὄργανα, τελοῦν ὑπὸ ἐνιαίαν κατεύθυνσιν καί διοίκησιν, ἡ οποῖα καλύπτει ὅλην τήν ἔκτασιν τῆς διαδρομῆς, τοιοῦτοτρόπως ἐξουδετεροῦνται ἢ μετριάζονται σημαντικᾶ, τὰ ὡς ἀνωτέρω ἐκτεθέντα μειονεκτήματα. Ἐκάστη μονάς παράγει, ὅσα καί ὅτι ἀκριβῶς χρειάζονται διά τήν μονάδα, τοῦ ἐπομένου σταδίου.

ὁ χρόνος παραγωγῆς καὶ παραδόσεως εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἐνδεδειγμένον, δὲν μεσολαβοῦν παρασιτικῶς χαρακτηροῦ ἐπαγγέλματα μὲ τὰ ἔξοδα καὶ τὰ κέρδη αὐτῶν, τὰ κυκλοφοριακὰ καὶ ρευστὰ κεφάλαια διοχετεύονται εἰς ἐκαστὴν μονάδα ὅταν καὶ ὅσον ἀκριβῶς χρειάζονται, καὶ ταργοῦνται ἢ ἀνασυγκροτοῦνται καὶ ἐξυγιαίνονται, ἀνεπαρκῶς ὀργανωμένοι μονάδες τοῦ τράστ, κ.ο.κ. Κυρίως δὲ ἢ εἰς τεραστίαν ἔκτασιν παραγωγὴ ἐπιβάλλει δικαιολογεῖ καὶ καθιστᾷ δυνατὴν τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευνα διὰ τῆς ὁποίας καὶ μόνον πραγματοποιεῖται ὁβ-σιαστικὴ κοινωνικὴ πρόοδος.

Κατὰ ταῦτα, διὰ τῶν καθέτων συγκεντρώσεων ἐπιτυγχάνεται ἐν τινι μέτρῳ τουλάχιστον, οἰκονομικὸς ὀρθολογισμὸς καὶ μετριάζονται τὰ μειονεκτήματα ποῦ συνεπάγεται ἡ μονοπωλιακὴ ἢ - κερδοσκοπικὴ ὑπόστασις κάθε ἐπιχειρηματικοῦ συνασπισμοῦ.

26.- Δίκαιον τῶν συνασπισμῶν. Ἡ μονοπωλιακὴ ροπή τούτων ἐπροκάλεσε ἐγκρίτως - εἰς τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς ἰδίως χώρας - τὴν καλουμένην ἀντιτράστ, ἐπέμβασιν τοῦ νομοθέτου. Εἰς Η.Π.Α. ἐπικολούθησεν σκληρὸς καὶ μακρὸς ἀγὼν νικηταί τοῦ ὁποίου δέον νὰ θεωρηθοῦν οἱ συνασπισμοί οἱ ὅποιοι κατάρθωσαν πάντοτε, ὑπὸ διαφόρων μορφῶν νὰ ἐπιβιώσουν καὶ νὰ πολλαπλασιασθοῦν. Οὕτω ἡ STANDARD OIL, τὸ κολοσσιαῖον τοῦτο συγκρότημα - διε-λύθη μὲν ὡς τράστ (1913) καὶ ἐπανασυνεστήθη ὡς HOLDING. Ἐν Γερμανίᾳ ἡ KARTELLVERORDNUNG (1923) - εἶχαν ὀλιγώτερον ποινικὸν χαρακτήρα καὶ περισσότερον ρυθμιστικὸν σκοποῦντα εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν καταχρησάων. Σὺν τῇ χρόνῳ ἀνεπτύχθη εἰδικὴ νομοθεσία καὶ δικαστήρια ἐπιλαμβανόμενα τῶν θεμάτων τούτων (KARTELLGERICHT). Οὕτω ἀπανταχοῦ οἱ συνασπισμοί διεμορφώσαν τὸ κατάλληλον νομοθετικὸν κλίμα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσονται καὶ χαίρουσιν ... ἄκρας ὑγείας.

27.- Ἐκτασις καὶ δυνάμις τῶν συνασπισμῶν. Δὲν πρέπει νὰ νομισθῇ ὅτι τὰ καρτέλλ, HOLDING, TRUST, ὑπὸ τὰς ποικιλομορφοῦς ἐκδηλώσεις των 1) ἀποτελοῦν ἐξαιρέσεις τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς. Εἶναι μάλλον ὁ κανὼν.

(1) Π.χ. Μία HOLDING ἐλέγχει μίαν ἢ περισσότερας ἄλλας HOLDING καὶ συνεπῶς τὰ μέλη τούτων. Αἱ CABLERIES ET TREFILERIES DE COSSONAY (Ἑλβετία) κατέχουν τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν τῆς S.A. APPAREILLAGE GARDY ἢ ὁποία εἶναι HOLDING ἐλέγχουσα πλείστας ἐταιρείας ἰδίαι εἰς Γαλλίαν. Βλ. GOLAY

Ὁ ανταγωνισμός περιορίζεται μεταξύ τῶν μικρο-επιχειρήσεων (ὅπου πάλιν δέν θίγεται ἡ ζώνη τοῦ ὀ-μαλοῦ κέρδους 1)) Ὁ F. Δ. ROOSEVELT ἔγραψε: " Κατά γενομένην ἐσχάτως ἔρευνα ἀπεδείχθη ὅτι 600 TRUSTS ἐλέγχουν τὰ 2/3 τῆς ἀμερικανικῆς βιομηχανίας, ... κτλ. 2) Ἀνάλογος εἶναι ἡ τάσις συγκεντρώσεως καί εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Τό ὅτι ὁ ανταγωνισμός - γενικώτερον - τείνει νά ἀποβῆ ἓνας μῦθος, καταδεικνύεται καί ἐκ τῶν αἰτί-ων τῆς θνησιμότητος τῶν ἐπιχειρήσεων. Σχετικαί ἔρευ-ναι εἰς Η. Π. Α. ἐπί τῶν αἰτίων πτωχεύσεως ἐπιχειρή-σεων λιανικοῦ ἐμπορίου ἀπέδωκαν τὰ ἀκόλουθα ποσοστά.

1. " Ἐλλειψίς κεφαλαίου	37,2	ο/ο
2. " Ἐλλειψίς γνώσεων	31,4	"
3. " Ἐλλειψίς πείρας	4,9	"
4. Χορήγησις πιστώσεων	2,1	"
5. Καταχρήσεις κλπ.	1,7	"
6. Φυσικά αἴτια (πυρακαΐαι κλπ)	15,6	"
7. Πτωχεύσεις τρίτων	1,5	
8. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ	3,9	

Σύνολον πτωχεύσεων 100

Κατά URWICK AND VALENTINE: EUROPE-U.S.A. TRENDS IN THE ORGANISATION AND METHODS OF DISTRIBUTION IN THE TWO AREAS. PARIS 1931 (σελ. 98).

(1) Τοῦτω ἐπιτρέπει νά ζοῦν ἀναρίθμητοι πλεονάζου-σαι ἐπιχειρήσεις (ἰδίᾳ τῆς διανεμητικῆς σφαίρας)

(2) Βλ. F. A. ROOSEVELT : LOOKING FORWARD . σελ. 31 N. YORK 1933.